

ఓం పరబ్రహ్మణేనమః.

పూర్వమీమాంస, అపరకృష్టియ, నిర్ణయసింధు, ప్రయోగ
కమలాకర, జ్యోతిషశాస్త్ర, ధర్మశాస్త్ర,
పురాణాదులనుండి సంగ్రహితంబైన

పురాణోక్తాపరకర్మప్రకాశికయను
వైశ్యాపరచంద్రిక

ఈ గ్రంథము

శ్రీ శ్రీ నా తండ్రిగారైన
చల్లా లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిగారిచే
తండ్రి తాత్పర్య సహితముగా వ్రాయబడి,
వారి శ్లేష్ట పుత్రుడు
సుబ్బరాయ శాస్త్రి చే

స్వకీయ

శ్రీ లక్ష్మీనరసింహ ముక్షరశాలయందు
మద్రింపించి ప్రకటింపబడియె

మచిలీపట్టణము.

దశమ మద్యణము 600 ప్రతులు.

1962

రిజిస్టర్డ్ కాపీరైట్స్]

[వెల రు. 3-0-0

అచా నూతనవస్త్రాగ్రే ధారయేత్.

శ్లో॥ నాగోభాతి మదేనఖం జలధరైః పూర్ణేందు నాశర్వరీ ।
 శీలేన ప్రమదాజలం జలరుమై ర్నిత్యోత్సవః పండితైః । సత్పుత్రేణ
 కులం త్వయా వసుమతీ లోకత్రయం భానునా । దేవస్య గృహే
 మునయో వసంతి దేవానాంగవయః పార్థివాసః దేవా ఇదంమే సుమ
 నస్యమానౌ దివి దేవా వసవో దీభుమామయః ।

గవర్షమెంటు చట్టప్రకారము ఈ గ్రంథము కాపీరైట్ చేయఁ
 బడినది ఇతరులు గ్రంథకలంక అనుమతిలేనిది ముద్రించకూడదు.

అక్షిప్తసింహ పెన్స్. }
 బందరు, బచ్చుపేట. }

ఇటు.
 చల్లా సుబ్బరాయశాస్త్రి

సుజననద్యులారా !

జననీ జనకులు మృతినొందిన సమయమందు పుత్రులు ప్రేత కర్మములను జక్కఁగనియమయ్యుతముగ నెఱవేర్చిరేని వారు (ఆ జననీ జనకులు తమ పుత్రులగుచుండిన దానాది కర్మములకు విధింపఁబడిన పుణ్యలోకములను జొందుదురు. మఱియు వారు పితృ దేవత్వముగలవారగుదురు. వారట్లుగుటచే వారానందమునుబొంది తమ పుత్రులు దీర్ఘాయుష్మంతులును, శ్రేష్ఠవంతులును, ధనవంతులును అగునట్లు అశీర్వాచనములను జేయుదురు ఆ యాశీర్వాచన సామర్థ్యంబు వలన పుత్రులు సుఖవంతులై యుందురు.

శ్లో॥ పితృణాంచ ప్రసాదేన కర్మ ర్యంశోభివర్ధతే । శ్రేయసాంచాభి వృద్ధిస్సామ్య ద్యూయసా ముత్తరోత్తరమ్ ।

తా॥ పితృదేవతలయొక్క యనుగ్రహముచేతఁ బుత్రులు యొక్క వంశ మభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగు శ్రేయస్సులు గూడ విశేషించి కలుగును.

జౌర్వ దైహిక కర్మమునకు పైతృమేధికమని పేరు. పైతృమేధికమనగా చనిపోయిన మాతాపితృ మాతామహాది కారుణ్యవర్గములోని వారలకు దహనసంస్కారము మొదలుకొని పపిండికరణాంతము వఱకునుజేయు కర్మయని యభిప్రాయము.

“జ్ఞాత్వా కర్మాణీకుర్వీత” అని యుండెను కాఁబట్టి కాలము తెలిసి పుత్రులు కర్మమాచరింపఁదగును. ఈ కలికాలమహిమవలన కొందరు పుత్రులు మాతాపితరులను సదాదూషింపుచు వారు మృతులై సంచెనుకవారికి సకాలమందు శ్రాధములఁజేయక మాతల్లిదండ్రులు తిననచ్చినారా ? పురోహితులకొఱకీ శ్రాధము లేర్పడిన వనెను ముఖ్యాభిప్రాయము గలవారగుదురు.

శ్లో॥ పున్నామ్నా నరకాద్యప్యే త్పితరం త్రాయశేసుతః । తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్త స్స్వయమేవ స్వయంభువా । అనఁగా ఏకారణమువలన పున్నామయను నరకమునుండి తండ్రిని రక్షింపుచున్నాఁడో ఆకారణమువలన పుత్రుని స్వయముగా బ్రహ్మచే జెప్పఁబడెను.

శ్లో: జీవతో ర్వాక్యకరణా త్రుత్యబం భూరి భోజనాత్ ।
గయా మాం పిండదానాశ్చ త్రిభిః పుత్రస్య పుత్రితా ।

అనగా తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞ ననుసరించుటయుఁ ప్రత్యాభిశక్త్యాధము ఆమశ్మాధావిధిచే జటిపి పిమ్మట తమ తమ బంధువుల కన్న దానముచేయుటయు, గయయందు పిండప్రదానము చేయుటయును ఈ మూడుకార్యము లాచరించుటచే పుత్రుఁడు పుత్రీధర్మమును నెఱవేర్చినవాఁడగును.

అయ్యా, ప్రాచీన గ్రంథములయందపరము పురాణోక్తవిధిగా నొకచోట వ్రాయనందున ధర్మశాస్త్రములయందుఁ బ్రవీణత గల యాజ్ఞకులకుఁదప్ప తక్కిన సామాన్య బనులకు దానిజూచిగ్రహించుటకు కఠినముగ నుండెను. మఱియు నీమంత్రముఁజెప్పి యీ క్రియఁ జేయవలయునని యెల్లరకుఁ దెలియకయు, మధ్య ధర్మశాస్త్రముఁడుటచేఁ బ్రయోగమును వఱుసగా గ్రహించుటకుఁ దెలియకయున్నది. పెక్కుదేశములయందు ధర్మశాస్త్రరీతిగ జఱుపు బ్రాహ్మణులు పడుచుండిన శ్రీమ మంత్రయని చెప్పవలవిగాదు. ఈ పురాణోక్త ప్రయోగములను కొందఱు కొంతకాలమువఱకుఁ జదివియు కొన్ని ప్రయోగాదులయందు సంజేహముగలవారై యావిద్యదురవగాహంబని ప్రారంభింపకయేయున్నారు. బుద్ధిమంతులు మఱికొందఱు ధర్మశాస్త్ర గ్రంథములనే మిగుల కష్టముతో చిరకాలము పఠించి అందు జ్ఞానముగలిగిన పిమ్మటఁ బ్రయోగములను దెలిసికొను చున్నారు. బహుజనుల్లిట్టి శ్రమపడుటఁజూచి ఈగ్రంథము ముద్రింపఁజడినది. వీనిలో పురుషపరంపరగా జఱుపునప్పుడు పీఠః... గోత్రస్య... ప్రేతస్యయనియును, స్త్రీవాచకమునందు మాతర్గోత్రాయాః... ప్రేతాయాఃయనియును జఱుపఁదగును. ప్రయోగాదులలో... గ్రహించదగును. దీనియందెచ్చలైనను శాస్త్రములుండిన పక్షమందు వానిని వివరముగా వ్రాసి మాకుఁబంపించినపక్షమందు రాబోవుకూర్పులో సవరించెదను. కాఁబట్టి బుధోత్తములను ప్రార్థించెదను. శశి సు!

గృంథస్థవిషయములు.

విషయములు.	పుట.	విషయములు.	పుట.
మృతీకోపనక్షత్రిములు	1	తిలపాత్రీదానప్రయోగము	27
దోషయుక్తతిథివారములు	1	కర్ణమంత్రీపఠనము	28
మంచినక్షత్రిములు	1	షణ్మిమిత్రప్రాయశ్చిత్తము	29
మృతిచక్రము	3	దుష్టతిథ్యాదిశాంతిప్రయోగము	30
మూలాశిత్యధిక్తి	4	తండులహోమము	31
పుత్రస్వరూపము	5	జైర్హదైహికతర్కప్రయోగము	32
దానస్వరూపము	7	దహనప్రయోగము	34
ప్రాయశ్చిత్తప్రకరణము	9	కర్తవ్యపఠనము	37
జీవప్రాయశ్చిత్తము	10	శిలాప్రతిష్ఠాపనము	38
హోమప్రకరణము	12	నిత్యకర్మప్రయోగము	39
కర్మాచరణఫలము	12	వాసోదకదానము	40
ఉత్కృంతివిషయము	13	తిలోదకదానము	40
తిలపాత్రీదానము	14	పిండప్రదానము	41
కర్ణమంత్రీపఠనము	15	వాయుపిండము	41
షణ్మిమిత్రప్రాయశ్చిత్తవిధి	15	సంకల్పవిశేషము	42
మధుఘృతదానము	16	సంచయనప్రయోగము	44
మరణకాలదోషశాంతి	16	దహనదేశేజలసమ్మర్జనము	43
త్రీపుష్కరద్విపుష్కరమరణము	17	శవాగ్నిసప్తప్రాయశ్చిత్తము	43
దహననియమములు	18	అస్థిసంచయనప్రయోగము	44
తిలోదకవాసోదకనిర్ణయము	19	అస్థిసంగ్రహణము	45
తిలోదకవిశేషము	20	శిలాత్రీయవేదికారాధనము	46
శార్దూలనిరూపణము	21	గంగాంభస్సస్థితీపణము	47
శార్దూలభోక్త్రనియమము	22	నగ్నప్రచ్ఛాదనశార్దూ	
సర్వప్రాయశ్చిత్తము	24	ప్రయోగము	49
ఉత్కృంతిప్రయోగము	26	నవశార్దూప్రయోగము	52

విషయములు.	పుట.	విషయములు.	పుట.
దశాహప్రయోగము	55	సూతికారజస్వలాదిమృతి	
శిలోద్వాసనము	57	ప్రాయశ్చిత్తము	91
ఆనందహోమం	57	విధవాప్రాయశ్చిత్తము	92
కర్మణఃపుణ్యహవాచనము	58	సువాసిని ప్రాయశ్చిత్తము	93
గృహశుద్ధివిషయము	59	దుర్మరణప్రాయశ్చిత్తము	93
పుణ్యహవాచనము	59	నారాయణబలిప్రయోగము	94
వృషోత్సర్జనవిషయము	60	పుస్తకహనక్రియ	99
వృషోత్సర్జనప్రయోగము	60	విషూచీమశూచీజాడ్యమృతి	100
రుద్రీకలశపూజా	64	దర్శనవిత్తనిర్ణయము	100
గోవుషభవివాహప్రయోగం	65	మండలవిధానం	101
అభవత్సత్తరీదానం	65	ఉదకుంభశ్రాద్ధము	102
గోవుషభమార్జనమ్	66	శ్రాద్ధభోక్తృసంఖ్యా	102
అగ్నిబలిపదానము	68	పాలాశవిధి	103
ఏకోదిష్టశ్రాద్ధవిషయము	69	దేశాంతరగతిమృతి	104
ఏకోదిష్టశ్రాద్ధప్రయోగము	69	కర్మాంతరంప్రేతజీవించుట	104
షోడశశ్రాద్ధవిధి	71	రజస్వలాకంఠసూత్రీవిస్తనం	105
షోడశశ్రాద్ధప్రయోగము	72	జాతిభోజనం	105
అర్ఘ్యపాత్రాదానం	74	పిండికరణముఖ్యకర్తలు	105
అర్ఘ్యదానమ్	74	కర్తృపత్నీప్రేతపత్నీ	
ఆర్చనము	75	రజదర్శన విషయము	106
ధారాదత్తము	76	సర్పహతశ్రాద్ధప్రయోగం	108
పిండప్రదానం	76	మృతాశౌచాంతర్గతశ్రాద్ధం	111
ప్రేతసపిండికరణప్రయోగం	78	దశదానమంత్రీములు	111
స్త్రీలకుసంకల్పవిశేషము	81	విశేషదానములు	112
ధారాదత్తం	85	షోడశ మహాదానములు	113
వైతరణీగోదానము	87	మృతాహస్సు దెలియనిచో	
స్వర్గపాథేయము	88	నిర్ణయము	114
మాత్సురసపిండికరణము	89		
గర్భిమరణప్రయోగము	90		

విషయములు.	పుట.	విషయములు.	పుట.
మృత్తికాస్నానప్రయోగము	115	దానాదిఫలనిరూపణము	138
గయాశాస్త్రఫలము	116	కారుణ్యవిషయము	139
సువాసిత్వనిర్ణయము	117	శ్రాద్ధాదులవలన పిత్రదేవతలు	
కర్మనిరూపణము	117	సంతోషించుట	146
కర్మభార్యా రజస్వలా		పంచగవ్యప్రాశనము	
ఏకాదశదినంబున జ్ఞాత్వా		ఆశౌచ ధర్మశాస్త్రమ్	149
శౌచము	120	రజస్వలాశౌచము	150
త్రైపక్షికాదిశాస్త్రఫలము	120	బాతాశౌచప్రకరణము	150
ఊనత్రయములకునిషిద్ధకాలం	121	మృదుస్నానాశౌచము	151
స్నానోదకనిర్ణయము	122	కఠినస్నానాశౌచము	151
జీవత్పితృసకుశాస్త్రనిషేధం	123	పాతాశౌచం	151
తీలతర్పణనిషేధము	123	ప్రసవాశౌచం	151
దర్శితీలతర్పణఫలము	124	మృతాశౌచం	152
తాంబూలచర్పణము	125	పితృగృహంబునకన్యామృతి	153
మాతుర్దశాహమధ్యే		మాతాపితృమతి	154
పితృమృతి	126	భ్రాతృభగినీలమృతి	154
అధితమానప్రకరణము	126	మేనమామమృతి	154
శవముతోకూడా వెళ్ళుటకు		మేనమామభార్యమృతి	154
నియమములు	12	ఉపనయనమైన మేనల్లునిమృతి	154
శ్మశానమునకుసోబడినశవము		మాతామహుని మృతి	154
జీవించునప్పుడుచేసేవిధి	10	అనుపేతదాహిత్రమరణం	155
నిత్యకర్మయందుశిలానష్టం	131	మాతామహి మరమరణం	155
సంవత్సరవిమోకంబున	తిధి	భార్యతల్లిదండ్రులమరణం	155
ద్వయశాస్త్ర నిర్ణయం	181	అల్లుని మృతి	155
మృతతిధి నిర్ణయము	182	స్వామిని మృతి	155
శాస్త్రఫలంబున త్యాజ్య		పితృభగినీల మృతి	155
విషయము	183		

విషయములు.	పుట.	విషయములు	పుట.
మాతృభగినిల మృతి	155	కర్తృభోక్తృరుపవేశనవిధి	..
పితృమృత్యుబాంధవ్యం	..	భోక్తృతాపాచం	..
జనకతలిదండ్రుల మరణం	156	కర్తృరాపాచం	..
దత్తకుని మృతి	..	ప్రారంభవివరణం	165
ఆచార్యమరణం	..	జానునిక్షేపవిధి	..
అత్రికాంతాపాచం	157	ఘృతపాత్రానిధానం	166
దశాహమధ్యంబువశ్యత	..	చిత్రగుప్తబలినిక్షేపం	..
సూముదినంబులలో శ్రవణం	..	సువాసిని భోజనవిధి	..
మాతాపితృ మరణం	..	అధిశ్రవణవిధి	..
పౌరసపుత్ర మరణం	158	పితృసూక్తనిక్షేపః	167
పదిదినంబులు గడచినపిమ్మట	..	పిండదూషణ	..
జ్ఞాతిమరణం	..	కర్తృశ్రాద్ధశేమాన్నభోజనం	..
ఆపాదసంపాతం	159	ఉపవాసే శ్రాద్ధశేమాన్న	..
సూత కేమృతాపాచం	161	భోజననిషేధః	..
శవసర్పం	..	భిన్నగోత్రాణాంపితృశేమాన్న	..
ధర్మార్థదహనం	162	భోజననిషేధః	168
నైత్యమేధిక కారికలు	..	శూద్రస్య పితృశేమాన్నదాన	..
శ్రాద్ధదినే గృహభింతార	..	నిషేధః	..
నిషేధః	162	ఆపాదమధ్యేపాప్రప్రత్యాబ్ది	..
ఉష్ణవారి నిషేధః	..	కస్యశూన్యతిథినిషేధః	169
దేవతార్చన నిషేధః	163	శూన్యతిథ్యంతరదినే కర్తవ్య	..
ఆవసన శాసనం	..	త్యవిధిః	..
అశ్వలాయనానాం గోత్రా	..	సూతకాంతరిత్ర శ్రాద్ధనిర్ణయః	..
ద్యుచ్ఛారణక్రమః	..	సంవత్సరిమోకశ్రాద్ధవిధి	170
విష్ణ్వర్చన విధిః	..	కడమ విషయములు ధర్మశాస్త్ర	..
పాదప్రక్షాళనం	164	సంగ్రహమందు జాడవలెను.	..

పురాణోక్తవైశ్యఅపరచంద్రిక.

మృతికి దోషనక్షత్రములు .

నిర్ణయామృతే శ్లో॥ రోహిణ్యాం వసుపంచకే త్రిపదభే యుగ్గాంఘ్రి
బైవైత్తుభే । నందాకాను చతుర్దశీ భృగుకుజార్కే-ప్యేషుభదే
తిథా । ప్రేతకౌర్దమృతీ సపిండికరణ త్రైపక్షి కొనత్రయా ।
శ్వేద్వంశక్షయ మాఘన్నవంతి కురుతేమాస ద్విపహద్వయే॥

తా॥ రోహిణి. ధనిష్ఠ, శతభిషము, పూర్వాభాద్ర, ఉత్తరా
భాద్ర, రేవతి, త్రిపాదినక్షత్రములగు శృత్తిక, పునర్వసు, ఉఫవిశాఖ
ఉషా,లును ద్విపాదినక్షత్రములైన మృగశీర్ష చిత్రనక్షత్రములును,
మఘ, ఈనక్షత్రములయందును ప్రేతకర్మము, మరణము, సపిండికర
ణము, త్రైపక్షితము, ఊనమాసికములు, మొదలుగాగల ప్రేతకార్య
ములు చేయగూడదు, అనఁగా దోషముగల నక్షత్రములని భావము.

దోషయుక్త తిథివారములు.

పాడ్యమి- విదియ- వష్టి- సప్తమి- ఏకాదశి- ద్వాదశి- త్రి
యోదశి- చతుర్దశి- ఈతిథులు దోషములుగలవి, వారములు శుక్ర-
కుజ- బానువారములు- దోషములుగలవి. శనివారము మాత్రము
మధ్యమపక్షమని కొందరుచెప్పిరి.

మంచి నక్షత్రములు.

శ్లో॥ మృతతిథిషు యదాస్యాత్సోమసామార్యవారా । గత్వి
శుభఫలదాని ప్రోచ్యతే ధర్మవిద్భిః తురగభరణీపువ్య స్వాతిహస్తా
ర్హిమిత్రీ । శ్రవణజలసమేతాః జ్యేష్ఠమూలాస్తధైవ । భుజగమపిచ
పూర్వాఫల్గునీనామధేయమ్ సకలముషగణానాంశస్యతేప్రేతకార్యే ।

తా॥ అశ్వని- భరణి- అర్ధ- పుష్యమి- ఆశ్లేష- పుబ్బ-
హస్తా- స్వాతి- అనూరాధ- జ్యేష్ఠ- మూల- పూర్వాషాఢ- శ్రవణ
ము ఈనక్షత్రములు ప్రేతకార్యములకు మంచివి, వారములలో సోమ
బుధ- గురువారములుప్రశస్తములు.

శ్లో॥ ప్రాచీనగ్రంథే మృతేతుదదహనేచైవ ప్రేతిధిన్యప్రవే
శనే । పుణ్యక్షేత్రేపుణ్యదిథౌ పుణ్యతీర్థేఽస్థినిక్షిపే । యుగ్మగ్మిణే
తిప్రదభోహిణ్యాం వైతృభేతథా । ధనిష్ఠాపంచకేచాపి ప్రేతకార్యం
సకారయేత్ ॥

తా॥ మృతతిథియందును, దహనమందును, ప్రేతయొక్క-గృ
హమందు ప్రవేశించుటయందును, పుణ్యతీర్థములు నేవించుటయం
దును, అస్థినిక్షేపణమందును, ద్విపాది- త్రిపాది- రోహిణి- మఘా
నక్షత్రములయందును, ధనిష్ఠాపంచకమందును శేతకర్మము చేయకూ
డదు.

శ్లో॥ గ్రంథాంతరే సందాభద్రా కామభూతా భౌమశుక్తార్క
వాసరాః దహనేమరణేచైవ । తద్దోషంతిగుణంభవేత్ ॥

తా॥ ౧౨-౬-౭-౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ ఈతిథులయందును రవి-
శుక్ర- శుభవారములయందును ధహనమరణములు జరిగెనేని అమరణ
మొందిన స్థలమందు మరణమును, దహనముజరిగిన స్థలమునందు దహ
నమును మూడుపర్యాయములు జరుగును

శ్లో॥ కింతిధ్యుడు యోగేగ్రామే వారోఽద్యోగే వాటికాయమ్
తిథిచారోఽద్యోగే గేహేమరణం భువగ్భవతి ॥

తా॥ వైనజెప్పిన దోషతిథులు నక్షత్రములుగూడగా మరణము
నొందనేని యాగ్రామములో తిరిగి మరణము జరుగుననియును నక్షత్ర
వాగములు కూడనేని వాటికయందుతిరిగి దహనము జరుగుననియును,
తిథివారనక్షత్రములు గూడయుండెనేని మరణ మొందిన గృహమందు
తిరిగి మరణము జరుగవలెను.

శ్లో॥ హాసనిర్ణయః ద్విబాదేప్రీతిమాసాని త్రిపాదేచ చతుష్ట
యమ్ ॥ తద్వహంవర్జయేద్దీమాన్ పాణ్డ్యసంవసుపంచకే ॥

తా॥ ద్విపాదనక్షత్రములగు మృ- చి- భ- ఈనక్షత్రముల
యందు మరణమునొందెనేని మూడుమాసములవరకును త్రిపాదినక్ష
త్రములగు శృ- పున- ఉఫ- విశా- ఉత్తరాషాఢ ఈనక్షత్రముల

యందు నాలుగుమాసములవరకును ధ- శత- పూభా- ఉభా- రే- ఈనక్షత్రములయందు మరణమునొందెనేని ఆరుమాసములవరకును ఏగృహమునందు మరణముకలుగునో అగృహము విడువవలెను.

మృత్యుచక్రము

కృ	ఆక్షేప			మ
ధృ	రో	పువ్య	పూఫ	భిశా
	పుష్య	మృ	పున	ఉఫ
		శు	అర్ద్ర	బి
		మృ	మిథు	మిథు
శ్రీ	శి	ధని	శిఖి	అనూ
ంబరక్షి				అనూ

శ్లో॥ సూర్యాధిష్ఠితతారాకాది గణయేచ్ఛత్వారి బాహ్యంతరే బాహ్యేత్రీణి పునఃపునశ్చగణయే దీశాన్యదిక్షుకృమాత్ ।

తా॥ మృతిదినమన సూర్యుడే నక్షత్రమునందుండునో అది మొదలు ఈశాన్యదిక్కునుంచి చక్రమధ్యమువరకు ర నక్షత్రములును తదుపరి నక్షత్రమును మొదలుకొని కృమముగా లిఖించవలెను. చక్ర మధ్యస్థితనక్షత్రము మొదలు తూర్పువరకు ర నక్షత్రములును క్రమ

ముగా ఆగ్నేయము మొదలు చక్రమధ్యమువరకు ౪ నక్షత్రములును ఈ ప్రకారమే ఈకాన్యదిక్కునుంచి ప్రాగాదిదా విదిక్కులయందు 3 ను దిక్కులయందు ౪ ను ఆరోహణ అవరోహణ క్రమముగా వ్రాసి చూడవలెను.

శ్లో॥ మృతికాలేందునక్షత్రైశ్చ త్రివిధైః తత్రామృతమ్ ।

అంతరంగే త్రిషక్షస్యా నృధ్యకత్యో ద్విషక్షకమ్ ।

అంత్యేచ పక్షమేషింస్యా ద్వాహ్యో రేఖానదోషభాక్ ॥

తా॥ మరణకాల నక్షత్రము చక్రమధ్యమందుంటే అగృహము ౪గి రోజులు విడువవలెను. దానికిచుట్టువున్న ౮ గదులలో వుంటే ౧ చూసము విడువవలెను. దానికిచుట్టువున్న పరిహరిలోపల యుంటే ౧గి రోజులు విడువవలెను. చక్రమునకు వెలుపలనుంటే ఆయింటివారికి దోషములేదు గాని ఆయాదిక్కులయందున్న వారికి దోషముసంభవించును.

ఇతి మృతిచక్రే నక్షత్రవిచార స్సమాప్తః

అథమాతా పితృభక్తిః.

లోకమునందును జంతుజాలములోనంతయు మానవజన్మమున్న ముము. అదిజన్మాంతర సుకృతపరిపాక విశేషముచేత గలుగవలసినదే కాని మరియొకదానివలన గలుగునదికాదు. అట్టిదుర్లభమైన జన్మము లభించియు మాతాపితృభక్తి జ్ఞాన మనునవి పట్టుపడకపోయిన ఈజన్మము వ్యర్థమైపోవును, కాబట్టి మనుష్యులలో నెవ్వనికిగాని వానివాని తల్లిదండ్రులు జగజ్జననీ జనకస్వరూపులై యుందురు. ఇట్టితల్లిదండ్రులయెడభక్తి శేయుటప్రథమకతవ్యమని తద్విషయకమైన ప్రమాణం

శ్లో॥ నాస్తిమాతృసమందై వం నాస్తిపిత్రాసమోగురుః ।

తయోఃప్రత్యుపకారోపి నకథంచ నవిద్యతే ॥

తా|| తల్లితోసమానమైనదైవములేడు- తండ్రితోసమానమైన గురుడులేడు, ఎందువలననగా అతల్లిదండ్రులకు నాడుకనిపించి కాపాడుచువచ్చిన ఉపకారమునకై ప్రభుత్వపకారమును యోచించితే యెవ్వధమునను కానరాదు. కావునకృతజ్ఞులమై ఉండవలెను.

శ్లో|| మాతాపితాచసప్రీతో స్యాతాంపుత్రగుణై ర్యది సృపుత్ర సకలంధర్మం ప్రాప్నుయాత్తై న కర్మణా ||

తా|| తల్లిదండ్రుల నానందపరచుటయే సర్వసుకృతమనంబును, అదిలేక యెన్నిపుణ్యములను జేసినను వ్యర్థమనిభావము.

పుత్రస్వరూపము

శ్లో|| పున్నామోసరకాద్యస్యా త్పితరంత్రాయతేసుతః ||
తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్తస్వయమేవ స్వయంభువా ||

టీ|| యస్మాత్ = ఎందువలన, పున్నామా = పుత్రులను పేరు గల, సరకాత్ దక్షిణానుభవంబునుండి పీఠరం = తండ్రిని, సుతః = కొడుకు, త్రాయతే = కాపాడుచున్నాడో, తస్మాత్ = అందువలన, స్వయంభువా = స్వయముగా, పుట్టినచో వ్యాచేత, స్వయమేవ = తాను గానే, పుత్రః ఇతి = పుత్రుడని ప్రోక్తః = అకొడుకుచెప్పబడుచున్నాడు అనిగా, పుత్రుడుపుట్టుటచేతండ్రికి సద్గతినిచ్చుచున్నాడు. పేరుపుట్టుటచేత తండ్రియొక్క సరకదుఃఖము నివర్తించును. భర్తమును సృజానంతిది పరంపరను తనతోపాటుయొక పెంచినదగుటయే తండ్రికిదుఃఖనివృత్తి.

శ్లో|| అజామృతచమూర్ధాణాం మృతాజాతౌ వరాసుతౌ ||
తౌకించిచ్ఛోకదాపితౌ) ధూర్ధస్థ త్వింతశోకదః ||

టీ|| మౌదువిధములు సంతానములు- పుట్టివిని- పుట్టినచివని, పుట్టిమూర్ధంబులయినవి, (అట్టి)అజాత = పుట్టనివాడు, మృత = శుచ్చినవాడు మూర్ధాణాం = మూర్ధాదనెడుముగ్గురిలో, మృతః = అజాత, చచ్చినవాడు, పుట్టనివాడనెడు ఇద్దరును, వర్షానుతౌ = శ్రేష్ఠులైనకొడుకులు, ఎందువల్లననిన, తౌ = వారలు, పితౌః తల్లిదండ్రులకు, కించిత = శోకదా, కొంచునగా తలచినప్పుడొకప్పుడు మౌత్ర మేకగ్రసమవిచ్చువారలు, మూర్ధః = తు, మౌదునైనకొడుకులే, అత్యంతశోకదః విప్పితి దుఃఖకరుడుగా నుండును, అనగాకొడుకుమౌదుదయ్యెనేని తల్లిదండ్రులు ఎవ్వడును దుఃఖించుతుండరనుట.

శ్లో॥ జీవతోర్వాక్యకరణాత్ ప్రత్యబ్ధం భూరిభోజనాత్ ।

గయాశాసనం పిండదానాచ్చత్రిభిః పుత్రస్యపత్రతా ॥

టీ॥ జీవతోః బ్రతికి యున్నతల్లిదండ్రులయొక్క, వాక్యకరణాత్ = మాట
వలన వేర్పరుచేతన, త్రీత్యబ్ధం = తల్లిదండ్రులు చనిపోయిన వెనుక పులిసంతకర్మ
మునందును, భూరిభోజనాత్ = విస్తారముగా భోజనమును నిడుటచేతన,
గయాశాసనం = గయాతీర్థమునందు, పిండదానాత్ = విష్ణుపరీవ్రాజముచేయుట
చేతన, పుత్రతా = ఈమాదింటిచేతనే, పుత్రస్య = కొడుకునకు, పుత్రతా = పుత్ర
త్వముఅనగా తండ్రిచెప్పినట్లునిజమై పితవక్యకర్తలతో పితృధర్మమును పాలిం
చువాడు గనుక పుత్రుడనెಂಬడును.

శ్లో॥ ప్రియూచపితౄణాం పూర్వా నన్యోదివిమోహనతే ।

పుత్రేణలోకాన్ జయతి పాత్రేణనందమశ్నుతే ।

అభిప్రసాదేనాక మేవాధిరోహతి ।

అనోగృహీయోభవతి పుత్రీస్తస్యహిపుత్రతా ॥

టీ॥ అవ్యయం = గృహస్థుడై పితృబుధునిముక్తి నందినవాడు, ప్రభాతా = సంతో
శముచేత. పూర్వాత్ పితౄణాం = పితృపితౄణాం పుత్రపితౄణాం అను
కతివాచన పితౄణాంననిన, పుత్రోభిప్రసాదేనాక ధర్మాచరణముచే సంక్రిస్తుం
డని నిందితేనోగృహీయమందు, మోహనతే = సంపించును, దురియ పుత్రేణ =
ధర్మముగాగలిగిన కొడుకుచే లోకాన్ జయతి అని జయమును, జయతి = జయించును
న్నాడనగా పిరిచేవాతంభింపబడిన పూర్వములను జీవసాగించువాడగు తనయధ
మర్త్యపుత్రానులకు నిర్వహించుకొనువాడు గనుక ఇందుజన్మివాడు, కొడుకుగనుక
లోకంబందర తనకుతనపోవుచు జయమునకుచ్చును. అటుగాక పోయిన లోకా
న్ పారత్రికలోకంబులను జయించునగా నాపుత్రునిచేయబడు త్రిలోకా
నులచే పుత్రలోకంబులజొందునని భావము. పాత్రేణ = మనుమనిచే, ఆనందమశ్ను
తే = ముఖముననుభవించునగా నానందముచేత యభివృద్ధిచొందగా నేను పితౄణా
నిముక్తికొరకు పుత్రునింజయింపని యానందించును అధః = అటుపిమ్మట, పుత్రస్య
పాత్రేణ = కొడుకుయొక్క మునుమనిచే, నాకం = ఏద = బ్రహ్మలోకమున,
అధిరోహితి = యెక్కువగా సతనిపుణ్యం బహుంబనిభావము, అతః = అందున
లం, యఃపుత్రః = ఏపుత్రుడు, గృహీతవతి = సంపాదిగానేర్చును, తస్య =
అట్టివానికి, పుత్రతాహి = పుత్రత్వము గలవాడనగా, ఎవ్వడొకని అట్టివానికొడు

కని చేరువాంది భర్తృమనకలంబించి సంసారియనంబడి పరోపకారనిరతుండైయుండునో నాడు కొడుకుగాని ఎవ్వడో ఏడికయ నానుభయము అబ్బుచేసి జేరుతు వాదనిపించు మూఁడును కొడుకుగాదనిరి

దానస్వరూపము

దానములు మూడువిధములు- సాత్వికము, రాజసము, తామసము.

శ్లో॥ దాతవ్యమిదియద్దానం దీయతేనుపకారిణీ ।

దేశకాలేచ పాత్రేచ తద్దానం సాత్వికంస్మృతమ్ ॥

తా॥ అనగా దానములు య్యదగినదని తలచి దానముపకారమును జేయనివానికే యుక్త దేశమచదును యుక్త కాలమందును తగిన పాత్రనుంవ్వబడుచున్నదో ఆదానము సాత్వికదానమని చెప్పిరి.

శ్లో॥ యత్ప్రత్యుపకారార్థం ఫలముద్దశ్యవాపునః ।

దీయతేచపక్షిష్టం తద్దానం రాజసంస్మృతమ్ ॥

తా॥ ఏదిప్రత్యుపకారముకొరకుగాని ప్రతిఫలముకొరకుగాని వ్యసనముతో నియ్యబడుచున్నదో అది రాజసదానమని చెప్పబడును.

శ్లో॥ అదేశకాలే యద్దానం అపాత్రేభ్యశ్చదీయతే ।

అసత్కృతమవజ్ఞాతం తత్తామస ముదాహృతమ్ ॥

తా॥ ఏదానము అదేశమందును అకాలమందును, అపాత్రములందును, అమర్యాదతో తెలియక యియ్యబడుచున్నదో ఆదానము తామసదానమని భగవద్గీతా ప్రమాణముకలదు. ఈ మూడువిధములైన దానములలో మొదటిదైన సాత్వికదానము శ్రేష్ఠమైనదనియు, అవిధముగ జేయుటచే విగులపుణ్యము లభించుననియును, అరితిన చేయుటచే పుణ్యములభించదనియు, మూడవదగు తామసదానము నిందింపదగినదనియు, అవిధముగ దానముచేయుటచే సాపక్షేతప్పక లభించుననియు అనేక ప్రమాణములుగలవు.

శ్లో॥ కింశస్యనానైః కింతీభైః కింతవోశిః కిమధ్వరైః ।

హృదిస్థోఽయస్య భగవాన్మంగళాయతతోపాతి ॥

తా॥ మనమున నీకర్మభ్యాసనిష్ఠలేక బయటదాంచికుడై ఎన్ని దానములుచేసినను వ్యర్థము, ఎన్ని తీర్థములు సేవించినను ఫలములేదు ఎన్ని తపంబులుసలిపినను తాభములేదు. యెన్ని యజ్ఞముల నాచరించి నను నిష్ఫలము. హృదయశుద్ధితో దైవమును ధ్యానించుచు జేసిన దానతీర్థపోయజ్ఞములు సఫలంబులని భావము. కావుననెల్లప్పుడును దైవశ్యాస్తభరుండై కర్మాచరణముచేయుట మంచిదని ఫలికార్థము.

శ్లో॥ దేవకాలేనపాశేన తద్దానం సాత్వికం స్మృతమ్ ।

అన్నట్లు పమయమును కనిపెట్టి దానముచేయవలెను.

శ్లో॥ కన్యాగతే భాష్కరేతు పియాబాం దత్తమక్షయమ్ ।

మూర్త్యవృత్తిక సంగ్రహణేః నిరాకాః పితరోగతాః ।

తా॥ పూర్వము కన్యాయమున మొదలు మహాలయకాలంబున పిన్నదేవతల కివ్వబడినకన్యయు అక్షయంబగును. పృథ్వికసంక్రమణ మువ్వెక్కిపెట్టుట పిన్నదేవతలు భగ్నాగులై తమివంశస్థులను శపిం చినోయెదరన్నట్లు కాలమునుదెలిసి కర్మనాశంభించవలెను,

శ్లో॥ దుర్భిక్షేచాన్న దాతారం సుభిక్షేభవదాయకమ్

హేమంతేవస్త్రదాతారం గ్రీష్మబువ్యజనపదమ్ ।

అతిపేద్రతదాతారం పాదకాప్రమేవచ

అర్తతానిధిధాతారం దానకాండం క్రిచక్ష్యతే ।

అవ్యోగదాతేయద్దత్తం కించిదవ్యధికం భవేత్ ।

తా॥ కరువులో అన్నమును సుభిక్ష కాలంబున భనంబును చలి కాలంబున వస్త్రంబును, గ్రీష్మకాలకలున నీరువీసవశ్రమిలును మొదలై నవాటిని ఎండకాలమున గొడుగును పాదరక్షలును: భయార్తిసమయంబున అభయరక్షణంబును కొంచమయిన నుపయోగించునటుల చేసినవాడు గొప్పదాతయని పేరుబొందగలడు. అన్నట్లుయేగ్రవ్యమే కాలంబున నెవ్వనికి భర్తముగ నుపయోగార్హమగునో తానిని పాని కప్పుడే యుక్చుటమంచిది.

(కర్త)బుద్ధిపూర్వకముగనైనను, అజ్ఞానమువలననైనను, ప్రమాదమువలననైనను, అనిచ్ఛవలననైనను, పరేచ్ఛవలననైనను, చేసిన పాపములకు ప్రాయశ్చిత్తమును చేసికొనవలయునని ప్రాయశ్చిత్త కాండము చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తై రపై త్యేనః అనియుండెను. ప్రాయశ్చిత్తమును నాస్తిక్యాభావముచే జేసికొనకయున్నవారలకు,

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తముకుర్వాణః పాపీషునిరతానరాః ।

అపశ్చాత్తాపినఃకష్టాన్నరకాన్ యాంతిచారుణ ॥

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తాదులు ఒరిగించుకొనక పాపనిరతలైన పశ్చాత్తాపరహితులైన మానవులు చారుణమైన సరకములను బిందుదురని స్మృతులు ఘోషింపుచున్నవి. అప్రాయశ్చిత్తములు అనే విధములు గానున్నవి. వానిభేదములు స్మృత్యంతరముందును మూలగ్రంథములయందును జూడదగును.

మనుః॥ శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తం చికిత్సాంచ జ్యోతిషం ధర్మవిర్ణయమ్ ।

వినాశాస్త్రేణయో బ్రూయాత్తమాహుర్భ్రహ్మ ఘాతకమ్

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తమును, పాపధర్మమును, జ్యోతిషమును, ధర్మశాస్త్రమును శాస్త్రమెరుగక చెప్పువాడు బ్రహ్మహత్య జేసినవాడగును, కావున యజమానుడుచేసిన పాపములుజక్కగ విచరించి తగు ప్రాయశ్చిత్తముపదేశించవలెను.

వృద్ధహరీత సంహిత-పృథ్విధ్యాయమందు,

శ్లో॥ అగ్నివర్ణాం సురాంప్రీత్యా సురాపానద్వితీయః ।

మరణాచుద్ధిమృచ్ఛంతి శూద్రీసువ్రతమాచరేత్ ॥

తా॥ సురాపానముచేసిన శూద్రునికు ప్రాయశ్చిత్తము కలదుగాని ద్విజునకు కళకళకాగిన సురనుద్రాగి మృతినొందుటయే ప్రాయశ్చిత్తము ఈప్రాయశ్చిత్త భేదములు గ్రంథవిస్తరభీతిచేనిచ్యుట చేర్పబడలేదు.

జీవచాక్రయశ్చిత్తము

తాను జ్ఞానాజ్ఞానమువలన చేసిన పాపములకు వెంటనే ప్రాయశ్చిత్తము జేసికొనవలెను. ౬-౩-౧౪ సం. కాలపరిమితి ౭-౫-౩-౧ ఏడుగురుగాని యైదుగురుగాని ముగ్గురుగాని యొకరుగాని బ్రాహ్మణ సభచేసి తడిబట్టలతో సువర్ణముగాని వెండిగాని విశేషముగా పరిషత్తునమర్పించి సాష్టాంగప్రమాణములుజేసి పిమ్మటసభికులు ఏమికార్యముఅని యడిగినపై ని. (కర్త) మమజన్మప్రభృత్యేతావత్సర్వంతం సమనుష్ఠితానాం జ్ఞానాజ్ఞానకామాకామసకృత్కాయికవిచికమానసికసాంపరికస్పృష్టాస్పృష్టభుక్తాభుక్తపీతాపీతజ్ఞాతాజ్ఞాత సకలచాతకాతిపాతికోపచాతిక సంకిలితరణాఽపాత్రీకరణజాతి భ్రంశకరణప్రకీర్ణచాతకానాంనిరాసార్థ మనుగ్రహంకృత్వాప్రాయశ్చిత్తము పదిశంశుభంశః॥ అనిపలికి

శ్లో॥ సర్వేధర్మ వివేక్షారో గోస్తారస్సకలాద్విజాః ।

మమచేహస్య సంశుద్ధిం కుర్వంతుద్విజసత్తమాః ।

మయాకృతం మహాభూరంజ్ఞాతమజ్ఞాతకల్పితమ్ ।

ప్రసాదః క్రియతాంమహ్యం శుభానుజ్ఞం పయచ్చత ।

పూజ్యైఃకృతః పవిత్రోహం భవేయంద్విజసత్తమైః ।

తా॥ ధర్మవిచారణచేసి రక్షించునోద్విజులారా, నాయందనుగ్రహించి జన్మము మొదలుగ జ్ఞానాజ్ఞానములచే జేసిన పాపము పరించునట్లు ప్రాయశ్చిత్తముపచేసించి నన్ను పవిత్రునిజేయుండనిని ప్రార్థించవలెను. పుత్రాదులు చేయునపుడు అస్యజన్మప్రభృతియని యుచ్చరించునది. అటుపై ని, సభ్యులు వానిశక్త్యానసారముగ ప్రాయశ్చిత్తమునను వాదకుడగు విప్రునిద్వారా తెలియజేయవలెను. అపై ని గంధాదిపరిమళ ద్రవ్యములచే సభ్యులననువాదకుని పూజించి పాపానుసారముగ దక్షిణసమర్పించవలెను. అపయినసభ్యులు అముకప్రాయశ్చిత్తైన పూర్వోత్తరాంగయుతేన యథాశక్తి ప్రత్యక్షా యద్వారా చీరైవత్వంశుద్ధో భవిష్యసి॥ యనియనువాదకు చే తెలియజేసినపయిన

అనుక్రమోయం అనిపలికి రిక్త తిథియందు నది మొదలగు కణ్యాక్షేత ములందు స్నానము ఆచమనముజేసి దేశకాలముల గీర్తించి మనుజు న్నప్రభృతీయని మొదలుగ మీదజెప్పినట్లు సంకల్పించి సభ్యోపదిష్టమముకప్రాయశ్చిత్తం పూరోక్తరాంగయంతమముక ప్రత్యమ్నాయద్వారా యథాకాలం కరిష్యేనమః యని యుచ్చరించి.

శ్లో॥ యానికానిచపాపాని బ్రహ్మహత్యాసమానిచ । కేశనా శ్రిత్యతిష్ఠంతితిస్మాత్కేసాన్ వచ్చామ్యహం॥ అనిపలికి॥

కక్షోపస్థములు వర్జించి మీసము- గడ్డము గోశ్యచ దీయుంచు ఆయుర్బలమని దంతభావనముచేసి, నదియందు స్నానముచేసి రుద్రాయనమః యనుచు భస్మముధరించి “నమస్తపాపక్షయ్యాం” అని స్మరించి గోనుయము మృత్తికయు-గోమూత్రము- గోక్షీరము పెరుగు నెయ్యి- కుశోదకము- వీల్చిచేస్నానముచేసి స్నానమహాసంకల్పమును విని, స్నానముచేసి సూర్యనారాయణమూర్తినిమనసాస్మరించి మూడు మూడులు అర్ఘ్యమిచ్చి, శుద్ధవస్త్రమునుధరించి బొట్టునంచుకొని పిమ్మట గొప్పదక్షిణ మాచరించవలెను.

శ్లో॥ నమస్తే కపిలేభద్రే నమస్తే లోకపావనీ ।

సర్వదేవప్రియేనిత్యం జగత్పూజ్యోనమోనమః ॥

ఈమంత్రమును పఠింపుచు గొప్పదక్షిణముచేసి ఆనంతరమందు తన పాపనివృత్తికొరకు గోదానముజేయవలెను. ముండుగా బ్రాహ్మణపూజనోసర్పి యథావిధిగా గోదానముచేయవలెను.

గోదానమంత్రాః ॥ శ్లో॥ యజ్ఞసాధనభూతాయా విశ్వస్యేషుషణా శనీ విశ్వరూపధరోదేవః ప్రియతాం మేనయాగవ ॥

శ్లో॥ గరామంగేషు తిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ ।

యస్మాత్తస్మాచ్చివం మేస్యాదిహలోకేవరత్రచ ॥

తనశక్తికొలది దానదక్షిణలిచ్చి పిమ్మట దశదానములు పాప హరుడగు విష్ణువునకు ప్రీతిగజేసి బ్రాహ్మణులను సంకోషపరచి తనశక్తికొలది బ్రాహ్మణమారాధనము చేయించి లేదా బియ్యము మొదలుగు పదార్థములనిచ్చి పంచగవ్యమునకు పూజచేసి పిమ్మట

భక్షించిగాని, లేక యాదినముపవాసమాజరిపి మరుదినమునందు పంచ గవ్యము భక్షింపవలయును.

హోమ ప్రకరణము.

పరాశరస్మృతియందు॥ శ్లో॥ తస్మాచ్ఛూద్రం సమాసాద్య సదాధర్మ పథేఽతీమ్ । ప్రియశ్చిత్తం ప్రదాతవ్యం జపహోమవిపర్జితమ్ స్మృతయందు హోమము నిషేధింపబడియున్నది. కనుక విప్రద్వారముగ హోమమునుటచింత్యము. పిమ్మట బంధుభోజనము- దేవతాదర్శనము జేయవలెను తానుచేసిన పాపములకు ప్రియశ్చిత్తము మరచిన యెడల హీనజన్మప్రాప్తి, నరకప్రాప్తి, రోగప్రాప్తి, మూకత్వాంధత్వాదిప్రాప్తి, దారిద్ర్యప్రాప్తి, మొదలగునవి పాపభేదానుసారముగ తత్తత్కారణమాన్యుసారముగా గలుగునని శాస్త్రమువలన తెలియుచున్నందున తాను తెలివిగలవాడై పాపవిదానంబులయిన రాజనాదినకలవృత్తులవలన జనించెడి క్షామక్రోధాదులనువిడిచి ప్రవర్తించుట ముఖ్యకర్తవ్యము.

కర్మాచరణఫలము.

శ్లో॥ సువిర్వృత్తాకీయాచేత్స్యాదా శౌచనియమైస్సహ ।

ప్రాప్నువంతి పితృత్వం హిప్రాయతాః కర్మబాంధవః ॥

తా॥ మాతాపితరులు మృతనొందిన సమయమునందు పుత్రులు ప్రేతకర్మములను చక్కగ నియమయుతముగ నెరవేర్చిచేసి యతని మాతాపుత్రులు తత్కర్మానుకూలముగ విధింపబడున పుణ్యలోకములను బొందుదురు. ఇదియునుగాక మాతాపితృవులు పితృదేవత్వము గలవారగుదురు. అట్లుగుటచేత ఆనందమునుబొంది తమ పుత్రులు దీర్ఘాయుష్కంతులును తేజోవంతులును ధనవంతులును అగునటుల నాశీర్వచనములను జేయుదురు. అయాశీర్వచన సామర్థ్యమున పుత్రులు సుఖవంతులై యుందురు.

శ్లో॥ పితృణాంచ ప్రసాదేన కర్తుత్యం శోభివర్థతే ।

శ్రేయసాంచాభివృద్ధిస్యా ద్దూయసాముత్తర త్తరమ్ ॥

తా॥ పితృదేవతలయొక్క యనుగ్రహముచేత బ్రతాదుల యొక్క పంశము అభివృద్ధిని బొందుటయేగాక గొప్పవగ శ్రేయస్సు లనుగూడ విశేషించి కలుగును.

(పురాణోక్తమున కెప్పుడును ఆమశ్రాద్ధమేను) ॥ సుమంతా ॥

పదాజ్ఞై వతు మంత్రాణా మామశ్రాద్ధవిధియతే॥ పృథ్వీచంద్రోదయే॥

శ్లో॥ పురాణోక్తోపి సామాన్యంవృద్ధి శ్రాద్ధంచసర్వదా ।

సమస్కారేణ మంత్రేణ కుర్యాదామాన్నవర్షదా ॥

పురాణోక్తమగు క్రియలతోను సామాన్యశ్రాద్ధమను వృద్ధి శ్రాద్ధమునుగూడ సమస్కారమంత్రముతో ఆమద్రవ్యముచేతనే చేయవలెను.

కించ । వేదవ్యాసీయేధర్మశాస్త్రే ప్రథమోధ్యాయః

శ్లో॥ బ్రాహ్మక్షత్రియ విశ్రాంతయో వర్ణాద్విజాలయః ।

శృతిస్మృతిపురాణాక్త ధర్మయోగ్యాస్తనేతరే ।

శూద్రోవర్ణ శ్చతుర్దోపి వర్ణత్వాధర్మమర్హతి ।

వేదమంత్రస్వధాన్వాహో పవట్కూరాదిలిరిన్వా ।

తా॥ బ్రహ్మక్షత్రియవై శ్శ్యులు మువ్వరు ద్విజాతులు, వీరలు శృతిస్మృతి పురాణధర్మయోగులు. ఇతరునుకారు. శూద్రులు నాల్గవవర్ణము వారయినప్పటికిని వర్ణములలో ముఖ్యధర్మమునకుదగిన వారుగాని వేదమంత్ర స్వధాన్వాహోపవట్కూరాదుల కర్మలుగారు తక్కినవిషయములు నిర్ణయసింధువునందు చూడవలయును.

ఉత్కాంతి విషయము.

ఛందోగోపరిశిష్టే॥ శ్లో॥ దుర్బలంసాక్షయిత్వాతు శుద్ధిచేలాభిసంభృతే
దక్షిణాశిరసంభూమా బర్హిష్మత్యాం నిధాపయేత్ । ఘృతేనాభ్యక్త
మాస్తావ్య శుద్ధవస్త్రోపవీతినా । చందనోక్షిత సర్వాంగే సుమనోభిర్వి
భూషయేత్ । హిరణ్యశకలాన్యస్య క్షిప్తాచిద్రేషునప్తసు । ముఖే

వ్యధాపిధాయైవం నిర్మలేయుస్సుతాదయః । కర్ణేనేతేముఖాఘ్రాణే
హిరణ్యశకలంస్యనేతే ॥

తా॥ ప్రాణములు క్షీణించగానే స్నానముజేయించి శుద్ధమైన
బట్టలుబరచి దర్శనతోగూడిన భూమియందు దక్షిణశిరస్సుగాబయండ
బెట్టి శుద్ధవస్త్రముపవీతముగ ఘృతముచేబూసి చెవులు- నేత్రములు-
ముఖము- ఘ్రాణరంధ్రములు ననునేడింటియందు సువర్ణశకముల
నుంచి ముఖముగప్పి కుమారుడు మొదలగువారు గొనిపోవలెననుట.

దివోదాసీయమందు — ఋణధేనుదానము

శ్లో॥ అజన్మోష్ఠార్జితం పాపం మనోవాక్కాయకర్మభిః

తత్సర్వంవాశేమాయాతు గోవుదాసేన కేశవ॥

యానుమంత్రముతో ధేనుదానము చేయవలెను.

వ్యాసః శ్లో॥ ఆసన్నమృత్యునాదేయం గౌస్పవత్సాతుపూర్వవత్ ॥

తదభావేతుగౌశేవ సరణోత్తరణాయవై ॥

తా॥ మరణకాలమందు వత్సతోగూడిన గోవునుగాని లేదా
సువర్ణ గోవునై నను సరకముద్ధరించుటకు దానము చేయవలెననుట

తిలపాత్రీదానము

మదరత్నమందు జాతుకర్ణ్య వచనమెట్లనిన.

శ్లో॥ ఉత్కృంత్యాదీనిహనాని దశదద్యాత్పృతిశ్శ్చతు ॥ గో
భూతిల హిరణ్యాజన వాసోధాన్యగుడానిచ । రాప్యంఽనణముత్యాహు
ర్దశవానాన్యనుక్రమాత్ ॥ ఏతానిదశదానాని సరాణాంమృత్యు
జన్మనో । కుర్యాదభ్యుదయార్థంతు పీతత్వేపి వరత్రీవై ॥

తా॥ గోభూతిల హిరణ్యాదిదానములు పదియు జన్మకాలమం
దభ్యుదయము కొరకును మరణకాలమందు సుగతికొరకును జేయవ
లెను. (మరణానంతరమపి ఏతన్నియమేన కతన్వయం) ప్రాణముపోయి
నపిమ్మట గూడ బైనజెప్పిన విధిప్రకారము కర్మములజేయవలయును.
బ్రాహ్మః శ్లో॥ తామ్రపాత్రంతిలైః పూణన్ ప్రస్థమాత్రం ద్విజా

యతు సహిరణ్యంచయోదద్యా చ్చృద్ధావిత్రానుసారతః సర్వపాప
విశుద్ధాత్మా లభేతగవముత్తమామ్ ॥

తా॥ రాగిపాత్రలో నొకశేరు నువ్వులుపోసి యగ్రాశక్తిహిత
ణ్యముతో బ్రాహ్మణునికి దానముచేసిన సర్వపాపములుపోయి యుత్త
మగతిని బొందుదురు.

కర్ణమంత్ర పఠనము.

పరిశిష్టే— విాయానూణస్య కర్ణేతుపుణ్యమంత్రాన్ జపీతత్తతః ॥

తా॥ మరణకాలమందు పుణ్యమంత్రముల నతనికర్ణమందు
జపించవలెననుట.

సద్మఖరాణే॥ శ్లో॥ కృష్ణాయ వాసుదేవాయ హరయే రమాత్మనే
ప్రణతః క్షేతనాశాయ గోవిందాయనమోనమః ఇమమస్త్రంజపం
కుర్యాత్సకృద్వాప్రణ్యహంసరః ॥ సర్వపాపవినిర్ముక్తౌ ష్టులోకమ
వాప్నుయాత్ ॥

తా॥ కృష్ణాయనమః - వాసుదేవాయనమః - విష్ణవేనమః
గోవిందాయనమః అను నీనామమంత్రంబును ప్రతిదినంబునొక్క
మారుజపించిన నగుండు సర్వపాపములనుండి తొనగి విష్ణు లోకంబును
బొందుదుకనుట.

షణ్ణిమిత్ర ప్రాయశ్చిత్తవిధిః

స్మృతులయందు చెప్పబడిన ప్రకారము ఊర్ధ్వోచ్చిష్టము-
అధోచ్చిష్టము - అంతరిక్షమరణము - ఆశౌచమరణము - ఖట్వాది
మరణము - అను నారువిధంబులగు మరణములయందును చండాలశ్మ
పచాదుల వలన గలిగిన మరణమునందును విప్రవాక్యానుసారముగా
కృచ్ఛ్రీత్రయంబులను ప్రాయశ్చిత్తార్థంబుగ నాచరింపవలయును.

ఇందుకుప్రమాణము — స్మృతితత్వనిర్ణయే.

శ్లో॥ ఊర్ధ్వోచ్చిష్టేపృథోచ్చిష్టే అంతరిక్షమృతౌతథా ॥

ఆశౌచమరణేచైవ కృచ్ఛ్రీత్రీయ ముదాహృతమ్ ॥

తథాచ॥ శ్లో॥ ఉత్థోచిష్టేత్వభోచ్చిష్టే ఖట్వాయాం మరణేతథా అంత
రామరణేచైవ ఆశౌచమణేతథా । అగ్నితోమరణేచైవ త్రిభిఃకృత్యై
ర్విశోధనమ్ ।

స్మృతంగ్రహే ॥ శ్లో॥ అస్మాత్వామరణేహోరే ఆశౌచమరణేనతి
ఉచ్చిష్టమరణేచైవ ఖట్వాయాం మరణేతథా । చందాలాశ్వాససంస్పృష్టే
హ్వాకాశమరణేనతి చందాలాస్మరణేనాపి త్రిభిఃకృత్యైపుథక్ పృథక్ ।

శ్లో॥ విప్రీవాశ్వానుసారేణ ప్రత్యాఖ్యాయ విధిర్యథా ॥

కృత్యాతుదహనంకార్య మన్యథాకిల్బిషేభవేత్ ।

శుద్ధతీతి విశేషః ॥ ఇతిషణ్షిమిత్ర ప్రియశ్చిత్త విధిస్సమాప్తః ।

మ ధు ప ర్క దా న ము

వారాహే॥ శ్లో॥ దృష్టానువిహ్వలం హ్యేవం యమసూర్యానుసారిణమ్॥
ప్రియాణకాలేతునరో మంత్రేణవిధిపూర్వకమ్ ॥ మధుపర్కంతర్వరకా
గృహ్యఇమంమంత్ర ముదీరయేత్ ॥ గృహాణచేమం మధుపర్క
మాద్యం । సంసారనాశసంకరం త్యమ్మతేనతుల్యం । నారాయణే
నరచిర భగవేత్ప్రియాణామ్ । దాహేనశాంతిరణం సురలోకపూ
జ్యం । అనేనైవతు మంత్రేణ దద్యాచ్చమధుపర్కకమ్ నరస్యస్మృ
తుకాలేతు పంలోక సుఖావహమ్ ॥

తా॥ మరణకాలమందు పుత్రులు మొదలైనవారు మధుప
ర్కముదెచ్చి గృహాణచేమంఅను శ్లోకమంత్రము నుచ్చరింపుచు పర
లోకసుఖమునిచ్చు మధుపర్కము దినికించునది.

మరణకాల దోషశాంతిః.

యము॥ శ్లో॥ సంహయాగ్గాః ప్రదాతవ్యాభవే భూమిరనంతరమ్ ।
విప్రీభ్యోదీయతేయేన నదోషస్తత్రవిద్యతే ॥

దుష్టవారేషు మృతప్రియశ్చిత్తమాహా మార్కండేయః ।

శ్లో॥ భానాకుజేశనానస్త్రుంత తస్యణం ప్రదాపయేత్ ।

భృగోహీరణ్య సహితం నస్త్రుదానం విశోధనమ్ ।

తదాహమరీచి॥ శ్లో॥ భద్రదేభూమిప్రదానంస్యా త్త్రిపాదక్షేహిరణ్య
ద॥ హారేవారాధి దై వత్వం వాసోదానంవిధీయతే॥ రక్తవస్త్రంకు
శేభానా శ్వేతంకుశేప్రీతిర్విశం॥ శనై శ్చరేతుసిలంస్యా దేతద్దోష
పశాంతయే॥ దద్యాచ్ఛుద్ధి మవాప్నోతి హృదత్వాదోషమాపు
యాత్ ద్విత్రిపాదసక్షత్ర మరణేషుస్త్రసహిత హిరణ్యదానంకుర్వాత్
ధనివాపంచక మరణే॥ పాయశ్చిత్తమాహ — మదనర త్నే॥

శ్లో॥ ఏకాశీతిపలంకాంస్యం॥ తదర్థంవాతదర్థకమ్॥

సపవత్త్రిపలంవాపి దద్యాద్విప్రాయశక్తిరః॥

పశుంతరమాహ॥ శ్లో॥ యమాయధర్మరాజాయమృత్యవే చాంత
కాయచ॥

పై వస్వతాయకాలాయ॥ సర్వభూతక్షయాయచ॥ ఔదంబరాయ
దధ్నాయ నీలాయపరమేష్ఠినే॥ వృకోదరాయ చిత్రాంశ చిత్రగు
ప్తాయ వైకృతమాత్॥

ఇతిఆహుతిప్రియం హోమంకుర్వాత్ - ప్రీతముభేహిరణ్యం
వా-పంచరత్నానివానిక్షేపేత్॥ అథత్రిపుష్కరద్విపుష్కరాదిమరణే
గోభూతిలాదీన్ బ్రాహ్మణాయదద్యాత్॥ విశేషోన్యాయసింహజ్ఞేయః॥

త్రిపుష్కర మరణము.

వారములు	తీధులు	సక్షత్రములు
ఆది	ద్వాదశి	ప-కు
సోమ	ఏకాదశి	విశాఖ
మంగళ	దశమి	ఆర్ద్రా
బుధ	తృతీయ	మూల
గురు	పక్షి	శతభిషక్
శుక్ర	ద్విత్రియా	రేవతి
శని	సప్తమి	ఆ-షా

నిర్లయామృతే॥ శ్లో॥ ద్వాదశ్యర్కమనుభూయక్త విశాఖై కాదశీందునా
కుజాచాన్దకమీచైవ । ద్వితీయాభ్యగురేవతి తృతీయాబుధమూ
లేన గురువష్టికతోమనా । సప్తయోగాస్త్రై పుష్కరాః ॥

అథద్విపుష్కరయోగః॥ మదన్నరత్నే గార్గ్యః॥

శ్లో॥ యదిభద్రాతిథివాంస్యా ద్భానుభామశనైశ్చరైః ।

త్రిపాద్యత్యైశ్చసంయోగోద్వాయోగ్యోగోద్విపుష్కరః ॥

అథదహన నియమః

ప్రత్యక్షశవము దహనము చేయునపడు పంచాంగము విచా
రించి నవసరములేదు.

గాలవః॥— శ్లో॥ ప్రథమేహనికర్తవ్య వససంచానుభావినామ్ ।

ప్రేతస్య కేశశ్మశ్రాది వాపయిత్వా ధదాహయేత్

తా॥ ప్రథమదినమందు కర్తవ్యవరముజేసికొని ప్రేతకు కేశ
ములు మీసము గడ్డము మొదలుగ క్షవరముజేయించి యటుపై
దహించవలెనని గాలవచనము.

మనుః- శ్లో॥ దక్షిణేనమృతంశూద్రం పురద్వారేణ నిహర్తవేత్ ।

తా॥ శూద్రశవము దక్షిణముగ దీసుకొనిపోవలెనుఅనుప్రమా
ణముగలదు. లోకమందు సర్వజనులు వారివారి వీలుప్రకారముపోవు
చున్నారు.

ద హ న ని య మ ః

కమలాకనుఃస్మృతే॥ మనుః— శ్లో॥ అమృతేన్నమాచాయ ప్రేత
మగ్నిపురస్సరమ్ । ఏకోనుగచ్ఛేత్తస్యార్థమర్థసభ్యుత్సృజేద్భువి ఊర్ధ్వ
మాదహనంకార్య మాసినోదక్షిణముఖః । సవ్యంబాన్వాచ్యశవకై
స్సతిలపిండదానవత్ । అథపుత్రాదిరాష్ట్రస్థ కుర్యాద్దారూచ్యయం
మహత్ । తతోత్తానంనిపాతైవం దక్షిణాశ్రిసంముఖే ।

తా॥ కొత్తకుండతో అన్నము అగ్నిహోత్రము దీసికొని
ముందుగా కర్తనదుపవలెను. అలెనివెనుక నందరు నడుచుచు అర్థమా
ర్గమందు శవమునుంచి దక్షిణముఖముగా నెడమకాలుమడిచి తిలలతో

పిండదానవిధిగా అన్నముభూమిపై నుంచి యిట్లు మూడు కంపులుజరిపి పుత్రులు మొదలై నవారు స్మశానమందు కర్మలు చాల చితిగాచేర్చి దానిపయి దక్షిణశిరస్సుగా శవమును వెతికిలబరుండబెట్టి ముఖమందగ్గిసంచుచుది. కొందరు అన్నమునకు బదులు బియ్యము నుపయోగించు చున్నారు.

శుద్ధితత్వే-హారలతాయామ్ శ్లో॥ స్వగోత్రజై గృహీత్వా తుతుచి తాహారోప్యశేషవః । అథోముఖోదక్షిణాది కర్మగణస్తుపుమానసి । ఉత్తనదేహనారీతు సపిండైరపిబంధుభిః ॥

తా॥ తనగోత్రమువారు శవమును చితివై బెట్టుకొన్నాడు పురుషుడైనచో నథోముఖముగ నుత్తరశిరముగను స్త్రీయైనచో వెతికిలగా నుంచవలెను.

ప్రచేతః- శ్లో॥ నగ్నదేహందహేనై వకించిద్దేయం పరిత్యజేత్ ॥

తా॥ ప్రేతమదిగంటరునిగా దహింపగూడదు, తీసివేయవలసి నది. మరియేదైననుపరిత్యజించవచ్చును.

కియానిబంధేగరుడః॥ శ్లో॥ ఉదధారామవిచ్చిన్నాంఘ్రేచేత్కర్తా ప్రిదక్షిణమ్ । స్కంధావసక్తకుంభేనచాదయః పరితశ్చిత్తేః ॥

తా॥ నీశ్యోనోండిన కుండను కర్తభుజముపై యుంచుకొని చాదములవైపు మొకలుకొని యనగా దక్షిణము మొదలుగ చితిచుట్టును నీశ్యధారపడునట్లు ప్రదక్షిణము జేయవలెను.

మాతాపితృవ్రుల సహగమన మరణమునుగురించి బోధాయన స్మృతియందు గాహంతమొక్క తంత్రీమా, సంచయనమనొకతంత్రీ) ము వ్రుదకిండ్లరానాదికము వేరువేరుగ జేయవలెననియొక్కది,

ఇతి దహననియమ స్సమాప్తః

తిలోదక వాసోదకనిర్ణయః

కాలాన్యుతే శ్లో॥ కర్తారోపుదకాంబలీన్ తిలాయుతాన్తీ) దద్యురాద్వేదిసేచైకై కోత్తరవృద్ధిరాదశదినా మృణంశిలాయాం పితుమృతాన్నినతిత్రయంభవే త్ప్రతిదినం వస్తాదికానాంత్రయమ్ పిండస్త్యై ఇహాకృతం యదిపితుర్దద్యుగ్దశాపేభుమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణులకు పుత్రులందరును పితృపీఠికొరకు శిల్ప
యందు తిలోదకమును ప్రధమదిసంబున 3 ను అది మొదటాకొక్క
దిసంబున నొక్కమారభిక్షముగ విడువగ ౧౦ దినమువరకు నవియున్ని
యు ౭౫ అగుననియు, క్షత్రియులకు మరణదినముమొదిలు ప్రతిదిసం
బును ౫ మాస్లును విడువగ నవియున్నియు ౬౩ అగుననియు, వైశ్యు
లకు ప్రతిదిసంబును ౪ మాస్లుచొప్పున ౧౫ దినములకు ౬౦ అగునని
యు, ౧౫ దినములై తే ప్రతిదిసము ౬ చొప్పున అవియున్నియు ౬౦
యగుననియు, బ్రాహ్మ, క్షత్రియ, కైశ్య, శూద్రులు, ఆశౌచని
వృత్తికొరకు ప్రతిదిసము ౩ మృత్తికా స్నానములు, ౩ వాసోదక
ములు ౧ పిండప్రదానము జేయవలెను నిత్యమును కర్మజేయకున్న
ఆశౌచాంత్యదిసంబునదైనా ఆచరించవలెను గాని కూడగూడదని.

ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ ఏకమాత్మప్రసూతానాం శ్రేష్ఠోదధ్యా
చ్యవాససా । వినాపితృభ్యామన్వేషాం జ్ఞాతినాంసస్వవాససా ॥

తా॥ ఆయ్యా ! ఒకతిల్లికి బహుమంది పుత్రులుందురు. అప్పు
డు శ్రేష్ఠపుత్రునికే వాసస్సుయందీధికారముదలదు; తక్కినపుత్రు
లందరును వారివారిపై వస్తుములతోనే జరుపవలెను. పితృవినా
తండివినగా- జ్ఞాతులందరును స్వస్వవాసస్సుచేతనే. వాసోదకములు
విడువవలయును, అయినే లోకమందు కొందరుజ్ఞాతులుమాత్రము
విడుచుటలేదు. తిలోదకములుమాత్రమిచ్చుచున్నారు,

ఇతి తిలోదక వాసోదక నిర్ణయస్సమాప్తః ।

—+ తిలోదకాదినిషేధః +—

మాధవీయే-ఋష్యశ్శింగః శ్లో॥ ఆశౌచమంతరాదర్శో యది
స్నాన్నిర్వవర్జినామ్ । సమాప్తింప్రేతతంత్రస్య కుర్వాదిత్యాహ
గాఃనుః

తా॥ ఆశౌచమధ్యమందు దర్శసంభవించితే మిగిలిన ప్రేత
కర్మ తంత్రమునుయూవత్తుకు సమాప్తి చేయునది.

విశేషః శ్లో॥ అంతర్దశా హేదర్య శ్చేత్తత్రసర్వంసమాపయేత్
పితోస్త్రిస్యూయానదాశౌచం దద్యాత్పిండాన్ జలాంజలీన్ ॥

తా॥ దశాహమధ్యమందు దర్శసంభవించినప్పుడు తల్లిదండ్రుల కై నచో నాశౌచాంతమువరకును పిండములు జలాంజలాలు నివ్వవలెను. ఇతరులకై నయెడల దర్శలోపుర సమాప్తి చేయవలెను.

గాలవః ॥ శ్లో॥ పితోరాశౌచమధ్యేతు యదిదర్శస్యమాపయేత్ ।

తావదేవోత్తరంతంత్రం పర్యవస్యేత్ప్రహేత్ప్రహే ॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల యాశౌచమధ్యమందు మూడుదిండులమైన దర్శవచ్చినచో సుత్తరతంత్రము యావత్తును సమాప్తి యవలెను ఇతరులకై నచో మూడుదిండులులోగా దర్శవచ్చినను పకషన్ము జేయవలెను. కాలామృతమందును నిర్ణయామృతము తమందును నిట్లనేయున్నది. మదనరత్నపారిజాతములందు మాత్రము లవనచన, మాపత్కానీమందు నౌరసపుత్రుడు కర్తయునునపుడు ననికెప్పబడినది కనుక తల్లిదండ్రులకు మూడుదిండులపైని దర్శవచ్చినను పకషము లేదని యున్నదిగాని యిందుమూలము చింత్యము.

ఇతి తిలోదకాది నిషేధస్సూత్రః,

—♦ శ్రాద్ధస్థల నిరూపణమ్ ♦—

భౌతససస్త్వతో పంచమాధ్యాయే॥ శ్లో॥ శుచిదేశంవివిక్తం చ గోమ
యేనోపశేషయేత్ । నదితరేషుతీర్థేషు స్వభూమాగిరిసాను షు ॥

శ్లో॥ వివిక్తేషుచతుష్యంతి దత్తే నపిశరస్తథా । పరస్వభూమి
భాకేతు పిత్వాణాం నై పనిర్వపేత్ । స్వామినాతద్విహ స్త్యేత మో
హద్యత్కియతేనరైః శ్లో॥ అటవ్యఃపర్యతా పుణ్యస్థిరా న్యాయత
వానిచ సర్వాణ్యస్వామికాన్యాశు ర్నహి శేషుషోగ్రహాః ॥ తిలాం
శ్చావికీలేత్రత్ర సర్వతోబంధయేద్వజాన్ । అసురోవహాంపర్వం
తిత్రేశుద్యత్యనేనహి ॥

తా॥ పరిశుద్ధముగు ప్రదేశమును గోమయముచే శులుకవల

యును, ఇంకనిట్లు నదీతీరములందు, పుణ్యక్షేత్రములందు, స్వగృహముందు, పర్వతచర్యయందు, రహస్యప్రదేశములందు, శ్రాద్ధమును చేసినయెడల పితృదేవతలు తృప్తినిబొందుచున్నారు. ఎప్పటికిని పరగృహముందు పితృలకు శ్రాద్ధముజేయకూడదు. ఎవడుగాని మోహముచే పరగృహంబున శ్రాద్ధముజేయునో అది యాగృహపితృలవలన హరింపబడుచున్నది. అడవులు సర్వతములు, పుణ్యతీర్థములు, దేవాలయములాదిగాగల సర్వము అస్వామికములు గావున వానియందు చేయబడిన శ్రాద్ధము లితరులచే గ్రహింపబడవు అంతటను నువ్వులు జల్లి అజములను బంధింపవలయును, నువ్వులులేనిచో సర్వమును రాక్షసులచే హరింపబడినదగును.

ఇతి శ్రాద్ధస్తల నిరూపణము సమాప్తమ్.

— శ్రాద్ధకర్తృభో క్త్వనియమః —

పౌత్రసంస్కృతౌ పంచమాధ్యాయే॥ శ్లో॥ దత్వాశ్రాద్ధంతతో భుక్త్వా సేవతేయస్తుమైధునమ్ । మహారౌరువమానాద్య క్షీణయోనిం వ్రతేత్పునః శుచిరకోధనశ్శాంత స్సత్యవాదీనమాహితః స్వాధ్యాయంచ తథాధ్యానం కర్తాభోక్తా నిస్ర్వయేత్ ॥ శ్రాద్ధదత్వాపరం శ్రాద్ధం భంజతేయేద్విజారయః । మహాపాతకేనస్త్రుత్యా యాంతితే సరకాన్పహూత్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్తయు- భోక్తయు- మైధునమునుజేసిన యెడల మహారౌరువ సరకమునుబొంది మరల పురుగుల రాసియందు బుట్టుచున్నారు, శ్రాద్ధకర్తయు భోక్తయు విశుద్ధులై కోధరహితులై శాంతముగలవారిై సత్యవాదులై స్వస్థచిత్తులై యుండి వేదమును ధ్యామును విడువవలయును, ఏదవ్విజులు శ్రాద్ధమునుబెట్టి యితరశ్రాద్ధమందు భజంపుదురో అట్టివారు మహాపాతకసములై సరకము ననుభవించెదరు.

కించ॥ శ్లో॥ ఆమంత్రితో బ్రాహ్మణోవై యోన్యస్యే కురుతేక్షణమ్ ।
ఆమంత్రయిత్వా యో మోహదన్యం వాఽమంత్రయేద్విజః సతస్మా
దధికః సాపీ విష్ణోః టాహిజాయతే శ్రాద్ధేనిమంత్రితోవిప్రో మైధునం
యోధిగచ్ఛతి । బ్రహ్మహత్యామవాప్నోతి తిర్యగోని ఘజాయతే
నిమంత్రితశ్చయోవిప్రో హ్యధ్వానం యాతిదుర్మతిః భవంతి పితర
స్తస్యతన్మాసం పాంసభోజనాః నిమంత్రితశ్చయశ్రాద్ధే ప్రకర్యా
త్కలహంద్యజః భవంతిస్తస్యతన్మాసం పితరోమలభో నాః తస్మాన్
మంత్రితశ్రాద్ధే నియతాత్మాభవేద్విజః ॥

తా॥ శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మరియొక శ్రాద్ధమంతు
క్షణమును స్వీహించువాడును ఒకరినిబీలచి మోహమువల మరయొక
రిని బీలుచువాడును వీరిద్దరధిపావులై పురుగుల రాశియందు బుట్టె
దరు. ఎవడు శ్రాద్ధమునందు నిమంత్రితుడై మైధునమును చోయునో
వాడు బ్రహ్మహత్యనుబొంది పశుపక్షి మృగాదులయంద జనించును
ఏదుష్ట బ్రాహ్మణుడు నిమంత్రితుడై భోజనముచేసి శ్రియాణము
చేయునో అతని పితృదేవతలు మాంసము మార్గధూళి భుజించు
వారలగుచున్నారు. ఏద్విజుడు శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితుడై కలహము
నుచేయునో వానిపితరులు ఆమాంసము మలమును భుజించువారగుచు
న్నారు. అందువలన శ్రాద్ధమందు నిమంత్రితులగు ద్విజులు నియత
చిత్తులయి యుండవలయును.

యల్లాజయ్యే॥ శ్లో॥ దంతధావనమభ్యంగం సఖకేశనికృంతనమ్ ।
కర్తాచైవతుపూర్వే ద్యుభృత్తాచైవపరేహని దంతధావన తాంబూ
లం క్షౌరభ్యంగమభోజనమ్ । రత్యేషధపరాన్నంచ శ్రాద్ధకర్తావిప
ర్ణయేత్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధకర్త పూర్వదినమందు శ్రాద్ధభోక్త పరదినమునందు
దంతధావనమును అభ్యంగనమును సఖకేశనికృంతనమును తాంబూల
మును క్షౌరమును అభోజనమును సురతమును పరాన్నమును విదుప
వలయును. శ్రాద్ధకర్తృభోక్తృనియమములు సమాప్తము.

అవరకర్మ ప్రారంభః

అత్రాజా సర్వప్రాయశ్చిత్త ప్రయోగః

కర్తృసంచేంస్మాత్వా ఆచమ్య॥ ఏవం... పితృః—సోత్రీస్య
 నామధేయశ్చ ఇహజన్మనిజన్మాంతరేషు సమస్తపాపక్షయార్థం సర్వ
 ప్రాయశ్చిత్తమూచరిష్యే । అస్తుఃపరిషదక్షిణాంగృహుత్వా ॥ శ్లో॥
 సమస్త ... స్వీకృత్య... జన్మాభ్యాసాజ్జన్మ ప్రభృతేతదృణపర్యంతం
 మధ్యేవర్తినకాలే బాల్యయావనకౌమార వార్ధకేషుజాగ్రత్స్వప్న
 సుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయేంద్రియ వ్యాపారైః రహసిప్రకా
 శేచ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చత్వయాశ్చ తానాం ప్రకాశకృతమహాపాతక
 చతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాది దిష్ట
 రూప మహాపాతకప్రతాఽతిదేశికరూపాతిపాతకానాం ప్రకాశకృత
 మహాపాతక సమరూపానుపాతకానాం ఉపపాతకానాం సంకలీకరణా
 నాం మలిషీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరానాం అవ
 క్షిప్తకానాం ప్రక్షిప్తకానాం రహస్యకృతానాం - మహాపాతకానాం
 రహస్యకృతిమహాపాతకాదిదిష్టరూప మహాపాతకవృత్తాతి దేశికరూ
 పాతిపాతకానాం రహస్యకృతమహాపాతకసమరూపాతి పాతకానాం
 ఉపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలిషీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం
 జాతిభ్రంశకరానాం అవక్షిప్తకానాం ప్రక్షిప్తకానాం ఏవంబహునాం
 బహువిధానాం సర్వేషాంపాపానాం అజ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం
 అజ్ఞానతోభ్యస్తానాం జ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం జ్ఞానతోభ్యస్తానాం
 అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చాత్మ్యంతాభ్యస్తానాం అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ నిరంత
 రాభ్యస్తానాం అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్యస్తానాం బహునాం
 బహువిధానాం సర్వేషాంపాపానా మనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం ఉపది
 శేతివిష్టాప్య - పునఃప్రేరేష్యతిషేత్ యజమానస్యపితృః జన్మాభ్యా
 సా జన్మప్రభృత్యే తదృణపర్యంతం మధ్యేవర్తినకాలే బాల్యయావన
 కౌమారవార కేషుజాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయ
 కర్మేంద్రియవ్యాపారైః - రహసిప్రకాశేచ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతశ్చత్వ
 యాశ్చ తేభ్యః ప్రకాశకృత మహాపాతకచతుష్టయవ్యతిరిక్తేభ్యః ప్ర
 కాశకృతమహాపాతకా తదిష్టరూపమహాపాతకప్రతాఽతి దేశికరూ
 పాతిపాతకేభ్యః ప్రకాశకృతమహాపాతక సమరూపానుపాతకభ్యః

ఉపపాతకేభ్యః సంకలీకణేభ్యః మలినీకరణేభ్యః- అపాత్రీకరణేభ్యః
 జాతిభృంశకరేభ్యః ప్రక్షీర్ణకేభ్యః రహస్యకృతేభ్యో మహాపాతకేభ్యః
 రహస్యకృత మహాపాతకాతిదిష్ట రూపమహాపాతకవ్రతాతిదేశిక
 యాపాతిపాతకేభ్యః రహస్యకృత మహాపాతక సమరూపానుపాతకే
 భ్యః ఉపపాతకేభ్యః- సంకలీకణేభ్యః మలినీకరణేభ్యః- అపాత్రీకర
 ణేభ్యః- జాతిభృంశకరేభ్యః- అప్రక్షీర్ణకేభ్యః- ప్రక్షీర్ణకేభ్యః- అజ్ఞాన
 తస్యకృతకృతేభ్యః అజ్ఞానతోభ్యస్తేభ్యః జ్ఞానతస్యకృతకృతేభ్యః
 జ్ఞానతోభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చాచ్యుత్యతాభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞా
 నతోజ్ఞాతశ్చనింతరాభ్యస్తేభ్యః- అజ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్య
 స్తేభ్యః- బహుభ్యః- బహువిధేభ్యస్సరేభ్యః పాపేభ్యః (త్వం)
 ముక్తాభూయాః ముక్తాభూయాః ఇత్యను గృహ్యంతుభింతః ఇత్యు
 వైర్వద్యేత్ || ఏవంఽర్థం మమజన్మాభ్యాసా జన్మప్రభృత్యేతక్షణ
 పర్యంతం- సమస్తదోష నిర్హరణార్థం స్వర్ణధాన్య ఆస్తికృచ్ఛా
 న్యాచరిష్యే ||

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రీనుమలం స్వర్ణం పాపప్రాశనమ్ || స్వర్ణంహి
 శంకరో యశ్చాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే || బ్రాహ్మణాయ సవర్ణదా
 నం దద్యాత్ ||

శ్లో॥ ధన్యంకరోషిదాతార మహతోకేపరత్రచంకుస్మాత్తస్మా
 చ్చిపంమేస్యా దతశాంతింప్రియచ్ఛయమే (ధ్యానం) దద్యాత్ ||

శ్లో॥ కామధేనోస్సమూద్భూతం సర్వకీతుషుసంస్థితమ్ | దేవా
 నామాజ్యమాహార మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే || (ఆజ్యం) దద్యాత్ ||

శ్లో॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసః | అనంత
 పుణ్యఫలద మతశ్శాంతిం ప్రియచ్ఛమే || ... (హిరణ్యం) దద్యాత్ ||

ఇదంకృచ్ఛిత్రీయ ప్రత్యామూల్యం యథాక్తిహిరణ్యం
 శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహం సంప్రదేనమమ
 శ్రీగోవిందగోవింద || ఏవంఽర్థం || సర్వప్రియశ్చిత్త దోషానమాచ
 రిష్యే || తదంగ బ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యే || శ్రీమహావిష్ణుస్వరూప

స్వ బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం దదామి । ఉభాభ్యామిదం సాద్యం దదామి ।

శ్లో॥ నమోస్త్యనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరోరుబాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారిణేనమః॥ అయంవోగంధః + సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు ।

శ్లో॥ గవామంగేఘతివంతిభువనానిచతుర్దశ । యస్మాత్తస్మాద్ చ్చివంమేస్యా తదశ్శాంతిప్రయచ్ఛమే ॥ అస్త్యైబ్రాహ్మణాయఽప్రతిగృహీతే శ్రీమాన్ శ్రీమతఃఽహం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతయే సర్వ ప్రియశ్చిత్తగోదానం తుభ్యమహం సంపదదేనమః॥

శ్లో॥ దేవస్యపీతయేదానం గృహ్లోమ్యుర్వమతుష్టయే । బాహుభ్యాం పుష్పవాస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మప్రసూతయే ॥ గోదానందద్యాత్

ప్రతిగృహ్నతు ॥ గోదానసాద్గుణార్థం దక్షిణాంశు...నమః॥ విధిప్రకారేణ దశదానానికుర్యాత్ । సర్వప్రియశ్చిత్తంసమాప్తమ్॥

ఉత్కృంతి ప్రయోగః

యస్యపురుషస్యమరణేనంప్రాప్తే సతి-పుత్రాదిః కల్తాశుచిర్యా త్నాశుచాదేశేనోమయేనానులిప్య । తత్రోశుద్ధోదకం సంప్రోక్ష్య కుశాశపరిస్తీర్చ్యః తిలానవకీర్య । పితరం దక్షిణశిరసంవిధాయః సౌత్వా ఆచమ్య పవిత్రధృత్వా శ్రీగోవింద గోవింద- కేశవాయనమః పితుః గోత్రస్య...స్వ న్నాభ్యాసాజ్జన్మ ప్రభృతిమరణకాల పర్యంతం సంభావిత సమస్తవాపక్షయాం సుఖేన ప్రాణోత్క్రమణసిన్యర్థం ఉత్కృంతిసంజ్ఞిత గోదానమాచరిష్యే । తదంగ బ్రాహ్మణ పూజాం కరిష్యే ॥ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనందదామి॥ ఉభాభ్యామిదంసాద్యందదామి॥ నమః అస్తు॥

శ్లో॥ నమోస్త్యనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షి శిరోరుబాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటి యుగధారిణేనమః శ్రీమహా...అయంవోగంధః అలంకారార్థాఇమే అక్షతా స్సంశ్చక్షతాక్షతాస్సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు॥

శ్లో॥ అత్యుత్కృంతౌ సప్రవృత్తస్య సుఖోత్కృష్టమణసిద్ధయే ॥
 తుభ్యంసప్రదదేధేను మిమాముత్కృంతిసంజ్ఞికామ్ ॥ గరామం గేఘ
 ప్రియచ్ఛమే । అస్మైబ్రాహ్మణాయ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ...
 గోత్రాయ... బ్రాహ్మణాయప్రతిగృహీతే॥ శ్రీమాన్ గోత్రః...
 దాతా ధర్మపత్నీసమేతోహం యజమానస్యపితుః... గోత్రస్య...
 స్యసుఖేన పాణోత్కృష్టమణసిద్ధ్యర్థం ఉత్కృంతిసంజ్ఞికగోదానం తుభ్య
 మహంసం... నమః॥ శ్లో॥ దేవస్యప్రీతయేదానం గృహ్నామ్యర్థమ
 తుష్టయే । బాహుభ్యాం పుష్టవాస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మ ప్రమాతయే ॥
 ఇతిగృహీయాత్ । గోదానంసాధుణ్యార్థం దక్షిణాత్కృత్యమహం
 సంప్రదదేనమః ॥ ఇతిదక్షిణాందద్యాత్ ॥ అనేనమఃకృత్యేనో
 త్కృంతి సంజ్ఞికగోదానేన దక్షిణదానేనచపితుః... గోత్రస్య...
 సుఖేనప్రాణోత్కృష్టమణ సిద్ధింస్తితిభవంతో బుధంతు । సుఖేనస్త్వ
 స్త్రీయః నూతుగ్గోత్రాయః... దాయాః జన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృతి
 గోదానమూచరిష్యేనమః (ఇతిస్త్రీయః) ఉత్కృంతిప్రయోగ
 స్సమాప్తః

అథ తిలపాత్రీదాన ప్రయోగః

శ్రీగోవిందగోవింద శ్రీమహావిష్ణోరాజ్జయా ప్రవర్తమానస్య
 పుణ్యతిథౌ... పితుః గోత్రస్య... స్య సమస్తపాపక్షయార్థం సుఖేన
 పాణోత్కృష్టమణసిద్ధ్యర్థం తిలప్రదాన మూచరిష్యే ॥ అస్తు ।

శ్లో తిలఃపాపహరనిత్యం విష్ణోరేసముద్భవాః నాపరిహారతు
 మేషీపమతశ్శాతం ప్రయచ్ఛమే ॥ అస్మైబ్రాహ్మణాయ శ్రీమహా
 విష్ణుప్రీత్యర్థం తిలపాత్రదానందద్యాత్ పితుః... గోత్రస్య స్యసుఖేన
 ప్రాణోత్కృష్టమణసిద్ధ్యర్థం తిలపాత్రీదానంతుభ్యమహం సంప్రదదే
 నమః తిలపాత్రాలాపే హిరణ్యసహిత తినదానం కుర్యాత్ ॥ ఆచ
 మ్య । ఏవంగుణ పుణ్యతిథౌ శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం స్వర్ణధాన్యాద్య

కృచ్ఛాన్యచరిష్యే భాగ్మణమాహూయ ।

శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్రమమలం స్వర్ణంపాపవగాశనమ్ ॥ స్వర్ణహి శంకరంయస్మాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ధన్వంకరోపితాతార విహ లోకేపరత్రయ । యస్మాత్తస్మాద్భివం మేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయ చ్ఛమే । కామధేనోసముద్యాతం సర్వకృతుషుసంస్థితమ్ । దేవానా మాజ్యమాహారమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే । హిరణ్యగర్భ గర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః ఆనంతపుణ్యఫలగమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥

స్వర్ణధాన్య ఆజ్యకృచ్చిత్రయ ప్రత్యాక్షాయ యథాసక్తి హిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యమహం సంప్ర దదేనమయ ఏవంగుణరం దశదానానికరిష్యే॥ అథదశదానానికుర్వాత్

శ్లో॥ గోభూతిలహిరణ్యజ్య వాసోధాన్యగుడానిచ । రావ్యం లవణామిత్యాహుర్దశదానాః పక్షీర్నితాః గోభూతిలసమయ (అరాజే హిరణ్యదానంకుర్వాత్) ఇతితిలవాద్రిదానప్రయోగస్సమాప్తః ।

— అథ కర్ణమంత్రికతనమ్ —

కార్యం॥ ప్రేతస్యశిరఃప్రభృతి చాదపర్ణంతం జలంసంపోక్ష నారా యునామోచ్చారణైః ఏవంగుణా పుణ్యతిథౌపితుః నమస్తచాపవివృత్తి ద్వారా పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం కర్ణేనారాయణాది దివ్యనామస్మరణ మాచరిష్యే ।

శ్లో॥ నారాయణోనామ నరోనరాణాం ప్రసిద్ధచోరఃకథితఃపృథి వ్యా । అనేకజన్మాజ్జితపాపసంచయం హరత్యశేషంస్తుతమాత్ర) ఏవ॥ శ్లో॥ గోవిందేతిపరబ్రహ్మం గోవిందేతివర్ణకమ్ సకృదుచ్ఛారితం యేన విష్ణుపాయుజ్యమాఘ్నయాత్ । ప్రణతః క్షేత్రేనాశాఘ గోవిం దాయ నమోనమః ॥

సిద్ధిం కామయమానః తుభ్యమహం సంప్రదదే (ఉపవీతీశనుయ)
 ఏవరిమయాచరితేవతి (హ...తీ) పితుః దహనాధికారసిద్ధిర స్థితిభ
 వంతో బువంతుః॥ దహనాధికార యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు॥

ఇతి వణ్ణివిత్త ప్రాయశ్చిత్తం సమాప్తమ్.

అథ దుష్టతిథ్యాతి కాంతిప్రయోగః

శ్రీ గోవింద గోసింద గోవింద పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌ
 పితౄ గోత్రస్య—స్వపేతస్య మరణకాలే దుష్టతిథివారనక్షత్రద్విపు
 మ్న తిప్రమృదాదిదోష పరిహారార్థంతదుక్త ప్రాయశ్చిత్తమాచ
 రిష్యేనమః సమస్త... కరుంఅధికారసంపదస్తు । తదంగ బ్రాహ్మణ
 పూజాం కరిష్యే॥ పతిగ్రహీతాకం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య । శ్రీమ
 హావిష్ణు... ఇదమూసనం॥ ఉభాభ్యామిగం పాద్యం॥ సమోస్త సంతాయ
 యుగధారిణేనమః గంధార్ధాక్షమే అపపుష్పార్థాక్షమేతిలాః ౧-౬-౧౧
 సంరతిధిమరణే॥ గోదానం కనామంగేషు... ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్
 (౪-౬-౧౪) చిత్తతిథిమరణే॥ ధాన్యదానందద్యాత్ । ధన్యం గోపి
 దాచ్ఛమే॥ శిష్టాచారే॥ (౩-౭-౧౨) భద్రతిథిమరణే॥ భూదానం
 దద్యాత్॥ శ్లో॥ సర్వసన్యాశ్రయాభూమి ర్వరా హేణసమర్థతా॥
 అనంతసన్మఖలదా తితిశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్ ద్విపాద్రిపా
 దనక్షత్రమరణే । వస్త్రుసహితహిరణ్యం దద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణ...
 ప్రయచ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥ ధనిష్టాపంకనక్షత్ర
 మరణే॥ కాంధ్యదానం కుర్యాత్— శ్లో॥ కాంధ్యం బ్రహ్మమయ
 పోక్తం నక్షతోద్భవకోపహృత్ । భాజనం మర్త్యే దేవినా మత
 శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ దద్యాత్॥

ద్విపుష్కరతి, పుష్కరమరణే గోభూతిలదానాని బ్రాహ్మ
 ణాయదద్యాత్॥ భృగువారమరణే॥ వస్త్రుసహితహిరణ్యం దద్యాత్॥
 శీతవాతోష్ణచ్ఛమే॥ హిరణ్యగర్భ... మే-బాదుభూమి శనిపాన కేషు॥
 వస్త్రుదానం దద్యాత్॥ శీతవాతోష్ణచ్ఛమే॥ దద్యాత్ ఇతితిథ్యాది

భువనప్రయాగ స్వనూపః

శ్రీగోవింద పూర్వోక్త పుణతిథౌ గోత్రస్య ప్రేక్ష్య బన్ధా
యసాది ఏతక్షణపర్యంతం జ్ఞానజ్ఞాన కామాకామ భుక్తాభుక్తపీతా
తజ్ఞాతాజ్ఞాతాదిసకలదోషనిర్హరసార్థం ఇంద్రాదిహోమంకరిష్యే॥
మః ఆచారనుజ్ఞయా తాకికాగ్నింసంస్థాప్య॥ తద్వ్యాసం శ్లో॥ సప్తజి
గ్వోద్వితీర్షత్సమేమారూఢస్తధై వచ । శక్తివ్యయమేతత్ప విశ్వ
హారిష్టుతాశనః । త్రయస్త్రింశతో-టి దేవాస్త్యమ్మభేత్వప్తిమా
తాః । ప్రార్థనాంమనసావందేషీప్రమేశం ప్రసాదయ॥

అగ్నిమలంకృత్య॥ ఇంద్రాయనమః అగ్నయేనమః యమాయ
నమః నిర్భయతయేనమః వరుణాయనమః వాయవేనమః కుబేరాయ
నమః ఈశానాయనమః అధఃపరిస్తరణాదిఆచార్యః కుర్యాత్॥ కర్తా
హుష్టింప్రాగాదిపరిషేచనం । కార్యం ఆత్రిచతుష్పాత్ర పయోగః

శ్లో॥ ఇంద్రాదిదేవాహ్వదిత్యా విశ్వేదేవామరుద్ధుణాః శేన
గ్వేత్వప్తినూయాంతు జహోన్మ్యద్యయ భేషితమ్ ॥

శ్లో॥ ఇంద్రాదిదేవతాయనమః ఇతిజహూయాత్॥ అగ్నయే
నమః ఇంద్రాయనమః అగ్నయేనమః యమాయనమః నిర్భయతయన
మః వరుణాయనమః వాయవేనమః కుబేరాయనమః ఈశానాయన
మః అధాచ్యుతాదిహోమంకుర్యాత్ । అచ్యుతాయనమః అనంతా
యనమః శ్రోవిందాయనమః ప్రాగాదిహుష్టిం పఠిషిచ్య ॥ అగ్నిప్రార్థ
నమ్ కుర్యాత్ ।

శ్లో॥ నమస్తే వీతిహోత్రాయ నమస్తే విష్ణురూపిణి । నమస్తే
సర్వభోక్త్రేచ అగ్నిహోత్రాయ శేనమః అనేన ఇంద్రాదిహోమేన
భగవాన్ సర్వా పరమేశ్వరార్పణమస్తు ॥

తండుల హోమః

అదమ్య... ఏవంగుణ... ధంతండులహోమంకరిష్యామి॥ తతః
వ్యాసం సప్తజిగ్వః... సంప్రేపదాయ ప్రాజ్ఞభాగ్నేమహాభిముఖో
భవ సుమాభోభవ, సుప్రసన్నోభవ, పరదోభవ, జలంసంహోత్య,

ప్రాగాదిభూమాసంమృత్యుః॥ అలంకృత్య॥ అగ్నేయేనమః... నమః
పూర్వపరిషేచనంనమః॥ దక్షిణపరిషేచనంనమః॥ పశ్చిమపరిషేచనం
నమః॥ ఉత్తరపరిషేచనంనమః॥ తండులంగృహీత్వా॥ చాభాగౌశ్చ
త్వా॥ వీతిహోత్రాయనమః॥ విధాతేనమః॥ (ఇతిరాత్రౌ)॥ మూర్త్యాండ
రాయనమః॥ విధాతేనమః॥ ఇతిపాత్రీకాలహోమంకుర్వాత్ అనేన
తండులహోమేనభగవా ... ఏతద్ధృతం శ్రీపరమేశ్వరార్చనమస్తు

ఇతి తండులహోమ ప్రయోగ సమాప్తః

బౌద్ధ్యదైహిక కర్మప్రయోగః

శ్రీగోవింద... ఏవంగుణ... తిథౌ (అపసవ్యం) అన్మత్పితృః॥
గోత్రస్య... స్య ప్రేతస్య బౌద్ధ్యదైహిక కర్మంఋష్యే నమః॥ ఇతిసంక
ల్ప్య అస్మత్ మాయాః గోత్రాయాః దాయాః ప్రేతాయాః బౌద్ధ్యదైహిక
కర్మకరిష్యేనమః॥ (ఇతిస్త్రీయః) అగ్నే బేదసంహత్యా క్రొత్తకుండ
తో నగ్నియందు బిమ్మమునండి అభిషేకం॥ అయ్యమునందు నేతి
తో నభిషేకించి తతో నాహవానాం అఋతర్వాత మోసెడివారలకు
వస్తుము వస్త్రాదిదత్వాత్ నియవలయును.

ప్రేతస్య కేశశృంగులోను ప్రేతకు తలవెండ్రుకలు గడ్డము నఘాని
నాపము త్యాజ్యచానో మొదలగు వానిని వక్షనముజేయించవలయును.
ఈయారములేను స్నానయిత్వాగోపీచందనాదిభిరలంకృత్యా
ప్రేతనుస్నానముచెయించి గోపీచందనము మొదలగువానిచేత వలంక
రించి ప్రేతతయనే ప్రేతంవిధాయ ప్రేతనుపాజ్ఞహిదనంచి ప్రేతస్య
శిరఃపరిభృతిరాద ప్రేతయొక్క శిరస్సుమొదలు పాదములవర్యంతం
శ్వేతపత్రంములపర్యంత తెల్లనివస్తుమును గప్పి ప్రేచ్ఛాద్య ॥
కర్తాదీహోవస్త్రాదివాసోధావకర్తదీహోవస్తుములు గట్టుకొని వానస్సు
ధరించి యాచమనముజేసి యేతో ఆచామ్యంచమ్యః

తత్తినారాయణాది స్మరణం | నారాయణ- గోవిందః వాసుదేవ శ్రీకృష్ణ
ణం కార్యం॥ | అని నామోచ్చారణము జేయవలెను.

అచమ్య...పిత్తుః...గోత్రస్య...స్య... పేతస్యపుణ్యలోకా
వాప్యర్థంపురాణోక్తమార్గేణ వైతృమేధికేన కర్మణానగ్గస్కరిష్యే
నమః అగ్నిప్రవహ్యై- అగ్నియేనమః ఇతిఅజ్యహోమంకృత్వా॥
తూష్ణం పరిపిచ్య॥ అథమార్గాయన ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే॥పిత్తుఃదహ
నాధికార సిద్ధిరస్తు

శ్మశాన మార్గస్య చతు శ్మశానమార్గదూరముయొక్క నాలుగ
థాంశంగత్వా | వ భాగము అనగా పాతకదగ్గరకు వెళ్ళి

త్రిః ప్రోక్ష్య॥ | పేతనుంచు స్థలమునందు మూడుమారులు
దక్షముజల్లి

తత్తినేతం దక్షిణ | ఉపకముజల్లిన స్థలముమీద | బేతను
శిరసంనిధాయ॥ | దక్షిణపు శిరస్సుగానుంచి
తత్తినాం పాదవల్లిఖ్య (కర్మ అచ్చట కాకివలె మూడు గీత
లు గీచి,

తత్తినారాధనాస్తీర్య | ఆచ్చట దర్భలను బరచి
తిలోదకం దత్వా॥ | తిలోదకమును విడిచి

పథినాసిభ్యో భూతేభ్యః | ఆశతచిన దర్భలమీద కొంచెము
ఇమంబలిందదామి | అన్నము నుంచవలయును.

పిండోపరి తిలోదకం | ఆపిండములమీద తిలలు నుదక
దదామినమః॥ | మును విడువవలయును.

యథాశక్తి దక్షిణాందత్వా | తనశక్తికొలది దక్షిణను సమర్పించి

గోవింద నామోచ్చారణం | గోవింద గోవింద అని స్మరించవలెను.
ణం కార్యం॥ |

ప్రిః ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ || | మూడుమారులు ప్రదక్షిణము జేయవలెను.

(కర్త) దక్షిణకేశాస్పృశస్య | కర్తకుడిపై పు కేశముల విడచినాడు
ఇతికేచిత్ శకుర్వంతి || | యాచారముకొందరు చేయుటలేదు.

అథఃపునః పేతమావహతే | అటుతర్వాత తిర్తి వాహకులు ప్రేత
నైత్తిగొని

ద్వితీయమధ్వనోగత్వా || | శ్మశాన దూరముయొక్క రెండవ
భాగముదగ్గరకువెళ్లి,

ప్రేతనిధాయ || పూర్వ | పీతనుంచి పూర్వమువలె నన్నిటిని
ప్రకారేణాత్రఃప్రదక్షిణపర్యం | జేసి మూడుమారులు ప్రదక్షిణము
తంప్రయోగంకుర్యాత్ | జేయవలయును.

తృతీయమధ్వనోగత్వా || | శ్మశానదూరముయొక్క మూడవ
భాగము దగ్గరకువెళ్లి,

తీత్రపాక పాదవల్లిఖ్య || | అచ్చట కాకినలె మూడుగీతలను
పూర్వప్రకారేణ పిండా- | గీచి పూర్వమువలె నన్నిటిని జేయవల
దద్యాత్ || | యును.

త్రివారంప్రదక్షిణం | పిమ్మట అప్రదక్షిణముగా మూడు
కుర్యాత్ || | మారులు పేతచుట్టూ తిరుగవలయును

ఓదనస్థలీం భింద్యాత్ || | మూడుభాగములందు బలియివ్వడముకా
కాగానే అన్నభుకుండను బద్దలుగా
గొట్టవలయును

అథ దహనప్రయోగః

దహనదేశం గత్వా | దహనప్రదేశమునకు వెళ్లి అచ్చటనుదక
సంప్రాప్త్య || | మునుల్లి

దహనదేశేప్రేతనిధాయ | దహనదేశమందు పేతనుంచి,
కాష్ఠేఃచితింకృత్వా | కర్తలచేతఁ చితిబేర్చి
తీలాన్నికీర్త్య || | తిలలుజల్లి

తత్రోచితౌ ప్రేతం దక్షిణ | తిలలుజల్లిన ప్రదేశంబున కర్రలమీద
శిరసం నిధాయ || దక్షిణ శిరస్సుగా బ్రేతనుబరుండబెట్టి

ప్రేతశయనవిస్రస్య | బ్రేతనుబరుండబెట్టిన పాదెను పారవేసి
అగ్నింప్రజ్వాల్య || అగ్నిని చక్కగా జ్వాలజేసి

అహతంవాసః శ్మశానే | శవముమీది వస్త్రమునుదీసి శ్మశా
పరిత్యజ | సములో బడవేసి

చితౌ సుగంధద్రవ్యాది | చిలియందు మంచివాసనగలవస్తువులు
నిక్షేప్యః | మొదలగునవి నుంచవలయును.

అచన్య...పితుః గోత్రస్యపథికృతేష్టి ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే
పరిషదక్షిణాంగృహీత్వా సమస్త...కర్తుం అధికారసంపదస్తు || దహ
నాధికారసిద్ధర్థం స్వస్థధాన్యఆజ్య కృచ్ఛాచ్చిణ్వాచరిష్యే || కృత్రచ్చ
త్రీయాణి దద్యాత్ || దహనకాలే గోదానంకృత్వా, దశదానాని
కృత్వా, అగ్నింప్రజ్వాల్య, పథికృతేష్టిహోమంకరిష్యే || నారాయ
ణాయనమః ఇతిహుత్వా, ఇంద్రాయనమః... ఈశానాయనమః ||
ఇతిహుత్వాతూష్ణిం పరిషేచ్య ||

అగ్నినిక్షేపణమాచరిష్యే — అని మనసాస్మరించి

శ్లో || మత్స్యకాలవశం ప్రివ్యసగం పంచ | ఈమంత్రముతో
త్వమాగతం ధర్మాధర్మసమాయుక్త లోభ | అగ్నిహోత్రమును
మోహసమావృతం || దహేయంసర్వగుతా | ప్రేతయొక్క శిరస్సు
ని విశేల్లోకాన సగచ్ఛను | ప్రేతశిరఃప్రదేశే | యందుంచవలయును
అగ్నింనిక్షేపేత్ ||

గోవిందనారాయణేతి శేచి | కొందరు గోవింద, నారాయణ ఇత్యా
మూర్త్యంతి || దినామములచేత అగ్నిని శిరస్సునం
దుండవలెను, దేశాచారముల ప్రకా
రము జర్పవలెను.

ద హ న ప్రి యో గ :

శ్లో॥ యమా య ధర్మరా
జాయ । మృత్యవే చాంత
కాయచ । వైవస్వతాయకా
లాయ । సర్వభూత క్షయా
యచ । ౧॥ శ్లో॥ బౌదుంజరా
యదధాయ నీలాయపత
మేష్టినే । వృకోదరాయ చి
త్రాయ చిత్రగుప్తాయ వైక్ర
మాత్ । ఇతిహామంకేచి
త్కుర్వంతి ॥

యమా యసమః ధర్మరాజాయ
నమః మృత్యవేనమః అంతకాయనమః
వైవస్వతాయనమః కాలాయనమః సర్వ
భూతక్షయనమః ॥ ౧॥ బౌదుంజరా
యనమః ధధాయ, నీలాయ, శరమే
ష్టినే వృకోదరాయ, చిత్రాయ
చిత్రగుప్తాయనమః అని మరణాదికమం
దు తిథివారసత్త్రం మొదలగు దోష
మంత్రం వినిచినప్పుడు మాత్రం కొన్ని
దేశములయందు పురోహితులు ఈ హా
మము జరిపించు చున్నారు.

ప్రాచీనశిష్టాచారానుసా
రేణ తత్ర తత్ర విశేష నిర్ణ
యాదికంజ్ఞేయమ్ ।

యథాశక్తి సువర్ణం చా
శామింవా, తదభావే ఆ
జ్యంవా పేతముభేదిషీ పేత్

ప్రాచీనశిష్టాచారముల ననుస
రించి ప్రియోగముల జరుపవలసి
యుండును.

తనశక్తికొలది, సువర్ణముగాని,
రాగిగానీ ఆభావమందు ఆజ్యముగా
పేతములు మందుంచుటయును.

క్వచిదేషు ఆస్మిన్ కమ
యేమనోవాక్కాయనిర్వర్త
ణార్థమికించద్రవ్యం ప్రేత
చిత్ర సమీపేనిషీ పంతి ॥ ఈ
దృగ్విధానేన పేతస్మృత్యా
లోకానాన్తిర్భవిష్యతి

కొన్ని దేశములయందు ఈ సమయం
బున మనోవాక్కాయ ఋణదోషనిర్వ
ణార్థమని కొంతద్రవ్యమును ప్రేత
యొక్క కాష్టమందుంచుదురు, అనగా
ప్రేత సంకల్పించిన ఋణవిముక్తి కొరకు
కొందరు చేయుదురు. ఈ సమయము
వలన పేతకు పుణ్యప్రోక్షము సంభవించును

తతో జలకుంభ సవ్యభుజేని
ధాయః శ్లో॥ జలధారానుచ్చి
న్నాసిం చేత్కర్తా ప్రదక్షిణం
స్కంధానవక్త కుంభేన పాదతః
పరితశ్చితే (చిచ్ఛేణ) స్పృష్ట
తో జలం సావయన్ తిః లవన
వ్యేన చితిం పరిత్యజిత్ ౨ ప్రే
క్ష్యః పేతస్య శిరః ప్రదేశే కుంభం
పృష్ఠతో విధజ్య సర్వేజ్ఞతయః
ప్రేతముఖేతండులాణిధాయః॥

అటుసిమ్మట నీటితో నింపబడిన
కుండను తనయెడనుభుజముమీద
బెట్టుకొని అకుండకు కంభముచేసి
దానిగుండ (కర్త) వెనుకతట్టుధార
గా నీటిని కాయచు చితికిజట్టుఅవస
వ్యముచేత ప్రదక్షిణముగా మూడు
మారులుతిరిగి తిరిగిజూడక ప్రేత
యొక్క శిరస్సుదగ్గర నాకుండను
వెనుకతట్టుగా బద్దలగొట్టవలయును
జ్ఞాతులందరు ప్రేతముఖమందు తం
డులము లుంచవలెను.

చితిమపశ్యన్ వాసాప
వీతినోభూత్వా॥
సూర్యలోకం
కుర్యాత్ సూర్యాయనమః
దహనానంతర సర్వేజ్ఞ
తయస్సాన్విత్యా

(కర్త) చితినిం జూడకుండ నాస
స్సను సవ్యముగ వేసికొని
సూర్యనారాయణమూర్తిని జూడవలయు
నుపిమ్మనమస్కారముతేయవలయును
దహనము తేసినవీమ్మట జ్ఞాతులం
దరును స్నానము చేయవలయును.

కర్తవ్యపవనమ్

శ్రీగోవింద... తిథాపితుః... గోత్ర
స్య... పేతస్య ప్రధమేహని బౌద్ధ్య
దైహికకర్మాంగ మమసమస్త పాప
క్షయార్థవపనం (ఉపవీతి) కరిష్యే
(నమః॥)

పువ్వులలో గడ్డపటివాణు
ముందుగలుగునట్లు పరుగుక్రమ
ముగ శ్రేష్ఠనిపతకు తొరము
జేయించకొనవలెను. శిరస్సు
మాత్రము.

వపనాధికార యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛ్రిత్రయైశ్చాచరిష్యే
నమః॥ స్వర్ణధాన్యాద్య కృచ్ఛ్రిత్రయై ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి
హిరణ్యం... నమః॥ (దద్యాత్) శ్లో॥ మేరుమందరతుల్యాని పాపా
నిసుబహూనిచ । కేశనాశ్చిత్త్యతిష్ఠంతి తస్మాక్ శాన్త్యసామ్యహమ్॥
ఇతికనిష్ఠపూర్వాః- కంతాదుపరి వాపయేయః ఇతికర్తవ్యపవనమ్,

శిలాప్రతిష్ఠాపనమ్

అత్రోత్పతశిలామాదాయః శిలాంన్నాపయిత్వా దర్శేణసం
 పేప్యత్యుః అపామం తేకుచాదే.శేఽవటంభాత్వాతస్మిన్ దక్షిణాగ్రా
 దర్శానాస్తీర్వ్యం । శిలాన్వికీర్వ్యం తస్మిన్నపచేశిలాంస్థాపయిత్వా
 ఆచమ్యః పవిత్రావహంతే ॥ శ్రీగోవిందగోవింద... పుణ్యతిథౌ (పా
 ...తీ) పితూః... గోత్రస్య...స్య ప్రేతస్య పురణదినాదాంభ్య
 ప్రధమహనికర్తవ్య ప్రేతత్వప్ర్యర్థం శిలాస్థాపన, మృతస్థాపన, వా
 సాదక, తిలోదక, పిండప్రదానార్థం శిలాస్థాపనమాచరిషే ॥ నమః
 శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే అనుష్ఠానంయథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే ॥
 నమః శ్లో॥ సహస్రసంవత్సరవాప్తి...పదం (పా...తీ) పితూః ప్రేత
 త్వప్ర్యర్థం శిలాప్రతిష్ఠాపనం...అధికారిసంవదస్త్వితిభవంతో బ్రువం
 తుః ॥ అధికారసంవదస్తు ॥ పూర్వోక్త ఏవంగుణ...ఉధాపితూః... గోత్ర
 స్య... శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే స్వర్ణధాన్యఅభ్యక్తృచ్ఛాచ్ఛాన్యాచరిష్యే ॥
 శ్లో॥ స్వర్ణంపవిత్ర...మేధన్యకరోషి...మే॥ కానుధేనో...మే॥ కృత
 త్రియాణ్యాచరిష్యే ॥ అపావేయధాకక్తి హీరణ్యంవా బ్రాహ్మణాయ
 దవ్యాత్ ॥

శ్లో॥ ఆయాహిప్రేత గంభీరైః పూర్వైస్సామ్యపథోత్తమైః స్రజా
 మస్తభ్య మాయచ్చరయిందీర్ఘాయురేవచ । పితరం...గోత్రం...
 ప్రేతంఅస్యాం శిలాయామావాహనంనమః (ఇత్యావాహ్య) అథా
 భ్యంజనందత్వా ॥ తిలచూర్ణస్థాపం కారయిత్వా ॥

శుక్లపక్షే

కృష్ణపక్షే

శేకవ, నారాయణ, మాధవ	సకర్షణ, వాసుదేవ, ప్రద్యుమ్న
గోవింద, విష్ణు, మధుసూధన	అనిరుద్ధ, పురుషోత్తమ, అధోక్షజ,
తివిక్రమ, వామన, శ్రీధర,	నారసింహ, అచ్యుత, జనార్దన,
హృషీకేశ, పద్మనాభ	దామోదరేంద్ర, మారీ, శ్రీకృష్ణ,

త్రివారం శిలాంన్నాపయేత్ ॥ పితూః...గోత్రస్య...స్య
 ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్ర్యర్థం శిలాప్రతిష్ఠాపనకాలే గోదానంకరిష్యే నమః

శ్లో॥ గవామంగేషు... ప్రయచ్ఛమే॥ ఇతిగోదానంతుర్వాత్॥ గోభూ
తిలహిరణ్యాజ్యవాసోధాన్యగుడానిచ । రాప్య లవణమిత్వామృతైశ్చ
దానాః । షక్తీతా॥ ఇతిదశదానానికృత్వా॥ శిలాప్రతిష్ఠాపనం
సమాప్తమ్॥

ప్రత్యహం నిత్యకర్మవిధిః

శ్రీగోవింద... పూర్వాక్ష్వపవంగుణ... పుణ్యతిథౌ, పితుః
గోత్రస్య... ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యదహనజనిత తా
పతృష్ణాక్షుదుపశమనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నానమృత్తికాస్నాన
వాసోదక తిలోదక పిండప్రదానాని కరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్యకాలే
అనుజ్ఞానం యథాశక్తి సంభవప్రాయశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ నమః శ్లో॥
సమస్తసంపత్సమ... పదం॥ ఇతిప్రదక్షిణంకృత్వా (ప్రా... తీ) పితుః
ప్రేతస్యమరణదినాదారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత తాపతృష్ణాక్షుదుపశ
మనార్థం ప్రేతతృప్త్యర్థం శిలాస్నాన మృత్తికాస్నాన వాసోదక తిలో
దక పిండప్రదానానికర్తుం అధికారసంపదస్త్వితిభవంతో బ్రువంతుః॥
అధికారసంపదస్తు॥ అథశిలాంస్నానయిత్వా॥ కేకవ... దామోదర॥
ఇతిశుక్లపక్షేత్రివారం శిలాంస్నానయేత్॥ సంకర్షణ... శ్రీకృష్ణ॥ ఇతి
కృష్ణపక్షే శిగాంత్రీవారంస్నానయేత్॥ శ్రీగోవిందగోవింద... పవం
గుణ... పుణ్యతిథౌ (ప్రా... తీ) పితుః... గోత్రస్య... పృథ్వీ ప్రేతస్యద
హన నిత తాపోపశమనార్థం మరణదినాదారభ్య... కర్తవ్యమృత్తి
కాస్నానానికరిష్యేనమః॥ ప్రాచీనావీతి తద్వేదేనృపదం గృహీత్వా
ఆదిత్యాయమృత్తికాందర్భయిత్వా॥ శ్లో॥ మృత్తికేభిహ్నూరూప్రేత్యం
మృత్తికేవిష్ణురూపిణి సుకృతంతుష్కృతంచైవ మారాప్రాయపరాం
గతిమ్॥ ఇతిమస్తకాది చాదవర్జ్యంతం మృల్లేపనంకృత్వా॥ అథస్నా
త్వా॥ జలంగృహీత్వా ఆగత్యఅస్యాంశిలాయాం॥ పితే)... గోత్రా
య... యప్రేతాయమరణదినాదారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత తాపోప
శమనార్థం ప్రేతతృప్త్యమేతస్మృత్తికాస్నానందదామి॥ ఏవంతిః
ఇతిమృత్తికాస్నానానికర్మాత్॥ ధారాదత్తం అద్యపూర్వాక్ష్వపవం
గుణ పుణ్యతిథౌ పితరం... గోత్రం... ప్రేతముద్దేశ్య మయాకృతైః
మరణదినాదారభ్య కర్తవ్యమృత్తికాస్నానైః పితుః... గోత్రస్య

ప్రేతస్యదహనజనిత తాపోవశమనస్త్వితీ భవంతోబ్రువంతు॥ తిలోదకం త్యజేత్॥ దహనిజనిత తాపోవశమనమస్తు॥

వాసోదక దానమ్.

దక్షిణాభిముఖః శ్రీగోవింద... ఏవంగుణ... శిథౌ (ప్రా... తీ) పితు గోత్రస్య... శ్చ ప్రేతస్య, పెతత్వప్యర్థం మరణాదినాచారభ్య కర్తవ్య దహనజనిత పిపాసాశమనార్థం వాసోదకదానం (సవ్యం) కరిష్యే నమః— మాతృ గోత్రాయా... వాగ్మయాః ప్రేతాయాః ఇతిశ్చ్రీయః

(ప్రా... తీ) పితే... గోత్రాయ... (పెతాయ మరణాదినాచారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత పిపాసాశమనార్థ మేతద్వాసోదకందామి ఏవంతిః (ఇతిశిలాయాంవస్త్రంనిష్పీడయేయః) ధారాదత్తం పితరం గోత్రం... (పెతముద్దిశ్యమయాకృతైః మరణాదినాచారభ్య... కర్తవ్యదహనజనితపిపాసాశమనార్థం వాసోదక ప్రిచ్ఛానైఃపితుః గోత్రస్య... స్య ప్రేతస్యదహనజనిత బ్రువంతు॥ (ఇతితిలోదకం త్యజేత్) దహనజనిత పిపాసాశమనమస్తు॥ నారాయణ నారాయణ॥

అథ తిలోదక దానమ్.

పురాణోక్త ఏవంగుణ... పుణ్యశిథౌ (ప్రా... తీ) పితుః గోత్రస్య... స్య (ప్రేతస్య) పెతత్వప్యర్థం మరణాదినాచారభ్య... కర్తవ్యదహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థం తిలోదకదానంకరిష్యే నమః॥ ప్రాచీనావీతీ తిలై స్సహోదక మంజులినాగృహిత్వా సవ్యంజాన్వాచ్యపిత్రే... గోత్రాయ... (పెతాయ మరణాదినాచారభ్య కర్తవ్యదహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థం తిలోదకందామి॥ ఇతితిలోదకాంజలీకాదమ్యః తిలోదకనిర్ణయములక్షకారం పురోహితులు సర్పించదగినది, ధారాదత్తం॥ పురాణోక్త... పితరం... పితరం... గోత్రం (పెతముద్దిశ్య త్వయాకృతైః మరణాది... హని కర్తవ్యదహనజనిత తృష్ణోపశమనార్థం తిలోదకప్రిచ్ఛానైః పితుః... గోత్రస్య... (ప్రేతస్యదహనజనిత తృష్ణోపశమనబ్రువంతు॥ (తిలోదకం త్యజేత్) దహనంజనితతృష్ణోపశమనమస్తు॥

పిండు ప్రదానమ్

ముద్గంహితతలాక మానసతాండేనక్వైభిషూన్యః శ్రీగోవింద
గోవింద... ఏవంసుణపుణ్యతిథౌ (ప్రా)... తీ) పితృ... గోశ్రీస్య ప్రే
తస్య మరణదినా దారభ్య... హని, అతిపన్నప్రధమేహని... హని
కర్తవ్యదహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనార్థం పిండుప్రదానాని (సవ్యం)
కరిష్యేనమః (ప్రా... తీ) గోమయేనోదకేనాలిష్య ॥ తత్రదర్శనా
స్తీర్య-దర్శోపరివతత్తిలోదకందదామి ॥ ౧౫ ॥ యజమానస్య పితే...
గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని కర్తవ్యదహనజనిత
క్షుదుపశమనార్థన్ మేతం పిండందదామి ॥ గతించిన దినములకుకూడా
పిండుప్రదానము చేయించవలెను. (పిండోపరి వతత్తిలోదకందదామి
౧౫) ఇతి తిలోదకానిదత్వా అంజనాభ్యంజనందదామి ॥ భోగనిష్ప
త్యర్థకంతాంబూబందత్వా యథాశక్తిదక్షిణందత్వా అత్రోడక
సాత్రినిధాయ అద్యపూర్వోక్త ఏవంసుణ... తిథౌ (ప్రా)... తీ) పిత
రం గోత్రం... ప్రేతముద్దిశ్యత్వియాకృతైః మరణదినా దారభ్యహని
అతిపన్నప్రధమేహని... అనికర్తవ్యదహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనమ
స్త్వితిభవంతో బ్రువంతు ॥ దహనజనిత ప్రేతక్షుదుపశమనమస్తు ॥

ఇలా నైవేద్యం.

వోక్త్య- పరిషిచ్య- అమృతమస్తు ॥ ప్రేతరూపశిలాదేవతా
యైసమః నైవేద్యంసమర్పయామి ॥ పాణాయనమః సమానాయనమః
(ప్రేతఅత్రిస్నాహి- అత్రోపిబ- అత్రోడకభుంక్త్య ॥

హయ స పిండుమ్.

పితః .. గోత్ర... ప్రేత-ఇమంపిండం వాయసగృహ్రిజలచరముఖేన
ప్రేతఉపభుంక్త్య ॥ శ్లో ॥ నారాయణనమస్తేస్తు ॥ శంఖచక్రిగదాధర
దక్షిణ్యంపిండదానేన ॥ ప్రేతగృహ్రికరోభవ ఇతిపిండంవాయసేభ్యో
అద్యాత్ ॥ కాకాద్యభావే ఉదకేనిషేత్ (కర్తా)స్నాత్వా ॥ గృహం
ప్రవిశ్య దీపదర్శనం కుర్యాత్. మృతస్థితే క్షీరాదిపాత్రదయే- అత్ర

స్నాహీత్యదకం- అత్రపితేతి క్షీంనిషీ పేత్ ఇతికేచితావరః కేచిత్
మృత్యులే జలకుంభం ప్రతిష్ఠాప్య॥ భూమానవధాన్యాని ప్రతిష్ఠాప్య॥
దీపారాధనం కుర్వాత్॥

అత్ర సంకల్పనితేషః

ప్రథమదినే మార్తాక్షి దంతావయన సంభూత్యైదేహక సిద్ధ్యర్థం॥
౨—ది॥ చక్షుశ్చోక్త నానాముఖావయవ నిష్పత్త్యర్థం॥ ౩—ది॥
కరాంసభుజవత్కో నిష్పత్త్యర్థం॥ ౪—ది॥ నాభిలింగ గుదనిష్పత్త్యర్థం॥
౫—ది॥ జానుజంఘపాదావయవ సిద్ధ్యర్థం॥ ౬—ది॥ సర్వమర్మావయవ నిష్పత్త్యర్థం॥ ౭—ది॥ మజ్జామేదోమాంసస్నాయునాడీరూపావయవసిద్ధ్యర్థం॥ ౮—ది॥ దంతలోమ నఖావయవసిద్ధ్యర్థం॥
౯—ది॥ వీర్యావయవ సిద్ధ్యర్థం॥ ౧౦—ది॥ దేహపూర్ణతాత్మప్రతాక్షద్విపర్యయ సిద్ధ్యర్థం॥

తతిమ్మాదినములకు దేహపూర్ణతాత్మసిద్ధ్యర్థమనే పిండప్రదాన సంకల్పమును జెప్పవలెను. కొందరు ప్రేతక్షూదుపశమనార్థమని సంకల్పమును జెప్పుచున్నారు దేశాచారములననుసరించి అచార్యుడు ప్రయోగము జరిపించవలెను.

ఇతి నిత్యకర్మనిధి స్సమాప్తః

అథ సంచయనవిధిః

దహనదినమునందుగాని అట్లుగాక రెండవదినమునందుగాని అట్లుగాక పంచాంగశుద్ధిగల బేసిదినమునగాని సంచయనము చేయతగినది. బాండము, అజ్యము క్షీరము, దధి, తిలలు మొదలగు కావలసిన పదార్థములన్నిటిని వెంటబెట్టుకొని శ్మశానమునకుబోయి పరిశుద్ధ ప్రదేశమునంచి (కర్త) కట్టుకొనియున్న దీక్షవస్తువుతో స్నానము చేసి సంచయనము ప్రాగంభింపవలయును.

(కం॥) సాత్వాచమ్య॥ బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాతః పవిత్రంవా
సశ్చపృథ్వా॥ శ్రీగోవింద... పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌపితుః...
గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణాదినా దారభ్య—హని కర్తవ్య అస్థిసంచ
నకాలే శనాగ్నానప్తేనతి దద్దోషపరిహారార్థం శ్వానకుక్కుట గార్ధభ
జంబూక చండాలస్పర్శకోపాది పరిహారార్థం యథోక్తప్రాయశ్చిత్త
మాచరిష్యేనమః (ఇతిసంకల్ప్య) పరిచదక్షిణాంగహీత్వా॥ సమస్త
పదం... పితుః గోత్రీస్య... ప్రేతస్య మరణాదినా దారభ్య... హనికర్త
వ్య అస్థిసంచయనకాలే శనాగ్నానప్తేనతి దద్దోషపరిహారార్థం యథో
క్తప్రాయశ్చిత్తం కర్తుం అధికారసంపదస్త్వితిథంకతో బువంతు॥
కర్తు అధికారదస్తు॥

పూర్వోక్త ఏవంగుణ— తిథౌపితుః—గోత్రీస్య... ప్రేతస్య
మరణాదినా... హని, కర్తవ్య, శ్వానకుక్కుటగార్ధభ జంబూక చండాల
స్పర్శదోషపరిహారం స్వర్ణభాన్యజ్య కృచ్చాన్యజ్యచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వర్ణ
పవిత్ర... ప్రియచ్ఛమే! దస్యంకరోదాతార... చ్ఛమే! కామధేనో
స్సము—చ్ఛమే! హిరణ్యగర్భ—చ్ఛమే! ఇదంకృచ్ఛత్రయ పృ
త్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం శ్రీమహావిష్ణువీతిం కామాయ
మానః... సమమ! ఇతిహిరణ్యందద్యాత్॥

దహనప్రదేశే జలసంగ్రహోక్త్యమ్

అదభ్యఃప్రోక్ష్యావిశుచయే దేవాశ్చఃప్రయచ్ఛగ॥ పవిత్రీ
కురుతాశ్చ్యం సర్వాణివీరచేతనః అయోధ్యామధురామాయాకాశీ
కాంచీ మ్యావంతికా॥ పురీద్వారావతీచైవసప్తైతామోక్షదాయకాః
అహంకాశీంగమిమ్యామి తత్రైవనివసామ్యహం॥ ఇతిబ్రువాణస్సత
తం కాశీవాసఫలంభత్॥ ఇతిదహనదేశే జలసమ్మార్జనం కృత్వా॥

అథశవాగ్ని నష్టప్రాయశ్చిత్తహోమః

శ్రీగోవిందగోవింద పూర్వోక్త... తిథౌపితుః... గోత్రీస్య...
స్య ప్రేతస్య మరణాదినా దారభ్య... హనికర్తవ్యం శనాగ్ని నష్ట ప్రాయ
శ్చిత్తహోమకదిష్యేనమః అథతాకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాష్య॥ అథధ్యానం
శ్లో॥ ఏహ్యగ్నే ఇహలోకేచ ఇంద్రాదికృతలసంస్థితా॥ జ్వలితంసప్త

జహ్నునాం । త్వచోవర్ణం సుతాశనమ్ । అలంకృత్యః ఇంద్రదాయన
 మః- అగ్నయేనమః- యమాయనమః- నిర్దుశయనమః- నరుణా
 యనమః- వాయువేనమః- కుబేరాయనమః- ఈశానాయనమ అథ
 పరిష్కరణాదిఆచార్యకుర్యాత్ ॥ ఏకదశ్యేణాకార్యం కర్తామస్మింఽరి
 ప్షిత్యు తదగ్నింప్రజ్వాల్య ॥ దర్వామృతాద్యమూదాయ ॥ ఇంద్రాదిహో
 మంకుర్యాత్ ॥ ఇంద్రాయనమః- ఈశానాయనమః ॥ ఇతిహుత్వా
 అథకేశవాది హోమంకుర్యాత్ ॥ కేశవాయనమః శ్రీకృష్ణాయనమః
 (ఇతిహుత్వా) శ్లో ॥ యమాయధర్మరాజాయ మృత్యువేచాంతకా
 యచ వై వస్వతాయకాలాయ చిత్రగుప్తాయతేనమః (ఇతిహుత్వా)
 అథపరిషేచనంకుర్యాత్ ॥ యేతత్కర్మసాధ్యుశ్చార్థం కృచ్ఛతయాశి
 బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥ హిరణ్యగర్భచ్ఛమే ॥ ఇదంకృచ్ఛతయ
 ప్రోక్త్యమూయ యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్యమహంసంప్రదదేనమః ॥
 ఇతిహిరణ్యం బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥

అస్థిసంచయనయోగః

ఏవంగుణ... తిథాపితు... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మతగాదినా
 దారభ్య... హని అస్థిసంచయనం కరిష్యేనమః అస్థిసంచయనయోగ్య
 తాసిద్ధ్యర్థం స్వగృహావ్యాజ్యకృచ్ఛాచ్చాచరిష్యే శ్లో ॥ స్వగ్గ్రంఽవిత్ర
 మమలం... చ్ఛమే శ్లో ॥ ధన్యంకరోపి దాతార... చ్ఛమే శ్లో ॥ కాసు
 ధేనోముద్భూతం... చ్ఛమే శ్లో ॥ హిరణ్యగర్భ... చ్ఛమే ॥ ఇదం
 కృచ్ఛతయప్రోక్త్యామూయ యథాశక్తిహిరణ్యంనమః ॥ అథకుం
 భోదకమాదాయ అగ్నిక్షీరంనిసీయ, అస్థిప్రోక్షణం త్రివారంవా—
 సంచవారంవా—కార్యం అయోధ్యామధురామాయా కాశీకాంచీ
 వ్యావంతికా । పురీద్వారవతిచ్చై ననవైవతా మోక్షదాయకాః ॥
 అహంకాశీం గరిష్ఠామితత్రై ననివసామ్యహం । ఇతిబ్రువాణస్సత
 తం కాశీవాసఫలంభేత్ ॥ శ్లో ॥ సర్వతీర్థముమ్భూతాః । పాపనా
 పాపహరిణః ఆపశ్యేరస్సంకుర్ధం । కుర్యంతద్విజనన్నిధౌ ॥ ఇతిఅస్థి
 ప్రోక్షణకృత్వా సంస్మృత్య పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథాపితు... గోత్ర
 స్య... ప్రేతస్య మతగాదినా దారభ్య... హని అస్థిసంచయన హోమం

కరిష్యేనమః॥ దహనదేశాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య॥ అలంకృత్య॥ ఇంద్రాయ
నమః... ఈశానాయనమః తూష్ణింపరిషిచ్య॥ శ్లో॥ యమాయధర్మ
రాజాయ మృత్యువేదాంతకాయచ । వైవస్వతాయకాలాయ॥ సర్వ
భూతక్షయాయచ॥ అగ్నేయేనమః (ఇతిశుశ్రూవా) ఔదుంబరాయద
ధ్నాయ నీలాయపరమేష్ఠినే । వృకోదరాయచిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ
తేనమః అగ్నేయేనమః ఇతిశుశ్రూవా॥ ఇంద్రాయనమః... ఈశానా
యనమః ఇతిశుశ్రూవా ప్రాగదితూష్ణింపరిషిచ్య॥

పంచభిఃకులబై రవతనీయ । ౫ కుండలచేత నుదంమునుదీసుకొనివచ్చి
స్వహోక్షేతిమస్తీన్యహోక్ష్య । చక్కగా సస్థుల బోయించి యగ్నిని
అగ్నింశనుయేత్ ॥ జల్లార్చనలెను.

శ్రీగోవింద గోవింద పూర్వోక్తపవంగుణ... తిథౌపితుః...
గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదాశభ... హని, కర్తవ్య అస్థిసంచ
యనకాలే గోదానంకరిష్యే॥ ఇతిసంకతిప్య॥ తదంగ బ్రాహ్మణపూజాం
కరిష్యేనమః॥ ప్రతిగ్రహీత్యాం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య॥ శ్లో॥ యదీశ్చ
సిమహారాజః సర్వతీర్థావగాహనం । వివ్రహదవినిర్ముక్తంతో యం
శిరశిభారయ॥ గంధార్థ ఇమేతపః పుష్పార్థ ఇమేతిలా॥ శ్లో॥ గవా
మంగేషు... చ్చమే॥ గోదానంతతః దక్షిణదానం బ్రాహ్మణాయ
దద్యాత్ః గవానానాం యథాశక్తి హిరణ్యంవాదద్యాత్ః అథదశదా
నాని కుర్యాత్ ॥

అస్థి సంచయన ప్రయోగమ్

ఆచమ్య... పితుః... గోత్రస్య... స్వ ప్రేతస్య గంగాయాం
అస్థినిక్షేపకారం అస్థిసంగ్రహణంకరిష్యే॥ శ్లో॥ ప్రేతస్యాస్థీనిమృతా
తేనిషీపావిసమాహీతః పితరశ్చాశ్వతాణాంకాః । అనేనసుఖమా
ఘ్నయః నారాయణస్మరణం కార్యం॥

ప్రేతస్య శిరఃప్రదేశే ఆస్థీన్యా । కర్తవ్యేతయొక్క శిరఃప్రదేశే
దాయనిశ్చబ్దనకుంభేనిదాయ॥ ముందుండు అస్థిని చప్పునుతేకుండ
కుండలో నుంచవలయును.

దంతాస్థిన్యాదాయ నిశబ్దం | దంతయముకలు చర్మము లేకుండ
కుంభేనివాయుః | కుండలో నుంచవలెను.
హస్తాభ్యాంబాహుభ్యాంవాఅస్థి | భుజములనుండియు చేతులనుండి
ద్యాదాయ నిశబ్దం కుంభే | యు నెముకలను నేరి చప్పుడు లేకుండా
నిధాయః | కుండలోనుంచవలయును.
పార్శ్వభ్యాంబస్థి నిధాయః | పక్కల నెముకలను నేరి చప్పుడు
లేకుండ కుండలోనుంచవలెను.
పాదాభ్యాం అస్థిన్యాదాయ... | పాదముల నెముకలను నేరి చప్పుడు
నిధాయః | లేకుండ కుండలోనుంచవలెను.

(కర్త) దహనదేశమండలి బూడిదెనుబోగుచేసి జలమందు
కల్పవలయును. 3-4-2 మారులుగా యెత్తివలెను (ఆచారము)

శ్లో! యావదస్థియచప్యజాం గంగాసోయేషుత్పత్తిః తావద్వ
క్షసహస్రాణి పుణ్యభోకేమహితే! నారాయణస్మరణం కార్యం॥
అథదహనదేశేజలం సంహృత్వ | దహనదేశమందు నుదకముజల్లి
తత్రశరీరాకృతిం కృత్వా | అచ్చుల శరీరాకారముగాజేసి వచ్చుట
తత్రశిలాత్వం నిధాయ | మూడుకాళ్ళుంచి

అథ శిలాత్రయవేదికారాధనమ్

శ్లో! ఇహలోకంపరిత్యజ్య గతోపిండమాంగతిం మనసావాయు
రూపేణశిలేత్వాహునియోజయే! మధ్యేప్రేతమీవాహ్య ఉత్తరశ్లో
రుద్రీమానాహ్య! దక్షిణతోయమూవాహ్య యథాశక్తింసంపూజ్య
దహనదేశేలా బలింపదామి॥ (కర్త) సర్వోపచారైః అన్నాపూప
సూపాదైఃపిండత్వయంకృత్వా శ్రీసోపిండ... ఏవంగుణ... తిథౌపితుః
సోత్రస్య... ప్రేతస్య ఉత్తమలోకప్రాప్యర్థం శ్మశానభూత బలిప్రీనా
నంకరిష్యే! నమః! సోమయేవ వస్తులమండలకృత్వా ఏతద్భర్తృప్త
రణంపదామి! ఏతత్ప్రేతలోదకం పదామి (ఇతిలోదకంపదత్వా)మధ్యే
ప్రేతరాజాయ మహాక్షణ్యంపారణార్థం ఏతంపిండంపదామి॥ ఉత్తర

తోరుద్రాయ. శ్లోపతంపిండందదామి॥ ప్రేతస్యదక్షిణతో యనూయ
మహాక్షణ్ని వారణార్థం ఏతంపిండందదామి పిండత్రయందత్వా పిండ
స్యాపరి ఏతత్తిలోదకందదామి॥ 3॥ అంజనాభ్యంజన తాంబూలా
దీప్తినిధాయ॥ యేవిందత్వా॥ అథదహనదేశేమృన్మయ పాత్రపూరిత
జలంకుంభంనిధాయ॥ అద్యపూర్వోక్త ఏవంకుణ... తిథాపితుః గోత్ర
స్య... ప్రేతస్య ఉత్తమలోకప్రాప్త్యర్థ శ్లోకానభూతిజలి ప్రదానేషు
పితరం... గోత్రం ప్రేతిముద్దిశ్య స్వయాకృతైరేభిః మరణాదినాదా
రభ్య... హని, అస్థియసంచయనాంగ శిలాత్రియ వేదికారాధన బలి
పిండ ప్రదానైశ్చపితుః ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్రిద్యారా ప్రేతత్వప్రిరస్థి
భవంతోబ్రువంతు॥ ప్రేతత్వప్రిరస్తు॥ (ఇతిలోదకంత్యజేతే) శ్లో॥
నారాయణసమస్తేస్తు॥ శంఖచక్రగదాధర అమయ్యంపిండదానేన
ప్రేతత్వప్రితరోభవ॥ ఇత్యస్థిసంచయనప్రయోగ సమూహః

అథ గంగాభస్మస్థినిక్షేపణమ్

కర్త అస్థికుంభమాదాయ॥ గంగాతీరేస్థాప్య॥ స్నాత్వాఽచమ్య
శ్రీగోవింద... ఏవంకుణ... తిథాపితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మర
ణాదినా... హని, కర్తవ్యగంగాంభస్మస్థినిక్షేపణ మాచరిష్యేనమః॥
అనుష్ఠానం యథాశక్తి ప్రియశ్చిత్తమాచరిష్యే॥ పరిపదక్షిణాం
గృహీత్వా శ్లో॥ సమస్తసంప... పదం (ప్రా... తీ) పితుః... ప్రేతస్య
ప్రేతత్వప్ర్యర్థం మరణాదినా... హని గంగాంభస్మస్థినిక్షేపణంకర్తుం
అధికారసంప... బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తుః కాలస్యముఖ్యకాలో
స్తు॥ ఏవంకుణ... తిథాపితుః గోత్రస్య ప్రేతస్య అస్థినిక్షేప కాతే స్వ
స్థానస్యతిభ్యక్తప్రార్చనాచరిష్యే॥ స్వగంపవిశ్రీ... ప్రయచ్ఛమే॥
ధన్వంతరీషి ప్రయచ్ఛమే॥ కామధేనో... ప్రయచ్ఛమే॥ హిరణ్యగ
ర్భ... మే॥ ఇదంకృత్యుత్త్రయ ప్రత్యాహూయ యథాశక్తి హిర
ణ్యంతుభ్య... సమమ॥ అస్థినిక్షేపనామాదిభిః స్నాపయిత్వా తతః
పంచగవ్యేనశుద్ధోదకేనచ సంహృత్య॥ శుద్ధప్రదేశే మృదనా

దాయ శకావాక్యతిక్యత్వా తత్రదక్షిణాగ్రాఽదర్శనాస్తీర్యః॥
 తిలావవక్తిర్య తత్రస్థినిధాయ సువర్ణకత్నపూరిత మధుదధిక్షీరాది
 నిక్షిపత్॥ అన్యభిషేకార్థం బ్రాహ్మణాణావరయేత్॥ రుతివంత్యా
 మహంవృణే॥ శ్లో॥ పరాస్త్యామభిషింఛంతు... సిద్ధయే శ్రీకాశ్యాంచ
 గయాపర్యాగ... కుశాగ్రంఘటం ఇశ్వేతైర్మం త్రైర్మాజ్యయత్వా
 అధగోదానం పూర్వో... పుణ్యతిథౌపితుః శ్రీగోత్రస్య... ప్రేతస్యమ
 రణదినాదా... హవిశ్శాంభస్యసితినిక్షేపణకాలే గోధానాది దశ
 ధానానివిరిష్యే॥ నమః (ఇతిసంకల్ప్య) శ్లో॥ గవామంశేషు... ప్రియ
 చ్చమే॥ గోదానంధవ్యాత్॥ గోభూతిరిహిరవ్యాజ్య వాసోధాన్యగుడా
 నిచ కాష్యంలవణమిన్ద్రాహుర్దశానాఃప్రకీర్తితాః దశదానానికుర్యా
 త్॥ పునఃమృత్తికయాశకావాక్యతిక్యత్వా త్రియతేనాన్యపిదాయ
 హస్తాభ్యాంత్రినారంఘా గృహీత్వా వామభుజేవిధాయ॥ గంగాప్ర
 ర్థనం॥ శ్లో॥ ప్రసీదపరమేదేవి సర్వపాపప్రణాశని అముకశ్యప్రియచ్ఛ
 త్వం॥ గతింపుణ్యాంసశాశ్వతిమే॥ అథగంగాజలంప్రవిశ్య నమోస్తు
 ధ్మరారాజాయ సమీప్రేతః॥ శ్లో॥ యావదస్మిన్ముహూర్తాం గంగాతో
 యేషుతిషతి తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకేనుహియతే॥ ఇతిమం
 త్రేణితిః॥ అస్మినిక్షేపణంకుర్యాత్॥ కర్తాన్నాత్వాఽచమ్య శ్రీగోవిం
 ద... పూర్వోక్త... పుణ్యతిథౌః పితుః శ్రీగోత్రస్య అంధస్యమూకత్వ
 కాత్వ బధిరత్వైశ్చ శాచికబాధా నివృత్తిద్వారా పుణలోకావాప్య
 ర్థం మృత్తికాన్నానాదౌ పూర్వపతిష్ఠాపనం కరిష్యేనమః అమజ్జా
 ర్థం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యేనమః సమస్తసంపదం అధికార
 సంపదస్తు॥ అధకృచ్ఛత్రీయాశీరవ్యాత్॥ అయాహిప్రేతగంభీరైః
 పూరై సామ్యభోక్తమై ప్రిజామస్మభ్యమాయచ్ఛరయిందీర్ఘాయ
 రేవచ॥ పితరం... గోత్రం... ప్రేతమాహవ్యా అధగోధానాది దశ
 దానానికుర్యాత్ అథమృత్తికాన్నానార్థం బ్రాహ్మణాణావరయేత్॥
 మృత్తికాన్నానార్థంచుణిమహే॥ బ్రాహ్మణభ్యో నూతనవస్త్రాణి
 దియ్యాత్॥ తతః గంగాస్నానంకృత్వామృతంగృహీత్వాఅదిత్యా

మృత్తికాం దర్శయిత్వా॥ శ్లో॥ మృత్తికే బ్రహ్మరూపేత్వం । మృత్తి
కే విష్ణురూపిణి । సుకృతం దుష్కృతంచైవ । మాం ప్రాపయపరాం
గతిం॥ మృత్యులేపనంకృత్వా॥ పూర్వోక్త...తిథౌ యజమానస్య పితుః
...గోత్రస్య... ప్రేతస్య పుణ్యలోకావాత్స్యర్థం అన్యోన్యసహాయేన
అష్టోత్తరశతంవా- తదర్థంవా యథాశక్తిమృత్తికా సాక్షాన్ న్యాయ
రిష్యే॥ విధిప్రకారేణ సమాపయేత్॥ పితరం... గోత్రం... ప్రేతం
అన్యోన్యసహాయేనమృత్తికాసాక్షినైః॥ పితుః...గోత్రస్య... ప్రేతస్య
ప్రేతత్వవిముక్తా ... రస్తు ॥ (ఇతి తిలోదకం త్యజేత్) త్వనిమిత్తం
మయాకృతేన అనేన పుణ్యేనత్వం పుణ్యవాణభవ । అథ హిరణ్య
శ్రాద్ధంవా అమశ్రాద్ధంవా కుర్యాత్॥ అథ బ్రాహ్మణా సంతోష
యేత్॥ ఇతి గంగాంభస్యస్థి నిక్షేపణం సమాప్తమ్.

అథ సగృహప్రచ్ఛాదన శ్రాద్ధంప్రయోగః.

బ్రాహ్మణ మాచూయ॥ కర్తాసాక్షిత్వా ౭చమ్య పవిత్రం
ధృత్వా శ్రీ గోవింద గోవింద... అద్యపూర్వోక్త... పుణ్యతిథౌ ।
(ప్రా...తి పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాచారభ్య...
హని అతిపన్న ప్రథమేహని కర్తవ్య సగృహ ప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామ
శ్రాద్ధ మాచరిష్యే॥ కాలే అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం
కరిష్యేనమః॥ పరిషద్దక్షిణాం గృహీత్వా॥ శ్లో॥ సమస్త సంపత్నమ
...పరం (ప్రా...తి) పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా
...హని అతిపన్న ప్రథమేహని కర్తవ్యసగృహ ప్రచ్ఛాదనై కోద్దిష్టా
మశ్రాద్ధం కర్తుం అధికార సంప...బ్రువంతు॥ కర్తుం అధికార సంప
దస్తు॥ ఏవంగుణ... తిథౌ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య అంధత్వ
మూకత్వ బధిరత్వకారణ్య పంగుత్వసగృ త్వపిచాత్వ నివారణార్థం
సగృహప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం ఆచూదిద్రవ్యేణ ప్రీతోద్దేశేన
అద్యకరిష్యేనమః॥ ఇతిసంకల్ప్య॥ పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య
సగృహప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఊణందదామి ॥ అథ
సాద్యస్తానే గోమయేన వర్తులమండలంకృత్వా తత్రదర్శనాస్తీర్య-
దబ్బాపరి- తినాన్వికీర్య॥ పితః... గోత్రీ... ప్రేత సగృహ ప్రచ్ఛాద
నైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే స్వాగతంనమః పితః...గోత్రీ...ప్రేత

నగ్న... ప్రేతార్థే ఇదంతే పాద్యం నమః॥ శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్య
దేవాయ॥ గోబ్రాహ్మణ హితాయచ జగద్ధితాయ కృష్ణాయ॥ గోవిం
దాయ నమోనమః (ఇతి బ్రాహ్మణస్య పాదౌ సృతౌశ్చ) (ఉపవీతి)
కర్తా స్వయంచ పాదౌప్రేతౌశ్చ॥ ఆచమ్య; కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ॥ (పా)
... తి) ప్రేతవిష్టరార్థ మయంకుశః॥ (ఇత్యాసనందత్యా) ఉదజ్జు
ముపవివ్య॥ అద్యపూర్వోక్త—తిథౌ (ప్రా... తి) పితః... గోత్రస్య
ప్రేతస్య మరణదినా... హని నగ్నప్రచ్ఛాదనైకోద్దిష్టమశ్వాద్ధే
శరిష్యేనమః॥ శ్లో॥ తిలాహిరక్షం త్వసురాత్ దర్భారక్షంతు రాక్ష
సాత్ । పంక్తివైశ్రోత్రియోరక్షేదతిథిపర్వరక్షకః । ఇతి తిలాన్విలి
రేత్ । శ్రాద్ధాం సంపాతిత ద్రవ్యాశే ఉదకేన సంప్రోక్ష్య॥ పుండరీ
కాక్ష పుండరీకాక్షాయనమః॥ పితః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణ
దినా... హని ఆతిపన్న... కర్తవ్యనగ్న ప్రచ్ఛాదనై... ప్రేతార్థే
ఇదమాసనందదామి॥ పితః గోత్రస్య ప్రేతస్య మరణదినా— హని
ఆతిపన్న ప్రథమేహవి కర్తవ్యనగ్న—ప్రేతార్థే క్షణదదామి, అద
బ్రాహ్మణస్య పురతః అన్యపాత్రం నిక్షేప్య॥ సర్వతీర్థ సముద్భూతాః
పావనాః పావనారిణః॥ ఆదేశ్యగీర సంకుద్ధిం కుర్వంతు ద్విజసన్నిధౌ॥
ఇత్యర్ఘ్యపాత్రే ఉదకం విసీయ॥ పితరం— గోత్రం—ప్రేతం ప్రేత
పాత్రే తిలాన్విక్షేప్య॥ ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే గంధార్థం పుష్పార్థం తిల
సహిత కుశాదదామి, ప్రేతాయన్వర్చితమస్తు । ప్రేతపాత్రం సం
పన్నం॥ సుసంపన్నం॥ పితః... గోత్ర... ప్రేతనగ్న ప్రచ్ఛాదనై
కోద్దిష్టమశ్వాద్ధే, ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ నమః॥ శ్లో॥ ఇహాగోకం
పరిత్యజ్య గతోసి పరమాంగతిం॥ మరణానాయురూపేణ కుశేత్వా
హం నియోజయే॥ (ఇత్యర్ఘ్యపాత్రం విసృజేత్) తతః మూర్ధానమూ
రభ్య పార్శ్వంతం తిలైరభ్యర్చ్య॥ గంధార్థాగమేఆపః పుష్పార్థాగమే
తిలాః॥ శీతవాతోష్ణ—ప్రేయచ్ఛమే॥ వస్తుద్వయందత్వా । నకలా
రాధనై స్వర్చితమస్తు॥ అథయథాశక్తి ఆనూదిపమస్త పదార్థాన్ని
ధాయ॥ ఉదకం సంప్రోక్ష్య॥ శ్రీవిష్ణో ఆనుంరక్షస్వ- పితః— గోత్ర
..... ప్రేతమరణ దినాదారభ్య... హని కర్తవ్య నగ్న ప్రచ్ఛాద
నైకోద్దిష్టమశ్వాద్ధే ఏత త్రైతమంసపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూలం

సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం- బ్రాహ్మణస్తు ... పితే... గో
త్రాయ... పెత్రాయ ఇదమామం సపరికరం సవ్యంజనం సతాంబూ
లం సదక్షిణాకం- సతిలాపిధానోదకుంభం నగ్న ప్రచ్ఛాదనాశ్రైకో
ద్దిష్టామశ్వాద్ధే పేత తృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమము! (అమాది పచా
ర్థాః దద్యాత్!) అంగుశ్వాభరణ- కట్యాభరణ- కర్ణాభరణ- పాదు
కాది ఛత్రాది యథాసంభవం.

కొందలు—ఒక సంవత్సరమువఱకు సరిపడు బియ్యం మొద
లగు దదాత్— యివ్వవలెను.

అథ ధారాదత్తమ్ (ప్రా . తీ) (పితః... గోత్రస్య... బ్రేత
స్య మరణదినా... హని అతిపన్న ప్రధమేహనిక ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛా
దనాశ్రైకోద్దిష్టామశ్వాద్ధే పితరం... గోత్రం... పేతంఉద్దిశ్య త్వ
యాక్రియమానేన మరణదినాదారభ్య... హని అతిపన్నప్రధమేహని
క ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనాశ్రైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితః— గోత్రస్య
... పేతస్య పేత తృప్తిద్వారా బ్రేతత్వ విముక్తిసాధన మస్త్వితి
భవంతో బ్రువంతు! పేతతృప్తిరస్తు పితః—గోత్రస్య స ప్రేతస్య
మరణదినా—హని అతిపన్న —ప్రధమేహని నగ్నప్రచ్ఛా—తిలో
దక పిండప్రదానం కరిష్యే. నమః (ప్రా—తీ) గోమయేనానులిప్య!
పిండసాధ్యః దర్భాసనం నమః! దర్భోపరి ఏతత్తిలోదకం దదామి!
పితే—గోత్రాయ—పేతాయ మరణదినా—హని, అతిపన్న ప్ర
ధమేహని క ర్తవ్య నగ్నప్రచ్ఛాదనా— శ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇమంపిం
డం దదామి! పిండోపరి ఏతత్తిలోదకందదామి అంజనాభ్యంజనం
నమః! ధారాదత్తం అద్యపూర్వోక్త పితః—గోత్రస్య— పేతస్య
మరణదినా... హని అతిపన్న ప్రధమేహని నగ్నప్రచ్ఛా... పిండ
ప్రదానే... పితరం... గోత్రం... పేతముద్దిశ్య త్వయాకృతేన అనేన
నగ్నప్రచ్ఛా... పిండప్రదానేనచ పితః గోత్రస్య ... పేత తృప్తి
ద్వారా పేతతృప్తి రస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు! పేత తృప్తిరస్తు.
దత్తం శ్వాద్ధం ఆభిరమ్యంతామతికర్తా : అభిరమ్యతాన్ముః ఇతివిప్రః
నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధ ప్రయోగస్సమాప్తః !

* అథ నవశ్రాద్ధప్రయోగః *

మృతదినముమొదలు బేసిదినములయందొక్కొక్క శ్రాద్ధము జేయవలెను. కొందరు అశక్తతచే నన్నింటిని ఒక్క దినంబుననే నాచరింపుచున్నారు. అప్పుడు అతివన్నదినములు అనఁగా గతించిన దినములను కలిపి సంకల్పముజేయునది, కడమవిషయములు ధర్మశాస్త్రమందు జూడవలెను. శ్లో॥ నవశ్రాద్ధానిసర్వాణి॥ ప్రేత తృప్తికరాణితు॥ అదాని పొడవైతాని॥ ప్రేతతృప్త్య నివృత్తయే॥ (కర్త) సాత్త్విక ఆచర్యుః॥ పవిత్రసంధ్యత్వా॥ పితृః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య... హని, అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధంమాచరిష్యే॥ అనుష్ఠానం పరివృత్తాయశ్చి త్తం కరిష్యే॥ శ్లో॥ సమస్తసంపత్నమ... ఏదం (హి)... తీ) పితृః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య... హని, అతిపన్న ప్రథ మాహ్నిక—హ్నికనవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం పరివృత్తాయశ్చి త్తం కర్తుం అధికార సంపద—బ్రువంతు॥ అధికారసంపదస్తు॥ ఏవం... తిథౌపితृః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా—హని అతిపన్నప్రథ మాహ్నిక... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ మేకోద్దిష్టవిధానేన ఆ మాదిద్రవ్యేణ ప్రేతోద్దేశేన సద్యః కరిష్యే॥ పితृః... గోత్రస్య— ప్రేతస్య మరణదినా... హని దశాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేక్షణః కర్తవ్యః॥ పితृః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణ దినా... హని, అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ప్రేతార్థేక్షణః కర్తవ్యః॥ ఏవం యథానిదత్వా॥ పాద్యస్థాపే గోమ యేన వర్తులమండలంకృత్వా॥ ప్రేతపాద్యస్థానే వర్జ్యసం దదామి॥ దగ్భృపరి పత్ర తిలోదకం దదామి॥ (తిలోదకంత్యజేత్) కుశతిలోదక మంజరినా గృహీత్వా పితृః... గోత్ర—ప్రేత... హిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే పాద్యందదామి॥ పితृః... గోత్ర—ప్రేత—హని అతిపన్న ప్రథమాహ్నికనవామైకో—ర్థే ఇదంతే పా ద్యందదామి॥ ఏవం పాద్యందద్యాత్॥ కర్తాపాద్యప్రత్యోశ్య॥ ఆచ ర్యుః॥ బ్రాహ్మణా ఉదజ్జుఖ ముపవేశ్య॥ పితृః— గోత్ర—ప్రేత విష్టరాధమయంకుశః॥ ఆసనందద్యాత్॥ పూర్వోక్త ఏవంగుణ—తిథౌ

పితుః ... గోత్రస్య మరణదినా ... హని హ్నిక అతిపన్న పృథమా హ్నిక ... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతాథే ... ప్రకాంతం అమశ్రాద్ధకర్మకరిష్యామి॥ శ్లో॥ పితృస్థానే పితృచత్వం॥ రాక్షసానాం విముచ్యతే॥ తత్ప్రేతానాం నిన్మతర్థం॥ తిలోదక ముపస్పృశేత్॥ ఇతి తిలోదకం సంప్రోక్ష్య॥ స్మృదమాదాయ తిలోదకేతే॥ శ్లో॥ తిల హిరక్షం శ్వసురాత్ దర్భారక్షంశు రాక్షసాత్॥ పంక్తింవైశ్రోత్రి యో రక్షేదతిథి స్సర్వగక్షకః॥ ఇతి తిలదర్భాన్ నిషీప్య॥ శ్రాద్ధార్థ సంపాదిత అమద్రవ్యాది ప్రోక్షణం॥ పుండరీకాక్ష పుండరీకాక్ష॥ శ్లో॥ శ్రాద్ధకాలే గయాం ధ్యాత్వా ధ్యాత్వా దేవం గదాధరం॥ తాభ్యాంరైవ నకుస్మృత్య తత్రశ్రాద్ధం పృవతేమే॥ పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని హ్నిక, నవామై — శ్లో ఇదంతే ఆసనందదామి॥ పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య ... మరణ దినా ... హని॥ అతిపన్న పృథమా ... దే ఇదంతే ఆసనందదామి॥ సువృత్రి ఆసనంహద్యాత్॥ పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య ... హని... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే క్షణందదామి॥ పితుః ... గోత్రస్య ప్రేతస్య ... హని అతిపన్న పృథమా ... శ్రాద్ధే క్షణందదామి॥ ఏవం క్షణానిదద్యాత్॥ శ్రాద్ధామస్య పురతః దర్భానాస్తీర్య॥ అర్ఘ్య పాత్రం నిధాయ॥ ప్రోక్ష్య॥ అర్ఘ్యపాత్రే తిలనిక్షేపణం కృత్వా॥ శ్లో॥ ఆసోదేవి భవంతుప్తం॥ ప్రేతాథే సర్వదేహీనాం॥ అభిసృవంతు యోదేవి॥ సర్వతీర్థనమోనమః॥ యజమానస్యపితరం ... గోత్రం ... ప్రేతం తిలోదకం॥ అర్ఘ్యపాత్రే గంధార్థం పుష్పార్థం తిలోద దదామి॥ ప్రేతాయస్వర్పితమస్తు॥ పితః ... గోత్రం ... ప్రేత మరణ దినా ... హని ... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతాథే ఇదంతే అర్ఘ్యం దదామి॥ పితః ... గోత్రస్య ప్రేతమరణదినా ... హని అతి పన్న పృథమాహ్నిక ... నవామైకోద్ది ... దే ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి (ఏవం సర్వత అర్ఘ్యందత్వా) శ్లో॥ ఇహలోకం పరిత్యజ్య గతోసి పరమాంగతిం॥ మనసా వాయురూపేణ కుశేత్వాం యోజయామ్య హమ్ ... (కర్త) ఇతిమూర్తాదిపాదపర్యంతంతిలైరభ్యర్చ్య॥ పితః ... ప్రేతాథే గంధందదామి॥ పుష్పార్థం తిలోదదదామి॥ శ్లో॥ శీతవాతో

ప్రాయశ్చమే || పితః ... గోత్ర ... ప్రేత మరణదినా ... హని ...
 హ్నిక నవామైకో ... క్థే వస్తుం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ ||
 ఇతివస్త్రం || సర్వత్రదద్యాత్ || అథకర్ణాభరణ కట్యాభరణ అంగుళ్యా
 భరణానిదద్యాత్ || సకరారాధనై స్స్వర్చితమస్తుః భోజనపాత్రే తంతు
 లాడీ నిధాయః ఆమం ద్వీగుణంవా చతుష్టణంవా దద్యాత్ || శ్రీ
 విష్ణో ఆమంరతుస్యః పితః ... గోత్ర ... ప్రేత మరణదినా ... హని ...
 హ్నికనవామై ... ప్రేతార్థే ఏతత్తే అమం సపరికరం సదక్షిణాకం స
 తాంబూలం సతిరాపిధానోదకుంభం || పితా ... గోత్రః ... ప్రేతః ఇద
 మామం సోపస్కరం అక్షయవటచ్చాయేయం పితే ... గోత్రాయ
 ... ప్రేతాయ మరణదినా ... హని ... హ్నిక నవామై ... క్థే ఇదమా
 మం సోపస్కరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం సతిరాపిధానోదకుంభం
 ప్రేత తృప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ || ప్రేత తృప్తిరస్తు || (తిలోదకం
 తృణేత్) ఏవం సర్వత్ర ఆమం దద్యాత్ (ధారాదత్తం) పితుః ...
 గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ... హ్నిక అతిపన్న ప్రధ
 మాహ్నిక ... హ్నిక, నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే పితరం ... గోత్రం ...
 ప్రేతమద్దిశ్య త్వయాకృతేన మరణదినా ... హని ... హ్నిక అతిపన్న
 ప్రధమాహ్నిక ... ఆమశ్రాద్ధేన, పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణ
 దినా ... హని ... హ్నిక, అతిపన్న ప్రధమాహ్నిక ... శ్రాద్ధే ప్రేతస్య
 ప్రేత తృప్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు (తిలోదకం తృణేత్) ప్రేత
 తృప్తిరస్తు అథ పిండప్రదానం || ఏవంగుణ ... తిథౌ పితుః గోత్రస్య
 ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ... హ్నిక, అతిపన్న ప్రధమాహ్నిక
 ... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానాని
 కరిష్యే || నమః || కర్తా తిలమిశ్రతండులై, పిండాకృత్యా దక్షిణాభి
 ముఖః భూమిం గోమయేనోపలిప్య || పిండస్యాధః దక్షిణగ్రాదర్చా
 నాస్తీర్య || దర్శోపరి ఏత త్తిలోదకందదామి || పితే ... గోత్రాయ
 ప్రేతాయ మరణదినా ... హని ... హ్నిక నవామైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే
 ప్రేతార్థే ఏతం పిండందదామి పితే ... గోత్రా ... ప్రేతాయ మరణది
 ... హని, అతిపన్న ప్రధమాహ్నిక నవామైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతా
 ... ఏతం పిండందదామి || ఏవం పిండాదద్యాత్ || పిండోపరి ఏత త్తి

లోదకం దదామి! అంజనాభ్యంజనందత్వా! దక్షిదికందత్వా! ధారా
దత్తం! ఏవంగుణ... పుణ్యతిథౌ (ప్రా)... తి పితుః... గోత్రస్య ...
ప్రేతస్య మరణదినా... హని... హ్నిక, అతిపన్నప్రథమాహ్నిక...
హ్నిక నవామైకోద్దిష్టమశ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానే పితరం...
గోత్రం... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయాక్రియమానేన మరణదినా... హని
హ్నిక, అతిపన్న ప్రథమాహ్నిక... పిండప్రదానేనచ పితుః ...
గోత్రస్య... ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్రీతి స్వీతి భవంతో బ్రువంతు తిలో
దకం విస్మజేత్! ప్రేత తృప్తిరస్తు! ... దత్తం శ్రాద్ధం ... అభి
రమ్యంతామితి కర్తాబ్రూయాత్! అభిరమతాస్య! తతః పిండమపున
ప్రక్షిప్య! స్నాత్వా! ఇతి నవత్రాద్ధప్రయోగ స్సమాప్తః!

* ద శా హ ప్ర యో గ : . *

కర్తాస్నాత్వా సిత్యక ర్తవ్య శిలాస్నాన వాసోదక తిలోదక
పిండప్రదానాంతం కృత్వా! అథ కర్తానచలంస్నాత్వా! అచమ్య!
ఏవంగుణ... తిథౌ (ప్రా)... తి పితుః... గోత్రస్య ప్రేతస్య... మరణ
దినా... హని జ్ఞాతిభిస్సహ ఆశుచి పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశ
వపనం కరిష్యే! అనుజ్ఞాధికం యథాశక్తి దక్షిణాంగృహీత్వా! శ్లో!
సమస్తసంపత్నమ... పదం! పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య— మరణ
దినా... హని జ్ఞాతిభిస్సహ ఆశుచి పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం కేశ
వపనం కారయంతం అధికారసంపదస్తు భవంతో బ్రువంతు! అధికార
సంపదస్తు! అథ వపనాధికారయోగ్యతా సిద్ధ్యర్థం కృచ్ఛత్రీయాణి
దద్యాత్! పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ఆశౌచ
పరిహారార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం వపనం కారయిష్యే! (ఇతి సంకల్ప్య)
(నివీటి) ఏకం కుశం శిరసిధృత్వా! శ్లో! మేరుమందర తుల్యాని! వా
హని వివిధానిచ! కేశానాశిత్య తిష్ఠంతి! తస్మాత్కేశాన్వసామ్య
హం! ఆత్మనశుద్ధి కామోవా పిశ్యణాం ముక్తిహేతవే! వపనం
కారయిష్యామి తీరే బ్రాహ్మణసన్నిధౌ! ఇతికర్తా సర్వేజ్ఞతయః
క్షౌరం కారయిత్వా! స్నాత్వా! చమ్య! జ్ఞాతయః ప్రేత తృప్తి
ర్థం తిలోదకాం జల్కదద్యుః!

గోదానంకృత్యాః । అథ బంధుభిః ఉదకదానం కేచిత్కుర్వంతి । తత్కరణే॥ యజమానస్య పితుః— గోత్రస్య— ప్రేతస్య—మరణాదినా—హనిఉదకదానార్థం కూర్చు ప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య॥ అధికార సంపదస్తు॥ పితరం—గోత్రం— ప్రేతం అవాహ్య । యజమానస్య పిత్రే గోత్రాయ— ప్రేతాయ మరణాదినా— హని ఏతద్ధర్మోదకందదామి॥ ఏవంతిః॥ ధారాదత్తం కుర్యాత్ ।

* అ థ శి లో ద్వా స న మ్ . *

ఆచమ్య— శ్రీగోవింద గోవింద—ఏవంగుణ విశేషణ—తిథౌ పితుఃగో—త్రస్య—ప్రేతస్య—మరణాదినా—హని శిలభాండ వాసోద్వాసనానికరిష్యే॥ అధికారసంపదస్తు॥ అథ కృత్రుత్రయాణిదద్వాత్ । ఏవంగుణ తిథౌపితుః—గోత్రస్య ప్రేతస్య మరణాదినా— హని శిలభాండ వాసోద్వాసనకాలే గోదానాది దానాని కరిష్యే । గోదానాది దశదానాని బ్రాహ్మణేభ్యోదద్వాత్॥— శ్లో॥ శరీర స్థాశ్చయే దోషాః యేదోషగర్భవీజయోః । తేనర్చేనాశ మాయాంతు కర్మణానే నభోద్విభాః । ఇతి వాసస్త్రిధానిత్యాః శిలాత్రయం సంవేప్య॥ శ్లో॥ యదత్ర సంస్థితం భూతం స్థానమూశ్రిత్య నర్వదా । స్థానం త్యక్త్వాతు తత్సర్వం యత్రస్థం తత్రగచ్ఛతు॥ యావచ్చిలా మనుష్యాశ్చ గంగాత్రోయేషు తిష్ఠతి తావద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే॥ జలమధ్యే విస్ఫుడేత్ శిలాదేవి నమస్తుభ్యం ప్రేత రూపం విమోచయ॥ జలాంతే బ్రహ్మకల్పస్తా స్థాయినీ దేవరూపిణి॥ (ఇతి నమస్కుర్యాత్) అథ తిలామలక స్నానమహంకరిష్యే॥ జ్ఞాతిభిస్సహ తిలామలకస్నానం కుర్యాత్॥ శుభ్రవస్త్రాణి ధృత్వా ।

* ఆ న న ద హో మః . *

ఆనందహోమ ప్రయోగః వక్ష్యతే॥ ఆచమ్య శ్రీగోవింద... ఏవంగుణ...తిథౌపితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య...మరణాదినా...హని, ఆశౌచ నివృత్త్యం శేమాణా మాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం ఆనందా వాక్యార్థం ఆనందహోమం కరిష్యే॥ (ఇతి సంకల్ప్య) శుద్ధ ప్రదేశే అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య॥ తదగ్ని ప్రజ్వాల్య । ఇంద్రాయనమః— ఈశాయనమః । సూక్ష్మీం సమంతం పరిషిచ్య॥ (హోమం)

శ్లో॥ ఆయుర్బలం యశఃపుష్టిం సర్వరతుంచ వృద్ధిః ఆనంద
మితి పుష్టించ అగ్నే రేకాహుతిర్భవేత్॥ అగ్నేయే శుశయేనమః॥
సుప్రమమగ్నా ప్రహరతి॥ తూర్ణీం సమకతం పరిషిచ్య॥ సర్వేజ్ఞతయః
అశుచి పరిహారార్థం యవోదనం ప్రాశ్నంతి॥ అనేన ఆనందహోమేన
భగవాన్...రస్తు॥

* అథ కర్మణః పుణ్యాహవాచనమ్ *

అజా గణపతి ప్రార్థనా॥ శ్లో॥ యశ్శివోనామ... తుహజనే
భ్యోనమః॥ శ్రీగోవింద...తిథౌపితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణ
దినా...హని శరీరశుభక్యార్థం కర్మాంతే కర్మణః పుణ్యాహవాచనం
కరిష్యామి (ఇతి సంకల్ప్య) అథ గణాధిపతి పూజాం కృత్వా॥ (పుణ్యా
హం) అథ సోదకం కలశం తండూల తాంబూలయుక్త పాత్రేనిధాయ॥
ప్రాహ్మణానాం క్షయేత్॥ కర్మణః పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు॥
పుణ్యాహం కర్మణో అస్తు॥ ఏవంత్రి॥ శ్లో॥ స్వస్తివాక్పాపనాశకాభ్యా
పుణ్య కల్యాణ వృద్ధిహ విచారుక విచూనిత్యం తాం స్వస్తింభో
బ్రువంతునః॥ కర్మణో స్వస్తి భవంతో బ్రువంతు॥ స్వస్తికర్మణో అస్తు॥
ఏవంత్రి॥ శ్లో॥ నాగంస్య శుచూశుద్ధి ర్గృహాలక్ష్యోద్దిభిః కృత్వా॥
సంపూర్ణా పూర్ణచంద్రేయా తా మృద్ధింభో బ్రువంతునః॥ కర్మణః
వృద్ధిం భవంతో బ్రువంతు కర్మస్మర్యతాం॥ ఏవంత్రి॥ శ్లో॥ స్పృశి
వ్యాముద్భృత యాంతు యత్కల్యాణం పురాకృతం ఋషిభిస్సిద్ధ గం
నిర్వైస్తత్కల్యాణం బ్రువంతునః॥ కర్మాంతే శుభం భవంతో
బ్రువంతు॥ తథాస్తు॥ శ్లో॥ క్షీరోదధిసముదృప్తౌ మధ్యమా నేమహో
మధౌ॥ విష్ణోశ్చైవ ప్రీతూనిత్యం తాం శ్రియంభో బ్రువంతునః॥ మమ
శృహే శుభమ స్త్రితి భవంతో బ్రువంతు॥ తథాస్తు॥ ఏతాన్కర్మ
సిద్ధిరస్తు॥ కర్మణః పుణ్యాహ సమృద్ధిరస్తు వర్షశత సంపూర్ణమస్తు
గోత్రాభివృద్ధిరస్తు శివమస్తు॥ పంచాభివృద్ధిరస్తు॥ ప్రజాపతిః ప్రియ
తాం॥ శ్లో॥ సురాస్త్యమభిషించంతు—కామార్థసిద్ధయే॥ అథ మా
ర్జనం॥ శ్రీకాశ్యాంచ గయాప్రయాగ—స్వక్షేత్ర యోగ్యఫలం॥
ఇమేశ్రియే పద్మహస్తే...దీర్ఘమాయుః॥ ప్రాచ్యం మార్జనంనమః
దక్షిణాయాం మార్జనంనమః పశ్చిమాయాం...ఉదీచ్యాం నమః॥

ఉద్ధృతాం మార్జనం నమః ॥ కర్మణః పుణ్యహవాచన మంత్రీ
జప దక్షిణాం—తుభ్యమహం సంప్రదదేనమః ॥ శ్లో॥ స్తుతౌ పుణ్య
హవాకాలేన । లక్ష్మ్యైః పుణ్యస్యవర్ధనం । పరితస్యస్తుభిస్తోత్రం శుభ
కర్మాణి వర్ధతామ్ ॥ అగ్నిరివ శుచిర్భవ — దీప్యమానుః ॥ ఇతి
ఆశీర్వాదః ॥ జ్ఞాతిభిర్చంఘభిస్సహ గృహం గచ్ఛేత్ ॥ ఇతి దశాహ
ప్రయోగ స్సమాప్తః

దశాహ ప్రయోగమునందు ఆనందహామమును వ్రాసితిని.
కొన్ని దేశములయందు చేయుటలేదు. దేశాచార వ్యవస్థలను ముఖ్య
ముగ యోచింపవలయును.

* అథ గృహ శుద్ధిః . *

శ్లో॥ ఆశోచాంతేతు సంప్రాప్తే గోమయాది విలేపనైః । గృహ
శుద్ధిర్విధాన్య పుణ్యహంచైవవాచయేత్ ॥ ఇతి గృహశుద్ధిసమాప్తా
తా । ఆశౌచ పరిసమాప్తి దినమునందు గోమయము మొద
లగు పవిత్రతరములైన వస్తువులచేత గృహశుద్ధిని చేయవలయును.
మఱియును పుణ్యహవాచనమునుగూడఁ జేయవలయును.

* పుణ్యహవాచనమ్ . *

(కర్తా) సచేలంస్నాత్వా బ్రాహ్మణామూహూయ ॥ పవిత్రం
ధృత్వా శ్లో॥ యశ్శివోనామరూపభ్యాం యాదేవీ సర్వమంగళా ॥
తయో స్సంస్మృణాత్సంసాం సర్వతో జయమంగళం । శుక్లాంబర
ధరం విష్ణుం శిశివర్ణం చతుర్భుజం । ప్రసన్నవదనంధ్యాయే త్సర్వ
విఘ్నోపశాంతయే ॥ తదేవలగ్నం సుదిసం తదేవ సర్వభోగ్య మహా
జనేభ్యోనమః ॥ ఆచమ్య—శ్రీగోవింద గోవింద— ఏనంగుణ విశే
షణ విశిష్టాయాం పుణ్యశిఖా (అపసవ్యం) పితౄ —గోత్రీస్య—ప్రీ
తస్య మరణాదినా—హని పవామైకోద్దిష్టాముశ్చాన్త కర్మకరిష్యమాణః
అంభత్వ మూకత్వ బధిరత్వ కాణస్యపంగుస్యపిశాచత్వ నివాళకాన్తం
వృషోస్సర్జనాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః— ఏకోద్దిష్టశాన్త కర్మ కరిష్య
మాణః దిరావృత్త్యాద్యాది ఘోడశైకోద్దిష్టామ శ్రాధక కర్మ కరిష్య
మాణః పపిండ్డికరణ ఖ్యామశ్రాధక కర్మకరిష్యమాణః గృహభూ

భాండ ఆత్మద్రవ్య దేహాస్థల శరీరధన్యార్థం మహాజనైస్సమాస్వస్తి
 పుణ్యాహవాచనం (సవ్యం) కరిష్యే॥ (ఇతి సంకల్ప్య) ఆజా నిర్వి
 ఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతిపూజాం కరిష్యామి॥ విధి
 ప్రకారేణ గణపతి మభ్యర్చ్య పుణ్యాహంకుర్యాత్॥ (విఘ్నేశ్వర
 పూజ, పుణ్యాహవాచన ప్రయోగములు పురాణోక్త కర్మ ప్రకార
 యందు పూర్వము వ్రాసియుంటిని. కనుక సుజనులు అచ్చట చూడ
 వలయును. (గ్రంథవిస్తరణ భీతిచే నిచ్చట వ్రాయవైతి.)

* వృషోత్సర్జన విషయః *.

హోమాద్యైశ్లో॥ నకరోతి కృషోత్సర్గం సుతీర్థేనా జలాం
 జలిం । సదదాతి సుతోయస్త్రి పితరుచ్చార్చ వవసః । ఏష్టన్యాబహవః
 పుత్రాః । యద్యోపి గయాం వ్రజేత్ । యతేతవాశ్వ మేధేన నీలం
 వా వృషముత్సర్జేత్ ।

వత్సీంశస్మతే ॥ శ్లో॥ పతిపుత్రపతీనారీ భర్తురగ్రే మృతా
 యది । వృషోత్సర్గం నకుక్రితగాం దద్యాచ్చ పయస్వినీం । ఏకాద
 శేహ్ని ప్రేతస్య యస్యనోత్సృజ్యతే వృషః । ప్రేతత్వం సుస్థిరం
 తస్య దత్తైశ్చాథ శతైరపి ॥

తా॥ పుత్రులుగల స్త్రీ భర్తాకంటే ముందు మృతినొందేవేని
 వృషోత్సర్జనము చేయగూడదు. మంచిపాలుగల గోవును దానము
 తేయవలెను భర్తా మృతిబొందినచో వృషోత్సర్జనము చేయని
 యెడల నూలు, శాధములు చేసినను వానికి ప్రేతత్వము పోవరదు.
 ఇంక ననేకవిషయములు ధర్మశాస్త్రమంగూఁ జూడఁదగును.

ఇతి వృషోత్సర్జన విషయ స్సమాప్తః.

* వృషోత్సర్జన ప్రయోగః *

(కర్త) తతః ఏకహోయనందిహోయనంవా నీలవర్ణంవా యథా
 సంభవవర్ణంవా, వృషభం సంపాద్య ఆనీయన్నాపయిత్వా ॥ అలం
 కృత్య । తతో గోవత్సరీశ్చ చతసః । ఏకాంతినః ద్వేషా ఆనీయ
 న్నాపయిత్వా అలంకృత్య ॥ పితుః... గోత్రీస్య... ప్రేతస్య మరణ
 దినా... పానిః ప్రేతత్వ నివృత్త్యర్థం అంధత్వ... పై శాచికి బాధా
 నివృత్తిద్వారా శాశ్వత దుష్టలోకావాప్త్యర్థం వృషోత్సర్జనాఖ్యం

కర్మకరిష్యే ॥ అథ నూతనవస్త్రేణ మంటపద్వయమాసాద్య ॥ తస్య
పరి తండులాన్నిషీష్య ॥ మంటపద్వయే తామ్రనిర్మిత కలశద్వయం
నిధాయ ॥ తత్ర పంచపల్లవాని నారికేళంచ నిషీష్య ॥ నూతన వస్త్ర
మావేప్య ॥ తదంగత్వేన గోమిధునాష్ట దిక్పాలకపూజాం కరిష్యే ॥
శ్లో॥ కపిలంచ సువర్ణంచ రజతా దేహవాసుకః ॥ ఆతిహితస్యామంచ
రుద్రతేజస్వినేనమః ॥ మంటపే వృషభమావాహయామి ॥ శ్లో॥ నీలో
త్పలదళశ్యామాంః ॥ దీర్ఘశృంగోప శోభితాం ॥ మూర్ఖజం పాశదం
డంచ ॥ తస్మై దేవ్యై నమోనమః ॥ గామావాహయామి ॥ గోవృష
భదేవతాభ్యోనమః (ఇత్యవహ్యా) ప్రిణవతిష్ఠాతసంకృత్యా ॥

కొందరు శక్తిలేనివారు వానికిఁ బ్రత్యామ్నాయము దర్శించి
రెండుకూర్చులుంచి యావాహనముఁ జేసి పూజబరిగించుచుందురు

(కర్త) తతః ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకానావాహ్యా ॥ శ్లో॥ ఇం
ద్రోమరావతీనాథః శచీదేవ్యాస్తునాయకః ॥ వజ్రాయుధశ్చ ప్రాచీనః ॥
తస్య చైరావతోగజః ॥ ఇంద్రం లోకపాలక మావాహయామి స్థాప
యామి పూజయామి ॥ అగ్నిస్తేజోవతీవాసి ॥ స్వాహాదేవ్యాః ప్రియః
పతిః ॥ మేఘరూఢ శక్తిధరః ॥ దిశ్యాగ్నేయాం ప్రతిష్ఠితః ॥ అగ్నిం
లోకపాలకమా...మి ॥ శ్లో॥ యమస్సం యమనీనాథః శ్యామలాయా
మనః ప్రియః ॥ దండ భృన్మహిషరూఢో దక్షిణస్యాం దిగిస్థితః ॥
యమం లోకపాలమా...మి ॥

శ్లో॥ కృష్ణాంగనా పురంయస్య దీర్ఘాభాగ్యా నరోహయః ॥
శస్త్రీకుంతో నిర్మతిశ్చ ॥ నైర్మత్యాందిశి సంస్థితః ॥ నిర్ముఖిం లోక
పాలకమా...మి ॥ శ్లో॥ పురీశ్రద్ధావతీయస్య ॥ స్రీయభార్యాచకాళికా ॥
నక్రివాహః పాశధరో ॥ వరుణః పశ్చిమేశ్వరః ॥ వరుణం లోకపా...
మి ॥ శ్లో॥ వాయుర్గంధవతీనాథః ॥ కించితస్యాం జనాప్రియా ॥ సారంగ
వాహో ధ్వజభృత్ ॥ వాయువ్యాం దిశివర్తతే ॥ వాయుం లోకపా...
మి ॥ శ్లో॥ కుబేరశ్చాపకాయాంతు ॥ చిత్రరేఖా ప్రియాంగనా ॥
హయోవాహః ఖడ్గధరః ॥ ఉదీచ్యాం దిశివర్తతే ॥ కుబేరం లోకపా...
మి ॥ శ్లో॥ యశోవతీశ ఈశానః ॥ పార్వతీ పరమేశ్వరః ॥ ఈశా
న్యాం దిశిసంభాతి ॥ వృషారూఢ స్త్రీ శూలభృత్ ॥ ఈశానం లోక

హ...మి || శ్లో|| జ్వాలామాలా పరివృతం వహ్నిమండల మధ్యగం |
 ధ్యాయేత్కళా దశాయుతం | శక్తిధారిణ మిశ్వరం | రుద్రమా...
 మి|| శ్లో|| బ్రహ్మణం రక్తకౌరంగం | చతుర్వక్త్రం జగత్ప్రభుం |
 అక్షస్యకుండికాభీతి | వరహాణి విచింతయే || బ్రహ్మణం స్థానంగం
 ...మి || శ్లో|| మహావిష్ణుం శంఖపద్మం | సుదర్శనగదా భరం | ధ్యాయేహం నీలకారంగం || పద్మస్థకమలాపతిం || విష్ణుమా ... మి ||
 అచ్యుతమా...మి|| అనంతమా...మి|| గోవిందమా...మి || (ఇత్యా
 వాహ్యం ఏవంగుణ...ర్థం ఇంద్రదాద్యష్ట దిక్పాలకసహిత గోవృషభ
 పూజాం కరిష్యామి || తత్ర గోవృషభరాజాయనమః అథ షోడశోప
 చారైరభ్యర్చ్య ||

* వృషో త్సర్జన హోమ ప్రయోగః . *

ఇచ్చట కొందరు ప్రయోగము చేయించునప్పుడు గో వృష
 భము లేనప్పుడు దర్భలచే జరుపుదురు. దేశాచారములను తెలిసి
 కొని ప్రయోగముజరుపవలెను. (యథాచారస్తధాచరణీయః)

శ్రీగోవింద గోవింద... ఏవంగుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య
 ... పేతస్య మరణదినా... హని అంధత్వ... పై శాచిక బాధా నివృ
 త్తిద్వారా శాశ్వత రుద్రలోకా వాక్యార్థం మోక్ష వృషోత్సర్జన
 హోమం కరిష్యే || అథ హోమార్థం ఏకాదశ ఋత్విగ్వరణం దద్యా
 త్ || తదంగ మగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యేనమః || శ్వేతతండులచూర్ణేన
 పాదేశమాత్రం స్థండిలం చతురశ్రమండలంవా కల్పయిత్వా || ద్వా
 భ్యం దర్భాభ్యా ముల్లిఖ్య || శ్లో|| పాచీః పూర్వముదకన్యం... లిఖేత్
 శ్లో|| మహాతేజం స్వర్ణవర్ణం తేజోవంతం హుతాశనం | ద్విశక్తిమ
 హితం దేవం | మండలేశాన సంస్థితం || ఇత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య || తద
 గ్నిం ప్రజ్వాల్య | ధ్యానం || శ్లో|| సప్తజిహ్వ ద్విశీర్షశ్చ || సేవ
 రూఢస్తదైవచ || శక్తిద్యయ సమేతశ్చ | విశ్వమూర్తిర్హుతాశనః ||
 త్రయస్త్రింశతి దేవాశ్చ | త్వన్ముఖే తృప్తిమానసాః | ప్రార్థనాం
 మనసావందే | క్షీప్రంమే సంప్రసాదయ | అభిముఖోభవ-సుముఖో
 భవ-సుప్రసన్నోభవ-వరదోభవ- అగ్నిం పరిసమూహ్య || అలం

కృత్యం । ఇంద్రాయనమః... ఈశానాయనమః । పూర్వ పరి స్తరణం
 నమః దక్షిణప... నమః । పశ్చిమప... నమః । ఉత్తరప... నమః అగ్ని
 ముత్తరదేశే ఉపరిపరి స్తరణంనమః । తస్యోపరి ప్లానత్రాణినిక్షిప్య
 ద్వాదర్భా పవిత్రంకృత్వా సపవిత్రేణ ప్రోక్షణ పాత్రాది ప్లాన
 త్రాణి జలంసంప్రోక్ష్య ॥ ప్రోక్షణపాత్రీమాదాయ జలేన పూర్వ ।
 పూర్వపాత్రమాదాయ । తతాప్లానే అక్షతానిక్షిప్య ॥ జలేనాపూర్వ ॥
 ముఖసమముద్ధృత్య ॥ ఉత్తలేణాగ్నిం తండులధాన్యస్యోపరి పూర్ణ
 పాత్రీంనిధాయ ॥ గంధాక్షతైస్సహ ఆచార్యం సంపూజ్య ॥ ఆజ్య
 పాత్రీమాదాయ । ఆజ్యమాపూర్వ ॥ త్రిః పర్యగ్నికరణం కృత్వా ॥
 పవిత్రగ్రంథిం విసృజ్య- ప్రోక్ష్య- అగ్నినిధాయ- ॥ సుక్ష్మవా
 వాదాయ । ప్రోక్ష్య- నిధాయ- ఇద్ధమాదాయ ॥ శ్లో ॥ భూతప్రేత
 విశాచాద్యా । రాక్షశా విఘ్నకారిణః । రక్షణార్థం క్రియామాత్రీ ॥
 సమిధం దిక్షతేషీపేత్ ॥ త్రిః సరిధిం ప్రోక్ష్యకం పశ్చిమ దక్షిణోత్త
 రేషు నిధాయ ॥ తతః ప్రాగ్దేశే ఆఘార సమిదావాదధాతి ॥ పూర్వపరి
 షేచనంనమః । దక్షిణ... నమః । పశ్చిమ... నమః । ఉత్తర... నమః
 తతః ఇద్ధపూజాం కరిష్యేనమః ॥ శ్లో ॥ మత్కర్మ సఫలంకుర్యాత్ ।
 పావణో దేవహవ్యవాహ్ । సర్వత్రా శుచిరవ్యగ్రా మేషా రూఢస్తు
 పావకః ॥ ఆజ్యం సమిద్భిస్సహ అగ్నినిధాయ- ఇద్ధప్రోక్షేషణం...
 అస్తు ॥ వాయువ్యాది ఆగ్నేయపర్యంతం నైర్మత్యాది ఈశానాంతం
 ఆజ్యధారాం హుత్వా ప్రధమముఖాహుతిః ॥ శ్లో ॥ వనస్పతే మహీ
 జాత సర్వాభీష్ట ఫలప్రద । జహోమ్యద్యైవతే ప్రీత్యై ఆశ్యాదిభిర
 తండ్రిత ॥ వనస్పతేనమః ॥ ద్వితీయ ముఖాహుతిః ॥ శ్లో ॥ సర్వప్రాణి
 హితాకార । వారిణాం తండులేనహి । గృహిష్యామి మయాదత్తం ।
 సంగ్రహాక హుతాశవః ॥ అగ్నేయేనమః (తతఃకతః) అధాజ్య సం
 మిశ్రిత తండులైస్సహ హోమం కుర్యాత్ ॥ శ్లో ॥ త్రిశూలధారిణం
 దేవం వృషవాహనయోరపి । శరాంజన కృతై దేవైర్బుధ్రదాయ
 సహతేనమః ॥ (ఇతి హుత్వా) దుద్రమృదాయనమః ॥ శ్లో ॥ పర్జన్యశ్శ
 ర్మదుద్రాభ్యా గోమిధున్యాంచ వృద్ధయే । దుద్రదైవత్యతే ప్రేతిః ।
 ప్రేతాత్వం విముచ్యతే ॥ పర్జన్యాయనమః ॥ శ్లో ॥ ప్రజాపతిశ్చసోమశ్చ

అగ్నిరింద్రానలేతథా గవామిధుంచ సుప్రీత । సర్వదేవత తేజశే ॥
 ఇంద్రాయనమః ॥ శ్లో॥ ప్రజాపతించ పితృభిః విశ్వేదేవాశ్చ తశ్చివః ॥
 వృషభోమహిరిత్యష్టే ॥ రుద్రలోకాయతేనమః ॥ ప్రజాపతయేనమః ॥
 ఇతిహుత్వా ॥ ధృత్వైనమః ॥ విధృత్వైనమః ॥ రంత్యానమః ॥ రమత
 యేనమః ॥ (ఇతిహుత్వా) శ్లో॥ పశుం పశుపతించేవం సర్వదేవస్వరూ
 పితే ॥ వృషభాయచ దేవాయ ప్రేతత్వవినివృత్తయే ॥ ఉగ్రాయనమః ॥
 (ఇతిహుత్వా) ఆదిత్యాయనమః ॥ అథ స్విష్టకృష్ణోమః ॥ శ్లో॥ మంత్ర
 మధ్యే క్రియామధ్యే వీతిహోత్ర హుతాశన ॥ క్షునుస్వ వరదోదేవ
 శేషేణాహుతికంపహ ॥ అగ్నేయేనమః ॥ శ్లో॥ సర్వకామ సమృద్ధ్యర్థం
 సర్వాభీష్టప్రదాయక ॥ క్రియామంత్ర సమృద్ధ్యర్థం శేషేణాహుతికం
 పహ ॥ అగ్నేయే స్విష్టకృత ఇదంనమమః ॥ (ఇతిహుత్వా) సమిధమిద్భు
 సన్నహనం అగ్నే ప్రహరతి ॥ శ్లో॥ పృథివ్యాది సుభూతాని తుప్త్యర్థం
 సావణోనలః ॥ వేదీ పూర్ణేన హోమేన దత్తమాజ్యం సమర్పయ ॥
 రుద్రాయనమః ॥ (ఇతిహుత్వా) జలముపస్పృశ్య ॥ కర్మ సమృద్ధ్యర్థం
 కేశవాదిహోమంకరిష్యేనమః ॥ కేశవాయనమః ... శ్రీకృష్ణాయనమః
 అగ్నేయేనమః- వాయువేనమః- సూర్యాయనమః- అఘోర సవిశౌ
 పహరతి ॥ అస్మక్ పురాణోక్త వృషోత్సర్జనకర్మణి మంత్రవిపర్యాస,
 తంత్ర విపర్యాస కాలవిపర్యాస కర్మవిపర్యాస సమస్తదోష నిర్వహ
 ణార్థం విశేషాజ్యాహుతిం కరిష్యేనమః ॥ అగ్నేయేనమః- అగ్ని
 వమణాభ్యాంనమః ॥ ఇంద్రాయనమః ॥ శ్రీవిష్ణువేనమః ॥ త్ర్యంబకాయ
 నమః ॥ ఇందాది ద్రేవతాభ్యోనమః ॥ వస్వగ్నిభ్యాంనమః ॥ ప్రజా
 పతయేనమః ॥ పూర్వపరిషేచనంనమః ॥ దక్షిణపరిషేచనంనమః ॥ తశ్చి
 మ పరిషేచనంనమః ॥ ఉత్తర పరిషేచనంనమః ॥ పాగ్గాది పరిషేచనం
 నమః ॥ పూర్ణపాత్రోదక మార్జనం ॥ శ్లో॥ సురాస్తా మభిషించంతు ...
 సర్వకామార్థసిద్ధయే ॥ (ఇతికర్త) శిరసిప్రోక్షణం కుర్యాత్ ॥

* అథ రుద్రకలశపూజా *

ఆచమ్య ఏవం... పితుః... ..ర్థం రుద్రకలశపూజాంకరిష్యే ॥
 రుద్రకలశం సంస్థాప్య ॥ అస్మిన్ కలశే రుద్రనూనావాయామీతి
 షోడశోపచారైరభ్యర్చ్య ॥ అథవృషభం సమానీయ ॥ మార్జనం

కృత్వా మూర్ధ్నేనమః, శంఖాంకేనమః, చక్రాంకేనమః, లలాటే
నమః, నేత్రయోఃనమః, నాసికాయాంనమః, ముఖేనమః, గ్రీవాయాం
నమః, హృదయేనమః, నాభ్యాంనమః, కట్యాంనమః, ఊరౌనమః,
బంధుయోఃనమః, జాన్వోనమః, ప్లంధేనమః, పృష్ఠేనమః, లింగే
నమః, ఉదరేనమః, పుచ్ఛేనమః, ఏవంస్పృష్ట్యా నమస్కృత్వాఽచచ॥

* గో వృషభ వివాహ ప్రయోగః . *

గృహస్య ప్రాగ్భాగే యూపస్తంభం ప్రతిష్ఠాప్య అలంకృత్య
నూతనవస్త్రనూవేప్య ॥ అథ గణాధిపతిపూజాం, పుణ్యహవాచ
నంచ కృత్వా ఏవంగుణ...తిథౌ, లోకసంగక్షణసిద్ధ్యర్థం రక్షాబం
ధనం కరిష్యానమః, రక్షాబంధన పూజాం కృత్వా ॥ శ్లో॥ బధ్నామి
దక్షిణేపాదే నవసూత్రంచ కంకణం । లోకరక్షణ సిద్ధ్యర్థం వృష
భస్య సుఖప్రదమ్ ॥ రక్షాబంధనముహూ ... అస్తు ॥ శ్లో॥ బధ్నామి
వామపాదేతు పంచసూత్రంచకంకణం । లోకరక్షణ సిద్ధ్యర్థం మహా
భీష్ట ప్రదోభవః ఇతి బధ్నియాత్ ॥ బ్రాహ్మణేభ్యః వృషభవివాహ
సమయే తాంబూల దక్షిణాదికం దద్యాత్ ॥ అథ మధుపర్కదవ్యేణ
పూజయిష్యే ॥ లక్ష్మీనారాయణస్వరూప వృషభస్య ఇదమావినం
ఇదం పాద్యమ్ ॥ శ్లో॥ నయో స్త్వసంతాయ ...నమః । గంధార్థా
ఇమే అక్షతా...మస్తు॥

* అథ వత్సతరీదానమ్ . *

ఏవంగుణ...ర్థం, మమపితుః కాశ్యత పుణ్యలోకావాప్త్యర్థం,
సర్వాభీష్టసిద్ధ్యర్థం, లోకసంగక్షణార్థం వత్సతరీదానం కరిష్యే ॥ అత్ర
మహాసంకల్పం పఠిత్వా (మహాసంకల్పం బహుపాఠము లుండుటచే
నిచ్చట వ్రాయలేదు) అస్య శ్రీమందాదినారాయణస్య (మహాసంక
ల్పం) సారభేయ గోత్రోద్భవస్య (నజాపతేః నప్తే)- కాశ్యపప్రతా
య- ధర్మపుత్రాయ- లక్ష్మీనారాయణస్వరూప వృషభాయవరాయ-
చతుస్సాగర... సారభేయ గోత్రోద్భవ గంగాయానప్తీం- యము
నాయాః పౌత్రీం- సరస్వత్యాః పుత్రీం- ఇమాం వత్సరీం ధర్మప్రజా
సంతానార్థం హేవృషభరాజ వత్సతరీదానం శుభ్యమహం సంప్ర
దదే ॥ అనేన వత్సతరీదానేన శ్రీ పరమేశ్వరప్రియతాం ॥ తతోలగా

ప్రకచూరికాదీన, పరేత్ || స్వస్వప్రాశీతి సహస్రాణాం ద్విజ గురు
దైవత్యానాం ... సుప్రీతా స్సుముఖారా ... భవంతు || లోక
సందక్షణ సిద్ధిరస్తు ||

* మాంగల్యధారణమ్ . *

ఏవంగుణ... ప్రీత్యర్థం మాంగల్యపూజాం కరిష్యే || మాంగ
ల్య సూత్రార్చనం కుర్యాత్ || శ్లో॥ మాంగల్యతంతునానేన లోక
రక్షణ హేతునా | కంఠేబధ్నామి సుభగే పూర్ణాష్టైశ్చైవర్యవర్ధనీ | వత్స
తరీ గణే మంగళసూత్రం బధ్నా || మాంగల్యధా... అస్తు || తూష్ణీం
అర్చాక్షితారోపణంకుర్యాత్ || ప్రజామేకామస్సమృద్ధ్యతాం | భక్త
ప్రజామేకా ... తాం || యజ్ఞోమేకామ... తాం || జగత్ప్రయోమే
కామ... తామ్ ||

* సో వృషభమార్జనమ్ . *

ఏవంగుణ... ర్థం వృషభమార్జనార్థం ఏకాదశ బ్రాహ్మణాన్
ఋత్విగ్వరణం దద్యాత్ || వృలోస్మి కరిష్యామితి ప్రతిపచనమ్ ||

* అథ శ్రీకృష్ణాష్టోత్తర శతనామపారాయణమ్ *

శ్రీకృష్ణః కమలానాథో వాసుదేవ స్సనాతనః | వసుదేవా
త్మజః పుణ్యో లీలామానుష విగ్రహః ||౧|| శ్రీవత్స కాంస్తుభధరో
యశోదావత్సలోహరిః చతుర్భుజాత్తచక్రాసి గదా శంఖా ద్యుదా
యుధః ||౨|| దేవకీనందనః శ్రీశో నందనోప ప్రియాత్మజః | యమునా
నేగసంహారి బలభద్ర ప్రయానుజః ||౩|| పూతనా జీవితహర శృకటా
పరభంజనః | నందవజ్ర జనానంది సచ్చిధానందవిగ్రహః ||౪|| నవ
నీత విలిప్తాంగో నవనీత సటోఽనఘః | నవనీతనవాహగో ముచుకుంద
ప్రసాదకః ||౫|| షోడశశ్రీ సహస్రేశ శ్రీభంగి మధురాకృతిః | శుక
వాగమృతాబ్జిందు ర్గోవిందో యోగినాంపతిః ||౬|| వత్సవాటచరోఽ
సంతో ధేనుకాసుర మర్ధనః | తృణేశృత తృణావరో యమభార్జున
భంజనః ||౭|| ఉత్తాలత్తాల భేత్తాచ తమాల శ్యామలాకృతిః | గోఽ
గోపీశ్వతో యోగీ కోటిసూర్యసమప్రభః ||౮|| ఇభాపతిః పరంజ్యోతి
ర్యాదవేంద్రో యుదాద్వహః | వసమాలీ పితవాసాః పారిజ తాపహాః ||

కః ॥౯॥ గోవర్ధనాచలోద్ధర్తా గోపాల స్సర్వపాలకః । అజోనిరంజనః
కామజనకః కంజలోచనః ॥ ౧౦॥ మధుహా మధురానాథోద్వారకా
నాయకోబలీ । బృందావనాంత సంచారి తులసిదామ భూషణః ॥౧౧॥
శ్యమంతకమణ్డేర్హృతా సరనారాయణాత్మకః । కుజాంకృష్ణాంబరధరో
మాయా పరమపూర్వకః ॥౧౨॥ ముష్టికాసుర చాణూర మల్లయుద్ధ
విశారదః । సంసారవైరీ కంసారిస్సూరారిర్నరకాంతకః ॥౧౩॥ అనాది
బ్రహ్మచారీచ కృష్ణా వ్యసనకర్తృకః । శిశుపాల శిరచ్ఛేత్తా దుర్యో
ధన కులాంతకః ॥౧౪॥ విమరాకూరపరదో పిశ్యయాపప్రదర్శకః ।
సత్యవాక్సిత్య సంకల్ప స్సత్యభామా రతోజయీ ॥౧౫॥ సుభద్రా
పూర్వజోవిష్ణు ర్భిష్ణు ముక్తిప్రదాయకః । జగద్గురుర్జగన్నాథోవేణు
నాద విశారదః ॥౧౬॥ వృషసురవిధ్వంసీ బాణాసుర కరాంతకః ।
యుధిష్ఠిర ప్రతిష్ఠాతా బర్హిబర్హా వసంతకః ॥౧౭॥ పార్థసారథిగవ్యక్తో
గీతామృత మహోదధిః । కాళీయధశి మూఢిక్యరంజిత శ్రీపదాంబుజః
॥౧౮॥ దామోదరో యజ్ఞభోక్త్రో నానవేంద్రో వినాశకః । నారా
యణః పరంబ్రహ్మ పర్వగాళనవాహనః ॥౧౯॥ జలక్రీడాసమాసక్తః
గోపీవస్త్రాపహరకః । పుణ్యశ్లోక స్తీర్థపాదో వేదవేద్యో దయానిధిః ॥
౨౦॥ సర్వతీర్థాత్మక స్సర్వగ్రహరూపీ పరాత్పరః । ఏవం శ్రీ కృష్ణ
దేతస్య నామీష మష్టోత్తరశతమ్ ॥౨౧॥ కృష్ణనామామృతం నామ
జనమానందకారకం । అత్యుపద్రవ దోషఘ్నం పరమాయుష్య వర్ధ
నమ్ ॥౨౨॥ శివో మహేశ్వరశ్శం... శతమ్ । శ్లో॥ సురాస్త్రామభిషిం
చంతు... సిద్ధయే ॥ పూర్ణప్రాణోదకేన అభిషించ్య ॥

* గో వృ ష థ పూ జా . *

అచమ్య... పితు... ర్థం గో వృషథపూజాం కరిష్యే॥ షోడ
శోపచారైరభ్యర్చ్యుః । అథాగ్నేః గోవృషథ ప్రదక్షిణంకారయిత్వా
ప్రదక్షిణం శ్లో॥ గావో మమ్రాగతస్సంతు గావోమే సంతుపృష్ఠకః ।
గావోమేహృదయంసంతు గవాంమధ్యేవసామ్యహమ్ప్రార్థనంకృత్వా॥

శం ఖ చ కృ పూ జా .

అగ్నేః పూర్వతః వస్త్రే తండులోపరి శంఖచక్రింనిధాయ ।
షోడశోపచారైరభ్యర్చ్యుః శ్లో॥ సుదర్శనమహాబాహు కోటిసూర్యసమ

ప్రభ! అజ్ఞానాంధస్యమే నిత్యం విష్ణోర్వార్ధం ప్రదత్తయ! త్వంపుర
సాగరోత్పన్నః విష్ణునా విధృతఃకలే । సర్వదేవహితార్థాయ పాం
జన్య నమోస్తుతే! ఇతి నమస్కుర్యాత్ । — ముద్రణ కాలే ఆజ
నప్రదానం శక్యాత్ । (వృషభముయొక్క కుడిభాగమందు చక్ర
ము, పిమ్మట యెడమభాగమందు శంఖము ముద్రణము జరుపవలెను
ఇతి విష్ణుసాంప్రదాయము) శివసాంప్రదాయమెట్లనిన; (కేవలం శివ
మతస్థులు త్రిశూలమును కుడి భాగమందును, వామ పార్శ్వమందు
చక్రమును ముద్రణము జరుపవలెను) అగ్నే శంఖ చక్రం నిధాయ ।
అగ్నిం ప్రజ్వాల్య । చక్రముద్రణపశ్చాద్వామే శంఖముద్రణంవా
కార్యమ్ । చక్రముద్రణ ముంత్రః ॥ శ్లో! త్రి శూ లం దక్షిణే
పార్శ్వే వామే చక్రం ప్రదాపయేత్ । వృషస్య శివవిష్ణోశ్చ చిహ్న
నాం దర్శనాత్సదా । సర్వపాపవిముక్తిస్సాస్త్రస్మాత్తచ్చిహ్నార్థార్థం
వృషస్యావశ్యకం సర్వం దేవసంతుష్టిసాధక । హేవృషభరాజప్రీ
తం గత్వా । ప్రాకర్ష్యకేఘ తృణాని జగ్ధ్వా । ప్రాక్సముద్రోదకం
పీత్వా । తత్రత్యగవాం పతిర్యుత్వా । దేవ బ్రాహ్మణ క్షేత్రాణి
పరిహృత్య యథేష్టం విహర । హే వృషభరాజ దక్షిణదేశంగత్వా
...విహర । హేవృషభరాజ పశ్చిమదేశంగత్వా...విహర । హే వృ
షభరాజ ఉత్తరదేశంగత్వా...విహర । ఇతి పీత్యా । (ప్రా .. తీ)
పితుః...గోత్రస్య...పేత్రస్య పేత్రస్య విముక్త్యర్థం మరణదినా...
హని అంధత్వ...వైశాచిక బాధావివృత్తిర్హారా శాశ్వత రుద్రలో
కావాప్తిర స్త్వితి భవంతోబ్రువంతు । (వృష వృషః మయోత్సృప్తః)
ఇతి పీత్యా శ్లో! ప్రత్యక్షయోధి మారభ్య ప్రాగభ్యర్థోధిపోభవ ।
తదైవ దక్షిణాంబోధి సామ్యాభ్యర్థిపోభవ । శ్లో! హేత్వా దేవం
ద్విజక్షేత్రం యథేష్టం చంగోధిప । గవామధిపతిర్యుత్వా ఆభీష్టఫల
వోభవ । ఇతి వృషభం ప్రార్థయేత్ । విష్ణుక్షేత్ ।

♦♦ అ థ అ గ్ని బ లి పృ థా న మ్ ♦♦

పరిస్తరణము త్రతే విష్ణుక్షేత్ । హోమశేష తంతులూనాదాయ
ప్రొగాది అష్టదిక్షునిదధాతి । ఇదబలిందదామి । అగ్నిబలిం...మ్రుం
యమ...మి । నైర్ముతం...మి । పరుణ...మి । వాయవ్య...మి ।

కుజేర...మి । ఈశాన...మి । తతః సాగ్రాది తిలోదకం దత్వా(౮
తతః గోదానం కుర్యాత్ । అథ బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తి వక్షి
ణాదీదద్యాత్ ॥ ఇతి వృషోత్సర్జనప్రయోగస్సమాప్తః.

* ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధవిధిః . *

ఈ శ్రాద్ధమందు యెనమందుగురినిగాని, యొకరినిగాని విప్రుని
వరించి వసుగణ శ్రాద్ధము, రుద్రగణ శ్రాద్ధమందు పదకొందుగురికిగాని
శక్తిలేనియెడల యొకనికిగాని తనశక్తికొలది బియ్యము మొదలగు
భోజనపదార్థములను, వస్తువులను, హిరణ్యములను బ్రాహ్మణునకు
సమర్పించునది. ఈ శ్రాద్ధము ప్రేతప్రీతికరమని కొందరును, రుద్ర
ప్రీతికరమని కొందరును జెప్పుదురు దేశాచారాను సారముగఁ జేయ
వలెను. రుద్రోద్దేశపక్షమునందు తిలలను గ్రహింపగూడదు. అక్ష
తాదులచేతనే జరుపవలెను అప్పుడు అక్షతాదులనుగ్రహించి ఏకా
దశరుద్రుల నుద్దేశించి ఆమ్రశ్రాద్ధము చేయవలెను. అశక్తులకు శక్త్య
నుసారముగ జేయవలయును. వసుగణమును గూడ ప్రేతోద్దేశము
చేసయినను, అప్తవసూద్దేశము చేతనయినను జేయవలయును, వసూ
ద్దేశమునందు తిలలచే నేకోద్దిష్ట విధానములేదు. ఉపవీతులై యక్ష
తాదులచేత అప్తవసువుల నుద్దేశించి బ్రాహ్మణులకు భోజనద్రవ్యము
లను సమర్పింపవలయును. తక్కిన విషయములు ధర్మశాస్త్రమందు
బాడందగును. ఇత్యేకోద్దిష్ట శ్రాద్ధవిధిః ।

* ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధప్రయోగః . *

(కర్తాసాత్వా) సమీతంధృత్వా । శ్రీ గోవింద గోవింద ...
ఏవంగుణ ... తిథౌపితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని
ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం కరి
ష్యే । అనుష్ఠానం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే । సమస్తసంప
దమ్ ॥ పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ప్రేతత్వ
నివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధం కర్తుం అధి
కారసంపద స్తీతి భవంతోబ్రువంతు ॥ కర్తుం అధికారసంపదస్తు॥

ఆచమ్య । శ్రీగోవిందగోవింద ... ఏవంగుణ ... తిథౌపితుః ...
గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాది

రూపప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధ మామాదిదవ్యేణ ఏకోద్దిష్టమ
విధానేన ప్రేతోద్దేశేన సద్యః కరిష్యే ॥ పితః... గోత్రస్య... ప్రేత
స్య మరణాదినా... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం
ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థేక్షణః కథంవ్యః ॥ (శక్తికొలండ్రి బ్రాహ్మ
ణులకు ఊణములివ్వవలయును)

శ్లో॥ అశ్రోధనైశ్చౌచపరై స్సతతం బ్రహ్మవాదిభిః। భవిత
వ్యం భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్మణి। తతః—పాద్యస్థానే గోమ
యేనలిప్య । పితః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య పాద్యస్థానేదర్శనాన్తీగ్రస్త
గంధాక్షతాన్నిక్షిప్య । సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు ॥ పితః... గో
త్రస్య... ప్రేత... మరణాదినా... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాది
రూప ప్రాప్త్యర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతేపాద్యందదా
మి॥ (సర్వత్ర పాద్యందద్యాత్) శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్య... నమః। అథ
కర్తా పాదా ప్రక్షాళ్య । శీకృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ ॥ బ్రాహ్మణాణాం ఉద
జ్జుఖముపవేశ్య । పితః... గోత్ర... ప్రేత విష్టరాధ మయం కుశః ।
అసనం దద్యాత్ । ఏవంగుణ... తిథౌ । పితః... గోత్రస్య... ప్రేత
స్య మరణాదినా... హని ప్రేతత్వ నివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం
ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధకర్మకరిష్యే॥ శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవిందవాసుదేవ
జవార్థన । మయార్చిత మిదంద్రవ్యం ఏవిత్రంకురు సర్వదా ॥ ఇతి
ఆమద్రవ్యాది సంప్రోక్షణం కుర్యాత్ ॥ పితః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య
మరణాదినా... హని ప్రేతత్వ నివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం
ఇదమాసనం దదామి॥ పితః... ఉణందదామి॥ పితః... గోత్రస్య...
ప్రేతమరణాదినా... హని ప్రేతత్వ నివృత్త్యా వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం
ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి॥ తిలైరభ్యర్చ్య ॥ గందార్ధాగమే ఆపః ॥
పుష్పార్ధాగమే తిలః ॥ శీతవాతోష్ణ... మే॥ వస్త్రద్వయం వత్సా ।
ప్రేతాయ సకలారాధనై స్స్వర్చితమస్తు॥ యథాశక్తి ఆమద్రవ్యాది
ప్రాతేనిధాయ॥ విష్ణో ఆమంరక్షస్య॥ పితః... గోత్ర... ప్రేత మరణ
ాదినా... హని ప్రేతత్వ... ర్థం ఏకోద్దై ఆమం సపరికరం సవ్యంజనం
సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం పితే... గోత్రా
య... ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం... కుంభం ఏకోద్దిష్టామశ్రా

ధే వస్వాదిరూప ప్రాప్త్యర్థం సంప్రదదేనమమ॥ ధారాదత్తమ్॥ పితుః
... శాస్త్రధే పితరం ... గోత్రం ... ప్రేతముద్దిశ్య త్వయా క్రియమానేన
మరణదినా ... హని ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేత
స్య ... బ్రువంతు॥ ప్రేత—రస్తు॥ అథ పిండపిదానం॥ పితః—హని
ఏకోద్దిష్టామశాస్త్రధే — పిండపిదానంకరిష్యే॥ అథ గోమయేనాను
లిప్య॥ పిండస్వాధః ఏతద్గర్భాననందదామి॥ దర్భోపరి తిలోదకం
దదామి॥ పితే... గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని ప్రే
తత్వనివృత్త్యా వస్వాది... ర్థం॥ ఏకోద్దిష్టామశాస్త్రధే ప్రేతార్థే ఏతం
పిండందదామి॥ (ఇతి పిండందత్వా) పిండోపరి తిలోదకం దదామి॥
అథ యథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్॥ పిండనైవేద్యం కుర్యాత్॥ ధారా
దత్తమ్॥ ఏవంగుణ... తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణ
దినా... హని ప్రేతత్వనివృత్త్యా వస్వాది... ర్థం ఏకోద్దిష్టామశ్రాద్ధీయ
... పిండపిదానే పితరం ... గోత్రం ... ప్రేతముద్దిశ్య మయాకృతేనా
నేన పితుః ... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా ... హని ఏకోద్దిష్టామ
శాస్త్రధే... పిండపిదానే ప్రేతత్వవిముక్తిరస్తితి భవంతో బ్రువం
తు॥ ప్రేత... రస్తు॥ దత్తంశ్రాద్ధం అభిరమ్యంతాం॥ (ఇతికర్తవ్యచేత్)
అభిరమతాస్మః॥ ఇతి బ్రాహ్మణోవచేత్॥ జలే పిండనిక్షేపణం
కుర్యాత్॥ (కర్తా స్నాత్వాచమ్య) కర్మణః పుణ్యాహవాచనం
కుర్యాత్॥ (ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధము గృహమునకు బైటకు వెళ్ళి, అగ్నిస్థాప
నముచేసి, జ్వాలచేసి, తదగ్ని నమింపబున చేయుటగలదు, అగ్ని
సమీప- ఏకోద్దిష్టవిధిగా జరుపుట యుక్తము. స్మరూప్తః.

* పోడశ శాస్త్రవిధిః *.

శ్లో॥ సపిండీకరణదత్వా కుర్యాచ్చాద్ధాని పోడశ॥

ఏకోద్దిష్ట విధానేన కుర్యాత్సర్వాణి తానితు॥

తా॥ సపిండీకరణముకంటే ముందుగఁ బదునాలుగు శాస్త్రంబు
లను ఏకోద్దిష్టవిధానంబులచేతఁ జేయవలయునని పై తీరసమునివచించె.

శ్లో॥ శాస్త్రాద్ధాని పోడశాదత్వా నైవకుర్యాత్పిండనమ్॥

తా॥ పోడశశాస్త్రములు చేయక సపిండీకరణము జేయఁగూ
డదని లోకాక్షిప్తప్రతియందున్నది.

శ్లో॥ యస్య సంవత్సరాదర్వా క్షపిండికరణం కృతం ।

మానసికంచోద కుంభంచ దేయ తస్మాప్సివత్సరమ్ ॥

తా॥ సంవత్సరములోపల సపిండికరణమైనచో తిఱుగ మా
కము ఉదకుంభశ్రాధకమును నర్వపర్యంతము జేయవలెను.

గాలవః॥ శ్లో॥ సపిండికరణాదర్వాగప కృష్యకృతాన్యపి ।

పునరప్యపకృష్యంతే వృధుక్యత్తత నిషేధనాత్ ॥

తా॥ సపిండికరణములోగా నపకర్షించి మాసికములు చేసిన;
వృధిశ్రాధకమువైన నిషేధింపఁబడినందున తిఱుగ మాసికముఁ
చేయవలెను విశేషమేమనిన, సపిండికరణమునకు ముందు ఏకొద్ది
విధిచేతను, అటువైన పార్వణ విధిచేతను జేయవలయును. తక్కి
విషయములు ధర్మశాస్త్రమందుఁ జూడవలెను.

కాత్యాయనః॥ శ్లో॥ ద్వాదశ ప్రతిమాసాని అద్యమాణ్మాసకే తథా

సపిండికరణంచైవ ఇత్యేతచ్ఛ్రాధకపోడశం ।

త్రిషష్టి కాబ్ధికేచేతి శ్రాధాన్యేతాని షాడశేతి

జాతూకర్ణపాః ॥ ఇతి షాడశశ్రాధకవిధిః.

తా॥ పండ్రెండు మాసికములు, అద్య మాణ్మాసికములును
సపిండికరణము నివి పదియాయశ్రాధకములు త్రైషష్టి కాబ్ధికములఁ
జాతూకర్ణపాశము. అద్యమనఁగా ఊసయాసికము, మాణ్మాసికమునఁ
గా ఊసపవ్తము, అబ్ధికమనఁగా ఊనాబ్ధికము అని తాత్పర్యము.

* అ ధ ష డ శ శ్రా ధ క ప్రి యో గ : . *

బ్రాహ్మణ నాహూయః॥ కర్తా స్నాత్వాంచమ్య ॥ పవిత్రీం
ధృత్యాః శ్రీగోవింద... ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యలిథౌ॥
(అపసవ్యం) పితుః... గోత్రీస్య... ప్రేతస్య మరణదినా దారభ్య ...
హని ప్రేతత్వప్రిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థం ఆద్యాది షాడశైకొద్ది
ష్టమశ్రాధకంకరిష్యే॥ కాలే అనుజ్ఞార్థం యథాశక్తి ప్రియశ్చిత్తం
కరిష్యే॥ శ్లో॥ సమస్త సంవత్సరమవాప్తి ...పదం । (అపసవ్యం) పితుః
... గోత్రీస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని ప్రేతత్వప్రి ద్వారా
ప్రేతత్వ విముక్త్యర్థం ఆద్యాది షాడశైకొద్దిష్టమశ్రాధకం కర్తుం
అధికార సంపద స్త్రితి భవంతో బుధవంతు ॥ అధికార సంపదస్తు ।

శ్రీ గోవింద గోవింద... పూర్వోక్త ఏవంగుణ... తిథౌ (అపసవ్యం) పితృ... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య... హని దేశకాల దేహధర్మ వైపరీత్యశంకయాశ్చ స్పృహంజీకరణం కర్తు కామస్సక ఊస మాసిక, ద్వితియమాసిక, త్రైపక్షిక, తృతీయ, తురీయ, పంచమ, షాష్ఠాసిక, ఊసభాష్ఠాసిక, సప్తమ, అష్టమ, నవమ, దశమ, ఏకాదశ, అద్విక, ఊనాద్వికమాసికాశ్చవి పంచ దశైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధాని దేశకాల విపరీతశంకయా స్వేస్వేకాలే కర్తవ్యాని స్వకాల విహితే నాద్యమాసికేన సహపశ్యమ్య ప్రేతోద్దేశేన వసుగణాఖ్య శ్రాధకం రుద్రగణాఖ్య శ్రాధకం వృషోత్సర్జనాఖ్య శ్రాధకం అవశిష్ట బ్రాహ్మణంచ అమద్రవ్యేణ వోద్దిష్టవిధానేన సమావరం తేణ ప్రేతోద్దేశేన అద్య (ఉపవీతి) కరిష్యే! (ఇతి సంకల్ప్య) అథ క్షణాని దద్యాత్ || యథా (అపసవ్యం) పితృ... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని అద్యమాసికైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే క్షణందదామి! ఏవమూనాది మాసికేషు వసుగణాఖ్య శ్రాద్ధే ఖచ పృథకపృథక్ క్షణాని సర్వత్రదద్యాత్ || అథ మండలపూజా || పాగ్భాగే పాద్యస్థానే గోమయేన మండలముపలిప్య || తత్ర దర్భాస్తీర్య | గంధాన్నిక్షిప్య | తిలాన్నిక్షిర్య | సకలారాధనైస్సర్పితమస్తు | (ఇతి తిలోదకం త్యజేత్) కుశేతిలోదక మంజరినాగృహీత్వా | పితృ... గోత్ర... ప్రేతమరణదినా... హని అద్యమాసికైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ఇదంతే పాద్యందదామి || శ్లో || సమో బ్రహ్మణ్య... సమః || ఏవమూనాద్యవశిష్టాం తశ్రాద్ధేషు సర్వేషాం తత్తదృచ్ఛాన్మోక్షానాం పృథకపృథక్ పాద్యందద్యాత్ || కర్తా పాదా ప్రిత్యాశ్చ || ఆచమ్య || * అథ విష్టరః * సర్వత్రదద్యాత్ యథా || (అపసవ్యం) పితృ... గోత్ర... ప్రేత మరణదినా... హని అద్య మాసికైకోద్దిష్టామ శ్రాద్ధే ప్రేరాధే ఇదంతే విష్టరందదామి (ఇతి విష్టరం దత్వా) ఏవం ప్రకారేణ సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం ఊనాద్య వశిష్టాంతేషు శాస్త్రదేషు ప్రత్యేక ప్రత్యేకం ఆసనం దద్యాత్ || శ్రీ గోవింద గోవింద... ఏవంగుణ... తిథౌ (అపసవ్యం) పితృ... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య... హని అద్యాదిపోదశైకోద్దిష్టామ శాధేషు రుద్రగణాఖ్య వసుగణాఖ్య వృషోత్సర్జనాఖ్య అవశిష్టో

దిష్టామశ్రాధేః భవదనుజ్ఞయా ప్రకాంతం శ్రాధః కర్మకరిష్యే॥
 శ్లో॥ పితృస్థానే పితృచత్వం రాక్షసానాం విముక్తయే । తత్ర స్థానే
 నివృత్యం తిలోదక ముపస్పృశేత్ । ఇతి తిలోదకం సంప్రోక్ష్య ।
 మృదమాదాయ । తిలాన్నిశీరేత్ ॥ శ్లో॥ తిలాహి రక్షం త్వసురాత్
 దర్భారక్షంతు రాక్షసాత్ । పంక్తింవై శ్రోత్రియోగక్షే దతిథి స్మర్య
 రక్షకః॥ ఇతి తిల దర్భాన్నిక్షిప్య । శ్రాధః సంపాదనద్రవ్యాది సం
 ప్రోక్షణం కుర్యాత్ । పుండరీకాక్ష పుండరీకాక్ష॥ శ్లో॥ శ్రాద్ధ కాలే
 గయాంభ్యాత్వా భ్యాత్వాదేవం గదాధరం । తాభ్యాంచైవ నమ
 స్కృత్య తత శ్రాధః ప్రవర్తయే॥ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య
 మరణదినా... హని । ఆద్యాది షోడశైశ్చోద్దిష్టామశ్రాధేః ప్రేతార్థే
 ఇదంతే ఆపనందదామి ॥ (ఇతి వామభాగే ఆపనందత్వా) పితుః ...
 గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... హని । ఊనమాసిక... ప్రేతార్థే
 ఇదంతే ఆపనందదామి॥ పృథక్పృథక్ సర్వేషాం దద్యాత్ ॥ పితుః
 ... ప్రేతార్థే ఇదంతే క్షణందదామి॥ ఏవ మూనాదిమాసికేషు వసు
 గణాభ్యాది శ్రాధేః పుంథక్పృథక్ క్షణాని సర్వత్రిదద్యాత్ ॥

* అర్ఘ్య పాత్రా సాదనమ్ . *

బ్రాహ్మణస్య పుత్రతః దర్భానాస్తీర్య । తత్ర అర్ఘ్య పాత్రం
 నిధాయ । తిలోదకీర్య । పాత్రే ఉదకంవినియ్య శ్లో॥ ఆపోదేవిధవం
 కుప్తం ప్రేతార్థే సంస్వదేహీనాం । అభిసృవంతు యేదేవి పర్వ తీర్థ
 సమోనమః ॥ పితరం... గోత్రం... ప్రేతార్ఘ్యపాత్రే తిలోదకత్వా
 అర్ఘ్యపాత్రే ఆయంగంధః । పుష్పాల్లం తిలందదామి । ఆయంకుశః
 ప్రేతాయ స్వర్చితమస్తు ॥ పునః ఉదకం పూరయిత్వా, ప్రేతపాత్రం
 సంపన్నం । అస్తుః ఇతి బ్రాహ్మణోవదేత్ ॥

* అర్ఘ్య దానమ్ . *

యజమానస్య... పితః... గోత్రం... ప్రేతమరణదినా... హని
 ఆద్యాది షోడశైశ్చోద్దిష్టామశ్రాధేః ప్రేతార్థే ఇదంతే అఘ్నా
 దదామి + అర్ఘ్యందత్వా) ఏవమూనమాసికాదిషు వసుగణాభ్యాద్య
 విశిష్టాంతేషుచ త త్తీర్థానికిముక్త్యా । ఆపోదాన పూర్వకం సర్వే
 షాం బ్రాహ్మణానాం హస్తే అర్ఘ్యం దద్యాత్ ॥ శ్లో॥ ఇహలోక

పరిత్యజ్య గతోసి పరమాం గతిం మనసావాయురూపేణ కువే(వి.పె)
త్వాం యోజయామ్యహమ్ || అర్ఘ్యపాత్రాశీ విస్మజేత్ ||

* అ ర్చ న మ్ . *

అథ తిలైరభ్యర్చ్య | గంధార్థం పుష్పార్థం అలంకరణార్థం
తిలైరభ్యర్చ్య || శ్లో॥ శీతవాతోష్ణ... ప్రయచ్ఛమే || పితః... గోత్ర
...ప్రేత మరణదినా... హది ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టామశ్నాద్ధే ప్రే
తార్థే వస్త్రయుగ్మం శుభ్యమహం సంప్రదదేనమః || ఇతి సర్వత్ర
ప్రత్యేకం వస్త్రద్వయం దద్యాత్ || అథ కర్ణాభరణ కట్నాభరణ
లంగుళ్యాభరణాని సర్వత్రదద్యాత్ || సకలారాధనైస్సర్పితమస్తు ||
తతః యథాసంభవ భోజనపదార్థాః పాత్రేషు నిధాయ || ఆమం ద్వి
గూంవా చతుర్గుణంవా దద్యాత్ ||

బ్రాహ్మణులయొద్ద విస్తృతముగా బియ్యము, పెసలు, మినుము
లు, నేయి, విచ్చి మొదలగు భోజనపదార్థములను పెట్టించి తిలలతో
గూడిన యుదకుంభమును, తాంబూలమును, దక్షిణను బ్రాహ్మణుల
కండటికి తన శక్తికొలది ద్విగుణముగగాని, చతుర్గుణముగగాని సమ
ర్పించవలెను)

శ్లో॥ పుండరీకాక్ష సోమింద వాసుదేవ జనార్దన! మయార్చిత
మిందంద్రవ్యం పవిత్రం కురు సర్వదా॥ (ఇత్యామాదికంసంప్రోక్ష్య)
(అపసవ్యం) బ్రాహ్మణ హస్తం గృహీత్వా॥ విష్ణో ఆమం రక్షస్య॥
(ఇత్యామద్రవ్యం ద్విజాంగుష్ఠేన స్పర్శయిత్వా) పితః... గోత్ర...
ప్రేత ఏతే ఆమం సపరికరం, పితా... గోత్రః... ప్రేతో దేవతేద
మామం సపరికరం బ్రాహ్మణస్తు || తత్సర్వం గయేయం భూర్గదా
ధరో విప్రః రాజతం పాత్ర మక్షయ వటచ్చాయేయం, పిత్రే... గో
త్రాయ... ప్రేతాయ ఇదనూమం సోపసగరం సదక్షిణాకం సతాం
బూలం సతిలాపిధానోదకుంభం పితః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణ
దినా... హని ఆద్య మాస్మికైకోద్దిష్టామశ్నాద్ధే ప్రేతార్థే సంప్రదదే
నమః॥ ప్రేతతృప్తిస్తు || (తిలోదకం త్యజేత్)

(కర్త) ఈలాగున నితరములైన ఊసమాసికము మొదలగు
శ్రాద్ధములయందు విష్ణో ఆమంరక్షస్య అనునది మొదలుకొని తృప్తి

రస్తు అనువచకు ఆయా శ్రౌద్ధములయందుఁ జెప్పి ద త్తముఁజేసి తిలో దకము విడువవలయును.

స్త్రీకైతే—మాతః...గోత్రే...ప్రేతే ఏతత్తే ఆమం సవరి కశం మాతా...గోత్రా...ప్రేతా దేవతేదమామం సవరికరం బ్రా హ్మణస్తు । తత్సర్వం గయేయం భూర్భువాభరో భోక్తా రాజతంపాత్ర మక్షయ వటచ్చాయేయం మాత్రే...గోత్రాయై...ప్రేతాయై ఇద మామం సోపస్కరం సదక్షిణాం సతాంబూలం...నమమ ॥

* ధా రా ద త్త మ్ . *

పితృ...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణదినా...హని ద్విరా వృ త్తాద్యమాసికా ద్యవశిష్టాం తైకోద్దిష్టామశ్శ్రాద్ధేషు, పితరం...గోత్ర —ప్రేతముద్దిశ్య మయా క్రియమాడై రేభిః మరణదినా—హని ఆ ద్యమాసిక, ఊన, ద్వితీయ, త్రైపతీక, తృతీయ, చతుర్థ, పంచమ, షాష్ఠాసిక, ఊనషాష్ఠాసిక, సప్తమ, అష్టమ, నవమ, దశమ, ఏకా దశ, ఆబ్దిక, ఊనాబ్దికమాసికాభ్యై షోడశై కోద్దిష్టామశ్శ్రాద్ధేః స్వస్త్వి కాలే కర్తవ్యైః దేశకాల వైపరీత్యా శంకయాశ్చ స్పృహింశీకరణం కర్తుం ఆమాది ద్రవ్యేణ ఏకోద్దిష్టవిధానేన స్వకాలహే నాద్యమా సికేన సహసమానతంత్రేణాపకృష్యకృతైః వసుగణాభ్య శ్శ్రాద్ధేన రుద్రగణాభ్య శ్శ్రాద్ధేన వృషాత్సర్జనాంగ శ్శ్రాద్ధేనచ పితృః —గో త్రస్య—ప్రేతస్య ప్రేతత్వప్రద్యారా ప్రేతత్వ విముక్తిరస్తిభవం తోబువంతు (తిలోదకం త్యజేత్) ప్రేతత్వ విముక్తిరస్తు । ఇతి బ్రాహ్మణాః వదేయః ॥

* అ థ పిం డ ప దా న మ్ . *

పూర్వోక్త ఏవంగుణ—తిథౌ । పితృః—గోత్రస్య—ప్రేత స్య మరణదినా—హని ఆద్యాది షోడశై కోద్దిష్టామశ్శ్రాద్ధేషు వసు గణాభ్య శ్శ్రాద్ధే రుద్రదణాభ్యశ్శ్రాద్ధే వృషాత్సర్జనాంగశ్శ్రాద్ధేచ పిండపదానం కరిష్యే । ఇతిసంకల్ప్య ఆమేన ఏకోనవింశతి పిండా కృత్వా గోమయేనానులిప్య తత్ర దక్షిణాగ్రే దర్శనైషధాయ । దర్శనైష పితృ త్తిలోదకందదామి ॥ పిత్రే—గోత్రాయ—ప్రే తాయ మరణదినాదారభ్య—హని ఆద్యమాసికైకోద్దిష్టామశ్శ్రాద్ధే

ప్రేతార్చే ఏతం పిండందదామి || ౧ || పిత్రే... గోత్రాయ... మరణ
 దినా... హని ఊనమాసిక్తై కో... ఏతం పిండందదామి || ౨ || పిత్రే...
 గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని ద్విత్వీయమాసిక్తై... ద
 దామి || ౩ || పిత్రే... గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని
 త్రైవీక్షిక మాసిక్తై కో... దదామి || ౪ || పిత్రే... గోత్రాయ... ప్రే
 తాయ మరణదినా... హని తృత్వీయ మాసిక్తై... దదామి || ౫ || పిత్రే
 ... గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని చతుర్థమాసిక్తై...
 దదామి || ౬ || పిత్రే... గోత్రాయ... ప్రేతాయ మరణదినా... హని
 పంచమమాసి... దదామి || ౭ || పిత్రే... షాష్ఠాసిక్తై... దదామి || ౮ ||
 పిత్రే... ఊనషాష్ఠాసి... దదామి || ౯ || పిత్రే... సప్తమమాసి... ద
 దామి || ౧౦ || పిత్రే... అష్టమమాసి... దదామి || ౧౧ || పిత్రే... నవమ
 మాస... దదామి || ౧౨ || పిత్రే... దశమమా... దదామి || ౧౩ || పిత్రే
 ఏకాదశమాసి... దదామి || ౧౪ || పిత్రే... ఆర్దికమాసి... దదామి || ౧౫ ||
 పిత్రే... ఊనార్దికమాసి... దదామి || ౧౬ || పిత్రే... వసుగణాఖ్య...
 దదామి || ౧౭ || పిత్రే... కుద్రగణాఖ్య... దదామి || ౧౮ || పిత్రే... వృ
 షోత్సర్జనాఖ్య—దదామి || ౧౯ || ఇతి ఏకోనవింశ పిండా దత్వా ।
 పిండస్యపరి ఏక తిలోదకందదామి || ౨౦ || (ఇతి తిలోదకాని దత్వా)
 తతిః గోదానంచ కృత్వా । అంజనాభ్యంజనందదామి || (అంజనం
 దత్వా) భోగనిష్పశ్యర్థం తాంబూలం దక్షిణాంచ దత్వా । అథ
 భారాదత్తం । పూర్వోక్త—తిథౌ, పితుః—గోత్రస్య — ప్రేతస్య
 ప్రేతస్యవిముక్త్యర్థం మరణదినా—హని ఆద్యమాసిక ఊనార్దిక
 పర్యంతేషు వసుగణాఖ్య కుద్రగణాఖ్య వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాద్ధేచ
 పితృం—గోత్రం—ప్రేతముద్దిశ్య మయాదత్తైః పిండైః పితుగోత్రస్య
 —ప్రేతస్య మరణదినా—హని ఆద్యమాసిక — వృషోత్సర్జనాంగ
 ఏకోద్దిష్టామి శ్రాద్ధీయ తిలోదక పిండప్రదానైశ్చ పితుః—గోత్రస్య
 —ప్రేతస్య ప్రేతస్యవిముక్తిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతుః (ఇతి తిలో
 దకం త్యజేత్) ప్రేతస్య ప్రేతస్యవిముక్తిరస్తు । 'ఇతి బ్రాహ్మణాః
 వదేయః || దత్తాని శ్రాద్ధాని అభిగనుతామితి కర్తావదేత్ । అభిగను
 తాస్మై । ఇతి బ్రాహ్మణాః వదేయః । తతః జలే పిండ నిక్షేపణం

మర్యాదే. తత స్నాత్వా త్వదమ్యః (కర్తా) గృహమాగత్య । పుణ్య
హం వాచయేదితి కేచిత్ ॥ ఇతి షోడశశాస్త్రాద్ధ్రవయోగ స్సమాప్తః ।

* పేత స పిండికరణ ప్రయోగః *

అథ నిమంత్రణం ॥ బ్రాహ్మణాక నిమంత్రయేత్ । విశ్వే
దేవార్థం ద్వా । పేతార్థమేకం । తత్ప్రతాదీనాంత్రీ = । విష్ణ్వర్థపే
కంచ । క్రమేణ నిమంత్రయేత్ । కర్తాస్నాత్వా । పవిత్రంధృత్వా ।
శ్లో॥ అపకామస్తుభూతాని పితౄణాం సర్వతోదిశం । సర్వేషామపి
ధేన పేతకర్మసమారభే । గృహే తిలాన్నికీర్యః శ్రీగోవిందగోవింద
పూర్వోక్త—తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః—గోత్రస్య—పేతస్య మర
ణదినా దారభ్య—హని సపిండికరణాభ్యామ శాస్త్రకర్మ కరిష్యే ।
(ఇతి సంకల్ప్య) కాలే అనుజ్ఞానం యథాసంభవ త్రాప్తయశ్చిత్త మా
చరిష్యే ॥ శ్లో॥ సమస్త సంపత్సమ—పదమ్ (అపసవ్యం) పితుః—
గోత్రస్య—పేతస్య మరణదినా దారాభ్య—హని పేతస్య పే
త్వ విముక్తిద్వారా వస్వాది పితౄలోకావాప్త్యర్థం మరణదినా దా
భ్య—హని దేశకాల దేహధర్మ వైపరీత్య శంకయా అద్య సపిం
కరణాభ్యామ శ్రాద్ధం కర్తుం అధికారసంపద స్త్వితి భవంతో బ్రువంతు
కర్తుం అధికారసంపదస్తు ॥ సర్వే ఆమద్రవ్య పదార్థా శ్శుచయో
భవంతు ॥ పూర్వోక్త—తిథౌ (అపసవ్యం) పితుః—గోత్రస్య—పే
తస్య మరణదినా దారభ్య—హని సపిండికరణాభ్యామ శాస్త్రదే పితుః
—గోత్రస్య—పేతస్య తత్ప్రతాదీని పితామహ పౌపితామహౌః —
గోత్రైః ... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవయాపై స్సహ సమానోక
క సాపిండ్య సిద్ధిద్వారా వస్వాది పితౄలోకావాప్త్యర్థం పితుః ... గో
త్రస్య ... పేతస్య పరోద్దిష్ట విధానేన పేతోద్దేశేన తత్ప్రతాదీని పితా
మహ ప్రపితామహానాం ... గోత్రాణాం ... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ
వాసుదేవయాపాణాం అమ పార్వణవిధానేన ఏవముభయాత్మకం ఉ
యతో దైవికం కాలకామసంజ్ఞం విశ్వేదేవపూర్వకం విష్ణ్వంత్ర
పితుః ... గోత్రస్య ... పేతస్య మరణదినా దారభ్య .. హని సపిం
కరణా భ్యామ శ్రాద్ధం ఆమ పార్వణవిధానేన ఆమూదిద్రవ్యేణ సమా
తంత్రేణ సద్యఃకరిష్యే । పితుః ... శ్రాద్ధదే దర్శచేదనంకృత్వా కా

సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానేక్షణః కర్తవ్యః కామసంజ్ఞ
 క విశ్వేషాం దేవానాం స్థానేక్షణః కర్తవ్యః ॥ చాస్ బ్రాహ్మణో
 దైవేన మంత్ర్య ॥ (అపనవ్యం) పితః ... గోత్రస్య ... పీతస్య మర
 ణదినా ... హని సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్చాదే పీతాశ్చేక్షణః
 కర్తవ్యః ॥ ఇతి పెితార్థమేకం నిమంత్ర్య ॥ తత్పితః ... గోత్రస్య
 ... ప్రద్యుమ్న రూపస్య స్థానేక్షణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి పితార్థమేకం
 నిమంత్ర్య) తత్పితామహస్య ... గోత్రస్య ... సంకర్షణరూపస్య స్థానే
 క్షణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి పితామహార్థమేకం నిమంత్ర్య) తత్పితామ
 హస్య ... గోత్రస్య ... వాసుదేవరూపస్య స్థానేక్షణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి
 ప్రపితామహార్థమేకం నిమంత్ర్య) (సవ్యం) శాద్ధసంరక్షక శ్రీ మహా
 విష్ణో స్థానేక్షణః కర్తవ్యః ॥ (ఇతి విష్ణుర్థమేకం నిమంత్ర్య) కేచిత్
 స్థానేక్షణం నమః ఇతి పాతాంతరః ॥ శ్లో! అగ్రోధనై శ్చౌచపరై స్స
 తతం బ్రహ్మవాదిభిః ॥ భవితవ్యం భవద్భిశ్చ మయాచ శ్రాద్ధకర్తరిః
 అథ గోమయేన మండలత్రయంకృత్వా ॥ విశ్వేదేవార్థం విష్ణుర్థంచ
 ప్రధమమండలం ॥ ప్రేతార్థం మధ్యమమండలం ॥ తత్ప్రేతార్థార్థం
 తృతీయం ॥ (సవ్యం) కాలకామక సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం
 విష్ణోశ్చ పాద్యస్థానే సాక్షితా ఇమేకుళాః, పుష్పసహిత ఇమే అక్ష
 తాః, అయంగంధః- ఇమేకుళాః- సకలారాధనై స్సర్వర్చితమస్తు ॥
 (అపనవ్యం) పితః ... పీతపాద్యస్థానే ఇమేకుళాః ఇమేతిలా ॥ అయం
 గంధః ॥ సకలారాధనై స్సర్వర్చితమస్తు ॥ తత్పితృపితామహ ప్రపితా
 మహానాం పాదస్థానే సతిలా ఇమేకుళాః- పుష్పసహిత ఇమే తిలాః-
 అయంగంధం- ఇమేకుళాః- సకలారాధనై స్సర్వర్చితమస్తు ॥ (సవ్యం)
 కాలకామక సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః స్వాగతంనమః ॥ కాలకామక సం
 ... పాద్యస్థానే ఇదమానసం నమః ॥ కాలకామక సంజ్ఞక విశ్వేదేవాః
 ఇదంవః పాద్యంనమః ॥ సుపాద్యం ॥ పవిత్రం త్యక్త్వా పాదాగ్రే
 ఆద్య పూతంనమః ॥ శ్లో! యదీచ్ఛసి మహారాజః సర్వతీర్థాన్ విగా
 హనం ॥ విప్రపాద వినిర్ముక్తతోయం శిరసిధారయః పవిత్రంధృత్వా
 కాలకామక విశ్వేదేవ బ్రాహ్మణయోర్ద్వయోః పాదా ప్రక్షాలనం
 కృత్వా ॥ (అపనవ్యం) పితః ... గోత్రస్య ... ప్రేతస్య మరణదినా ...

హని సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాధేః ప్రేతాధేః ఇదంతేపాద్యం
 దదామి । శ్లో॥ నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ...నమోనమః । ఇతిపా
 దౌ పృథ్వాశ్యః (సవ్యత) తత్పితృపితామహ పృపితామహః ॥ స్వాగ
 తం నమః ॥ (అపసవ్యం) తత్పితృ...ఇదమాసనంసమః సుఖాసనం ।
 తత్పితృ...మహ...గోత్రా...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవ రూ
 పాః ఇదంవః పాద్యంనమః ॥ సుపాద్యం॥ పవిత్రంత్యక్త్వా పాదాగ్రే
 ఆజ్యంపూతంనమః ॥ (సవ్యం) శ్లో॥ యదీచ్ఛసిమహారాజ...ధారయే
 పవిత్రంధృత్వా ॥ విప్రీపాదోదకం శిరసిధృత్వా (సవ్యం) శ్రాద్ధసం
 రక్షక శ్రీమహావిష్ణోః స్వాగతంనమః ॥ శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః
 ఇదమాసనం నమః ॥ సుఖాసనం ॥ శ్రాద్ధసం...పాద్యం నమః ॥ సు
 పాద్యం ॥ పవిత్రం త్యక్త్వా పాదాగ్రే ఆజ్యపూసం నమః ॥ నమో
 బ్రహ్మణ్యదేవాయ.. నమః॥ పవిత్రంధృత్వా విష్ణువాదోదకం శిరసి
 ధృత్వా (కర్త) ఈశాస్వభాగే పవిత్రం విసృజ్య ॥ కర్తా పాదౌ ప్ర
 త్యక్ష్యచమ్య ॥ పునః పవిత్రం ధృత్వా ॥ విశ్వేదేవాప్రాబ్ధుభాగ
 ఉపవేశయేత్ ॥ ప్రేతం పృథ్వీజ్ఞు ముపవేశయేత్ ॥ తత్పితృ పితా
 మహ పృపితామహః ఉదబ్ధుభాగ విష్ణుప్రాబ్ధుఖం ఉపవేశయేత్ ॥
 (సవ్యం) కాలకామక విశ్వేదేవాః విష్ణురంనమః ॥ (అపసవ్యం) పితుః
 గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణాదినాదారాభ్య...హని సపిండికరణాభ్యైకో
 ద్దిష్టామశ్రాధేః ప్రేతాధేః ఇదంతే విష్ణురంనమః ॥ తత్పితృపితామహ
 పృపితామహః...గోత్రా...ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాః
 విష్ణురంనమః ॥ (సవ్యం) శ్రాద్ధసం...విష్ణురంనమః ॥ శ్లో॥ శ్రాద్ధా
 గాస్పంతుమే శాంతాః పాపాత్పాతు సమాహితాః ॥ దేవానాంచైవ
 దాతార స్త్రోతార స్సర్వదేహినాం ॥ శ్రాద్ధకాలే గయాంధ్యాత్వా
 దేవం జనార్దనం ॥ ప్రద్యుమ్నాది పిశ్చాంధ్యాత్వా తతశ్శ్రాద్ధం ॥ ప
 వర్తయే ॥ పూర్వోక్త...గోత్రస్య...ప్రేతస్య మరణాదినా...హని
 సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాధేః ప్రేతాధేః ఇదంతే విష్ణురంనమః ॥ (అపసవ్యం) శ్లో॥
 అపశ్రామస్తు భూతాని పితౄణాం స్సర్వతోదితం సర్వేమామవిరోధేన
 పితృకర్మసమారభే ॥ ఇతి తిలాన్వికీర్య ॥ ప్రేతస్థానే తూష్ణీం వర్తుల
 మండలం కృత్వా ॥ తత్పితృది స్థానేషు భూమింసమృజ్య ॥ తూష్ణీం

మండలత్రయం కృత్వా || (స్వం) విశ్వేదేన విష్ణుస్థానేషు భూమిం
 సమృజ్య || తత్ర చతురశ్రమండలం కృత్వా || అథానూదిద్రవ్యేషా
 తూష్ణీ సంప్రాప్త్య || కాలకామక... ఆవాహనం నమః || కాలకామక
 ...దదామి || ౨ || అథ క్షణందదామి || విశ్వేదేవస్థానే భువి దర్శనా
 నీర్య || సాత్విద్వయం నిశీప్య || ఉదకం పూరయిత్వా || దర్శైః
 త్విచ్ఛాద్య | యవావిక్రీయ || గంధాథకం పుష్పాథకం ఇమేకుశాః |
 స్వర్చితమస్తు || కాలసంక్షక విశ్వేదేవాః ఇదంవో అఘాంతం... మి ||
 కామ సం... ఇదంవో అర్ఘ్యం... మి || యవైశభ్యగచ్ఛ || కాలకామ
 సంక్షక విశ్వేదేవాః గంధం దదామి || అలంకరాణాథకం అక్షతా
 దదామి || శ్లో || శీతవాతో... చ్చమే || విశ్వేదేవాః... వస్త్రద్వయం
 తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ || (వస్త్రద్వయం దద్యాత్) అథ
 కర్ణాభరణ కట్యాభరణ అంగుళ్యాభరణాని దద్యాత్ || అభావేయథా
 శక్తి సువర్ణంవా- హిరణ్యంవాదద్యాత్ || సకలారాధనై స్వర్చితమస్తు
 అథ ప్రేతపితృర్చనంకరిష్యే || శ్లో || ఆయాహిప్రేతగంభీరైః పూర్వై
 సామ్యపథో త్రమైః || పౌహమస్మభ్య మాయశ్చ రయం దీర్ఘాయుగే
 వచ || పితరం... గోత్రం ... ప్రేతమావాహనం నమః || (ఇతి ప్రేత
 మావాహ్య) తత్పితృపితామహ పౌపితామహా... గోత్రా... ప్ర
 ద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపా ఆవాహనం నమః || అస్తు ||
 పిఠుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... సపిండికరణాభ్యై కోద్ది
 ప్రామశ్రాద్ధే ప్రేతార్థే ఇదంతే ఆసనందదామి || తత్పితృః... గోత్ర
 స్య... ప్రేతస్య ప్రద్యుమ్న రూపస్య పితృర్థే ఇదమాసనందదామి ||
 తత్పితామహస్య... గోత్రస్య... ప్రేతస్య సంకర్షణ రూపస్య పితామ
 హార్థే ఇదమాసనం దదామి || తత్ప్రపితామహస్య... గోత్రస్య... ప్రే
 తస్య వాసుదేవరూపస్య ప్రపితామహార్థే ఇదమాసనం దదామి ||
 (ఇత్యాసనందద్యాత్) పిఠుః... గోత్రస్య... ప్రేతార్థే ఇదంతే క్షణం
 దదామి || తత్పితృః సపిండికరణాభ్యై మశ్రాద్ధే క్షణం దదామి || తత్పి
 తామహ సపిండికరణాభ్యై మశ్రాద్ధే క్షణందదామి || తత్ప్రపితామహ
 సపిండి...దదామి || ఇతి క్షణానిదద్యాత్ || ప్రేతార్థం బ్రాహ్మణాగ్రే
 కుశా వరిస్తీయ || తత్రాగ్రం సంపన్నం సుసంపన్నం || తత్పితా

ద్యుర్థం బ్రాహ్మణైరే దర్భాగ్ పరిస్తీర్య ॥ తేషు తత్త్వితాద్యర్థం
త్రీణివత్రాణినిధాయ । తిలాన్వికీర్య । త్రిశుపా తేషు ఉదకంనినీయ ॥
శ్లో॥ పితృష్ఠానే పరేభాగే రాక్షసా విఘ్నకారిణః । తత్తృష్ఠానే విఘ్న
ధ్యభకం తిలోదక ముపస్పృశేత్ । తత్త్వికరం... గోత్రం ... ప్రద్యు
మ్నరూపం తిలాక్షిప్త్వా ॥ తత్త్వితామహం... గోత్రం... సంకర్షణ
రూపం తిలాక్షిప్త్వా ॥ తత్త్వపితామహం... గోత్రం... వాసుదేవ
రూపం తిలాక్షిప్త్వా ॥ ప్రేతపాత్రే మధుం కించిన్నినీయ ॥ తత్త్విత్వ
పితామహ ప్రపితామహ పాత్రేషు మధునిధాయ ।

శ్లో॥ పితృలోక నివాసిభ్యః పితృభ్యోస్తునమోనమః । ప్రద్యు
మ్నరూప పితరః ప్రసీదంతు సదాయుః ॥ కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ ॥ పూ
ర్వోక్త ఏవం... తిథౌ పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా ...
పాని సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాధే ఉదక సంయోజనం కరిష్య
ఇతి సుకల్ప్య పరిషద్గీణాం గృహీత్వా శ్లో॥ సమస్తసంప... నమః
పితుః గోత్రస్య... ప్రేతస్య మరణదినా... పాని సపిండికరణాభ్యైకో
ద్దిష్టామశ్రాధే ఉదకసంయోజనం కర్తుం అధికార సంపద స్వీతి
భవంతోబ్రువంతు ఉదకసంయో... సిద్ధిగస్తు ॥ అథ కృచ్ఛత్రయాశి
దద్యాత్ । భీనోవింద గోవింద... ఏవం... తిథౌపితుః... గోత్రస్య...
ప్రేతస్య మరణదినా... పాని సపిండి రణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాధే తత్త్వి
త్వపితామహ ప్రపితామహైః... గోత్రైః... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ
వాసుదేవరూపైస్సహ సమానోదకసాపిండ్యసిద్ధిద్వారా వస్వాదిపితృ
లోకానా ద్యుర్థం పితుః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య... పాత్రీష్ఠాదకం
ప్రథమ ద్వితీయ తృతీయాంశం తత్త్విత్వ పితామహ ప్రపితా మహా
నాం... గోత్రాణాం... ప్రద్యుమ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాణాం
పాత్రీష్ఠాదకైస్సహ సంయోజయిష్యే ॥ సంయోజయి తతః సంయో
జనకాలే గోదానం దద్యాత్ । అథ ప్రేతపాత్రస్థాదం కించేత్ ఏకాం
శమాదాయ తత్త్వికః... గోత్ర... ప్రద్యుమ్నరూప... సహ సంయో
జయేనమః । తత్త్విశ్చపాత్రేనినీయ ॥ శ్లో॥ అయోధ్యా మధు రా
మాయా కాసీకాంచీ న్యవంతికా । పురీద్వారావతీచైవ సప్తజేనో
క్షదాయకాః ॥ కృష్ణస్త రణంకృత్వా ॥ పునరపి ప్రేతపాత్రోదకం కిం

చిత్ (ద్వితీయాంశం) ఆదాయ ॥ అయోధ్యా...పితృభ్యోస్తు సమో
 నమః॥ పితః...గోత్ర...ప్రేత తత్పిత్రోదకం తత్పితామహైః...
 గోత్రైః...సంకర్షణరూపే స్సహ సంయోజయేనమః॥ ఇతి పితామహ
 పాతేనినియ ॥ నారాయణ నారాయణ॥ పునరపి ప్రేతపాతోదకం కిం
 చిత్ (ద్వితీయాంశం) ఆదాయ ॥ అయోధ్యా...పితృభ్యోస్తు సమో
 నమః ॥ పితః...గోత్ర...ప్రేత తత్పిత్రోదకం తత్పితామహైః
 ...గోత్రైః...వాసు దేవరూపైస్సహ సంయోజయే నమః॥ ప్రేత పా
 తోదకం ప్రపితామహ పాతేనినియ ॥ నారాయణ నారాయణ... ॥

* స్త్రీ వి ష యే స ం క ల్ప వి శే ష : *

(స్త్రీయః) మాతః...గోత్రాయః...దాయాః ప్రేతాయాః
 పాతోదకం తస్మాత్పితామహీ పృథితామహీనాం...గోత్రాణాం
 ...దాయానాం...రూపాణాం పాత్రోదకై స్సహసంయోజనంకరిష్య
 ఇతి సంకల్ప్య ॥ తతస్పర్యం సమానమ్ ॥

ప్రేతార్ఘ్యదానం ॥ పితః...గోత్ర...ప్రేత మరణదినాదా
 కభ్య...హని సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టానుశ్చాధే ప్రేతార్థే ఇదంతే
 అఘ్నం దదామి॥ అఘ్నం దత్వా తత్పితః...గోత్ర...ప్రేత్య
 మ్నరూప ఇదంతే...దదామి॥ తత్పితామహ...గోత్ర...సంకర్షణ
 రూప...దదామి॥ తత్పితామహ...గోత్రం...వాసు దేవరూప
 ...దదామి॥ ఇతి బ్రాహ్మణ మాస్తే అఘ్నం దద్యాత్ ॥ శ్లో॥ ఇహ
 లోకం పరిశ్శయ్య గతోసి పరమాంగతిం ॥ మనసా వాయురూపేణ
 విప్రీతాం యోజయామ్యహమ్ ॥ ఇతి అర్ఘ్యపాత్రాణి విసృజేత్ ॥
 అథ తిలైరభ్యర్చ్య ॥ పితః...ప్రేతార్థే గంధం దదామి॥ అథాంగు
 ష్టాభరణ కర్ణాభరణ కట్యాభరణాని దదాత్ ॥ తద భావే యథా
 శక్తి హింజ్యంనా దద్యాత్ ॥ అంకరణార్థం తిలైరభ్యర్చ్య ॥ శ్లో॥
 శీతవాతోష్ణ...ప్రేమచ్ఛమే ॥ పితః...గోత్ర...మరణదినా...ప్రే
 తార్థే వస్త్రద్వయం దదామి॥ సకలారాధనై స్స్వర్చితంనమః అస్తు ॥
 తత్పితృ పితామహ పృథితామహార్చనంకరిష్యే ॥ తిలై రభ్యర్చ్య ॥
 తత్పితృపితామహ ప్రపితామహః గంధం దదామి ॥ అంగుష్టాభర
 ãని దద్యాత్ ॥ ఇమాని పుష్పాణి॥ శ్లో॥ శీతవాతోష్ణ...చ్ఛమే ॥

తత్పితృపితామహా ప్రపితామహానాం... వస్త్రీయుగ్మంతుభ్యమహం
 ... సమమి ॥ వస్త్రీద్యయం ప్రత్యేకం ప్రత్యేకందద్యాత్ ॥ సకలా
 రాధ ... సమః । అస్తు । (సవ్యం) విష్ణోరాధనంకరిష్యే । శ్రాధా సంక
 ట్క శ్రీమహావిష్ణోః ఇదమావాహనంసమః ॥ శ్రాద్ధసంకట్క శ్రీమహా
 విష్ణోః ఇదమానందదామి । యదందదామి । కుశా పరిస్తీగ్య । అ
 ఘ్నా పాత్రిం నిధాయ । ఉదకంపూరయిత్వా । దక్షైః ప్రచ్ఛాద్య
 యవాన్వికీర్య । గందార్ధం పుష్పార్ధం ఇమేకుశాః । స్వర్చితమస్తు ।
 శ్రాధాసం ... ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి । యవైరభ్యర్చ్య । శ్రాధా
 సం ... గంధందదామి । అలంకరణార్ధం అంగుళ్యాభరణాదిదద్యాత్ ।
 ఇమాని పుష్పాణి । శీతవాతోష్ణ ... చ్ఛమే ॥ శ్రాధా సంకట్క ...
 వస్త్రీయుగ్మంతుభ్యమహం సంప్రదదేసమమి । సకలారాధనైస్వర్చి
 తంసమః ॥ అస్తు ॥ అథ మండలోద్వర్తనం కరిష్యే ॥ అథ సర్వశ్రీ
 అమసాత్రేవ్యభిఘాత్య । కృష్ణకృష్ణ ॥ సర్వత్ర సమస్త అమ ద్రవ్య
 పదార్థాని పాత్రేషు నిధాయ ॥ అనఁగా బియ్యం పప్పు- మిర్చి- కూ
 రలు మొదలగు సమస్తము సమర్పించవలయును) ద్విగుణంచా చతు
 ర్గుణంచా దద్యాత్ ॥ కాలసంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః ఇదంవః ఆనుం సపరి
 కతం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాశి ధానోదకుంభం
 కాలసంజ్ఞిక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః అక్షయశ్చ ప్యర్థం ఇదమామం సోప
 స్కర మమృతరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యం సమః ॥ గయాయాం దత్త
 మస్తు ॥ కామసంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః ఇదంవః ఆనుం సపరికరం సవ్యంజ
 నం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాశి ధానోదకుంభం కామ సంజ్ఞిక
 విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః । అక్షయ శ్చ ప్యర్థం ఇదమామం సోపస్కర
 మమృతరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యం సమః ॥ గయాయాం దత్త
 ... బుధవంతు ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥

(అపసవ్యం పితః ... గోత్ర) ... ప్రేత మరణదినాదారభ్య ...
 హని సపిండికరణాభ్యైకోద్దిష్టామశ్రాద్ధే సతతే ఇదమామంసపరికరం
 ... కుంభం పిత్రే ... గోత్రాయ ... ప్రేతాయ ఇదమామం సపరికరం
 ... కుంభం సంప్రదదేసమమి ॥ ప్రేతతృప్తిద్వారా ప్రేతత్వవిముక్తి

ర స్తితి భవంతోబ్రువంతు ॥ ప్రేతత్వ స్థితి ॥ ఇతి సదద్భుతిలోదకం
భూమా విసృజేత్ ॥ తత్ప్రతిః... గోత్ర... ప్రద్యుమ్నరూప ఏతత్తే ఆ
మం సపరికరం తత్ప్రతిః... గోత్రః ప్రద్యుమ్నరూపో దేవతే ఇదమా
మం తత్ప్రతిః... గోత్రాయ... ప్రద్యుమ్నరూపాయ ఇదమామం సప
రి... కుంభం అక్షయత్వ స్థితి స్థం సంప్రద దేనమమ ॥ అమృతరూపేణ
సంపద్యంతాం కవ్యం నమః ॥ గయాయాం దత్త... బ్రువంతు ॥ గయా
యాం దత్తమస్తు ॥ తత్ప్రతిః... గోత్ర... సంకర్షణరూప ఏతత్తే
ఆమం సపరికరం తత్ప్రతిః... గోత్రః... సంకర్షణరూపో దేవతే
ఇదమామంతత్ప్రతిః... గోత్రాయ... సంకర్షణరూపాయ ఇద
మామం సపరికరం... అక్షయత్వ స్థితి స్థం సంప్రద దేనమమ ॥ అమృత
రూపేణ సంపద్యంతాం కవ్యం నమః ॥ గయాయాం దత్త... బ్రు
వంతు ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ తత్ప్రతిః... గోత్ర... వాసు
దేవరూప ఏతత్తే ఆమం సపరికరం తత్ప్రతిః... గోత్రః... వాసు
దేవరూపో దేవతే ఇదమామం తత్ప్రతిః... గోత్రాయ...
వాసుదేవరూపాయ ఇదమామం సపరికరం... నోదకుంభం అక్షయ
త్వ స్థితి స్థం సంప్రద దేనమమ ॥ అమృతరూపేణ సంపద్యంతాం కవ్యం
నమః ॥ గయాయాం దత్తమ స్త్వతి... బ్రువంతు ॥ గయా... మస్తు ॥
(సవ్యం) శాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో ఏతత్తే ఆమం సపరికరం శాద్ధ
సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే శంఖచక్ర గదాధరాయ లక్ష్మీసమేతాయ
గరుడవాహినాయ ఇదమామం... నోదకుంభం అక్షయ త్వ స్థితి స్థం
సంప్రద దేనమమ ॥ అమృతరూపేణ సంపద్యంతాం హవ్యం నమః ॥
గయాయాం శ్రీవిష్ణునాదే దత్తమక్షయ స్త్వతి భవంతో... మస్తు ॥

* ధా రా ద త్త మ్ *

(అవసవ్యం) పితః... గోత్రస్య... ప్రేతస్య మదణాదినాదారభ్య
—హని ॥ సపిండికరణాప్త్యోద్దిష్టామశ్రాద్ధే పితరం... గోత్రం —
ప్రేతం తత్ప్రతిః పితామహా... గోత్రా... ప్రద్యుమ్న సంక్షణ
వాసుదేవ రూపా కాళికామ సంజ్ఞికా విశ్వా దేవా శాద్ధ
సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుంచ ఉద్దిశ్య ముక్తాయమాదేనానేన పితస్స
పిండికరణాప్త్యోద్దిష్టామశ్రాద్ధేన పితః... గోత్రస్య — ప్రేతస్య

తత్పితృపితామహ ప్రపితామహానాం—గోత్రాణాం—నాం ప్రద్యు
ము సంకర్షణ వాసుదేవ రూపాణాం కాలకామసంజ్ఞక విశ్లేషాం దే
వానాం శార్ధకసంరతుక శ్రీమహావిష్ణోశ్చ పితుః—గోత్రస్య—ప్రే
తస్య తత్పితృపితామహ ప్రపితామహైః—గోత్రైః... ప్రద్యుము
సంకర్షణ వాసుదేవరూపైస్సహ సమానోదక సాపిండ్య సిద్ధిచ్ఛారా
పితృలోకావాప్తిరస్తి భవంతోబుధంతు ॥ ఇతి తిత్తోదక ముత్సృ
జేత్ ॥ పితృలోకావాప్తరస్తు ॥ ఏవంగుణ...తిథౌ, పితుః ...గోత్రస్య
...ప్రేతస్య మరణదినాదారభ్య...హని సపిండికరణాభ్యై శోద్దిష్టా
మశ్రాద్ధే తిత్తోదక పిండప్రదానం కరిష్యే ॥ అథ శాలీచూర్ణం తిల
మభ్యాభ్యక్షిరేణ మిశ్రయిత్వా । ప్రేతస్య ఏకపిండంకృత్వా । తత్ప్ర
త్రాదే ॥ పిండత్రయం కుర్యాత్ ॥ అథ 'గోమయేనో' పలిష్య ॥ తత్ర
దర్శనాస్తీర్య । దర్శోపరి ఏతత్తిత్తోదకం దదామి ॥ పితే ... గో
త్రాయ...ప్రేతాయ మరణదినా...హని సపిండికరణాభ్యై శోద్దిష్టా
మశ్రాద్ధే ॥ ప్రేతాద్ధే ఏకపిండం దదామి । పిండందత్వా । పిండో పరి
ఏతత్తిత్తోదకందదామి । ప్రేతపిండస్య పశ్యమతిః గోమయేనానులిష్య
తత్రదర్శనాస్తీర్య । దర్శోపరి ఏతత్తిత్తోదకం దదామి ॥ తత్పితః...
గోత్ర...ప్రద్యుమురూప తత్ప్రతే...గోత్రాయ...ప్రద్యుమురూ
పాయ ఏష తే పిండో నమమ ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ తత్పితా
మహ...గోత్ర... సంకర్షణ రూప తత్పితామహాయ...
గోత్రాయ... సంకర్షణ రూపాయ ఏష తేపిండోనమమ ॥ గయా
యాం దత్తమస్తు ॥ తత్ప్రతామహ...గోత్ర... వాసుదేవరూప తత్ప్ర
పితామహాయ...గోత్రాయ... వాసుదేవరూపాయ ఏష తే పిండో
నమమ ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ పితాదిపిండే ప్రేతపిండేచ మధుం
నిధాయ ॥ శ్రీ గోవిందగోవింద...ఏవంగుణ...తిథౌ (అపరచంద్రిక)
పితః...గోత్రస్య...మరణదినాదారభ్య...హని సపిండికరణాభ్యై
శార్ధకే తత్పితృమహ ప్రపితామహైః...గోత్రైః...ప్రద్యుము సం
కర్షణ వాసుదేవరూపైస్సహ సమానోదక సాపిండ్య సిద్ధిచ్ఛారా పితృ
లోకావాప్తిర్భవంతి పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య ప్రేతస్యపిండ (ప్రే
మ ద్వితీయ తృతీయాంశం) తత్పితృపితామహ (ప్రపితామహానాం

గొత్తగొం...రూపాణాం పిండైస్సహ సంయో యిష్యే । ఇతి సం
కల్ప్యే । అథ కృచ్ఛత్రే త్రయం దద్యాత్ ॥ అథ పిండ సంయోజ
నాంగ గోదానం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ : తతః ప్రేతపిండం తే
భావిభజ్యే । ఏకభాగమాదాయ ॥ పితః...గోత్రః... ప్రేత ప్రేత
పిండం (ప్రేతమాంశం) త్యత్ప్రేత్యభిః...గోత్రైః ప్రద్యుమ్నరూపై
వహ సంయోజయేనమః॥ కృష్ణకృష్ణకృష్ణః॥ ప్రేతస్య ద్వితీయపిండ
భాగ మాదాయ ॥ పితః...గోత్ర...ప్రేత ప్రేతపిండద్వితీయాంశం
త్యత్ప్రేతామహైః...గోత్రైః...సంకర్షణరూపైవహ సంయోజయే
నమః ॥ కృష్ణకృష్ణ ॥ ప్రేతస్య తృతీయ పిండభాగమాదాయ ॥ పితః
... గోత్ర... ప్రేతపిండం తృతీయాంశం త్యత్ప్రేతామహైః... గో
త్రైః...వాసుదేవరూపైవహ సంయోజయేనమః॥ కృష్ణకృష్ణకృష్ణః
ఏవం సంయోజయేత్ ॥ శ్లో॥ ఏషవోనుగతిః ప్రేతః పితృ సామాన్య
వాప్తవాః । శివంభవతు శేషాణాం జాయంతాం స్థిరజీవనః ॥ ఇతః
పరం ప్రేతశబ్దోనాస్తి ॥

స్త్రీ సపిండినే విశేషః ॥ శ్లో॥ ఏషవోను గతా ప్రేతా పితృ
సామాన్య మియమి । శివంభవతు శేషాణాం జాయంతాం స్థిరజీవ
నః ॥ ఇతః పరం ప్రేతశబ్దోనాస్తి ॥ చతుర్థోప నివర్తతే ॥

* అథ వైతరణీ గోదానమ్ . *

పితృ...గోత్రస్య...ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేన వైతరణీన
ద్యుత్తంగాం శ్రీమహావిష్ణు శ్రీశృంగం మహావైతరణీసంజ్ఞకగోదానం
కరిష్యే । తదంగ బ్రాహ్మణభూతం కరిష్యే ॥ శ్రీ మహావిష్ణు స్వ
రూపస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాసనం ॥ ఉభాభ్య మిదం పాద్యం ॥
శ్లో॥ నమో స్త్వసంతాయ...యుగధారిణీనమః ॥ అయంవో గంధః ।
అలంకారాథా ఇతే అక్షతాః...మస్తు ॥ అథ గోపూజనకృత్వా ॥
ప్రదక్షిణం కాయేత్ ॥ శ్లో॥ యమద్వారే మహాభూతే తిష్త్వా వై
తరణీనదీం । గాం కర్తుం గాం ప్రదాన్యామి ఉత్తరాయ సుఖేనతాం
గవామంశేష...చ్చమే ॥ అస్మై బ్రాహ్మణాయ...పితః... గోత్ర
స్య...ప్రద్యుమ్నరూపస్య సుఖేన వైతరణీ నద్యుత్తంగాం వైతరణీ
సంజ్ఞక గోదానం శ్రీమహావిష్ణుప్రీతిం కామయమాన స్తుభ్యయమాం

సంప్రదదేనమమ । ఇతి ధేనుపుచ్చం గృహీత్యా । సకుశ తిలోదకం
త్యజేత్ ॥ శ్లో॥ దేవస్యప్రితయేదానం గృహ్లామ్యుర్యమ తుప్తయే ।
బాహుభ్యాం పుష్ట హస్తాభ్యాం పుణ్యకర్మ ప్రసూతయే ॥ గోదానం
దద్యాత్ ॥ గోదానసాద్గణ్యార్థం దక్షిణం తుభ్యమహం సంప్రదదే
నమమ ॥ ఏవం... పీత్యర్థం త్వయాకృతేన నైతరణీపంజ్జిక గోదా
నేన భగవాన్... పితుః... గోతస్య... ప్రిద్యుమ్నరూపస్య సుఖేననై
తరణీపద్యుత్తరణం కరోతు ॥ అభావే గౌమూల్యంవా దద్యాత్ ॥
అథ దశదానాని విశేషదానానిచ కుర్యాత్ ॥ అతిపరం మనోద్గిష్ట
దానానిచ కుర్యాత్ ॥ (దశదానాని మంత్రములు అష్టోత్తరశతదాన
కల్పమందు జూడఁదగినవి)

* స్వర్గ వా ధే య మ్ . *

అచమ్య । ఏవంసదా... తిథౌ వృద్ధ ప్రపితామహస్య ... గో
త్రస్య... వాసుదేవరూపస్య స్వర్గలోకప్రాప్త్యర్థం స్వర్గవాధేయ అమ
దానం కరిష్యే ॥ ఇత సంకల్ప్య ॥ అథ బ్రాహ్మణపూజాం కరిష్యే ॥
అస్మత్ వృద్ధ ప్రపితామహాయ... గోత్రాయ... వాసుదేవరూపాయ
ఇదమామం సవచికరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం అక్షయత్పి ప్యర్థం
సంప్రదదేనమమ ॥ ఇతి స్వర్గవాధేయం దద్యాత్ ॥ యథాశక్తి దక్షి
ణం దద్యాత్ ॥ తూర్ణీం పిండకేషం నిధాయ ॥ పిండోపరి తిలోద
కందదామి ॥ 3॥ సవ్యేన పిండపార్శ్వపూజాం కరిష్యే ॥ పిండ పితృ
దేవతాభ్యోనమః ॥ దర్శనత్ర కుశతీలాక్షతాం తృమర్చయామి ॥
పిండనైవేద్యం కుర్యాత్ ॥ దక్షిణందద్యాత్ ॥ పితుః... గోత్రస్య
... ప్రిద్యుమ్న రూపస్య సచిందీకరణాభ్యామి బ్రాహ్మే యదమానస్య
పితృపితామహ ప్రపితామహా... గోత్రా... ప్రిద్యుమ్న సంకర్షణ
వాసుదేవ రూపాణ్ ఉద్దిశ్య త్వయాకృతేన తిలోదక పిండదానేనపితృ
పితామహ ప్రపితామహానాం... గోత్రాణాం... ప్రిద్యుమ్న సంకర్షణ
వాసుదేవ రూపాణా మక్షయత్పి స్తిహృత్వా । పితుః... పితృలోక ప్రా
ప్తిరస్తితి భవంతో బ్రువంతు ॥ (తిలోదకంత్యజేత్) పితృలోకావా
ప్తిరస్తు ॥ పిండానుద్వాసయిష్యే ॥ ఉద్వాసయ ॥ శ్లో॥ అయోధ్యా
మధునా నూనా కాశీకాంచీన్యావంతికా ॥ పురీద్వారవత్పదై స సస్తేతే

మోక్షదాయకాః । అహం కాశీం గమిష్యామి తత్త్రైవ శివ సామ్య హం । ఇతి బ్రువాణ సతతం కాశీవాస ఫలంభయేత్ । యావత్పిండం మనుష్యాణాం గంగాతోయేషుతివతి । తావద్వర్షసంహస్రాణి పుణ్య లోకే మహియతే ॥ పిండస్థానే శాంతిరస్తు... గృహే ధనభాగ్య సమృద్ధిరస్తు ॥ అధబ్రాహ్మణాణాం సంతుష్టయేత్ ॥ అధకర్తాస్మాత్వా కర్మణః పుణ్యహవాచనం కారయిత్వా । ఊనమాసికం కుర్యాత్ ॥ తతః బంధుభిస్సహ భోజనంకుర్యాత్ ॥ తతః సూతన వస్త్రధారణా నంతరం సువర్ణ స్పర్శనం కృత్వా । తతః బ్రాహ్మణాశీర్వాచనం క ర్యమ్ ॥ ఇతి పేతసపిండికరణప్రయోగ స్సమాప్తః ॥

(ఈ శ్రాద్ధ ప్రయోగమందు ఉదక సంయోజనము పిండ సం యోజనము చేర్చితిని. దేశాచార శిష్టాచారముల ప్రకారము జటి పించవలయును. కోదంబు ఉదకసంయోజనము షూనివేసిరి.)

* మా తు స్స పి ణ డీ క ర ణ మ్ . *

ఏవం...మాతుః...గోత్రాయాః...ప్రేతాయాః మరణాదినా దారభ్య...హని సపిండికరణఖ్యామ శ్రాధణం కరిష్యే ॥ అనుజ్ఞా ర్థం ప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాత్ ॥ ఏవం...మాతుః...గోత్రాయాః... ప్రేతాయాః మరణాదినా...హని సపిండికర...శ్రాద్ధే తద్భర్తృ మా తృపితామహీ ప్రపితామహీభిః...గోత్రాభిః...దాయాభిః ప్రద్యు మ్న సంకర్షణ వాసుదేవరూపాభిస్సహ సమానోదకత్వ సాపిండ్య సిద్ధి ద్వారా పితృలోకా వాప్యర్థం మాతుః...గోత్రాయాః...ప్రేతా యాః ఏకోద్దిష్టవిధానేన తద్భర్తృమాతృ పితామహీ ప్రపితామహీ నాం...గోత్రాణాం...నాం ప్రద్యుమ్న...ణాం ఆమ పాత్యణ విధా నేన ఏవ ముభయాత్మకం కాలకామసంజ్ఞక విశ్వేదేవ పూర్వకం విష్ణ్వంతం మాతుః...గోత్రాయాః...ప్రేతాయాః సపిండికరణ ఖ్యామశ్రాధణంకరిష్యే ॥ (ఇతి సంకల్ప్య) బ్రాహ్మణ నిమంత్రణాది సర్వం పూర్వవత్ ॥

(పితృసపిండికరణమునలెనే మాతృసపిండికరణమునుగూడ జేయ వలయును. అందు మాతృసపిండికరణమున పితామహీ మొదలగు

వానితోగూడ స్త్రీలింగముగా నూహించేసి ప్రయోగ మంతయును పూర్వమువలెనే జఱుపనలయును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే చేర్చునైతిని)

* గర్భిణీ మరణ ప్రయోగ : . *

గర్భిణీ మృతాచేత్ శ్మశానం నీత్వా || గర్భిణీస్త్రీ ప్రసవించ లేక బిడ్డను కడుపుననుంచుకొని చచ్చినట్లయిన నా ప్రేతను శ్మశాన మునకుఁ దీసికొనిపోయి-

తత్ర దక్షిణశిరసం నిధాయ | పిమ్మట దక్షిణశిరస్సుగానుంచి
 పాణ్డ్రాసామూర్ధ్వచేత్తస్యా నాథే ర్వామభాగే చతురంగుళ
 ప్రమాణే నోదరం లాంఛయిత్వా || (గర్భము ఆఱునెలలకు పైబడె నేని యా ప్రేతయొక్క నాభికిఁగొడిపక్క కడుపున నాలుగంగుళముల ప్రమాణము గురుతుచేసి) వారాయణముఁ తేణ గర్భించిత్వా || శిశు మాదాయ | ప్రత్యోశ్య భూమానిక్షిపేత్ || (వారాయణ నామో చ్ఛార్ణణమును జెప్పుచు గర్భముఁదేదించి శిశువును దీసికొని కడిగి భూమియందుంచవలయును.) శిశుస్తీవేద్యది- జీవంతం పుత్రమభి మం త్యే || (శిశువు ప్రతికియొడిసట్లయిన జీవించియున్న శిశువును యభి మంత్రించి) స్తో || సర్వతీర్థ సమమ్భూతాః పావనాః పాపహారిణాః | అప శ్శరీర సంశుద్ధిం కుర్వంతు ద్విజపన్నిధౌ || ఇతి స్నానయిత్వా || (ఈ మంత్రమును జెప్పుచు నాశిశువునకు స్నానముఁజేయించి) భూమౌ సుచర్ణం నిధాయ- తత్ర శిశునిక్షిప్యే || (భూమియందు బంగారము నుంచి ఆబంగారముమీద నాశిశువునుంచి) పృథివ్యాపస్తేతో వాయు రాకాశాద్వైః శిశుం పంచప్రాణా ఆభిమంత్రియే || (పృథివ్యా ... శిశువును పంచప్రాణముల నభిమంత్రించి) అన్యస్త్రీయాః స్తనం ప్రతి ధాప్యే || శిశుం గ్రామం ప్రాసయిత్వా || (ఇతరస్త్రీ వలన చనున నిప్పించి ఆశిశువును గ్రామమునకుఁబంపించి) తతః గర్భచ్ఛేదనజేతే ఆజ్యబిందూన్నిధాయ || (గర్భమును ఁదేదించినచోట నేతిబొట్టునుంచ వలెను.) అచ్యుతాయనమః- అనంతాయనమః- గోపందాయ నమః- క్రిష్ణాయనమః ... హేమంతాయనమః- వసంతాయనమః- శరమా త్మనేనమః | (అచ్యుతాయనమః అనునది మొదలు శరమాత్మనేనమః అనునది వఱకు గర్భమందు హోమమునుజేసి అనఁగా ఆజ్యబిందువుల

నుంచి) అథ కేశవాది హోమం కేచిత్కుర్వంతి॥ (కొందఱు కేశవా
యనమః అనునదిమొదలు కేశవనామములచేతనే చేయుచున్నారు.)
ఛేదప్రదేశం సూత్రేణ సంగ్రహ్యం॥ (గర్భమును ఛేదించిన స్థలము
నూలుతో కుట్టవలెను.) ఏవం...ర్థం ఉదరఛేద ప్రాయశ్చిత్తార్థం
సోదానం హిరణ్యదానంచ కుర్యాత్॥ (సోదాన హిరణ్యదానము
లను జేయవలయును.) శిశుః మృతశ్చేత్ ఖననం కుర్యాత్॥ శిశువు
మృతిఃబొందినట్లాయెనా భూమియందు పాతిపెట్టవలెను.

ఇతి గర్భణీ మృతి ప్రయోగ స్సమాప్తః.

* అథ సూతికా (రజస్వలా) మృతిస్థాయశ్చిత్తప్రయోగః *

ప్రథమం శుద్ధజలేన స్నాపయిత్వా॥ కర్తా స్నాత్వా॥ పూర్వ
వస్త్రం పరిత్యజ్య॥ సూతనవస్త్రంధృత్వా॥ శ్రీసోవింద సోవింద॥
ఏవంగుణ...తిథౌ మాతు...సోత్రానూ... దాయాః ప్రేతా
యాః జాతసూతకమధ్యే (రజోమధ్యే) మరణేనతి తద్దోషపరిహారార్థం
సూతికామరణ (రజస్వలామరణ) పాయశ్చిత్తంకరిష్యే॥ ఇతి సంక
ల్ప్య॥ ప్రేతం శుద్ధజలేన స్నాపయిత్వా॥ శుద్ధవస్త్రంధృత్వా॥
పాయశ్చిత్తం కృత్వా॥ కృత్ప్రచ్ఛత్రియాణి సోదానానిచకుర్యాత్॥
తద్దోషపరిహారార్థం తిలపాత్రీదానం కుర్యాత్॥ అథ ప్రాగ్దేశోమ
యేనానులిప్య॥ మాశినవస్త్రేణ మంటపం నిర్మాదాయ॥ తత్ప్రేతం
మలా నిక్షిప్య॥ చతుర్దిక్షు కలశాః ప్రతిష్ఠాప్య॥ తీర్థరాజాయనమః
ఇతి ఉదకం నిధాయ॥ తత్కలశేషు పంచపల్లవాః పంచామృతాః
నిక్షిప్య॥ సూతన సూత్రమావేప్య॥ శ్లో॥ మృత్తికే బ్రహ్మయాపే
త్వం మృత్తికే విష్ణురూపిణి॥ సుకృతం దుష్కృతంధైవ మాంప్రా
పయ పరాంగతిమ్॥ కలశేషు మృత్తికాం నిధాయ॥ ఋత్విగ్వరణం
కృత్వా॥ అథవరుణపూజాం సమాచరేత్॥ శివో మహేశ్వరశంభుః
...శతమ్॥ సురాస్త్రా మభిషిం...సర్వకామార్థ సిద్ధయే॥ అయో
ధ్యా మధురా...దాయకాః॥ ఇతి కలశోద్వై, సూతికాయాః (రజ
స్వలాయాః) శిరసి మార్జయిత్వా॥ శ్వేతవస్త్ర ముచ్చాద్య॥ బ్రాహ్మ
ణేభ్యో దక్షిణాంధద్యాత్॥ రజస్వలమరణేషు ఏవం కుర్యాత్॥ నారా
యణ నారాయణ॥ (పసుపు వుండలతో ౧౦౮ మాఱులు ఆప్రేతకు

మృత్తికాస్నానములు చేయించవలెను. పిమ్మట మార్జనము చేయవలెను. కొందరు జల్లెడ ప్రేతమీఁదనుంచి మృత్తికా స్నానములు జరుపుదురు. ఇతి సూతికా (రజస్వలా) మృత్తి ప్రాయశ్చిత్తః ॥

* విధవా ప్రాయశ్చిత్తమ్ . *

స్నాత్వా ॥ పురాణోక్త...ర్థం అముకగోత్రాయాః అముకనామ్నాః జన్మాభ్యాసాది జన్మ ప్రభృత్యే తత్క్షణపర్యంతం సంభావితానాం పాపానాం ఆస్నాన భోజన, తాంబూలచర్యణ, మలినవస్త్రధారణ, దేహరక్షణ, పుణ్యతీర్థరాహిత్య, గంధ పుష్ప పరిమళాది ద్రవ్యధారణ, ఏకాదశ్యపవాసరాహిత్య, బృందావన తులసీ శీర్ధరాహిత్య, తిష్ఠన్నుత్ర విసర్జన పాపకర్మనిరీక్షణ, రహసి పరపురుష సంభాషణ, నానావిధ దుష్కర్మయుక్త, మాతా పిత్రాది దూషణ, శ్వశురాదినాం శిశూవ రాహిత్య, సదా పరదూషణ, దేవ బ్రాహ్మణ గురుతిరస్కార, పరస్త్రీదోషనిరూపణ, అత్మవిక్రయ, శిశు హాసన, గోహాసన, పక్షగవ్యాపహాస, మిత్రద్రోహ, భోజనసమయే పంక్తిభేదన, అజ్ఞానతో రజస్వలాన్యోన్య స్పర్శాది సంపాదిత మహాపాపానాం, కాయిక వాచిక మానసిక పాతివ్రత్య ధగ్గులోపానాం, అజ్ఞానత స్సవృత్కృతానాం, అజ్ఞానతోభ్యస్తానాం, ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకచతుష్టయ వ్యతిరీకానాం, ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాంతిదిష్టరూప మహాపాతక వ్రతాంతిదేశిక రూపాంతిపాతకానాం, ప్రకాశకృత మహాపాతక సమరూపాను పాతకానాం, ఉపపాతకానాం, సంకలీకరణానాం, మలినీకరణానాం; అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరణాం, అపకీర్ణకానాం, ప్రకీర్ణకానాం, రహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం, ఉపపాతకానాం, ఏవం బహూనాం బహువిధానాం, సర్వేషాం పాపానామపనోదక వ్రాయశ్చిత్తంని శ్చిత్త్య ॥ మా మనుగ్మంతు ధవంతః॥ అథ కృచ్ఛత్రయాణిచ గోదాసంచ కుర్యాత్ ॥ శేషం సర్వవ్రాయశ్చిత్తవత్ ॥

* అథ సువాసినీ ప్రాయశ్చిత్తమ్ . *

ఆచమ్య॥ ఏవం...ర్థం జన్మాభ్యాసా జన్మ ప్రభృత్యే తత్క్షణపర్యంతం నిర్వరణార్థం సర్వ వ్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే ॥ దక్షిణం

గృహీత్వా । అముకగోత్రాయాం అముకనామ్నాః జన్మాభ్యాసా
జన్మ పృథ్వీ తత్తణవర్యంతం మధ్యవర్తినీకాలే సంభావితానాం
పాపానాం, స్వార్థక్రియాపరత్వ, హీనజాతి పరపురుషనిహవాస, దేవ
బ్రాహ్మణ దూషణ, గురుతిరస్కార, ఆత్మవిక్రయ, రస ద్రవ్యాది
విక్రయ, పతివంచన, నిరాకరణ, పరదూషణ, పరస్త్రీదోషనిరూపణ,
ఆరంభవ్రతత్యాగ, సదాదుర్భాషణ, అన్యగృహవాస, సదాకోపస్వ
భావ, శిశునానన, గోహనన, పరద్రవ్యాపహరణ, మిత్ర ద్రోహ,
భర్తృశ్వశుర శిశ్రూషరాహిత్య, భర్తరి దేశాంతరగతే దేహాలంక
రణ, కన్యావిక్రయ, విశ్వాసఘాతుక, విషదాయకత్వ, పంక్తిభేదన,
శిశువధ, గృహస్థద్రవ్యాదీనాం చార్యవిక్రయ, సదామలినత్వ, అజ్ఞా
నతః రజన్వలాభాండ పుర్ణానాం సర్వేషాంపాపానాం, మహాపాత
కానాం, ఉపపాతకానాం, సంకిలీకరణానాం, మలినీకరణానాం, అపా
తీకరణానాం, జాతిభ్రంశకరణాం, అవకీర్ణకానాం, ప్రకీర్ణకానాం,
రహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం, రహస్యకృత మహాపాతక సమ
రూపాఽతి పాతకానాం, ఉపపాతీకానాం, ఏవం బహూనాం బహు
విధానాం, సర్వేషాం పాపానా మపనోదకం యథాశక్తిప్రాయశ్చిత్తం
నిశ్చిత్వ । ఉపదిశంతు మామనుగృహ్లాంతు భవంతః ॥ అనుగృహీణ ॥
అథ కృచ్ఛత్రీయం కుర్యాత్ ॥ గోదానానిచ కుర్యాత్ ॥ శేషం
పూర్వవత్ ॥ ఇతి సువాసిని ప్రాయశ్చిత్తప్రయోగస్సమాప్తః ॥

* దుర్మరణ ప్రాయశ్చిత్తమ్ . *

ఏవంగు...తిథౌ యజమానస్య పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య
ప్రమాదాచ్చండాలాద్వైరైతస్య దుర్మరణ...ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే
పరిషద్గతీణాం గృహీత్వా ॥ సమస్తసంప...పదమ్ ॥ పితుః...దుర్మ
రణ ప్రాయశ్చిత్తాధికార...సిద్ధిరస్తు ॥ అథ కృచ్ఛత్రీయంకుర్యాత్
ఆదౌ మహానదీసానం ధేనుదానాది యథాశక్త్యాచరిష్యే ॥ తతః
సర్వప్రాయశ్చిత్తాదిసర్వంపూర్వవత్ ॥ గ్రంథవిస్తరభయాన్మలిఖ్యతే ॥

* దుర్మరణ సారాయణ బలిప్రయోగః . *

పితుః...గోత్రస్య...ప్రేతస్య పూర్వసంచిత ఇహజన్మనిదుర్మ
రణజనిత ప్రైశాచిక నివృత్తిద్వారా శాశ్వత పుణ్యలోకావాప్తిర్థం

దుర్మరణ నారాయణబలాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణస్తదంగత్వేన తదా
 దౌ... పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే || ఆదౌ గణపతిపూజాం కరిష్యే ||
 గణపతిపూజాం పుణ్యాహంకృత్వా || పవిత్రంధృత్వా || శ్రీ గోవింద
 గోవిందః పూర్వోక్త... తిథౌ పితుః... గోత్రస్య... స్య పూర్వసంచిత
 ఇహజన్మని దుర్మరణజనిత మైశాచిక నివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకా
 వాప్యర్థం యథాశక్తి ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే || పరిపద్ధక్షిణాం గృ
 హీత్వా || సమస్తసంప... కృత్య || పితుః... గోత్రస్య... స్య దుర్మ
 రణజనిత మైశాచిక బాధా నివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకా వాప్యర్థం
 నారాయణబల్యధికార... సిద్ధిరస్తు || అథ కృచ్ఛత్రయం దద్యాత్ ||
 అథ వదీతీతే గోమయేన చతురశ్రమండలంకృత్వా || తన్మధ్యే రంగ
 పల్లిం కృత్వా || నూతన వస్త్రద్వయం పరిస్తీర్య || తత్ర పంచ ప్రస్థ
 పరిమిత తిండులాన్నిక్షిప్య || పంచకళాకానిధాయ ||

శ్లో|| అయాహి ప్రేతగంభీరైః పూర్వైస్సామ్యపథోత్తమైః ||
 ప్రజామస్మభ్యమాణాశ్చ రయిం దీర్ఘాయురేవచ || ఇతి మంత్రేణ
 మధ్యకలశే ప్రేతమావాహ్య ||

శ్లో|| పూషతోషా యమేభూయా త్వర్వ పాపాప నుత్తయే ||
 హమాగ్రీకర సంవిత సమస్తా శాంతి రాంతరః || ఇతి పూర్వకలశే
 నారాయణ మావాహ్య ||

శ్లో|| వృషాధిరూఢం దేవేశం సర్వలోకైక కారకం || ధ్యాయే
 ద్బ్రహ్మదిభిస్తుత్యం మమ పాపం వ్యసోహను || ఇన్యుత్తరకలశే బ్రహ్మ
 మావాహ్య ||

శ్లో|| విరించిక వాక్పతిం శ్వేత పద్మస్థం పద్మనన్నిభం || అక్ష
 స్రక్కుండికా భీతి దానహస్తం విభావయే || ఇతి పశ్చిమకలశే బ్ర
 హ్మణ మావాహ్య ||

శ్లో|| రక్తదృష్టిం పాలహస్తం యమం మహిష వాహనం ||
 కరాశవదన సింహంగం భీషణం భజే || ఇతి దక్షిణకలశే యమమా
 వాహ్య || అథ ఇంద్రాద్యప్త దిక్పాలకా నావాహ్య || శ్లో|| ఇంద్రో
 హివాసతీనాథః శచీద్యేస్తునాయకః || వజ్రాయుధశ్చ ప్రాచీనః తస్య
 ప్రదానతోగజః || ఇంద్రం సంగం... స్థాపయామి పూజయామి ||

శ్లో॥ అగ్నిస్తేజోవతీవాసి స్వాహాదేవ్యాః ప్రియఃపతిః । మేమా
యాథశ్చక్తిధరః దివ్యాగ్నేయాం ప్రతిష్ఠతః ॥ అగ్నిం లోకపాలక
మావాహయామి ॥

శ్లో॥ యమస్సంయమనీనాథః శ్యామలాయా మనః ప్రియః ।
దండభృన్మహిషారూఢో దక్షిణస్యాందిశి స్థితః ॥ యమంలోకపా ... ॥

శ్లో॥ కృష్ణాంగనా పుగం యస్య దీర్ఘా భార్యా సరోజాయః ।
శస్త్రకుంతో విరృతిశ్చనైరృత్యాం దిశిసంస్థితః ॥ నిర్ముతి లోక ... ॥

శ్లో॥ పురిశ్రద్ధావతీ యస్య ప్రియభార్యాచ కాళికా । సక్ర
వాహః పాశధరో వరుణఃపశ్చమేశ్వరః ॥ వరుణం లోక ... మి ॥

శ్లో॥ వాయుర్గంధవతీనాథః కించతస్యాంజనాప్రియా । సారంగ
వాహోద్భజభృత్ వాయువ్యాం దిశివర్తతే ॥ వాయుంలోక ... మి ॥

శ్లో॥ కుబేరశ్చాలకాయాంతు చిత్రరేఖా ప్రియాంగనా । హ
యోవాహః ఖడ్గదరః ఉదీచ్యాం దిశివర్తతే ॥ కుబేరం లోక ... మి ॥

శ్లో॥ యశోవతీశ ఈశానః సార్వభౌమతీశ్వరః । ఈశాన్యాందిశి
సంభృతి వృషారూఢ స్త్రీ శూలభృత్ ॥ ఈశానం లోక ... మి ॥

శ్లో॥ శుద్ధస్ఫటికసంకాశం సహస్రదిత్య పర్వసం । నీలజీమూత
సంకాశం నీలాంజన సమప్రభం ॥ క్షేత్రపాలకమా ... మి ॥

శ్లో॥ మహావిష్ణుం శంఖపద్మ సుదర్శన గదాధరం । ధ్యాయే
హం నీలశౌరాంగం పద్మస్థ కమలాపతిమ్ ॥ విష్ణుమావాహయామి ।

అచ్యుతమావాహయామి । అనంతమావాహయామి । గోవిందమా
వాహయామి ॥ అథ కలశేషు పంచామృతాని పంచరత్నాని పంచ

త్వక్పంచలలవానిచ నిధాయ ॥ అథ కలశపూజాం కరిష్యే ॥ శ్లో॥
కలశస్యముఖే... సమూశ్రితాః ॥ గంగేచయమునే కృష్ణే... కురు ॥ ఆ

యాంతు... సంప్రోక్ష్య ॥ శ్లో॥ శిరః శ్రోత్రం తథానాసా మోఘం
ఞ్హ్వం శిఘ్రేవచ కంఠం కుక్షీంచ హృదయం కటింబాహుం తథాం

గుళీం ॥ ఉరూ జానూచ పాదాంశం తత్తన్యాసం వినిర్దిశేత్ ॥ స్థిగో
భవ... స్థిరాననంకుర ॥ అథ ఊడశోపచారపూజాం శృమాపయేత్ ॥

అశ కేశవాది చతుర్వింశతి నామపూజాం కుర్యాత్ ॥ క్షీరాన్నం
నివేద్య ॥ పితుః దుర్మరణజనిత పైశాచిక విముక్తిద్వారా పుణ్యలో

కావా ప్తిరస్తు । అథ హోమ విషయో వై కల్పికః ॥ తత్కరణే బ్ర
హ్మణైః కార్యమ్ ॥ హోమార్థం ఋత్విగ్వరణం కుర్యాత్ ॥ ఏవం
గుణ... తిథౌపితుః... గోత్రస్య... స్య శాశ్వతపుణ్యలోకావాప్త్యర్థం
అంధత్వ మూకత్వ కాణత్వ బధిరత్వ పైశాచికబాధా నివృత్త్యర్థం
తదుక్తహోమం కరిష్యే ॥ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది హోమ ప్రయోగాం
తం బ్రాహ్మణైః కార్యమ్ ॥ అత్ర తిలాజ్య తండుల కుశసహితహో
మం కుర్యాత్ ॥ య మాసస్య పితే... గోత్రాయ... ఇదంసమమ ॥
బ్రహ్మణేనమః । రుద్రాయనమః । యమాయనమః । వైవస్వతాయ
నమః ॥ శ్లో॥ పూషాతోష యమే భూయా త్వర్వ పాపాను త్తయే ।
సహస్రీకర సంవీత సమస్తాశాంత రాంతరః ॥ శ్రీనాగాయణాయ...
ఇదంసమమ ॥ శ్లో॥ శంఖచక్ర గదాపద్మ రాజమాన కరాంబుజం ।
సువర్ణవర్ణ పురుషహూతికం హృదివిభావయే ॥ నారాయణాయనమః ।
ఇతి అష్టోత్తరశత హోమంకుర్యాత్ ॥ ౧౦౮ ॥ అథాష్టదిక్పాలక హో
మంకరిష్యే ॥ ఇంద్రదాయనమః... ఈశానాయనమః । ఊర్ధ్వ పురుషా
యనమః । పృథివ్యైనమః । అగ్నయేనమః । రుద్రాయనమః ॥ అస్మిన్
కర్మణి మంత్రవిషయాన కాలవిషయాన కర్మవిషయాన సమస్తప్రాయ
శ్చత్వార్థం కేశవాదిహోమం కరిష్యే ॥ కేశవాయనమః... శ్రీకృష్ణా
యనమః ॥ అథ శుద్ధోదక మార్జనంకుర్యాత్ ॥ అచార్యాయ బ్రహ్మ
త్వ దక్షిణం దద్యాత్ ॥ తతో బలిప్రదానార్థం దక్షిణభిముఖో
భూత్వా ॥ గోమయేన అష్టదిక్షుమండలాని కృత్వా ॥ తత్ర దక్షాభి
పరిస్తీర్య ॥ దవోఽపరి తిలోదకం దదామి ॥ ౧౦౯ ॥ ఏవంగుణ... తిథౌ
పితుః... గోత్రస్య... స్య దుర్మరణజనిత పైశాచికబాధా నివృత్త్యర్థం
నారాయణ బలిప్రదానానికరిష్యే ॥ నారాయణాయ ఇమం పిండం
దదామి । రుద్రాయ ఇమం పిండం దదామి ॥ వైవస్వతాయ ఇమం
పిండం దదామి ॥ తతః తతః సంకర్షణాది కృష్ణాంతం పిండం దద్యా
త్ ॥ ఏతేషాం తిలోదకాని కుర్యాత్ ॥ అథ గోదానాని దశదానా
నిచ కుర్యాత్ ॥ అనేక దుర్మరణజనిత పైశాచిక బాధా నివృత్త్యర్థం
దుర్మరణ బలిప్రదానైః... పితుః... గోత్రస్య... స్య శాశ్వత విష్ణులో
కావాప్తిరస్తి భవంతోబ్రువంతు ॥ శాశ్వత... రస్తు ॥ నారాయణ

బ్రహ్మ- రుద్ర-యమ కలశోదకాని మధ్యమకలశే కించిన్నిత్యైవ్యః
 కర్తా శేషోదకేన ఆత్మానం మార్జయేత్ । బలిపిండా నుద్వాప్య ।
 మంటపదానం ఆచార్యాయ దద్యాత్ । మధ్యమకలశోదకం దమాన
 దేశే అథవా అస్య దేశేవా విస్మయేత్ । కర్తాస్మాత్వాః శుద్ధవస్త్రాణి
 ధారయేత్ । బ్రాహ్మనాహూయ । పవిత్రంధృత్వాః ఏవంసుధ...
 తిథా పితుః... గోత్రస్య...స్య దుర్మరణ నారాయణబలి శ్రాధణం
 కరిష్యే । పరివద్దక్షిణాం గృహీత్వాః సమిప్తసంప...కర్తుం అధికార
 సంపదస్తు ॥ ఏవం...ర్థం పితుః... గోత్రస్య...స్య దుర్మరణ నారా
 యణబలిశ్రాధణం ఏకోద్దిష్టవిధానేన సదైవమద్యకరిష్యే । పితుః...
 స్య నారాయణబలిశ్రాధే కుశచ్చదనంకుర్యాత్ । విష్ణు సానుగస్థానే
 ఊణః కర్తవ్యః ఊణందదామి । బ్రహ్మసానుగస్థానే ఊణందదామి
 రుద్ర...దదామి యమ...మి । వైవస్వత...మి! పితుః... గోత్రస్య
 ...స్య స్థానే ఊణందదామి! అశ్రోధనైశ్చౌచ...శ్రాధకర్మకరిష్యే!
 అథ గోమయేన పద్మాండలాని కృత్వా । పాద్యస్థానే సాక్షతా ఇమే
 కుశాః । పుష్పసహిత ఇమే అక్షతాః । అ యంగంధః । ఇమేకుశాః॥
 సకలారాధనై...మస్తు ॥ ఏవం పద్మాండలాన్యభ్యర్చ్య । పితౄ మం
 డలే తిలేపకార్యం । విష్ణుసానుగ స్వాగతంసమః । స్వాగత మిదంతే
 పాద్యంసమః । నమోబ్రహ్మణ్య...నమోనమః॥ ఏవంక్రమేణ పాదా
 ప్రయోగంకుర్యాత్ । కర్తా స్వయంచ పాదాప్రత్యక్ష్య । అథ సర్వ
 త్ర విష్టరందద్యాత్ । ఏవం...పితుః... గోత్రస్య...స్య నారాయణ
 బలిశ్రాధకర్మ కరిష్యే । తిలోవికిరేత్ । సర్వే ఆనుద్రవ్యపదార్థా
 శ్చుచయో భవంతు । అథ సర్వత్రాఽవాహనాఽసనక్షిణాని దద్యా
 త్ ॥ అధార్ఘ్యం । విష్ణుసానుగ ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి । బ్రహ్మ
 ...మి! రుద్ర...మి! యమ...మి! వైవస్వత...మి! పితః... గోత్ర
 ...ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి! ఇతి ప్రత్యేక ప్రత్యేకం బ్రాహ్మణహస్తే
 అర్ఘ్యందద్యాత్ । సర్వత్వ గంధందద్యాత్ । అలంకారార్థం అక్ష
 తాదద్యాత్ । శీశవాతోష్ణ...ప్రయచ్చమే! సర్వత్ర పశ్యదానం
 దద్యాత్ । తదభావే ఇమేకుశాః ॥ ఇతి అర్చనసంపూర్ణం...స్తు ।

(బ్రాహ్మణులవద్ద విశ్శక్తువేసి బియ్యము, పెసలు, మినుములు నేయి, మిర్చి మొదలగునవి తన శక్తికొలది సమర్పింపవలయును.)

శ్లో॥ పుండరీకాక్ష గోవింద వాసుదేవ జనార్దన । మయార్చిత మింద్రవ్యం పవిత్రం కురు సర్వదా ॥ విష్ణుసానుగ ఇదమామం సోప న్మరం సదక్షిణాకం సతాంబూలం విష్ణుసానుగ ప్రీత్యర్థం సంప్రదే నమః । బ్రహ్మసానుగ ఇద ... నమః ॥ రుద్రసానుగ ఇద ... నమః ॥ వైవస్వతసానుగ ఇద ... నమః ॥ పితే... గోత్రాయ ... య ఇద ... నమః ॥ గయాయాం దత్తమస్తు । ఏవంగుణ ... తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య ... స్య నారాయణబలిశాద్ధే పితరం ... గోత్రం ... ఉద్దిత్య త్వయాకృత నారాయణబలిశాద్ధే పితుః ... గోత్రస్య ... స్య దుర్మరణజనిత ప్రేశాచిక బాధానివృత్తిద్వారా పుణ్యలోకావాప్తిరస్మితి భవనోబ్రువంతు ॥ దుర్మరణ ... రస్తు । (తిలోదకం త్యజేత్) ఆమ పాతే అమృతభో నే తృప్తిరపీతి కర్తా, తృప్తోభవ । ఇతి బ్రాహ్మణాః వదేయః ॥ ఏవం ... తిథౌ పితుః ... గోత్రస్య ... స్య దుర్మరణ జనిత ప్రేశాచిత బాధానివృత్త్యర్థం పిండప్రదానానికరిష్యే ॥ పూర్వ భాగే విష్ణుపిండం, పశ్చిమభాగే బ్రహ్మపిండం, ఉత్తరభాగే రుద్రపిండం, దక్షిణభాగే యమపిండం, పురోభాగే వైవస్వతపిండం, మధ్యే ప్రేతపిండందద్యాత్ ॥ అథ గోనుయేనానులిప్య । దర్భాకృతి స్తీర్య దర్శోపరి తిలోదకం దదామి ॥ విష్ణుసానుగప్రీతయే ఏష తే పిండో నమః ॥ గయాయాం దత్తమస్తు ॥ బ్రహ్మసానుగ ... మస్తు ॥ రుద్రసానుగ ... మస్తు ॥ యమసానుగ ... మస్తు ॥ వైవస్వతసానుగ ... మస్తు ॥ పితే ... గోత్రాయ ... య ఏష తే ... మస్తు ॥ తూష్టిం పిండశేషం నిధాయ । పిండోపరి తిలోదకం దదామి ॥ పిండపూజాంకృత్వా ॥ గోదానంకృత్వా ॥ పితుః ... గోత్రస్య—స్య దుర్మరణజనిత నారాయణబలిశాద్ధే పిండ ప్రదానేన పితుః—దుర్మరణజనిత ప్రేశాచిక—బ్రువంతు ॥ యజమానస్య పితుః—దుర్మరణ—గస్తు ॥ తిలోదకం త్యజేత్ । అంధత్వ మూకత్వ కాణత్వ బధిరత్వ ప్రేశాచిక బాధానివృత్తి—రస్తు ॥ గయాయాం పిండసద్భూతభవంతు । పిండానుద్వాసయిష్యే ॥ ఉద్వాసయ ॥ (సప్తం) అయోధ్యా మధురా—లభేత్ । పిండస్థానే శాం తిరస్తు

పుష్టిరస్తు । తుష్టిరస్తు । వృద్ధిరస్తు । గృహే ధనధాన్య సమృద్ధిరస్తు ।
తతః । బ్రాహ్మణాశీర్వాదః । గోత్రాభివృద్ధిరస్తు । వంశాభివృద్ధిరస్తు ।
అస్యగృహే శ్రీమహా—రస్తు । ఏవం నారాయణ బలికాధం పూ
ర్వాహ్నే కార్యమ్ । దుర్మరణ — బాధా విముక్తిం కరోతు ॥ ఇతి
దుర్మరణ నారాయణబలిప్రయోగ సమాప్తః.

(కొందఱు కేశవాది పదిరెండు నామంబులచేత పన్నిద్దఱు
బ్రాహ్మణులను, ప్రేతోద్దేశంబుగా నొంవిపునిన్ని మొత్తము గతి
గురిని నియమించుచుందురు. పేతశబ్దములు వసుశబ్దములు మొద
లగునవి దేశాచారముల పనుసరించవలయును.

* అ ధ నా రాయణ బలి కాల పరిమితి : .

వాక్యం॥ దుర్మృతస్య పురుషస్య సంస్కారాత్పూర్వం వత్స
రాంతే మాణ్మాసే త్రిమాసేవా త్రిపక్షేవా సప్త్యోవా యథోక్తప్రా
యశ్చిత్తంకృత్వా నారాయణబలిం కృత్వా మంత్రీ సంస్కారం
కుర్యాత్ ॥

కేచిత్పక్షః ॥ పేత తంత్రీం నిర్వర్త్య తతః ఏతన్నియమేన
నారాయణబలిం కార్యమితి కేచిత్ ॥

* పు న ర్ద హ న క్రి య . *

సప్తత్యంతరే ॥ శ్లో॥ దేశాంతర మృతానామను రాజభిర్వా
విహదిభిః । శేషామంగం పలాశాద్వైః కృత్వాదేహం పునర్దహేత్ ॥

తా॥ దేశాంతరమందు మరణమునొందిన వానియొక్కయు,
రాజబండనచే మృతినొందిన వానియొక్కయు, విహదులచే మరణము
నొందినవానియొక్కయు శరీరమును పలాశాదులచే నిర్మించి పు న ర్ద
హన సంస్కారమును జేయవలెను.

* అ ధ వి షూ చీ మ శూ చీ జా డ్య మృ తి : *

శ్రాద్ధమయూభే మార్కండేయః ॥ శ్లో॥ మారీకుద్వివిధాప్రో
క్తా తంత్రేషు వివిధేష్వపి । మశూచికశేమగదం విషూచిరపశేవినుః ।
ఏతద్వ్యాధి మృతాదౌచప్యై సంస్కార్యా నరై స్తదా । ఖననం కా
ర్య మిత్యాహు ర్మనయః కాలకోవిదైః । పంచమేచ్ఛైవ పక్షేతు కా
ర్యాచౌత్తరిక్రీయా ॥ నియమం చైతదుల్లంఘ్య కామదక్షానతోపివా.

కుర్వంతి యేనరాస్తేతుహ్యశుభం పాప్సువంతిహి। ప్రేతస్య చాంధ
నరకపాప్తిరేవప సంశయః। ప్రేతతంత్రం ప్రకుర్యస్తే స్వస్వవర్ణాను
సారథః।

తా॥ కలరావ్యాధులచేతగాని, మహూచి బాధలచేతగాని ప్రే
తలు మృతిబొందినప్పుడు వెంటనే ఖననముచేసి విదవపక్షిమందు ప్రే
తకు జరుపవలసిన మంత్రకలాపముమొదలగు ప్రేతశాస్త్రములన్నియు
జరుపవలెను. కొందఱు యీమార్గమును ఆవిలంబించక వెంటనే
శాస్త్రములుచేయుదురు. ఆ పక్షిమందు ప్రేతకు నరకప్రాప్తియు,
కర్తవ్యశుభమును వాటిల్లునని శాస్త్రమయ్యాఖమందు చెప్పబడెను.

* దర్శనవివ్రతిర్ణయః *

లిఖతధర్మశాస్త్రే। శ్లో॥ చతుర్ద్వీర్భ పుంశైస్తు బ్రాహ్మణస్య
పవిత్రకమ్ । ఏకైకంన్యూనముత్సృజ్య వర్ణానాంతు పవిత్రీకమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణునికి నాలుగుదర్శనచేతను, క్షత్రియునికిమూడు
దర్శనచేతను, వైశ్యునికి రెండు దర్శనచేతను, శూద్రునికి నొకదర్శ
నచేతను పవిత్రమును కట్టవలయును.

శ్లో॥ కుశమూలే స్తితోబ్రహ్మ కుశమధ్యే జనార్దనః। కుశాగ్రే
శంకర స్తిష్ఠే త్రైయోదేవ వ్యవస్థితాః ॥

తా॥ కుశమొదలు బ్రహ్మ- కుశమధ్యమందువిష్ణువు, కుశాగ్ర
మందు శంకరుఁడు నుందురు. కాబట్టి ఈ ముగ్గురు దేవతలు పవిత్ర
దర్శనము వ్యవస్థితులైరి.

శ్లో॥ జపాదాసేచ హోమేచ స్వాధ్యాయే జలతర్పణే। యజ్ఞో
పవీతే మాంజ్యాంచ తథాతుక పవిత్రకే । బ్రహ్మాగ్నింధిం విజ నీయా
దన్యత్రతు యధారుచి ।

తా॥ జపకాలమందు, హోమకాలమందు, దానకాలమందు,
అధ్యయన కాలమందు, జలతర్పణ కాలమందు, యజ్ఞోపవీతముందు,
మాంజీయందు అటువలెనే కుశోచేయబడిన పవిత్రముందు బ్రహ్మ
ముడి వేయవలయునని తెలిసికొనవలయును. ఇతర కర్మలయందు
ఇష్టమయిన ముడి వేయవలయును.

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలేచ తథా ప్రాజ పత్యం విచక్షణైః । అంగుష్ఠ్యగ్రే స్మృతం దైవం శీత్ర్యంతర్జనిమూలకే ॥

తా॥ బొట్టనవేలడుగున బ్రహ్మతీర్థము, ప్రేళ్ళ కొనయందు దైవతీర్థము, తర్జని వేలడుగున పితృతీర్థము, చెప్పబడినది.

ఇతి పవిత్రనిర్ణయ స్సమాప్తః.

* అథ మండలవిధానమ్ . *

లిఖతస్మత్ పంచమోఽధ్యాయే ॥ శ్లో॥ చతురశ్రిం బ్రాహ్మణస్య త్రికోణం క్షత్రియస్యచ । వర్తులంచైవ వైశ్యస్య శూద్రస్యాభ్యుక్షణం స్మృతమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణునకు చౌకము, క్షత్రియునకు ముక్కోణము, వైశ్యునకు గుండము, శూద్రునికి నీరుచల్లుట చెప్పబడియున్నది.

కించ॥ లఘు అత్రిసంహితాయాం పంచమోఽధ్యాయే॥ శ్లో॥ బ్రహ్మ విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ శ్రీ హుతాశన ఏవచ : మండలాన్యుపభుంజంతే తస్మాత్కుర్వంతి మండలమ్ ॥ శ్లో॥ యాతుధానాః పిశాచాశ్చ కూరాశ్చైవతు రాక్షసాః । హరంతి రసమన్నస్య మండలేన వివర్జితే ॥ గోమయం మండలంకృత్వా భోక్తవ్యమితినిశ్చితమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణుని మండలమునకు బ్రహ్మయు, క్షత్రియుని మండలమునకు విష్ణువును, వైశ్యునిమండలమునకు రుద్రుడును, శూద్రునిమండలమునకు శ్రీ హుతాశనుడును నధిదేవతలై యా మండలము ననుభవించును. కావున మండలముల నెల్లప్పుడు చేయవలయును. అట్లుచేయనియెడల రాక్షసులు, పిశాచాదులు, కూర్మలైన యసురులు ఆన్నరసమునపహరించెదరు. ఇతి మండలవిధిస్సమాప్తః.

* అథ ఉదకుంభత్రాన్తమ్ . *

హేమాద్రా స్మృతి సముచ్చయే ॥ శ్లో॥ ఏకాదశా హత్ప్రభృతి ఘటస్తాయావై సంయుతః । దినేదినే ప్రదాతవ్యో యావత్సంవత్సరం సుతైః ।

తా॥ ౧౧ వ దినముమొదలు నుదకుంభముతో గూడిన ఆమద్రవ్యములను ప్రతినీత్యము సంవత్సరమువఱకు నొక విప్రుకి దానము చేయవలయును.

మదనరశ్మే, గాతమః॥ శ్లో॥ అదైవం పార్వణశ్రాద్ధే సోద
కుంభ మధర్మకం । కుర్యా త్రవత్వాద్వికా చ్చాధ్ధా త్సంకల్ప విధి
రస్యహమ్ ।

తా॥ ప్రత్యాబ్ధిక పర్యంతము పార్వణశ్రాద్ధ ధర్మములన్నియు
నక్కఱలేకుండగ దైవహీనముగ సంకల్పవిధిచే మదకుంభ శ్రాద్ధము
మాత్రము ప్రతిదినము జేయవలెననుట.

ఉదకుంభ శ్రాద్ధమందు పిండము వైకల్పికము. “అహరహ
రన్నమస్మై బ్రాహ్మణా యోదకుంభంచ దద్యా త్పిండమప్యే కేని
గృహ్ణంతి” యని హేమాద్రిలో పారస్కర వచనమున్నది. తక్కిన
విశేషములు నిర్ణయసింధువునఁ జూడఁదగును.

దేవదాసీయే, గరుడః ॥ శ్లో॥ ప్రత్యహం దీపకోదేయో మా
గ్నేతు విషమేనరైః । యావత్సంవత్సరంచాపి ప్రేతస్య సుఖలిప్సయా
కుర్యాద్వాప్యే సుఖంపిత్ర్య మద్భిస్సంకల్ప్య సుస్థితమ్ ॥

తా॥ సంవత్సరపర్యంతము ప్రతిదినమును విషమమార్గమందు
ప్రేత సుఖమునకుగాను సంకల్పించి దక్షిణాభిముఖముగ దీపదానముఁ
జేయవలయును. ఇతి ఉదకుంభశ్రాద్ధం సమాప్తమ్.

* శ్రాద్ధ భోక్తృ సంఖ్యా విషయః . *

బృహత్పూర్ణాశ్రమీ సంఘమోఽధ్యాయే ॥ ప్రాజ్ఞభోదైవికౌ
విప్రా పితృప్రాయ ఉదఙ్ముఖః । ఏకైశ్చోభయత్రాస్యాదసంపత్రా
వితిక్రమః । పాత్రంచా దైవికంకృత్యా విష ఏకస్తువైతృకే ॥

తా॥ విశ్వేదేవస్థానమందు తూర్పుముఖముగ నిద్దటిని, పితృ
స్థానమునందు త్రరముఖముగ ముగ్గుటిని లేక ఉభయస్థానములయందు
ఒకరొకరయినను భుజింపఁజేయవలయును లేదా పితృస్థానమందొక
బ్రాహ్మణునినియమించి విశ్వేదేవస్థానమందుపాత్రనుంచిపూజింపవలె.

కించ, యల్లాజియ్యే ॥ శ్లో॥ శుచీన్నిమంత్రద్యౌ దైవేత్రి
విప్రా పితృకర్మణి । దైవేష్టేథవైకైకం సపిండికరణంవినా ॥

తా॥ సపిండికరణమునందుతప్ప ప్రతిసంవత్సరముచేయు శ్రాద్ధ
మునందు విశ్వేదేవ స్థానమున పరిశుద్ధులగు బ్రాహ్మణుల నిద్దటిని,
పితృస్థానమున ముగ్గుటిని లేక ఒకరొకరినిగాని నియమింప వలయును.

కొందరు విష్ణు స్థానమునుగూడ నుంచుదురు. దేశాచారముల ననుసరింపవలయును. ఇతి శ్రాద్ధభోక్తృ సంఖ్యావిషయసమాప్తః.

* అథ వైతరణీగోదానవిషయః . *

శ్లో॥ పిండ సంయోజనాదూర్ధ్వం ప్రేతత్వస్య నివృత్తయే ।
మూర్జనాదిషు సర్వేషు చతుర్థోపి నివతయే । ఏతస్మిన్ కాలే వా
బ్రాహ్మణ విపర్జనాంతేవా వైతరణీగోదానం కార్యమ్ ॥ స్మృతీసారే॥
శ్లో॥ ప్రేతలోకా త్పితృలోక గమనార్థంచ వైతరణీ । నద్యావైతరణీ
నామ్నా గాందర్వోత్తరణాయవై ॥

తా॥ ప్రేత తన నివాసస్థానమునుంచి పితృలోకమునకుఁ బోవునప్పుడు వైతరణీనదినిదాటుటకుగాను వైతరణీగోదానం చేయవలెను.

ఇతి వైతరణీగోదాన విషయస్సమాప్తః.

* అథ నాలాశవిధిః . *

యది పితృర్మరణకాలే దేశకాలాదిభిష్పంస్కార కృత్యం నకుర్వీతచేత్ । తదా సంవత్సరమధ్యే గురుశక్రమాధ్య మలమాస చాతుర్మాస్యాది దోషరహితకాలే భద్రతిథి త్రిపదర్ష భృగ్వంగారాధ్యారానార ధనిష్ఠాపంచక వ్యతిరిక్తశుద్ధదినే చంద్రతారా బలాన్వితే పునస్సంస్కార ముపక్రమేత్ । యద్యస్య స్తిచేత్తదా అస్థిభిరేవ పునర్దాహః అస్థ్యభావశ్చేత్తదా పలాశవృంతైః శరీరాకృతిం కృత్వా పునర్దాహయేత్ ॥

తా॥ తం పియోక్త మరణకాలమువందు దేశకాలాది వైపరీత్యములచేత సంస్కారకృత్యమును జేయనియెడల సంవత్సరకాల మతిమించకమునుపే గురుశక్రమాధ్యముల మాసాది దోషరహిత మైనదియును త్రిపదర్షాది దుష్టనక్షత్ర వ్యతిరిక్త దినమునందు తారాబల చంద్రబలములు గలిగియుండఁగా మఱల సంస్కారమును జేయునట్టి విధమా నుపక్రమించవలయును. అప్పు డస్థులున్నయెడల మంత్రములతో ఆ అస్థులచేత పునర్దాహమును జేయవలయును. అస్థులు నష్టమైనయెడల పలాశవృంతములచేత శరీరాకృతినిజేసి మంత్రవిధిగా దహనము జేయవలయును. పాలాశవిధికి సంచయనములేదు. క్షీరములుజల్లి పిండప్రదానము చేయవలెను.

* దే శాంతతగతమృతినిర్ణయః : *

దేశాంతరమునకుఁ బోయిన వానియొక్క వృత్తాంతము గాని సంవత్సరములలోఁగల దెలియఁబడకపోయెనేని పుత్రుఁడు గల వ సంవత్సరమందు బౌర్వదైహిక క్రియలను జేయవలయునని జాతూకర్ణ్యుఁడు వదించెను. పితృ వ్యతిరిక్తులకు గల సంవత్సరములు గడచిన పిమ్మట పైతృమేధిక కర్మలను జేయవలయునని బృహస్పతివదించెను

* అధికర్తాంతరేపితుః సజీవత్వమ్ *

కర్తాసంతకమందు తండ్రి జీవించియున్నాడని తెలిసినను, లేక తండ్రి స్వయముగ గృహమునకు వచ్చినను చేయఁదగిన విధిని జెప్పుచున్నాను. అప్పుడా వచ్చినవానిని ఘృతకుంభమునందుఁబెట్టి జ్వేతి శాస్త్రముచే నిర్దుష్టమైన లగ్నముగందు లేవఁదీసి జాతకర్మ మొదలు చూడా కర్మాది సంస్కారంబులను జేసి యేదైన నొకపర్వతమునందు గల దినములు ఉపవాసములను జేయించి పూర్వము పరిణీతయైన భార్యనుగాని, యట్టిభార్యలేనప్పుడు జేరొకభార్యనుగాని పాణిగ్రహణము వారివారి విధిచేచేసి గృహించవలయునని వృద్ధమునుపువదించె. ఘృతకుంభాదుస్మగ్నం పునర్జాతకర్మణా సద్యస్థాలం సత్సక్రిష్టే || ఇతి సంతల్ప్య || తక్కిన ప్రయోగము అచార్యునియొక్క అనుమతి ప్రకారము జఱుపవలెను. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతి.

* అధరజస్వలాకంతసూత్రవిసర్జనమ్ *

శ్లో॥ దశాహభ్యంతరే దైవాత్పైతభార్యారజస్వలా || తదా శ్రాద్ధాదికం కార్యం స్నాత్వా సూత్రం విసర్జయేత్ ||

తా॥ పదిదినములలోపల పైతభార్య రజస్వల యయ్యెనేని అప్పుడు శ్రాద్ధమునుమాత్రమునిలువకచేసి స్నానానంతరమందు కంఠ సూత్రాదికమును విసర్జించవలయును.

* అధజ్ఞాతిభోజనమ్ *

శ్లో॥ సపిండాభోజయేత్సర్వా సాదశాహం స్వశక్తితః । విషమాహస్సువాన్యాంశ్చ పుణ్యంప్రేతస్య దుర్లభమ్ ॥

తా॥ మరణాది పదిదినముల పఱకును కర్తయగువాఁడు జ్ఞాతులతోఁగూడ భోజనము జేయవలెను. లేదాచేసిననులయందైనను

కోజనమును జేయించవలయును. సపిండులు తృప్తిని బొందినయెడల ప్రేతకు సర్వోత్తమమైన తృప్తిగలుగును.

* అథ సపిండికరణే ముఖ్యకర్తారః *

శ్లో॥ పితుస్సపిండికరణం బంధుభిస్తుకృతం యది । పునః ప్రేతత్వ ముక్త్యర్థం సుతః కుర్యాత్సపిండవమ్ ॥

తా॥ తండ్రికి సపిండికరణము బంధువులచే జేయబడెనేని ప్రేతత్వవిముక్తికొఱకు పుత్రుఁడు మఱలసపిండికరణము చేయవలెను.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠపుత్రస్య సద్భావే కనిష్ఠః కురుతేక్రియాం । ప్రేతత్వాన్న విముచ్యేత పితృత్వం నచగచ్ఛతి ॥

తా॥ జ్యేష్ఠపుత్రుఁడుండఁగ కనిష్ఠుఁడు ప్రేత కృత్యంబులను జేసినయెడల తండ్రికి ప్రేతత్వముపొదు. పితృలోకంబునుగలుగదు.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠోవాథ కనిష్ఠోవా జ్యేష్ఠభార్యా సుతోదహేత్ । అగ్నికార్యే ప్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యా సుతోగ్రజః ॥ అనేకవత్స పుత్రాణాం యస్తు జ్యేష్ఠస్స ఏవహి । పితు స్సపిండికరణం కుర్యాదిత్యాహః కాశ్యపః ॥

తా॥ జ్యేష్ఠుఁడయినను, కనిష్ఠుఁడయినను జ్యేష్ఠ భార్యా సుతుఁడు అగ్నికార్యమునందుఁ బ్రధానుఁడు. అనేకవత్సలయొక్క పుత్రులలో జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికి సపిండికరణమును జేయవలయును.

ఇతి సపిండికరణ కర్తృవిషయ స్సమాప్తః.

* అథ కర్తృపక్షీ రజోదర్శనవిషయమ్ *

స్మృతిసంగ్రహే॥ శ్లో॥ దశాహాభ్యంతరే దైవాశ్చేతభార్యారజస్వలా । తదాశ్చాధ్ధాదికం కార్యం స్యాత్వాసూత్రం విసర్జయేత్ ॥

శ్లో॥ దశాహమధ్యేతు రజస్వలాచే శ్చేతస్య భార్యా యదివా ప్రసూతా । శత్రూతకాంతే విధిరత్రసర్వం తదుక్తకాలేపి సపింసం స్యాత్ ॥

ప్రేతస్య భార్యా యదివా రజస్వలా కర్తృశ్చ భార్యత్వధవా రజస్వలా । సపిండనం నైవ విధీయతేత్ర స్వాధ్వాపరేషాం విధిరేష ఉక్తః । కించ ॥ శ్లో॥ ఏకాదశేహి సప్తవాప్తే కర్తృభార్యా రజస్వలా । అద్యశ్చార్థం ప్రకుర్వీతి దానాదీంశ్చ విసర్జయేత్ ॥ రజస్వలా పతిశ్చైవ సూతికాయాః పతిస్తథా । బాండస్పర్శన పర్యంతం భర్తు

లేవ నశుద్ధతా । ఉపరాగో పరదినే సూతావేకాదశే స్మృతాః ।
మృతాహేనుత్రయోదశ్యా మార్తవే ప్రథమేహని ।

తా॥ పేతకృత్యము మధ్యయందు కర్తృ ప్రేతల యొక్క భార్యలు రజస్వలైనను, ప్రసవించినను అప్పుడు శ్రాద్ధాదికంబును వదలివేసి పిమ్మట భార్య ప్నానముజేసినవెనుక మిగిలిన కృత్యంబుల నన్నింటిని జేయవలెను. శుద్ధిదినంబున కథయొక్క భార్య రజస్వల యైనను, ప్రసవించినను ఆద్యశ్రాద్ధంబును మాత్రము చేయవలెను. శుద్ధిదినంబున మిగిలిన కృత్యములను జేయవలయును. ఉపరాగము నందు పరదినంబునందును, ప్రసూతియందు శుద్ధిదినమునందును, రజస్వల యందై దని దినమునందును, మరణంబునందు పదమూడవదిన మునందును శుద్ధిదినంబులు. మఱియొకవిషయము- ఒక స్త్రీ ఋతు దినమునకు నాలుగవదినంబున తనభర్తయొక్క మృతతిథి సంప్రాప్తమైనప్పుడు మృతవినంబుననే భర్తయొక్క ప్రత్యాద్రికము తిథినిచ్చిం చకుండా ఆదినమందే జటిసింపుట కొందరిచుటము.

ఇతి కర్తృ ప్రేతయోః భార్యాణాం రజోవిషయస్సమాప్తః.

* ఆ త స ర్ప హ త శ్రా ద్ధ ప్రి యో గః *

ఈ శ్రాద్ధమునే కొందఱు సర్పశాంతియని చెప్పుదురు. భార్యకు గర్భోత్పత్తికాకున్నను, మృతాపత్యము గలిగినను అట్లు ప్రేతి బంధకమైన ప్రేతోపద్రవము నిర్వృతికంచుటకై నారాయణబలియు, నాగబలియు జేయవలయును. అందు నారాయణబలి శుక్లైకాదశి యందుగాని. పూర్ణిమయందుగాని చేయవలెను. ఇంక నా గ బ లి దర్శయందుగాని, పూర్ణిమయందుగాని, పంచమియందుగాని. ఆ ప్రేతోపద్రవమున సవమియందుగాని చేయవలెను. శ్రాతాయం ప్రయోగః ॥ ఏవం... శ్లో బ్రాహ్మణసభాయాం మమ ఇహజన్మని జన్మాంతరేవా సంజాతే సర్పవధదోష పరిహారార్థం ప్రాయశ్చిత్త ముపదిశేత్తు భవంతః ॥ (బ్రాహ్మణులతో మనవిచేయవలెను) పిమ్మట సభయందు గోమూల్యము నుంచి ప్రార్థించునది. “సర్వేధర్మవివక్తారః”

అని ప్రార్థింపఁగా సభ్యులు చతుర్దశకృచ్చప్రాయశ్చిత్తే నాముకప్ర
త్యామ్నాయద్వారా పూర్వోత్తరాంగసహితేనా చరితేన తవశుద్ధిర్భ
విష్యతి ॥ అని యుపదేశించినపైన దేశకాలములుచ్చరించి పరిషదుప
దిష్ట చతుర్దశకృచ్చప్రాయశ్చిత్త మముస ప్రత్యామ్నాయేనాహ
మాచరిష్యే ॥ అని సంకల్పించి ట్టోరము మొదలగునవి జేసికొన
వలెను. అథ సర్వపథదోషపరిహారార్థంబోహ దండదానంకుర్యాత్ ॥
శాలిచూడేన సర్వప్రతిమాంకృత్వా ॥ తతః పార్థనం ॥ శ్లో॥ ఏహి
పూర్వమృతస్సర్వ అస్మిన్ పిష్టే సమావిశ ॥ సంస్కారార్థం మహం
భక్త్యా ప్రార్థయామి సమాహితః ॥ ఇత్యావాహ్వా ॥ సంపూజ్య ॥
అథ బలిః ॥ భోసర్వఞ్జనుం బలింగృహాణ మనూభ్యుదయంకురు ॥ ఇతి
బలింకుర్యాత్ ॥ కర్తా పాదాప్రక్షాళ్య ॥ ఏవం... ర్థం సభార్యస్య
మమేహజన్మని జన్మాంతరేవా జ్ఞానాదజ్ఞానాద్వా సంజాత సర్వపథ
దోష పరిహారార్థం సర్వసంస్కార కర్మకరిష్యే ॥ ఇతి సంకల్ప్య ॥
అథాగిదిం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ప్రేక్ష్యల్య ॥ అస్మిన్ సర్వసంస్కార కర్మణీ
దేవతా పరిగ్రహార్థ మన్వాధానం కరిష్యే ॥ అథ సర్వముఖే ఆజ్యం
నిధాయ ॥ శ్లో॥ త్రాహిత్రాహి మహాభోగీ సర్వోపద్రవ దుఃఖితః ॥
సంతతం దేహిమే పుణ్యా నిర్దుష్టాం దీర్ఘ దేహినీమ్ ॥ ప్రసన్నం హి
నాం భక్త్యాకృపాబోధినవత్సల ॥ జ్ఞానతోజ్ఞానతోవాపి కృతస్సర్వ
వధోమయా ॥ జన్మాంతరే తద్దేతస్మిన్ మత్పూర్వైర్లభనానిభో ॥
తత్సాపం నాశయక్షిప్ర మపరాధం క్షమస్వమే ॥ ఇతి సంప్రార్థ్య
నాగేంద్రం స్నాత్వాగర్భ్యతతః పునః ॥ అగ్నయేనమః ఇతి సర్వ
దహనం కార్యమ్ ॥ (సర్వము హుతిముకాఁగానే జలముచే చల్లార్ప
వలయును.) సవ్యముచేతనే సర్వసంస్కారకర్మయు జేయవలయును.
అస్థిసంచయన నుక్కటలేదు స్నానముఁజేసి గృహమునకురావలెను.
భార్యతోగూడ తనకు త్రిరాత్రుమాశౌచము. రవ దినమందు సచేల
స్నానముఁజేసి- ఏవం... ర్థం స్వస్వరూపితే బ్రాహ్మణాయ యథా
శక్తి ఉమదానం కరిష్యేనమః ॥ అథ వ్రాయశ్చిత్తంకృత్వా ॥ ఏవం
... ర్థం సర్వశాస్త్రం సద్యః కరిష్యేనమః ॥ సర్ప- అశంక- శేష-
కపిల- నాగ- కాలిక- శంఖపాల- భూధర- ఇత్యిష్ట బ్రాహ్మణా

నిమంత్ర్య ॥ త్షణం దద్యాత్ ॥ మండలం కుర్యాత్ ॥ సర్వస్వరూపితే
 బ్రాహ్మణాయ ఇదం పాద్యందదామి ॥ అనంతస్వరూ...మి ॥ శేష
 స్వరూ...మి ॥ కపిల స్వరూ...మి ॥ నాగస్వరూ...మి ॥ కా లి క
 స్వరూ...మి ॥ శంఖపాలమి ॥ భూధరమి ॥ సర్వత్ర
 పాదాప్రత్యక్ష్య ॥ సమో బ్రహ్మణ్య...నమ, ॥ శ్లో! య ధే చ్చ సి
 మహారాజ...సమోనమః ॥ తోయం శిరసిధారయేత్ ॥ కర్తా పాదా
 ప్రత్యక్ష్య ॥ సర్వస్వరూపితే బ్రాహ్మణాయ ఇదమాసంనందదామి ॥
 సర్వత్ర ఆసనందద్యాత్ ॥ అథావాహనంకుర్యాత్ ॥ త్షణానిదద్యాత్ ॥
 భోసర్వ ఇదంతే అర్ఘ్యందదామి ॥ అనంతాయ...దదామి ॥ శేషాయ
 ...మి ॥ కపిలస్వరూపాయ...మి ॥ నాగస్వరూపాయ...మి ॥ కాలి
 కస్వ...మి ॥ శంఖపాల...మి ॥ భూధర...మి ॥ గంధాక్షత ధూప
 దీప వస్త్రాదిదానం సర్వత్రకార్యమ్ ॥ (పిమ్మట బియ్యము మొదలగు
 నవి బ్రాహ్మణులకు సమర్పించవలెను.) సర్పాయ ఇదమామం సపరి
 కరం సవ్యంజనం సతాంబూలం సదక్షిణాకం సతిలాపిధానోదకుంభం
 బ్రాహ్మణాయ సంప్రదదేనమమ ॥ అనంతాయ...నమమ ॥ శేషాయ
 ...నమమ ॥ కపిల స్వరూపాయ...నమమ ॥ నాగ...నమమ ॥ కాలిక
 ...నమమ ॥ శంఖపాల...నమమ ॥ భూధర...నమమ ॥ బ్రాహ్మణా
 సంతుష్టయేత్ ॥ ఏవం...ర్థం సర్వబలి పిండప్రదానాని కరిష్యేనమః ॥
 గోమయేనానులిప్య ॥ దర్భాన్ పరిస్తీర్య ॥ యవోదకం దదామి ॥
 సర్పాయ ఇమం పిండందదామి ॥ అనంతాయ...దదామి ॥ శేషాయ
 ...మి ॥ కపిలస్వరూపాయ...మి ॥ నాగ...మి ॥ కాలిక...
 మి ॥ శంఖపాల...మి ॥ భూధర...మి ॥ తూష్ణీం పిండశేవం
 నిధాయ ॥ పిండనాముపరి యవోదకందదామి ॥ అథ పిండపార్వణ
 పూజాం కరిష్యేనమః ॥ పిండే వస్త్రం నిధాయ ॥ దర్భప్రతాంతసమ
 ర్పయామి ॥ ధూపమాఘాపయామి ॥ దీపం దర్శయామి ॥ ధూప
 దీపానంతరం శుద్ధాచమనం సమర్పయామి ॥ అథ నైవేద్యంకుర్యాత్ ॥
 యథాశక్తి దక్షిణం దద్యాత్ ॥ అథ గోదానం బ్రాహ్మణాయ
 దద్యాత్ ॥ అనేన సర్వబలి పిండప్రదానేన భగవాన్ తస్యా...భో
 సర్వ పుణ్యలోక ప్రాప్తిరస్తు ॥ మమ వంశవృద్ధింకురు ॥ అయోధ్యా

మధురా...లభేత్ ॥ పిండానుద్వాసయేత్ ॥ కర్తా పాదాప్రక్షాళ్య ॥
 ప్రిగ్భాగే నూరసవత్త్రం పరిస్తీర్య ॥ తత్ర తంకులం పూరయిత్వా ॥
 ఏకం కలశం నిధాయ ॥ తదుపరి వత్త్రం నిక్షిప్య ॥ నాగ స్వరూప
 సువర్ణ ప్రతిమాం నిధాయ ॥ సర్వస్వరూప మావాహయామి అనం
 త...యామి ॥ కేష...యామి ॥ కపిల...యామి ॥ నాగ...యామి ॥
 కాలిక...యామి ॥ శంఖపాల...యామి ॥ భూధర...యామి ॥ కేచి
 త్యుష్ట కలశస్థాపనం కుర్యుః ॥ అథ షడశోపచారై రభ్యర్చ్య ॥ అథ
 ప్రార్థనా ॥ శ్లో॥ బ్రహ్మలోకేచయే సర్వాశ్చేష నాగపులోగమః ॥
 నమోస్తుతేభ్య స్సుప్రీతాః ప్రసన్నాస్సంతుతే సదా ॥ విష్ణులోకేచ
 యేసర్వాః వాసుకి ప్రముఖాశ్చయే ॥ నమోస్తుతేభ్య స్సుప్రీతాః
 ప్రసన్నాస్సంతుతేసదా ॥ రుద్రలోకేచయేసర్వాస్త్యక్ష ప్రముఖా
 శ్చయే ॥ నమోస్తు—సదా ॥ ఖండవస్య తథాదాహే స్వర్గంయేచ
 సమాశ్రితాః ॥ నమోస్తు—సదా ॥ సర్వసత్వేచయేసర్వా అస్తికే
 వచ రక్షితాః ॥ నమోస్తు—సదా ॥ మలయైవైవచ యేసర్వాః కన్హో
 టక ముఖాశ్చయే ॥ నమోస్తు...సదా ॥ ధర్మలోకేచ యేసర్వావైత
 రణ్యాం సమాశ్రితాః ॥ నమోస్తు...సదా ॥ యేసర్వాః పార్వతీయేషు
 గరీ సంధిషు సంస్థితాః ॥ నమోస్తు...సదా ॥ గ్రామేవాయదివారిణ్యే
 యేసర్వాః ప్రచరంతిహి ॥ నమోస్తు...సదా ॥ పృథివ్యాంచైవయే
 సర్వా యేసర్వా బలిసంస్థితాః ॥ నమోస్తు...సదా ॥ రసాతలేచయే
 సర్వా అనంతాద్యా మహాబలాః ॥ నమోస్తు—సదా ॥ తతః ఆచా
 ర్యం సంపూజ్య ॥ ఏవం—త్థం కృతస్య సంసకార కర్మణ స్సద్గతి
 సిద్ధ్యర్థమిమం నాగం శౌవర్ణం సకలశం సవత్త్రం దక్షిణాకం తుభ్య
 మహం సంప్రదదేనమమ ॥ అనేన స్వర్ణనాగదానేన అనంతాదయో
 నాగదేవతాః ప్రియతామ్ ॥ యస్య స్మృత్యాచ నమోక్త్యా—మయా
 కృతం సర్వసంసకారాభ్యం కర్మ తద్భవతాం విప్రాణాం వచనాత్పర
 మేశ్వర ॥ ప్రసాదాత్సర్వం పరిపూర్ణమస్తు ॥ తథాస్తు ॥ ఇతి విప్రాః
 వదేయుః ॥ బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణం దద్యాత్ ॥ ఆశీర్వాదః ॥ నూ
 తన వస్త్రాణి ధారయేత్ ॥

శ్లో॥ కృత్వా సర్వస్య సంస్కారమనేన విధినానరః । నిరోగో
జయతే యీప్యం సంతతిం లభతే శుభామ్ ।

ఈ పూర్వోక్తప్రకారముగ సంస్కారము జేయువానికి మహా
రోగమైనను శీఘ్రముగ నిర్వర్తించును. శుభమైన సంతతియు గలు
గును. సూర్యప్రార్థనం కుర్యాత్ ।

ఇతి సర్వసంస్కారవిధి స్సమాప్తః.

* మృతాశౌచాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయమ్ . *

యాజ్ఞవల్క్యః శ్లో॥ మాతుర్దశాహ మధ్యేతు పితుః ప్రత్యా
బ్ధికం యది । రుద్రాహేషోడ శాత్పర్ష్యంపితుశ్శ్రాద్ధంసమాచరేత్ ॥
పితుర్దశాహమధ్యేతు మాతుః ప్రత్యాబ్ధికంయది । రుద్రాహేషోడశా
త్పర్ష్యం మాతుశ్శ్రాద్ధం సమాచరేత్ । (పోడ శాత్ స పిం డీ
కరణ్యాదిత్యర్థం ॥)

తా॥ తల్లియొక్క మరణదినము మొదలుకొని దశాహములలో
పల తండ్రీయొక్క ప్రాతీసంవత్సరిక శ్రాద్ధము సంభవించు నేని ౧౧ వ
దినమునందు శ్రాద్ధహోమమైన పిమ్మట పోడశములకు పూర్వము
నందు ప్రత్యాబ్ధిక శ్రాద్ధమును జేయవలయును ఆ ప్రకారముగానే
తండ్రీయొక్క మరణదినము మొదలుకొని పదిదినముల లోపల తల్లి
యొక్క ప్రాతీసంవత్సరిక శ్రాద్ధ ముంరిగిమైనయెడల ౧౧వ దినము
నందు పోడత శ్రాద్ధమైన పిమ్మట తల్లియొక్క ప్రాతీసంవత్సరిక శ్రా
ద్ధమును జేయవలయునని యాజ్ఞవల్క్యునివగుచుచెప్పి ఇట్లు
పోడతమతకనగా సపిండీకరణమునకిని యుండును. ఇతి వ్యాఖ్యానం
చాంతర్గత శ్రాద్ధవిషయ సమాప్తః.

* దశదానమంత్రాః . *

దేశకాలా సంకీర్త్య మను పితుః పాపక్షయార్థం దశదానాని
కరిష్యేనమః । ఇహిసంకల్ప్య । ప్రత్యేకం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య ॥

నోదానం శ్లో॥ గవామంగేభు సిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ ।
యస్మాద్విస్మచ్చివంమే స్యాదితశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే । ఇతి నోదా
నం దవాత్ । భూదానం శ్లో॥ సర్వసప్తా శ్రవణాభూమి ర్వగా
హేం సుధృతా । అనంత పుణంఫలదా అతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥

భూదానం దద్యాత్ || తిలదానం || శ్లో|| తిలాః పాప హరాన్నిత్యం
విష్ణోరేహ సముద్భవాః | పాపం హరంతుమే షీః స మతశ్శాంతిం ప్ర
యచ్ఛమే || తిలదానం కుర్యాత్ | హిరణ్యదానం || శ్లో|| హిరణ్య
గర్భ గర్భస్థం హేమబీజం విభావసాః | అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాం
తిం ప్రయచ్ఛమే || హిరణ్యదానం కుర్యాత్ || ఆద్య దానం || శ్లో||
కామధేనోస్సముద్భూతం సర్వకృతుషు సంస్థితం | దేవానా మూద్య
మాహార మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే || ఆద్యదానం కుర్యాత్ || వస్తు
దానం || శ్లో|| శీతవాతోష్ణ సంత్రాణం లజ్జాయా లక్షణంపరం | దేహ
లంకరణం వస్తు మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే || వస్తుదానం కుర్యాత్ ||
భాగ్యదానం || శ్లో|| భగ్యం కరోషిదాతార మహలోకే పరత్రయ |
యస్మాత్తస్మా చ్చివంమేస్యాదత శ్శాంతి ప్రయచ్ఛమే | భాగ్యం
దద్యాత్ || గుడదానం || శ్లో|| ఇత్సుఖం సముద్భూతోగుడో మధు
విరాజితః | యస్మాత్తస్మాచ్చివంమేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ||
గుడందద్యాత్ || రజితదానం || శ్లో|| పితృసీతి కరత్వం హిరణ్య
చంద్రసమద్యుతే | ద్వీదానాది హచాముత్ర శ్రేయస్సాదృజితం
మమ || రజితందద్యాత్ || లవణదానం || రసానామగ్రజం శ్రేష్ఠం
లవణం బలవర్ధనం | యస్మాత్తస్మా చ్చివంమేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయ
చ్ఛమే || ఇతి దశదానాని బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాత్ ||

ఇతి దశదానాన మంత్రా స్సమాప్తాః

* అ థ వి శేష దా నా ని . *

హిరణ్యదానం || శ్లో|| హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభా
వసాః | అనంతపుణ్య ఫలదమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే || హి ర ణ్య
దానం దద్యాత్ | తిలపాత్రదానం || శ్లో|| తిలాః పాపహరాన్నిత్యం
విష్ణోరేహ సముద్భవాః | తిలపాత్ర ప్రదానేన ప్రీయతాంకమలావతిః ||
తిలపాత్రం కుర్యాత్ || ఛత్రదానం || శ్లో|| ఇహముత్రాన పాత్రాణాం
కురు కేశవమే ప్రభో | ఛత్రం తృప్తీతయేదత్తం బ్రాహ్మణాయ
మయాశుభమ్ || ఛత్రదద్యాత్ || పాదుకదానం || శ్లో|| కంటకోచ్చిష్ట
పాపాణ నృశ్చికాది నివారణే | పాదుకే సంప్రయచ్ఛామి శృహణ
త్వం ద్విజోత్తమ || పాదుకదానందధ్యాత్ || కటదానం || శ్లో|| కటం

దాస్యామి విప్రీంద్ర । గృహాణత్వం సుఖప్రదం । అనేన కటదానేన
 ప్రియతాం పితరస్సదా । కటం దద్యాత్ ॥ చందన ఖండదానం ॥
 శ్లో॥ మలయావాస మందార సుఖ బృందారకార్చిత । చందనత్వ
 త్ప్రసాదేన్మ సాంధ్రానందం ప్రవర్థయ ॥ చందనం దద్యాత్ ॥ దీప
 దానం ॥ శ్లో॥ దీపం దాస్యామి విప్రేంద్ర తుభ్యం ధ్యాంతనివారం ।
 ఆస్య ప్రదానాగ్నికలాన్ దోమాన్ నాశయకేశవ ॥ దీపందద్యాత్ ॥
 ఘంటాదానం ॥ శ్లో॥ దేవానామిష్టదాఘంటా సర్వదైత్య నివాసిని ।
 తస్మాదాస్యామి కేఘంటాం తదానేన సుఖంకురు ఘంటా...కుర్యాత్
 చామరదానం ॥ శ్లో॥ శళాంక కరసంకాశ హిమడిండిర సాంకుర ।
 పోత్సారయాశు గురితం చామరామర వల్లభ ॥ చామరందద్యాత్ ॥
 శయ్యాదానం ॥ శ్లో॥ యథానక్మష్టశయనం శూన్యంసాగరభాలయా ।
 శయ్యామమాప్యశూన్యాస్తు తథా జనన్మనిజన్మ ॥ శయ్యా దానం
 దద్యాత్ ॥ సప్తధాన్యాని ॥ శ్లో॥ తృప్తిం కరోతిభూతా ని ఇనాలోకే
 పరత్రచ । తస్మాత్తృప్తీయతే ధాన్య మతశ్చాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥
 ఇతి సప్తధాన్యాని దద్యాత్ ॥ సువర్ణం ॥ శ్లో॥ సర్వపాప క్షయకరం
 సువర్ణం లోకభూషణం । అగ్నేర్బిజం ప్రదాస్యామి తస్మాచ్ఛాంతిం
 ప్రయచ్ఛమే ॥ ఇతి సువర్ణందానం దద్యాత్ ॥ తండులధానం ॥ శ్లో॥
 జీవనం సర్వభూతానాం బలపుష్టి వివర్ధనం । తండులందీయ కేయన్మా
 దతశ్చాం...మే ॥ ఇతి తండుల...త్ ॥ సరస్వతీ ... ॥ శ్లో॥ సర
 స్వతీ జ్ఞాపధాత్రీ విద్యానా మధిదేవతా । విద్యాసాధక కాశస్య దా
 నాన్సుక్తిం సమాప్నుయాత్ ॥ పుస్తక...త్ ॥ వేణు... ॥ శ్లో॥
 వేణుదండ శృభకరో దశావస్థా సురక్షక । వేణుదండస్య దానేనత్వ
 ప్తిర్దండ ధరస్యవై ॥ వేణు...త్ ॥ యజ్ఞోపవీత ॥ శ్లో॥ యజ్ఞోప
 వీతం పరమం పవిత్రం కర్మసాధకం । యజ్ఞోపవీతదానేన తుష్టా స్స
 ర్వా మరాస్సథా ॥ యజ్ఞోపవీత...మ్ ॥ అథ మహాపాద్మిన్ దానాని
 కుర్యాత్ ॥ విశేషదానమంతా స్సమాప్తాః.

(౧౦౮ దానమంత్రములు అష్టోత్తర శతదానకల్పమందు వ్రా
 సి యున్నాను. ఆ గ్రంథమందు జూడఁదగును,

* అథ షోడశమహాదానాని . *

ప్రాచీన గ్రంథే శ్లో॥ కన్యాజాత సువర్ణంచ శకటాశ్వ గజా గృహం ॥ లాంగలం సస్యధాతీచ కాలచక్రం తథాక్షితిః । మేషశ్చ మహిషశ్చైవ అజినం శయనం తథా । సాలగ్రామశ్చ విజ్ఞేయా మహాదానాని షోడశ ॥

తా॥ ౧ కన్యాదానము, ౨ గొట్టెదానము, ౩ సువర్ణదానము, ౪ బండిదానము, ౫ అశ్వదానము, ౬ ఏనుగు దానము, ౭ గృహదానము, ౮ నాగలిదానము, ౯ పైరుతోనున్న సస్యభూదానము, ౧౦ కాలచక్రదానము, ౧౧ భూదానము, ౧౨ మేకదానము, ౧౩ దున్నపోతుదానము, ౧౪ కృష్ణాజినదానము, ౧౫ శయ్యా దానము, ౧౬ సాలగ్రామదానము. ఈ ౧౬ ను మహాదానములు.

కేచిత్ శ్లో॥ కన్యాకనకదాసీచ శకటాశ్వ గజా గృహం । లాంగలం కాలపురుషః కాలచక్రం తథాక్షితిః । మేషశ్చ మహిషశ్చైవ బార్యాచో భయతోముఖః । తిలవర్వత విజ్ఞేయామహాదానాని షోడశ ॥ ఏవం కేచిత్పాఠః ॥

దానకాలే విశేషః ॥ శ్లో॥ అశ్వం కర్ణేగజందంతే దాసీంకేశే అజాంగుళే । గృహస్తంభే వృషంస్కంధే గాంపుచ్ఛేకన్యకాంకలే । స్పృష్ట్యాచైతాని దానాని తిష్ఠాదద్యాన్న సంశయః ।

ఈ షోడశమహాదానములు చేయుటవలన మహావిశేషము గలదు. గ్రంథ విస్తరభీతిచే నీగ్రంథమందు వానివాని ఫలములు వ్రాయనైతిని ఇతి షోడశమహాదానా పుమాస్తాః.

* మృతా హ స్తు దె లి య ని చో ని ర్ణ య ము . *

దేశాంతరమందు మృతుడగుటచే పూసముమూత్రము దెలిసి మృతిదినము దెలియనిచో నామాసముం దమానాస్యయం దయినను, శుక్లకృష్ణకాదశులయందయినను పృథివాక్షి క శ్రాద్ధముచేయవలెను మృదిదినము దెలిసి మాసము దెలియనిచో మాసశీర్షము, మాసము, భాద్రపదము, ఆషాఢము- వీనిలో నొకదానియందా తిథిలో వాక్షి క శ్రాద్ధమును, మాసము తిథియు రెండును దెలియనిచో యింటిచంద బయలు దేరిన తిథియు మాసము గ్రహించునది. మత్తుమహా

మందలి తిథిమాసములు దెలియనిచో మృతవాత్స వినిపించిన తిథిమాసములు గ్రహించునది. ప్రయాణమందును, మృతవాత్సయందును మాసముదెలిసి తిథితెలియనిచో నామాసమందలి దర్శాదికమందు వార్షికము. ప్రయాణాదులయందు తిథిమాత్రము దెలిసి మాసము దెలియనిచో పైఁజెప్పిన మార్గశీర్వాదులలో నొకమాసమందా తిథియందు వార్షికము. పస్తాన మరణచ్ఛ, నణములలో దినము మాసము నెఱుగనియెడల మాఘమందుగాని, మార్గశీర్షమందుగాని, దర్శయందుగాని వార్షికముజేయునది. దేశాంశరమృతి మొదలగునవి సంభవించిన పాలాశవిధిచే శ్రాద్ధమును జేయవలయును. అప్పుడు దాహదినమందే వార్షికముజేయునది. ప్రతిసంవత్సరమందు ఒకటిపే శ్రాద్ధాదులలో నొకవేళ మృతాహస్సుకు విఘ్నంబుగలిగినను, మృతదినము దెలియఁబడకపోయినను కృష్ణపక్షైకాదశియందు శ్రాద్ధంబును జేయవలెనుగాని నూనఁగూడదు. చాలశౌచ మృతాశౌచములు సంభవించినచో శుద్ధిదినంబుననే కర్తవ్యము.

ఇతి మృతాహనిర్ణయ స్సమాప్తః.

* అథ మృత్తికాస్నాన ప్రయోగః . *

శ్లో॥ విష్ణుశక్తి సమత్పన్నే శ ఖనన్తే మహీతలే । అనేకరత్న సంపన్నే భూమిదేవి నమోస్తుతే ॥ (కథా) నూతనవస్త్రం ధృత్వా ।

అదౌ భూప్రార్థనం కృత్వా ॥ ఏనం... తథా పితుః... గోత్రస్య...స్య మమ సమస్త పాపక్షయార్థం పితౄణాం పుణ్యలోకానాం ప్రార్థనం అప్రోక్షిత శత మృత్తికాస్నానాం గూర్చి ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే నమః । అనంతాధం పరిష్కృత్య యశ్చిత్తం కృత్వా ॥ క్రిచ్ఛత్రయం దద్యాత్ । గూర్చం ప్రతిష్ఠాప్య । అవాప్య ॥ ఏనం... ర్థం మృత్తికాస్నానార్థం ఋత్విగ్వరణం యథాశక్తి బ్రాహ్మణాదుదద్యాత్ । తతః బ్రాహ్మణేభ్యో నూతనవస్త్రాణి దద్యాత్ । అథ మంత్రాః ॥ శ్లో॥ మృక్నేహర కృతంపాపం మృన్మేధవ శుభప్రదా । మూర్ధ్నిర్వల్లేపనాదేవి పరమాస్తు గతిర్మమ ॥ ౧ ॥ మృత్తికే బ్రహ్మ రూపేత్వం మృత్తికే విష్ణురూపిణి । సుకృతం దుష్కృతంచైవ మాం వ్రావయ పరాంగతిమ్ ॥ ౨ ॥ మయేదాసిం పురాయతు మృత్తికే కృతమంజసా ।

పాపనాశయమే పుష్టిం ప్రియచ్ఛాసం వసుంధరే ॥ ౨ ॥ ఓజస్తేజః పృ
 కాశశ్చ దేహి విశ్వంధరేపదా । విహికాముష్మికసుఖం తనమే ధార
 నాదృవేత్ ॥ ౩ ॥ పృథిత్యయా ధృతాలోకా దేవిత్యం విష్ణునాధృతా ।
 త్వచధారయమాం దేవి పవిత్రం కుసుమాంసనా ॥ ౪ ॥

స్వాత్వా ఆచమ్య ॥ ఏవం...ర్థం యజమానస్య పితుః...గో
 త్రీస్య...స్య అంధత్వ మూకత్వ కాణత్వ బధిత్వ పంగుత్వ విశాచ
 త్వ నివారణార్థం అన్యోన్యసహాయేన ప్రథమ మృత్తికాస్నానమహం
 కరిష్యే ॥ స్వాత్వా ॥ తే బ్రాహ్మణాః జలమాదాయ ॥ కూర్చే
 నిధాయ ॥ ఏవం...ర్థం యజమానస్య పితుః...గోత్రీస్య...స్య అం
 ధత్వ ...ర్థం అన్యోన్య సహాయేన ద్వితీయ మృత్తికాస్నానమహం
 కరిష్యే ॥ అవతేమృదం గృహీత్వా ॥ ఆదిత్యాయ మృత్తికాం దర్శ
 యిత్వా ॥ శ్లో॥ మృన్నేహర కృతం...ర్థమ్ ॥ మృత్తికే బ్రహ్మ...
 పరాంగతిం ॥ మయేదానిం...వసుంధరే ॥ ఓజస్తేజః ప్రకా... దృవే
 త్ ॥ పృథిత్యయా ...పదా ॥ స్వాత్వా ॥ కూర్చే జలం నిధాయ ॥
 ఏవం అష్టాతరశత మృత్తికాస్నానాని కుర్యాత్ ॥ యజమానస్య పిత
 రం...గోత్రం...మయాకృతైః అంధత్వ మూక...ర్థం మృత్తికా
 స్నానైః యజమానస్య పితుః...గోత్రీస్య...అంధత్వ... వైశాచిక
 బాధా నివృత్తిరస్తితి భవంతోబ్రువంతమ్ ॥ అంత్య...రస్తు ॥ త్వయా
 నిమిత్తేన మయాకృతేన అనేన పుణ్యేన పుణ్యవాక్ భవ ॥ బ్రాహ్మ
 నాభ్యో దక్షిణాదికం దద్యాత్ ॥ దశచానాని కుర్యాత్ ॥ కేచిత్ ఆమ
 శ్చార్థం కుర్వంతి ॥ శ్లో॥ సర్వసాపహరం దేవం సర్వాభరణ సూషితం ।
 సర్వాయుధ ధరం ధ్యాయేత్ సర్వలోక మహేశ్వరమ్ ॥ బ్రాహ్మణాః
 పతిత్వా మృత్తికాస్నాన దోషహరార్థం మహాస్నాన మహం
 కరిష్యే ॥ (తెక్కిన స్నానాదివిధులు వారివారి వర్ణాచారములనుబట్టి
 తెలియదగినవి.) (కథక) తిరిగి స్నానముజేసి పితృదేవతల కర్పస్య
 మిచ్చి శ్నానముజేసి సూక్ష్మని కఘ్నమిచ్చి స్నానముచేయవలెను.
 తిక్కిన విషయములు పురాణోక్తకర్మప్రకాశికయందుఁ జూడవలెను.

ఇతి మృత్తికాస్నాన ప్రయోగస్సమాప్తః

* గ యా శ్రాద్ధ ఫలమ్ . *

శ్లో॥ పితౄణాం శ్రాద్ధమున కర్మఫలదం తృప్తిపదం సర్వదం ।
సాయుజ్య ప్రదమేవవా తదపి యత్కించి ద్దయాపార్వణమ్ ॥ సాయా
త్రాప్యథవా మహాసుఖకరీ దైవాచ్చ కర్తుర్మృతిః । స్యాదత్రైవహి
ముక్తిదైవసహ తత్కర్తా పితౄణాం భవేత్ ॥

తా॥ గయాయందు స్వల్పముగనైన పిండప్రదానము చేసిన
వాని పితౄణాం శ్రాద్ధమున కర్మఫలదం తృప్తిపదం సర్వదం ।
సాయుజ్య ప్రదమేవవా తదపి యత్కించి ద్దయాపార్వణమ్ ॥ సాయా
త్రాప్యథవా మహాసుఖకరీ దైవాచ్చ కర్తుర్మృతిః । స్యాదత్రైవహి
ముక్తిదైవసహ తత్కర్తా పితౄణాం భవేత్ ॥

* ఆ థ సు వా సి నీ త్య ని ర్ణ య : . *

దక్షః ॥ శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పూర్వం మృతాస్త్రీ యదినా
పునాన్ ॥ తేనాగ్నినా దహేత్తామనైవధవ్యమితి స్త్రీయాః ॥ దశాహ
మధ్యే యదివాస్థి సంచయ స్తదాపి మాతామ్రయజేసుతస్య ॥ పుణ్యాం
గనాం జ్ఞాప్య సువాసినినాం సౌగంధ పుష్పాన్యభిలాని దద్యాత్ ॥
చితిభేదేన దాహశ్చేతత్కర్తాంతం పృథక్క్రియాః ॥ భర్తృర్దశాహ
మధ్యేతు తద్భార్యాచ మృతాయది । సువాసినితివిజ్ఞేయా పుణ్యస్త్రీ
పూజనం క్రియాత్ ॥ ... సుచుంతుః ॥ శ్లో॥ భర్తృసూతక ప్రాగస్థి
చయనాత్పూర్వమేవవా । తద్భార్యాచ మృతా పూజ్య సావైసౌ
వాసినిభవేత్ ॥ ... అత్రసిద్ధాంతపక్షః ॥ శ్లో॥ అస్థిసంచయనాత్పూ
ర్వం ప్రేతపత్నీ మృతింగతా । సువాసినితి భ్యాశాపి వగం వైధవ్య
మాపుయాత్ ॥ భర్తృసంచయనా త్పూర్వం భార్యాయది విధవ్య
జే । సువాసినిత్వం తస్యాస్థి అన్యథానిధనభవేత్ ॥ స్వమాప్తః ॥

* ఆ థ క ర్మ ని రూ పణమ్ . *

శ్లో॥ పుత్రః పౌత్రః ప్రపౌత్రశ్చ పుత్రీకాపుత్ర ఏవచ । పత్నీ
భ్రాతృతాచ తత్పుత్రః పితామాతా స్నుమాతథా ॥ భగినీభాగినీయశ్చ
పిండదోహసహాయసి పూర్వంపూర్వం పరఃకర్తా తదభావే పరఃపరః ॥

తా॥ పుత్రుఁడు, పౌత్రుఁడు, ప్రపౌత్రుఁడు, పుత్రికాపుత్రుఁడు, భార్య, భ్రాతయు, అతని పుత్రుఁడును, తండ్రియు, తల్లియు, కోడలును, చెల్లెలును, మేనల్లుఁడును, సపిండుఁడును, ధనహర్తయు వీరు పూర్వ పూర్వాభావమునం దుత్తరోత్తర కర్మత్వముగలవారు.

మరీచి॥ శ్లో॥ స్త్రీకర్త్రీ భర్తృకృత్యేషు పితోః కర్మణ చోద్యది । దశాహభ్యంతరే దైవాద్రాజోదోషేణదూషితా ॥ తత్కర్మ వ్యర్థతామేతి సాస్తాత్వా పంచమేహని । నగ్నశ్శాద్ధం సమారభ్య పునః కర్మసమారభేత్ ॥

తా॥ భర్తాయొక్క- పౌత్రకృత్యంబులయందు భార్యయే కర్త్రయ్యైయుండి పదిదినములలోపల రాజోదోషితురాలయ్యెనేని అదివఱకు చేసిన కర్మయంతయును వ్యర్థమగును. కావున పంచమదినమునందు స్నానంబుజేసి నగ్నశ్శాద్ధంబును ప్రారంభించి మఱల కర్మను జేయవలయునని మరీచి వచించెను

శ్లో॥ జ్యేష్ఠావాఽథ కనిష్ఠావా జ్యేష్ఠభార్యా సుహౌదహేత్ । అగ్నికార్యే బ్రధానత్వాత్ జ్యేష్ఠభార్యా సుహౌఽగజః । అనేకపత్నీ పుత్రాగ్రాం యస్తు జ్యేష్ఠస్స ఏవహి । పితృ స్సపిండికరణం కుర్యాది త్యాహ కాశ్యపః ॥

తా॥ జ్యేష్ఠుఁడైనను, కనిష్ఠుఁడైనను జ్యేష్ఠభార్యా సుతుఁడు అగ్నికార్యమునందుఁ బ్రధానుఁడు అనేకపత్నులయొక్క పుత్రులలో జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు తండ్రికి సపిండికరణమును జేయవలయునని కాశ్యపుఁడు వచించెను.

శ్లో॥ ఔరసః క్షేప్రిజన్తైవ పుత్రికాపుత్ర ఏవచ । భ్రాతావా భ్రాతృపుత్రోవా సపిండికరణంచరేత్ । అప్రిభ్రాతా కేవల సోదరః । ఏషామ భవే పత్నీచ ధనహర్తృపివా భవేత్ ॥

కేచిత్ । శ్లో॥ పుత్రాభావేతు పత్నీస్యా త్వత్సృభావేతు సోదరః । పత్నీభావేతు సావత్సర్యః పుత్రవప నియుజ్యతే । తదభావేతు తత్పుత్రః ఆసన్నో న్యస్తః పరం । ఆద్యశ్శాద్ధ మశుద్ధోపి కుర్యాదేకాదశేహని ॥

తా॥ జౌరసపుత్రుడు లేనప్పుడు క్షేత్రజాతులును, పుత్రికయును పుత్రికాపుత్రుడును, సోదరుడును, తత్పుత్రుడును సపిండికరణమును జేయవలయును. వీరు లేనప్పుడు భార్యయును, ధనహతకయును జేయవచ్చును. కొంతమంది పుత్రభావమందు పత్నీయనిన్ని, పత్నీ అభావమందు సోదరుడును- అట్లుగాక భార్యా భావమందు సవతితల్లియును, ఆమె లేనప్పుడు ఆమె పుత్రుడును, వీరు లేనప్పుడు వీరి పుత్రుడును, పిమ్మట దగ్గఱ సంబంధులును కర్తృత్వము గలవారు ఆద్యశ్రాద్ధము ౧౧ వ దినమునందు జేయవలెను. ఇందు వలన కర్తకు శుద్ధిగలదు. తక్కిన విషయములు ధర్మశాస్త్రములయందు జూడదగును: గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయనైతిని.

ఇతి కర్తృనిరూపణం సమాప్తమ్.

* అథ కర్తృ భార్యారజస్వలా విశయః *

శ్లో॥ ఏకాదశేహి సప్తావై కర్తృభార్యారజస్వలా! ఆద్యశ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత ఊనాద్యాది విస్తయేత్ । శ్రాద్ధకర్తృవృద్ధా భార్య ఆశౌచాంతే రజస్వలా । శ్రాద్ధకేషం ప్రకుర్వీత నర్జయిత్వా సపిండనమితి । శ్రాద్ధకేషం ప్రకుర్వీత్యనేనవాక్యేన ఏకాదశేహిని విహిత మాద్యమాసికం రుద్రగణాఖ్యశ్రాద్ధం వృషోత్సర్జనాఖ్య శ్రాద్ధంచ కుర్యాత్ । నర్జయిత్వా సపిండనమితి తదర్థ మవకృష్య పంచదశై కోద్దిప్తశ్రాద్ధాని విస్తయేత్ ॥ కేచిత్పంచమదినే శుద్ధింసంపాద్య । ఆద్యాది షోడశై కోద్దిప్తశ్రాద్ధం సపిండికరణశ్రాద్ధం కుర్వ్యుః ॥

తా॥ పదనొకండవ దినము సప్తావై మగుచుండగా కలికయొక్క భార్యారజస్వలయ్యేనేని ఆద్యశ్రాద్ధంబును జేయవలయును. ఊనాద్యాదులను వదలయును. శ్రాధకళికయొక్క భార్య ఆశౌచాంతమునందు రజస్వలయ్యేనేని సపిండనమును వరలి శ్రాధక శేషమును జేయవలయును. అనగా ౧౧ వ దినమునందు శ్రాస్తోత్ర ప్రకారముగ జేతాదగిన పుణ్యాహవాచనము, అహ్నికము, రుద్రగణాఖ్య శ్రాధము, వృషోత్సర్జనాంగ శ్రాధములును జేయవలెను. షోడశశ్రాధములలో ఆద్యశ్రాధముతప్ప పంచదశై కోద్దిప్త శ్రాధము మాత్రము వదలవలెను. కొందఱు ఆద్యశ్రాధము గూడ

భార్యరజస్వలయైన యైదవదినంబున స్నానముచేసినపిమ్మట ఆద్యాది షోడశైకోద్దిష్టశ్రాధము సపిండికరణశ్రాధము ఒకదినమునందే ఆచరింపుచున్నారు. తక్కిన విషయములు దేశాచారములనుబట్టి బలుపవలయును.

ఇతి కర్తృ భార్య రజస్వలా విషయ స్సమాప్తః.

* ఏకాదశాహ దినంబున జ్ఞాత్యాశౌచమ్ *

కాలామృతే || శ్లో || త్యక్త్యా బాంధవసూతకేతు సకలం చాద్యాది పశ్చాచ్ఛరే | త్కార్యంతర్లఘు సూతకేతువిహితం చాద్యాదియచ్ఛదితమ్ | సాపిండాధ్యర్థ మథాపకృచ్ఛమఖలం శ్రాధం పరిత్యజ్యత | త్సాపిండాద్విహితోద కుంభమథవా పూసంచ పశ్చాచ్ఛరేత్ ||

తా|| దశాహదినమునైనను, ఏకాదశాహ దినమునైనను జ్ఞాతి సంబంధ దశరాత్రాశౌచము సంభవించెనేని ౧౧ వ దినంబున సేకాదశాహ శ్రాధముచేసి ఆశౌచము నివృత్తియైన పిమ్మట తక్కిన కృత్యముల జేయవలయుననియు, తిర్రాత్రాశౌచము సంభవించెనేని అయ్యేకాదశాహ శ్రాధముతోడ నప్పుడు చేయఁదగిన అన్ని శ్రాద్ధములు జేయవచ్చుననియు ౧౨ వ దినంబున సపిండికరణము చేయనిచ్చగల పురుషుఁడాదినంబున చేయఁదగిన సోదకుంభశ్రాధమును వదలి తక్కిన ౧౩ వ ఏకోద్దిష్టశ్రాధమునందుచేర్చి ౧౧వ దినంబున చేయవలెను. సపిండికరణంబైన పిమ్మట మఱల నాయాకాలము లందు ఊనాది మాసశ్రాధములను తక్కిన సోదకుంభశ్రాధములను జేయవలయును.

వా|| మధ్యే ప్రత్యాబ్ధికే ప్రాప్తే ఏకాదశేహని ఆద్యాదీని శ్రాద్ధాదీని కృత్యా | తదహరేన ప్రత్యాబ్ధిః కుర్యాత్ || ఇతి బ్రాహ్మణవిషయః || శ్రీత్రీయ వైశ్యశూద్రాణాం శుద్ధిపినే కర్తవ్యం |

తా|| ఆశౌచ దినంబుల లోపల శ్రాధంబు సంభవించిన యెడల సమనొకండవ దినమునందు ప్రత్యాబ్ధిక శ్రాధమును జేయవలెను. ఇది బ్రాహ్మణవిషయము, శ్రీత్రీయులకు శుద్ధి ౧౩ వ దినమునందును, వైశ్యులకు ౧౬ వ దినమునందును, శూద్రులకు

న్యాయవిధి ప్రకారము 3౧ వ దినమునందును శుద్ధిగలదు. కొన్ని స్మృతులలో “త్రింశద్దినాని శూద్రస్య తదర్థం న్యాయవర్తినః” అని చెప్పియుండెను. కాఁబట్టి దేశాచారప్రకారము ౧౫ వ దినమువఱకు ఆశౌచము నవలంబించ ౧౬ వ దినంబున శుద్ధిస్నానముచేసి పిమ్మట ఆర్చికము జఱుపవలయును.

* త్రైపతీకాది శాస్త్రార్థ కాలః *

తిథిదర్పణే || శ్లో॥ కుర్యాత్త్రైపతీకం శ్రాధకం త్రిపతే విషమేహని । అపః || త్రిపతే ద్వాదశేపతే చతుర్వింశతిపతే కే । పత్య త్రిపంచకం కృత్వా ఆది మభ్యాంత్య పంచకే ।

తా॥ త్రైపతీక శాధకమును మూడవపత్యములో విషమ దినమందు జేయవలయునని తిథిదర్పణమును గ్రంథమునందుఁ జెప్పఁబడియె. మూడవపత్యంబున నాదియందు ౧౦ దినములకు పిమ్మట ౫ దినములలో నొకదినంబున త్రైపతీక శ్రాధకము చేయవలెను. అనఁగా మృతదినమునకు ౪౦ రోజులకు పిమ్మట ౪౫ దినములకు లోగా- అట్లుగాక కొందరు ఒక నెలమూడ అయిదు దినముల లోగా జరుపుచున్నారు. ఆజవనూనమున యిటువది దినములు మొదలు యిరువది ఐదుదినములకులోపుగా శుభిగల యొకదినంబున ఊనమాణ్మాసికంబును, పండ్రెండవ నూనంబున యిరువది ఐదు దినములకు పైకనొక శుద్ధిగలదినమునందు ఊనార్చిక శ్రాధకంబును జేయవలెను.

* ఊనత్రయముల్లకు నిషిద్ధ కాలములు *

కాలామృతే || శ్లో॥ నందాదర్ప చతుర్దశీ భృగుశశి వర్జిత్రీ పూర్వాసురే । మానాన్యే నసహిత్రీ పుష్యరదినే వ్యన్యేషు వజ్రేష్వప్యశి । కుర్యాదుత్తరమాసికేనవా తద్వాక్ష్యాసికంచాశ్మిని । న త్రైపతీక మూనకర్మచ తథా పశ్చాచరే దేవతత్ ।

తా॥ పాడ్యమి, వష్టి, ఏకాదశి, యీ నందతిథులును, అమావాస్యయు, ఉభయపక్ష చతుర్దశీ తిథులును శుక్ర శనివారంబులును కృత్తిక- పూర్ణ- పూష- పూర్వా- మూల- ద్విపాత్త్రిపానక్షత్రీంబులును, పూర్వము తిథ్యాది శాంతిప్రకరణమునందు యీ గ్రంథములలో వాయుఁబడిన త్రిపుష్కర దినంబులును ఊనత్రయమునకు

నిషిద్ధంబులనియు, ప్రతిమాసంబున జేయవలసిన మాసికములు అనుప
పత్తిచేత నిలిచియున్నయెడల ఆమాసికములు పైమాసికముతో జేర్చి
చేయవచ్చుననియు, ఊన త్రైపక్షికమాసికము లట్లు చేయగూడదు.

శ్లో॥ త్రైపక్షికోనమాణ్మాసికోనాబ్ధిక మధాచరేత్ । ఏతేషా
మస్యకాలేతు నపునః కరణం స్మృతమ్ ॥

తా॥ త్రైపక్షికోన మాణ్మాసికోనాబ్ధిక శ్రాధకములనుట యీ
శ్రాధకములకు విద్యుక్తకాల మతక్రిమించకమునుపే జేయవలయును
గాని అతిక్రిమించినపిమ్మట జేయఁగూడదని యభిప్రాయము. విశ్వా
దర్శమునందును నీయర్థమే ప్రతిపాదించఁబడినది

స్మృత్యంతరే । శ్లో॥ గణశః క్రియమాణేతు మాసికే వ్యను
భావిషు । త్రిణిస్యరర్హ్యపాతాణి పిండాణా త్రిన్యేవనిర్వపేత్ ॥

తా॥ అనేకములగు మాసికముల నొక్కతూరి చేయు నెడల
అభ్యుక్తపాత పిండములు మూఁడేసి యేయని యెఱుంగవలెను.

వ్యాసః ॥ శ్లో॥ నాసపిండికృతే ప్రతే పితృత్వ ముపపద్యతే ।
అకృతస్యతుప్రత్యక్ష శుభం కించిన్నవిద్యతే । నచనైమిత్రికంకామ్య
మిష్టాపూర్తాదికంచన నా సపిండికృతేప్రేక్షో రస్యేమాంశ్రాద్ధమేవచ॥

తా॥ సపిండికము చేయనియెడల ప్రేక్షిత్వము విడిచిపోదు.
చేయని పుత్రులకు శుభము కొంచెమైనను లేదు. అల్లి దంతులకు
సపిండికరణమును జేయకమునుపు యితరులకు శ్రాధకములను జేయఁ
గూడదని వ్యాసుఁడు వచియించెను.

ఇతి త్రైపక్షికాది శ్రాధకకాలా స్మరణాః.

* అథ సా నో ద క ని ర్ణ యః . *

శ్లో॥ మృతౌజన్మని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధే పర్వణిపర్వణి । అస్మి
స్య స్మర్యనేచైవ నస్నాయాదుష్టవారిణా । జానన్ననా పిడితదా య
స్నాయా దుష్టవారిణా । సగోహత్యా కృతం సాపం ప్రాప్నోత్యేవ
నసంశయః ॥ (తాళ్పాఖ్యోనద్యాది తీర్థేషు పవిత్రతమాః ॥ అలాభే
మంత్రీపూతా, ఇతి)

తా॥ జనన మరణములయందును, సంక్రమణమునందును, శ్రా
ధకమునందును, దర్శ మొదలగు పర్వములయందును, అస్మత్స్వ స్మ

ర్యయందును ఉష్ణోదకముచేత స్నానమును జేయఁగూడదు. రోగ
 క్రితుడై యుండియు నీకార్యములయం దుష్ణోదకముచేత స్నానముఁ
 జేయువాఁడు గోహత్యకుఁ దుల్యమైన పాపమును జేసిన వాఁడగును.
 సద్యాది తీర్థములయందు స్నానముజేయుటయు త్రమము. అవిలభిం
 చనియెడల ముత్రపూతోదకములచే స్నానము జేయవలయును.

ఇతి స్నానోదకనిర్ణయః.

* జీ వ త్పి త్త స కు త్రా ధ్ధ ని షే ధ మ్ *

తండ్రి జీవించియున్న ఇతరులగు జ్ఞాతులుమాత్రము తిలోదా
 దుల నీయఁగూడదు. జ్ఞాతులతోగూడ నాశౌచ దినంబుల యందు
 సహవాసంబును జేయఁగూడదు. తండ్రి బ్రతికియున్నను తల్లి శ్రా
 ధకము మాత్రము యథావిధిగా వారి వారి కులాచారములను బట్టి
 తప్పక చేయవలెను. తండ్రి జీవించియుండఁగా శ్రేష్ఠభ్రాతయైనను
 కనిష్ఠభ్రాతయైనను మృతినొందినయెడల తిలోదకాది ప్రేతకృత్యము
 లన్నిటిని తన తండ్రియే చేయవలెను. కర్తృత్వము వహించినను
 తల్లిదండ్రుల కాయుర్వృద్ధినిగోరు పు తుఁడు ప్రేత కృత్యంబులను
 జేయఁగూడదని తెలియవలయును. ఇతి శ్రాధకనిషేధ స్సమాప్తః.

* అ థ తి ల త ర్పణ ని షే ధః *

స్మృతినార సంగ్రహే శ్లో॥ తీర్థశ్రాధేగయాశ్రాధే ప్రేత
 శ్రాధేనుమాసికే । సపిండికరణేచైవ సకుర్యాత్తిలతర్పణమ్ । వృద్ధి
 శ్రాధే పిండ్యాచ మాసికే చానుమాసికే । అబ్ధికే ప్రథమేచైవ
 సకుర్యాత్తిలతర్పణమ్ । దర్శే తిలోదకంపూర్వం పశ్చాద్దద్యా స్మహా
 లయే । పృత్యజ్జేనా పరంపూర్వం పరేహని తిలోదకమ్ । పృత్యజ్జాం
 గం తిలందద్యా ళ్నిషిధేవ పరేహని । వగ్దేశస్య వచోయేషామన్యే
 పాంతు విసర్జయేత్ ।

తా॥ తీర్థ శ్రాధకమునందును, గయా శ్రాధకమునందును,
 ప్రేత శ్రాధకమునందును, అనుమాసిక శ్రాధకమునందును, వృద్ధి
 మాబ్ధిక శ్రాధకమునందును, సపిండికరణ శ్రాధకమునందును, వృద్ధి
 శ్రాధకమునందును, సాపిండ్యమునందును, మాసిక అనుమాసికము

నందును తిలతర్పణమును జేయఁగూడదు. దర్శ శ్రాద్ధమునందు శ్రాద్ధకర్మాచరణమునకు ముందుగాను మహాలయ శ్రాద్ధమునందు పిమ్మటను తిలతర్పణమును జేయవలయును. పౌత్యాబ్దిక శ్రాద్ధమునందు సద్యస్కాలమునందే తిలతర్పణమును జేయఁగూడదు. పరదిన ప్రాతఃకాలమునందు తిలతర్పణమును జేయవలయును. పరదిన మందు తిలతర్పణముజేయుటకు నిషిద్ధమైనను తిలతర్పణమునుజేసియే తీరవలయును. శ్రాద్ధమునందలి వర్గత్రయముచేత తిలతర్పణమును జేయవలయునుగాని యితరులకు తిలతర్పణమును జేయఁగూడదు.

స్మృంత్యంతరే శ్లో॥ సజీవ పితృకః కుర్యాత్ప్రాధ్ధాంగ తిల తర్పణం । శ్రాద్ధామూత్రం ప్రకుర్వీత తర్పణంతు పితాచరేత్ ॥

తా॥ జీవితరులుగలవాఁడు శ్రాద్ధంబును మాత్రంబొసర్ప వలయునుగాని శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణము జేయఁగూడదు, ఆ తర్పణంబును తండ్రి చేయవలయునని స్మృతికారులు వచించిరి. అనగా తన తండ్రి జీవించియుండఁగా కుమారుడు తన తల్లి శ్రాద్ధమునుజేసి తర్పణము మాత్రము తండ్రి చేయవలెననుట.

ఇతి తిలతర్పణనిషేధస్సమాప్తః.

* ద ర్శ తి త ర్ప ణ ఫ ల ము . *

శ్రీభారతే అనుశాసనికపర్వణి శ్లో॥ తైత్తిర్యం చవింశాధ్యాయే పితర ఊచుః ॥ శ్లో॥ అమావాస్యాయాం యేమర్త్యాః ప్రయచ్ఛంతి తిలోదకం । కృతం భవతీతై శ్రాద్ధం సరహస్యం యదార్థవిత్ । హృష్టపుష్ట మనాస్తేషాం ప్రజాభవతి నిత్యతా । కులవంశస్య వృద్ధిరస్తు పిండదస్య ఫలంలభేత్ । శ్రీధ్యాయతస్తు యఃకుర్యాత్పితౄణా మన్న ణోభవేత్ ।

తా॥ పిశ్యదేవతలు చెప్పుచున్నారు. ఏ మనుజులైనా అమావాస్య దినమునందు మధుమిశ్రమగు బొడుంబరపాత్రలో తిలోదకము పితరుల సుద్దేశ్యముగా యిచ్చునెడల వారలు యదార్థజ్ఞానము కలవారు ధర్మపురహస్య మెఱిగిసేవారుగా నుందురు వారలకు హృష్ట పుష్టలుగా నుండు సంతానము ముక్తి ప్రదమైనదై యుండును. కులము వంశము యభివృద్ధియగును. పిండదానము చేసిన ఫలము

లభించును. శ్రద్ధతో తిలతర్పణము జేయువాఁడు పితృఋణములో నుండి ముక్తుఁడు కాఁగలడు.

కించ॥ అనుశాసనికపర్వణి శతోత్తరశ్చడ్వింశత్యాయే॥ దేవా ఊచుః ॥ శ్లో॥ బలిం భిక్షంతథార్హ్యంచ పితౄణాంచ తిలోదకం । తామ్రపాత్రేణ దాతవ్య మన్యథాల్పఫలం భవేత్ । గుహ్యమే తత్స ముద్దిష్టం యథాతువ్యంతి దేవతాః ॥

తా॥ దేవతలు చెప్పుచున్నారు. బలిప్రదానము, భిక్షమొసఁ గుట, అర్ఘ్యమిచ్చుట, పితరులను దేవత్యముగా తిలోదకమిచ్చుట, అవి యావత్తు తామ్రపాత్రంబున జఱుపవలెను. లేనియెడల అల్పఫలము కలుగును. ఏకార్థముచే దేవతలు సంతసింతురో ఆ రహస్యమును జెప్పబడెను. మాతా పితరుల శ్రాధదినములలో బ్రహ్మయజ్ఞ- నిత్యతర్పణములను శ్రాద్ధాత్పూర్వమునందే కొందఱును, శ్రాధా- త్పరమునందు కొందఱును ఆచరింపుచున్నారు. వానిలో సమీచి సమేదని శోధింపఁగా శాఖాభేదములచేత ఆయాచారభేదములు కలవు.

శ్లో॥ ఆదా నైమిత్తికంకుర్యాత్పశ్చాన్నిత్యం సమాచరేత్॥

అను ప్రమాణము ననుసరించి ఋక్సాఖిలు శ్రాద్ధానంతరమే బ్రహ్మయజ్ఞ- నిత్యతర్పణములు జఱిగించుటయును, యజుశ్సాఖిలు శ్రాద్ధాత్పూర్వమునందే ఆచరించుటయునుగలదు.

ఇతి దర్శ్యే తిలతర్పణఫలం సమాప్తమ్.

* కర్త తాంబూలచర్పణమ్ . *

ప్రయోగపరిజాతే ॥ శ్లో॥ పక్షశ్రాద్ధే తథాదర్శ్యే యుగ మ- స్వంతరాదిషు । శ్రాధం నిర్వర్త్యభుక్త్వా తాంబూలం ఖాదయే- ద్విజః ॥ మోహద కృత్వా య శ్రాధం తాంబూలం యదిఖాద- యేత్ । శ్రాధహంతా భవేత్కర్తారావం సరకంవ్రజేత్ । వా॥ పితౄః ప్రత్యాబ్దికే శ్రాధే డివారాత్రౌ తాంబూల చర్పణం నిషి- ధణమ్ । అంగతిలతర్పణస్య పరేద్యుః ప్రాతర్విహితత్వేన నాంగపితృ- కర్మాని వృత్తేః ।

తా॥ పక్ష దర్శ యుగ మన్వంతరాదులయందు శ్రాధాకర్మ నాచరించ పిదప తాంబూల చర్పణాదికమును జేయవలయును. ఒక

వేళ శ్రాధకము నాచరింపక తాంబూలచర్వణాదికమును జేసినేని
 చారవావాది నరకములనుబొందును. తల్లిదండ్రులయొక్క ప్రత్యా
 బ్ధిక శ్రాధకములయందు పరదిన ప్రాతః కాలమునందు తిలతర్పణము
 జేయువలయు తాంబూలచర్వణాదికమును జేయఁగూడదు.

శ్లో॥ మృతాశౌచే తిథాశ్రాధే మాతాపిత్రో ర్మృతేహని ।
 ఉపవాసేచ తాంబూలం దివారాత్రౌ విసర్జయేత్ ।

తా॥ మృతాశౌచమునందును, శ్రాధకాదిపసమునందును, తల్లి
 దండ్రులయొక్క ప్రత్యాబ్ధిక శ్రాధకమునందును, ఉపవాస వ్రతదిన
 ములయందును తాంబూల చర్వణంబును జేయఁగూడదు.

శ్రాధకదర్పణే ॥ శ్లో॥ భక్ష్యంచ పిండనైవేద్యం వికిరా
 న్నంచ స్పర్శనం । తాంబూల చర్వణం కృత్వా పునశ్శ్రాధకం
 సమాచరేత్ ।

తా॥ మాషముతోవండిన భక్ష్యమును పిండనైవేద్యము జేసి
 నను వికిరాన్నము భోజనపాత్రకు స్పర్శతగిలినను, కర్త తాంబూలము
 భక్షించినను తిఱిగి శ్రాధకము చేయవలయునని శ్రాధకదర్పణము
 ఘోషింపుచుండెను. ఇతి తాంబూలచర్వణం సమాప్తమ్.

* మాతుర్దశామధ్యంబుపితృమృతి *

స్మృత్యంతరే ॥ శ్లో॥ మాతుర్దశాహ మధ్యేతు పితాయస్య
 ప్రమీయతే । పైతృకంతు యథాకాలం పితృస్పర్శం సమాపయేత్ ।
 తతో మాతుస్త్రీ యోచా శేషం కర్మసమాపయేత్ ।

తా॥ తల్లి మృతిబొందిన దశాహమధ్య తండ్రిమృతిబొందిన
 యెడల తండ్రికి శ్రాధకము సంపూర్ణిచేసి పిమ్మట 3 వ పక్షములో
 ఆదియందు అనఁగా పదిదినములకు పిమ్మట అయిదు దినములలో
 తల్లికి లోగడచేసిన క్రియలుగాక తక్కిన శ్రాధకమంతయు సమాప్తి
 జేయవలయును.

శ్లో॥ మాతుర్దశాహ మధ్యేతు మృతశ్చేద్యదిచైపితా । పితృ
 ర్మరణ మారభ్య దశాహం సూతకం భవేత్ ।

తా॥ తల్లి దశాహమధ్యమందు తండ్రి మృతినొందిన యెడల
 మృతిబొందినది మొదలు ౧౦ దినములు సూతకము.

ధర్మప్రవృత్తైః । శ్లో॥ మాతాపిత్రో ర్యథాశౌచం దశాహం
విహితంబుధైః । పైతృకాదూర్ధ్వమేవస్యా న్నాతాశౌచంతుపక్షిణి॥

తా॥ తల్లి తండ్రి మొదలగువారి మృతులయందు ౧౦ దినము
లాశౌచము. తండ్రియొక్క శ్రాద్ధము చేయుచుండగా ఊర్ధ్వభాగ
మునందు తల్లిచనిపోయినయెడల మాతాశౌచము ఒకటిన్నరదినము.

శ్లో॥ ఆద్యశ్రాధక మశుద్ధోపి కుర్యాచ్చైకాదశేహని । కర్తు
స్తాత్కాలికాశుద్ధి రశుధిః పునరేవసః ॥

తా॥ ఆద్యశ్రాధకంబును అపరిశుద్ధుడై చేయవలెను. ఈ
శ్రాద్ధముజేయుటవలన కర్తకు తత్కాలంబునందు పరిశుద్ధి గలుగును.

శ్లో॥ పితరాశౌచమధ్యేచే న్నాతృశ్రాద్ధం పతేద్యది । రుద్రా
హే షోడశాత్పశ్చా న్నాతృశ్రాద్ధం విధియతే ॥ మాతరాశౌచ
మధ్యేచేత్పితృశ్రాద్ధం పతేద్యది । రుద్రాహే షోడశాదర్వాక్షప్రాచ
ధకంతు విధియతే ॥ ఇతి ఆశౌచనిండే శాతాతపః ॥

అన్యార్థః । ఏకాదశాహే పితః షోడశాది శ్రాద్ధం కృత్వా ॥
తతః మాతః పృత్యాబ్ధికం కతకవ్యం ఏకాదశాహే ఆద్యశ్రాధకం
నిర్వర్త్య । పితః మృతాహశ్రాధకం కృత్వా అథ ఆద్యాది షోడశ
శ్రాద్ధాని కారయేదిత్యర్థం॥ మాతృర్దశాహమధ్యే పితృమృతినమాప్తః

* అధిక మాసప్రకరణమ్ . *

అధికమాసములో మృతిబొందినవానికి తిరిగి ఆమాసము యె
ప్పుడైనా అధికమాసము వచ్చినయెడల ఆమాసమునందే ప్రత్యాబ్ధి
కము. శుద్ధ మాసములో జేయనక్కరలేదు. శుద్ధమాసమునందు
మృతులైనవారికైతే అధికమాసమునందు అవసరమవుతుంది. మాసిక
మూల మాత్రము అధికమాసమునందుగూడ శ్రాద్ధముచేయ వలెను.
అధికమాసములో మృతులైనవాటికి నిజమాసములో మృతతిథియందు
అన్వాద్యశ్రాద్ధముచేసి అక్కడనుంచి ౨౮ న దినమందు ఊన మాసి
కము పెట్టి అదిమొదలు ముప్పదవ దినమందు ద్వితీయ మాసికము
పెట్టి, అక్కడనుంచి ౫ దినములలోగా ఆదిపంచకమునందు త్రైపక్షిక
శ్రాధకముచేసి క్రమముగా సంవత్సరాంతము జరిగించవలెను. సంవ
త్సరముమధ్య అధికమాసము సంభవించే యెడల శుద్ధాధికములకు

కఠిలే సంకల్పముచేసి అధికమాసమందే శ్రాధము పెట్టవలయును సంవత్సరాంతమందు అధికము వచ్చేపక్షమున ఊనాబ్దితమును, సంవత్సర విమోకమును, ఆబ్దికమును ఈ మూడును అధికమాసములోనే పెట్టవలయునుగాని శుద్ధమాసంబున నాచరింపఁగూడదు. మధ్యాధికమువచ్చిన ప్రథమాబ్దికానికి లోగడమాసానికే 3౬౦ దినములగును కనుక లోగడ మాసములో ఊనాబ్దిక విమోకములు జటిగించవలెననే మాట యుక్తముగాదు. ఆరెండుమాసములు 3౦ దినముల సంజ్ఞ కనుక ప్రధమాబ్దికముతో కూడానే జటిగించవలయును. శుద్ధమాసమునందు మృతులైనవారికి ప్రథమాబ్దికము మలమాసమందు వచ్చినచో నప్పుడే చేయవలయును ద్వితీయాబ్దికాదులు మాత్రము శుధమాసమునందే జఱుపవలెను.

కించ॥ గ్లో॥ అగ్న్యధానం ప్రతిష్ఠాంభ యజ్ఞ దాన వ్రతానిచ । దేవప్రీతి వృషోత్సర్గ చూడాకరణ మేఖలాః । గమనం దేవతీర్థానాం వివాహమభిషేచనం । యానంచ గృహకర్మాణి మల మాసే వివర్జయేత్ ।

తా॥ అగ్న్యధానం, ప్రతిష్ఠ, యజ్ఞదాన వ్రతములు, దేవప్రీతిములు, కామ్య వృషోత్సర్గము, చూడాకరణము, మేఖల, దేవజ్ఞేత్ర తీర్థాటనము, వివాహము, అభిషేచనము, యాచనము, గృహకర్మలు అనువానిని మలమాసమునందు విమవలెనని గర్హించుచున్నది.

గ్లో॥ అవస్య కర్మసాఖ్యం మలమాసమృతాబ్దికం । తీర్థేభ్యాం యోగ్యాభిషేకం మఖికర్మ పితృక్రియాః । కుర్యాన్మల్లీప్లుచే వర్షమధ్యేచేత్స తదాధికం । చిత్రస్యా న్దాసికం మృత్యు మాసాత్స ద్వాదశీయది ॥ ప్రేక్షక్రియా సమాప్తాత్ర కుర్వీతాభ్యుదయంతథా । శ్యామాకాగ్రయణం కృచ్ఛత్రయ వర్జమత్యోన్యథా ॥

తా॥ మలమాసమునందు ఆవస్యముగా జేయుఁదగినమాసికాది కర్మలును, ఆబ్దికములను, తీర్థ శ్రాద్ధములను, యజ్ఞకర్మములను, పితృక్రియలను చేయవచ్చునని యెఱుఁగవలయును. మఱియును వర్షమధ్యమందు మలమాసమువచ్చేనేని అప్పుడధికమాసములు గ్రహించవలయును. మలమాసము మొదలుకొని పదిరెండవమాసము మల

మాసమయ్యేనేని దానియందు ప్రేతకర్మలను సమాప్తిని జూందించి
పిమ్మట అభ్యుదయ కర్మములను జేయవలయునని సూర్యోదయమును
గ్రంథమునందు జేప్పబడియె.

కించ॥ శ్లో॥ కామ్యారంభం వృషోత్సర్గం పర్వోత్సవ ముపా
కృతిం । మేఖలా చౌలమాంగల్యా ఒగ్న్యాధానోద్యాపన క్రియా ॥
వేదవ్రత మహాదానా ఒభిషేకా స్వర్థమాసికం । ఇష్టం పూర్తం
తథాయస్య విద్యలోపా స్యధాకృతౌ । తత్సర్వ మష్ట కాదస్య దధి
మాశేవివర్జయేత్ । సూతకేపిచకర్తవ్యం స్నానాద్యం రాహుదర్శనే ॥

తా॥ కామ్యారంభము, వృషోత్సర్గము, పర్వోత్సవము, ఉపా
కర్మము, మేఖలము, చౌలము, మాంగల్యము, అగ్న్యాధానము, ఉ
ద్యాపనక్రియ, వేదవ్రతము, మహాదానము, అభిషేకము అనువానిని
అధికమాసమునందు విశువవలయును, గ్రహణకాలమునందు జనన
మరణశౌచమాలు గలిగియున్నప్పటికిని గ్రహణప్రయుక్త స్నానాది
కమును జేయవలయుననియును సూర్యోదయ మను గ్రంథమునందుఁ
జెప్పబడియె. మరియు,

శ్లో॥ గ ర్భేవార్ధుషి కే భృత్యే ప్రేతకర్మణి మాసికే । సపిండి
కరణే నిత్యే నాధిమాసంతు వర్జయేత్ ॥

తా॥ గర్భమునందును, వడ్డి యందును, భృత్యుని యందును,
ప్రేతకర్మమునందును, మాసికమునందును, సపిండికరణము నందును,
అధికమాసము విదువవలనుపడదని పరాశరస్మృతియందుఁ జెప్పబడె.

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ మాసద్వయేబ్జ మధ్యేచ సంక్రమోన
శచేద్యదా । ప్రాకృత ప్రతపూర్వస్యా దు తరస్తు మలిష్టుచః॥

తా॥ సంవతర మధ్యమందు రెండధికమాసములు తటస్థించె
నేని మొదటిమాసమును ప్రాకృతమాసమునుగాను, రెండవమాస
మునుమలిష్టుచః- అధికమాసముగాను గ్రహింపవలయునని గ్రంథాం
తరమందుఁ జెప్పబడియె. అధికమాస సౌకరణం సమాప్తమ్.

* ప్రేతశవాను గమనేనియమః *

శ్లో॥ ప్రేతస్య పార్శ్వయోరగ్రే నగచ్ఛేయః కదాచన । తస్మా
దగ్రేతు గంత్యాణా మాయఃక్షీణం పదేపదే । మృతస్య పశ్చాద్గమనే

ప్రాయశ్చిత్తం విధియతే । కిల్బిషాద్దగ్గమనే నిష్క్రమిత్తోప
పద్యతే । ఇతి దోషశ్రవణాత్ స్మృత్యంతరే విశేషః ॥ శ్లోః సంస్కా-
రోప కృమాత్పూర్వం కామం స్నాత్వా విశుద్ధ్యతి । ప్రారబ్ధేపిహ
సంస్కారే సమాప్తేస్నానమాచరేత్ ॥ ఏతదన్యవిషయం ॥ ఆరంభా-
త్ప్రారంభసామ్యత్వస్య శుద్ధిర్భవిష్యతి ॥

తా॥ ప్రేతమునకు పార్శ్వమునందుగాని, పశ్చాద్భాగంబు
నందుగాని పోవలయును. అట్లుగాక ప్రేతమునకు ముందుభాగము
నందు నడచినయెడల ఆయువు క్షీణించిపోవునని యభిప్రాయము. పా-
ర్శ్వ పశ్చాద్భాగంబులయందు నడచినవానికి ప్రాయశ్చిత్తముగలదు
అగ్రభాగమునందు నడచినవానికి ప్రాయశ్చిత్తములేదు. కావున
నగ్రభాగమునందు బోంగూడదని యభిప్రాయము. దహనసంస్కారం-
బుల నుపక్రమించుటకు మునుపు స్నానంబుజేసినయెడల పరిశుద్ధి గలు-
గును. దహన సంస్కారంబుల నుపక్రమించినపిమ్మట దహన మగు
వఱకును స్నానంబుచేసినయెడల శుద్ధిగలుగదు. కావున సగోత్రుఁడు
సంస్కారంబు నుపక్రమించుటకు పూర్వంబునందు స్నానంబును జేయ
వలయునని స్మృత్యంతర వచనాభిప్రాయము.

ఇతి శివానుగమనే నియమస్సమాప్తః.

* శ్లోకానే ప్రేతపునర్జీవః *

శ్లోకానంబునకు ప్రేతమును తీసికొనిపోయిన పిమ్మట నా శవ
మునకు ప్రాణంబులు వచ్చినయెడల మఱల నామమును గృహమునకు
వచ్చెనేని యాగృహంబునకుఁ గీడువాటిల్లును. కావున నాకీఁడు
దొలగిపోవుటకొఱకు క్షీరమిశ్రిత సమిధశ్శతమును, ఆజ్యంబును, హా-
మమును జేయవలెను. బ్రాహ్మణులకు గోదానాది మహాదానములు
జేసి సావిత్రివృష్టి శతంబులచేత క్షీరంబులతో శాంతినిజేయవలయును.
కపిలధేనువును, తిలలను, సువర్ణమును, వస్త్రమును ఆయుర్వృద్ధికొఱకు
కర్త దానముచేసి బ్రాహ్మణశిర్వాదము గ్రహించవలయును. ఇది
యముని మతమని నారదమునివరుఁడువచించె. కొందఱు ఇతరజంతు-
వును ఇతనిమీదదిగఁతుడిచి ఆ గ్రామమంతయు ద్రిప్పిపారవేయుదురు-

ఇతి శ్లోకానానీత శవజీవన విచార స్సమాప్తః.

* ప్రేతశిలానష్టమ్ . *

దశాహముతోగా జరుపు నిత్యకర్మ ప్రారంభించిన పిమ్మట దశాహములోపల ప్రమాదంబువలన శిలనష్టమైనయెడల అన్య శిల నుంచి పూర్వమువలె ఆవాహనముజేసి మఱల తొలుతయిచ్చిన మృత్తికాస్నాన వాపోదక తిలోదకాదులు పిండప్రదానంబులు మొదటి దోహతుంచి క్రియధాక్రమముగా జరుపవలెను నష్టమైనశిల మరల లభించినయెడల విధ్యుక్తముగ వాపోదకాదుల నీయనక్కరలేదు. స్థల భ్రంశమునందును, శిలాపాత్ర కర్తృద్రవ్యంబులు నశించినను ప్రాజాపత్యత్రయంబునుజేసి పిండోదక దానంబులను మఱల యథా విధిగా చేయవలయునని స్మృత్యంతరమందుఁ జెప్పబడియె. తక్కిన విషయములు ధర్మశాస్త్రములందు జూడవలయును.

ఇతి శిలానష్ట విషయ స్సమాప్తః.

* సంవత్సర విమోకేతిధిద్వయశ్రాద్ధనిర్ణయః *

గౌతమః || శ్లో॥ తిధిద్వయేపి సంప్రాప్తే విమోకం ప్రథమాబ్ది కమ్ । తస్మిన్నేవ క్రమాత్కుర్యాత్సూర్యాష్టాచాపరాహణకే ||

తా॥ సంవత్సర విమోకదినమందు తిధిద్వయము తటస్థించెనేని సంవత్సరవిమోక ప్రథమాబ్దికములు రెండును ఆదినమందే నాచరింపవలెను. ఎట్లనిన పూర్వాష్టమందు సంవత్సరవిమోక శ్రాద్ధంబును అపరాహ్ణమందు ఆబ్దిక శ్రాద్ధంబు నాచరించవలయునని శ్రీ గౌతముల వారి యభిప్రాయము.

కించః పరాశరాది ఋషిభిః రత్నావళ్యాం విష్ణుస్మృతౌ ||

శ్లో॥ విమోకాదిద్వయంకుర్యాద్విజ్రతేష్ఠ స్తిధిద్వయే । విమోకం పూర్వతఃకృత్వా ఆబ్దికం తదనంతరం । తిధిద్వయే తథాకార్యం అన్యథా దోషబాగ్యవేత్ ||

తా॥ తిధిద్వయ దినమునందు విమోకము ప్రథమాబ్దికము వచ్చినయెడల పూర్వాష్టమమునందు విమోకముజరిపి అపరాహ్ణమందు ప్రథమాబ్దికము చేయవలెను. అలా చేయనియెడల దోషము చేసిన వాడగును.

కించ॥ శ్లో॥ సంవత్సరవిమోకాఖ్యం శ్రాద్ధంకుర్యాద్విచక్షణః ।
తథాబ్ధికం వినాపూర్వం ఊనాబ్ధికమథాపివా । ఊన త్రైపక్షికంచైవ
సకుర్యాన్మాసికంవినా । ఊనాంత్య మాసికంత్యక్వా విమోకం నైవ
కారయేత్ ॥

తా॥ కర్మనిష్ఠగలవాఁడు సంవత్సరవిమోకమును జేయ వలసి
నది. ఊనాబ్ధికమును జేయకుండ ప్రత్యాబ్ధికమును జేయఁగూడదు.
త్రైపక్షికమును విడిచి మాసికమును పెట్టకూడదు. ఊన మైన తరు
వాత మాసికమును విడిచి సంవత్సరవిమోకమును జేయఁగూడదు.

ఇతి సంవత్సరవిమోకే తిథిద్వయ శ్రాద్ధనిర్ణయ స్సమాప్తః.

* మృత తిథి నిర్ణయ : . *

సిద్ధాంతసార సంగ్రహే॥ శ్లో॥ సాయంతన్యపరత్రచే శ్శ్రుతతిథి
స్యైవాబ్ధికే మాసికే । సాగ్రాహ్యాద్వ్యపరాహ్లాద్యో ర్యదితదాయ
తాధికా సామతా । తుల్యాచేదుభయ పరాహ్లాసమయే పూర్వానచే
త్తద్వయోః । పూర్వైవత్ర ముహూర్త గాస్త సమయే నో చేత్సరై
వోచితా ॥

తా॥ అహః ప్రమాణ ఘటికలను ఆయిదుపాళ్ళు చేయునది.
వానిలో మొదటిభాగము ప్రాతఃకాలము. ౨ వ భాగము సంగమ
కాలము. ౩ వది మధ్యాహ్నము. ౪ వది అపరాహ్ణము. ౫ వది
స్నాయాహ్నము. ఈ ఆయిదుకాలములలో ౪ వ అపరాహ్ణ కాల
మున నేతిథి ఘటికలు వ్యాపించియుండునో ఆ తిథి శ్రాద్ధాది వైత్య
కము మొదలగు సత్కర్మలకు ముఖ్యము. ఒకతిథికి రెండుదినముల
లో వ్యాప్తిగలిగియుంటే యేదినమున అధికముగానుండునో దాని నా
చరింపవలయును. రెండుదినములలో అపరాహ్ణ వ్యాప్తి సమముగా
నుండిన పూర్వమునఁగా మొదటి దినమే ముఖ్యము, రెండు అపరా
హ్ణములలోను వ్యాపింపకపోయిన పూర్వదినమున పాయాహ్న వ్యాప్తి
చక్కగానుండిన నాఁడేముఖ్యము. రెండు అపరాహ్ణములలోను సమ
ముగా నుండినప్పుడు తిథి వృద్ధిపక్షమున రెండవనాఁడును, క్షయపక్ష
మున మొదటినాఁడును కర్తవ్యము. దీనినెఱిగి శిష్టులందఱును ఆచ
రికపుచున్నారు, ఇంక సంకల్ప స్నాన దాన వ్రత దేవపూజాదుల

లో విశేష విధులు గలుగునవి తప్ప తక్కినవన్నియు సత్కర్మలకును మార్యోదయకాలమున నేతిధి గలిగియుండునో ఆతిధియే సంకల్పము నకు ముఖ్యము.

కించ॥ శ్లో॥ యాంతిధిం సమనుప్రాప్య ఉదయం యాతి భాస్కరః । సాతిధి స్సకలాజ్ఞేయా స్నానదాన వ్రతాదిషు ॥

తా॥ సూర్యుడు యేతిధియందుదయించునో ఆ తిధి స్నాన దాన వ్రతములు మొదలుగాగల సకలకార్యములకు ప్రాముఖ్యము. ఆతిధియందే సంకల్పము. ఇతి మృతతిధినిర్ణయ స్సమాప్తః.

* శ్రాద్ధ స మ యే త్యా జ్య వి ష య : *

జ్యోతిస్సంగ్రహే ॥ శ్లో॥ స్నానే దానే జపే హోమే వైశ్వ దేవే సురార్చనే । ప్రాయశ్చిత్తే తథాశ్రాద్ధే ప్రశస్తావిషనాడికాః ॥

తా॥ స్నానకాలమునందు, దానకాలమందు, జపకాలమందు, హోమకాలమందు, వైశ్వదేవకాలమందు, దేవతార్చనకాలమందు, ప్రాయశ్చిత్తాదులయందు, శ్రాద్ధకాలమందు, త్యాజ్యము వచ్చినప్పటికిని వైకార్యములు చేయవచ్చును

కించ॥ ప్రాచీనగ్రంథే॥ శ్లో॥ అసనే శయనే భోజ్యే మలమూ త్రోత్సృజేతిథా । ఉగ్రకర్మణ్యువ్రతా ప్రశస్తా విషనాడికాః ॥

తా॥ కూర్చుండుటయందు, నిద్రించుట, భోజనకాలము, మల మూత్రములు విడుచుట, చెడుపనివిషయమై, అత్రు ప్రయోగాదుల యందును విషభూడియలు నింద్యములుగావు.

ఇతి శ్రాద్ధసమయే త్యాజ్యవిషయ స్సమాప్తః

* దా నా ది ఘ ల ని రూ ప ణ మ్ *

అయ్యా, ౮౪ లక్షల జీవరాసులలో నీమనుష్యజన్మము లభించుట బహుదుర్లభము. ఇట్టిజన్మము లభించియు దాన ధర్మాదులు చేయకయుండు మనుష్యుడు మఱుజన్మమునందు దర్మిదుండై పుట్టునని స్మృతులు ఘోషింపుచుండెను. లోకమందు మనమురు జూచుచుంటిమి. మనుష్య జన్మమునందు దర్మిదుండై పుట్టి పాపకార్యములఁ జేయుచు అందునలన నరకముఁజెంది సమస్తబాధల కోర్వలేక దుఃఖం పుచు మఱల దర్మిదుండుగా పుట్టును. తత్ప్రమాణము-

శ్లో॥ అదానదోషేణ భవేద్దరిద్రో దారిద్ర్య దోషేణ కరోతి
పాపం । పాపాదవశ్యం నరకం ప్రయాతి పునర్దరిద్రః పునరేవ పాపి ।
అన్నట్లు దానముచేయని దోషమువల్లనే వాడు దరిద్రుడుగా బుట్టు
చు మఱల గిట్టుచు యీ ప్రకారము సంసార సాగరమునందగిలి అల్లా
డుచుండును గాని ఒకప్పుడయినను ముక్తిపొందజాలడు.

శ్లో॥ దరిద్రదాయ కృతంచానం శూన్య లింగస్య పూజనం । అ
నాథ ప్రేత సంస్కార మశ్వమేధసమం విదుః ।

తా॥ దరిద్రునికొఱకు చేయఁబడిన దానమును, పూజలేనిగుళ్ళ
కు పూజగలుగఁజేయుటయు, దిక్కులేని పీనుగనైత్తికాలుట్టుటయు ఈ
మూఁడును అశ్వమేధయాగము చేయుటవలన గలుగు ఫలమునకు
సమానమగు ఫలమునిచ్చునని బహుగ్రంథములు చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ అనిత్యాని శరీరాణి విభవోనైవ శాశ్వతః । నిత్యం సన్ని
హితో మృత్యుః । కర్తవ్యో ధర్మసంగ్రహః॥

తా॥ ఈ శరీరము నిత్యముకానిది. సంపదలు నిలుకడలేనివి.
మృత్యుదేవత దగ్గరనే కాచియున్నది. కాఁబట్టి మనము పితృమా
తృ కర్మలందయినా తనశక్తికొలది దానధర్మములు చేయుటచే ఈ
జన్మము వచ్చినందున తన పితరులు సంశోషిండ్మేగాక తనకు రాఁ
బోవు జన్మమందు మహా భాగ్యవంతుడై జ్ఞానముగలవాడై ధనము
గల గృహదులందు జన్మించును. ఇదియునుఁగాక-

శ్లో॥ చలాలక్ష్మీశ్చలాః ప్రాణాశ్చలో దేహోపి యావనం ।
చలం చలశ్చ సంసారః కీర్తిధర్మశ్చ నిశ్చలౌ ॥

తా॥ సంపదలు, ప్రాణము, దేహము, యశావనము, సంసారము
యివియున్నియును నీటిబుగ్గలరీతిగా అస్థిరములైనవి. అయితే సత్య
ముగా కీర్తియు ధర్మమును యీరెండుమాత్రమే స్థిరముగానుండును.

శ్లో॥ అర్థాః పారదచేంచలాః గిరినదీ వేగోపమంజీవితం । ధర్మం
యోగకరోతి నిశ్చలమతిః స్వర్గార్గశోఘ్నటనం । పశ్చాత్తాప యుతో
జరాపరిణత శ్శోకాగ్నినా దహ్యతే । తస్మా న్మాతృ పితృ క్రియాది
సమయే దానం ప్రశస్తం స్మృతమ్ ॥

తా॥ సంపదలు పాదరసమువలె నిలకడగానివి, కొందమింద నుండి క్రిందికి ప్రవహించునదులు యెంత శీఘ్రముగా ప్రవహించునో అంత శీఘ్రముగా జీవితము పారిపోవును. సముద్రమునందలి అలల యందు బుట్టిన నీటితుంపరలు యెట్లునిలకడలేకపోవునో అట్లు మానవ జన్మము నిలకడలేనిదాను. సముద్రమునందలి నురుగురీతిగా మన జీవితకాలము అస్థిరమైనది కాబట్టి స్వర్గద్వారమునకు ఆడ్డముగా మూసియుండెడు తలుపును దెఱచి మనలను స్వర్గమునజేర్చి నకల సౌఖ్యములను బొందునట్లుజేసెడు ధర్మము నెవ్వఁడు చేయఁడో వాఁడు మరణకాలమువ శోకాగ్నిచేత తపించును. కాబట్టి తల్లి దండ్రుల శ్రద్ధాది దినములయందయినను దానముజేయుట ప్రశస్తము.

శ్లో॥ ధర్మః శర్మ భుజంగపు గవపురీ సారం విభాతుంక్షమో! ధర్మః ప్రాపిత మర్త్యలోక విపుల ప్రీతి స్సథాశంసినా! ధర్మస్వ్వర్మ గరి నిరంతరసుఖా స్వాదోదయస్యాస్పదం । ధర్మః కిం నకరోతి ముక్తి వనితా సంభోగ భాగ్యాంతరమ్ ॥

తా॥ ధర్మము నాగేంద్ర పట్టణమునందలి స్థిరమైన సుఖము ననుభవించునట్లు చేయును. భూలోకమున ధర్మముఁ జేయువానికే మంచి కీర్తియు, జనులవలన ప్రీతియు కలుగును. మఱియు ధర్మము స్వర్గలోకమునందలి దేవామృతము పానముచేసి చావు పుట్టుకలు లేక సదా దేవేంద్రభోగముల ననుభవించునట్లుచేయును. ధర్మమువలన సకలసుఖములుకలుగును. ధర్మము ముక్తికాంతతోభోగించునట్లుజేయును.

శ్లో॥ ఏవం త్యాగదుణ్ణాఘ్నః సర్వేషు గుణరాసిషు । త్యా గా జ్జగతి పూజ్యంతే పశు పామాణ పాదపాః ॥

తా॥ దానము చేయునట్టి గుణమే సకల గుణములలోపల సద్గుణము. దానముచేయువాఁడే గుణవంతుఁడు- పశువులలో కామధేనువును, వృక్షములలో కల్పవృక్షమును, శిలలలో చింతామణియును శిలయును యెవరెవరు యేదియడిగినను తడవులేక నిచ్చునట్టి గుణమును కలిగియుండుటవల్లనేగదా అవి దేవతలు, మనుష్యులు మొదలయిన వారిచేత సదా పూజింపఁబడుచున్నవి. ఇంతియేగాదు-

దాన మాహాత్మ్యమందు- శ్లో॥ సాలగ్రామ శిలాం పృథ్వీం
కన్యాం విద్యాంచ వైదికిం । యోదత్రేయశ్చగృహ్లాతి తామ్రభాస్వర్ణ
గామినో ॥ అని చెప్పబడినది.

ఆదిత్యపురాణమందు- శ్లో॥ జ్ఞానదాదధికం కించిద్బ్రహ్మ తే భువ
నత్రయే । దానేన ప్రాప్యతే స్వర్గః । అని చెప్పబడినది. యస్య
విత్తం సధర్మాయ నోపభోగాయ తస్య విత్తం నిరర్థకమ్ ।

గరుడపురాణమందు- శ్లో॥ పితృ శ్మశ్రగుణం దానం సహస్రం
మాతురుచ్యతే । భగిన్యాం దశసహస్రం సోదరే దత్తుమక్షయమ్ ॥

తా॥ దానాదులవలన స్వర్గ పశు పుత్ర విత్తాదులును, కీర్తిక
యును గలుగుచున్నవి. అందువలన దానమునకన్న నధికమైన దెక్కు
డను మూడులోకములయం దేదియునులేదు. ఎవ్వనియొక్క ద్ర
వ్యము ధర్మము కొఱకై నను, తాననుభవించుట కొఱకై నను ఉప
యోగించునో అతని ద్రవ్యము సాధకములేకున్నచో నిరర్థకము.

కించ॥ మనుస్మృతౌ॥ శ్లో॥ వారిదస్త్రప్రప్తినూప్నోతి సుఖ మ
క్షయమన్నదః । తిలప్రదః ప్రజామిష్టం రీపదశ్చక్షు రుత్తమమ్ ॥

తా॥ జలమునిచ్చినవాఁడు క్షృత్పిపాసలులేని తృప్తినిబొందును
అన్నదాత యక్షయసుఖమునొందును. తిలలనిచ్చువాఁడు తనకిష్ట
మగు సంతానముగలవాఁడగును. దేవ బ్రాహ్మణాదుల కుపయోగ
ముగ దీపించిడినవాఁడు త్తమములగు చక్షుస్సుల నొందును.

శ్లో॥ భూమిదో భూమిమాప్నోతి దీర్ఘమార్హిరణ్యదః । గృహ
దోగ్ర్యాణివేశ్మాని రూప్యదో రూపముత్తమమ్ ॥

తా॥ భూదాత భూపతియగును- సువర్ణము దానమిచ్చువాఁడు
దీర్ఘాయుష్యము నొందును- గృహప్రదఁడు మంచి గృహములుగల
వాఁడగును. వెండి విచ్చినయతఁ డందఱికంటె నెక్కుడు సౌంద
ర్యము గలవాఁడగును.

శ్లో॥ వాసోద శ్చంద్రసాలోక్య మశ్వినాలోక్య మశ్వదః । అన
డుత్పదశ్చయం పుష్టం గోదోబ్రభ్యస్య విష్టమ్ ॥

తా॥ వస్తుదాత చంద్రలోకమును, గుట్టమునిచ్చినవాఁడశ్వీ
సీదేవతల లోకమును, యెద్దునిచ్చెనేని సంపూర్ణముగుసంపత్తిని, గోవు
నిచ్చినయతఁడు సూర్యలోకమును నొందును.

శ్లో॥ యాన శయ్యాప్రదో భార్యా మైశ్వర్య మభయప్రదః ।
ధాన్యద శ్వాశ్వతంసౌఖ్యం బ్రహ్మదో బ్రహ్మసాక్షీ తామ్ ॥

తా॥ రథాదియానములు శయ్యలు నొసఁగినవానికి భార్యా
లాభమగును. ప్రాణుల కభయమిచ్చునతఁడు- ప్రాణహింస చేయని
వాఁడు గొప్ప యైశ్వర్యమును బొందును. ధాన్యమునసఁగా శాలి
యవ గోధూమాదుల నిచ్చువాఁడు శాశ్వత సుఖమునొందును. వేద
మును జెప్పినను- తదర్థమును దెలిపినను బ్రహ్మ లోకమునందు
ముక్తుఁడగును.

శ్లో॥ సర్వేషామేవ దానానాం బ్రహ్మదానం విశిష్టతే । వా
ర్యన్న గోమహివాస స్త్రీలకాంచన సర్పిషామ్ ॥

తా॥ అన్నోదక గోమహి తీల కాంచనాది దానము. లేవి
గలవో వాని యన్నింటిలోను వేద వేదాంగములను బ్రాహ్మణునికిఁ
జెప్పట యుత్కృష్ట ఫలప్రదంబగును.

శ్లో॥ యేనయేనతు భావేన యద్యదానం ప్రయచ్ఛతి । తత్త
త్తేనైవ భావేన ప్రాప్నోతి ప్రతి పూజితః ॥

తా॥ ఎవరు యేయే అభిప్రాయముచే స్వర్గా ద్యపేక్షచేగాని,
ముముక్షునైతే నిష్కామనచేగాని యేదియేది దానముచేయునో ఆ
యా భావముచే నాయా దానముల ఫలముగా జన్మాంతరమందు
పూజితుఁడై దానిదాని ఫలమును బొందుదురు.

శ్లో॥ ధర్మం శనైస్సంచినుయా ద్వల్పీకమివ పుత్రికాః । పర
లోక సహాయార్థం సర్వభూతాన్యపీడయన్ ॥

తా॥ భూతపీడ లేనుండ పరలోక సహాయార్థమై ధర్మమును
చెదలపురుగులు పుట్టఁబెట్టినట్లు మెల్లమెల్లగా వృద్ధి నొందించవలెను.

శ్లో॥ నాముత్రహి సహాయార్థం పితా మాతావతిష్ఠతః । నపు
త్ర దారా నజ్ఞాతి ర్ధర్మస్త్రిష్ఠతి కేవలః ॥

తా॥ పరలోకమునందు సహాయులు తల్లి- తండ్రి- భార్య- పుత్రుడు- జ్ఞాతీ- వీరెవ్వరును గాదు. ధర్మమొక్కటియే పరలోక సహాయమై యుండును. సకల చుట్టములు తనతోఁగూడ వచ్చు వారుగారు. వాఁడుచేసిన పాపముగాని పుణ్యముగాని వానివాని వెంటనంటిపోవును ఒక మనుష్యుఁడు యెంత ధనవంతుఁడైనను దానమూలముగా నిచ్చినది తప్ప తక్కిన ద్రవ్యమంతయుఁగలనకు చెందునదిగాదు, పూర్వజన్మమందు విశేషముగ దోషముఁజ్ఞించి దానిని సత్కర్మలయందును, దానాది క్రియలయందును ఉపయోగించిన వాఁడే యీజన్మమున మహాభాగ్యవంతుఁడగును, అట్టివాఁడీ జన్మమున విశేష భక్తిశ్రద్ధలతోడ సత్కర్మములఁజేసినేని యింకొకజన్మమున మిగుల భాగ్యవంతుఁడై ధర్మార్థ కామమోక్షముల కర్హుఁడగును. భక్తిశ్రద్ధలులేక ధర్మముఁజేసినను ఆధనముఁవృద్ధము- భక్తి శ్రద్ధలతో నొనర్చిన ధర్మము కొంచెమైనను కొండంతయగును. ఎట్టి కార్యమునకుగాని మనస్సు నిర్మలముగా నుండవలయును. మనో నిశ్చయములేక చేసిన తపముగాని, దానముగాని, ధర్మముగాని నిర్థ కంబగును. ప్రతిమానవుఁడును తనకు రోగమువచ్చుననియు, వృద్ధ త్వము వచ్చుననియు, బలముతగ్గుననియు చక్కఁగాఁదెలిసికొని అంత్య కాలమందు సద్గతిఁజూందుట జాల్యములో విశేషము దెలిసినవిమొదలు సత్కర్మములుచేయుచు రావలెను. సత్కర్మములను రేపుచేయు దము, తర్వాతచేయుదమను తలంపుకూడిను. ఏలననఁగా, దేహమ నిత్యము కనుక నాధ్యమైనమట్టుకు తలచిన పని తలచినట్లు చేయవల యును. ప్రపంచమందు పుణ్యాత్ములుచేసిన స్థిరమగు యేర్పాట్లు యెన్ని జీవరాసులు బ్రతుకుచున్నవో చూపడు. మనము యెన్నో భృ బ్రతికినను మరణము స్థిరమని తలచువారు బహు అరుదుగానుం డెదరు. లోకమందు ఒకవంశములో నొక పుణ్యాత్ముఁడు సత్రము, ఎనము, తటాకము, ధర్మనిక్షేపము, శివాలయము, కూపము, గ్రంథ ము మొదలగు నిట్టి మహోపకారములలో నొకదానిని ప్రతిష్ఠించి సం దున ఆశేషజనులు అట్టివారిని నిత్యము స్మరింపుదురు. అట్టివారు మృతిఁబొందినను బ్రతికియున్నవారితో సమానులే. వారికి స్వర్గమే

నిశ్చయము. మన జీవితకాలము విచారింపఁగా రేపో మాపో అన్నట్లుండెను. ఇంతలో త్రోవదోచుట, తప్పస్పృష్టలు జేయుట, హత్య జేయుట మొదలగు తప్పకార్యములఁజేసి సంపాదించి దారాపుత్రులు మొదలగు బంధువులకుఁ బెట్టును. అందువలన యీ జీవునకు ఫలము కలదా ? లేదు. ఎవ్వఁడైతే పాపకార్యములను జేయునో వాఁడు మాత్రమే దానిఫలము ననుభవింపవలెను. అనఁగా నరకకూపమందు బడి చాలాకాలము నా బాధకోర్వలేక యేడ్చుచుందును. తిరిగి అట్టి మహాపాపనివృత్తికొరకు మఱుజన్మంబున తానుచేసిన పాపమునకే అట్టి దుష్కృతశేషము ననుభవించుటకు నీచజన్మమందు మహారోగ వంతుడై పుట్టుచు గిట్టుచు నుండును కాని ఒకప్పుడయినను భగవద్భక్తియు, దేవభాష్కరా గురుపూజయు, విద్యాసానది మహాదాసములు మొదలగు మహాపాపకారములను తాను జేయుటకు శక్తిలేక పోయినను చేయువారికయినా తాను సహాయభూతుడై ఆధర్మములను వృద్ధిజేసినట్లాయినా యితనికికూడ ఫలముగలదు. కాని దానప్రదాతకు మాత్రము ఇహలోక పరలోకములయందు బహుకీర్తియు, ప్రతిష్ఠయు అందువలన స్వర్గము నిశ్చయముగా కలుగునని గ్రంథములు ఘోషింపుచున్నవి. కనుక అటువంటివానిజన్మము సార్థకము. లేకున్నచో నిరర్థకము పట్టిమాటలతో నేమిప్రయోజనము- తన శక్తికొలది తాను జీవించియుండఁగానే గోదానాది మహాదాసములు తక్షణమే జలుపవలయును. దేహమనిత్యముగనుక పుణ్యకార్యముల విషయమై తలచినపని తలచినట్లు చేయుట ప్రథమకర్తవ్యము.

* కారుణ్యవిషయః *

శ్లో॥ ఆదా పితా తథా మాతా సాపత్నీ జననీతథా | మాతా మహాస్సపత్నీకా ఆత్మపత్నీ త్వనంతరమ్ || సుత బ్రాతృ పితృవ్యా శ్చ మాతులాస్సహ భార్యకా | దుహితా భగినీచైవ దాహిత్రోభాగి నేయకః || పిశృష్వసా మాతృష్వసా జామాతా భావుక స్సూమా | శ్వశుశస్సృగలకశ్చైవ స్వామినో గురురర్థినః || కించ || (జనక పితృ మాతృజాం తర్పణం విశేషః)

తా॥ ముందు తల్లి దండ్రులు, పిదప సవతితల్లి, అటు పిమ్మట మాతామహా మాతః, పితామహా మాతః, ప్రపితామహులు, మాతా మహీ మాతః, పితామహీ మాతః, ప్రపితామహీలు, తనభార్య, కుమారుడు, అన్నదమ్ములు, పితరండ్రి, పెదరండ్రి, మేనమామ, మేనమామభార్య, కుమార్తె, తోడబుట్టువు. మనుమడు, మేనల్లుడు మేనత్తలు, పినతల్లి, పెదతల్లులు, అల్లుడు, లోబుట్టువుల భర్త, కోడలు, భార్యయొక్క తండ్రి, భార్యయొక్క సోదరుడు, గురువు, యాచకులు వీరలు క్రమముగ కారుణ్యములోనివారని తెలియవలెను.

అక్క- జ్యేష్ఠభగిని)
అత్త (కన్యశ్రీవు)
అన్న (జ్యేష్ఠభార్య)
అన్నకూతురు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్రి)
అన్నకొడుకు (జ్యేష్ఠభ్రాతృపుత్ర)
అప్పకూతురు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్రి)
అప్పకొడుకు (జ్యేష్ఠభగినీపుత్రుడు)
అప్పమగడు (భావుకుడు)
అమ్మమ్మ (మాతామహి)
అల్లుడు (జామాత)
తమ్మునికొడుకు (కనిష్ఠభ్రాతృ పు॥)
తల్లిచెల్లెలు (కనిష్ఠమాతృభగిని)
తల్లి అప్పకూతురు (జ్యేష్ఠమాతృ
భగినీ పుత్రిక)
కూతురు (దుహిత)
కొడుకు కూతురు (పౌత్రి)
చెల్లెలు (కనిష్ఠభగిని)
చెల్లెలుకూతురు (కనిష్ఠభగినీపుత్రి)
చెల్లెలికొడుకు (క॥ భ॥ పుత్రుడు)
చెల్లెలిమగడు (భావుకుడు)
తండ్రి (పిత)

తండ్రి తండ్రి (పితామహుడు)
తమ్ముడు (కనిష్ఠభ్రాతృ)
తమ్మునికూతురు (క॥ భాతృపుత్రి)
పినతల్లికొడుకు (క॥ మా॥ భ॥ పు॥
పెదతండ్రి (జ్యేష్ఠపితృవ్యధు)
పెదతండ్రి కూతురు (జ్యేష్ఠ పితృ
వ్య పుత్రి)
తల్లి అప్పకొడుకు (జ్యేష్ఠ మాతృ
భగినీ పుత్రుడు)
నాయనమ్మ (పితామహి)
పినతండ్రి (కనిష్ఠపితృవ్యధు)
పినతండ్రి కూతురు (క॥ పి॥ పుత్రి)
పినతండ్రి కొడుకు (క॥ పి॥ పు॥)
పినతండ్రిభార్య (క॥ పి॥ పత్ని)
పినతల్లికూతురు (క॥ మా॥ భ॥ పుత్రి)
పెదతండ్రికొడుకు (జ్యేష్ఠ పితృవ్య
పుత్రుడు)
పెదతండ్రిభార్య (జ్యే॥ పి॥ పత్ని)
భార్యసోదరుడు (స్వామికుడు)
మగని తమ్ముని కూతురు (భర్తృ
కనిష్ఠ భ్రాతృ పుత్రి)

మనుమరాలు (దాహితీ) | మేన త్రకూతురు (పితృభగినీపుత్రి)
 మేన త్ర (పితృభగిని) | మేన త్రకొడుకు (పితృభాపుత్రుడు)
 కాత్యాయనః॥ శ్లో॥ సంకల్పాసనయోష్ణప్తి ద్వితీయావాహనే
 తథా । అన్నదానే చతుర్థీస్యా చేమాస్సంబుద్ధయస్త్మతాః ॥
 పారస్కరః॥ శ్లో॥ అర్ఘ్యదానేచ సంకల్పే పిండదానే తథాక్ష
 యే । గోత్ర సంబంధనామూని తథా శత్రుత్వతిపాదయేత్ ॥

ఇతి కారుణ్య విధి స్సమూప్తః.

* కారుణ్య శబ్దములు . *

ఋకారాంతః- పులింగః-పితృశబ్దః-(తండ్రి)

విభక్తిః.	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	పితా	పితరౌ	పితరః
సం	హేపితః	హేపితరౌ	హేపితరః
ద్వి	పితరః	పితరౌ	పితౄణాం
త్వ	పితా	పితృభ్యాం	పితృభిః
చ	పితే	పితృభ్యాం	పితృభ్యః
పం	పితూః	పితృభ్యాం	పితృభ్యః
ష	పితూః	పితౄణాం	పితౄణాం
స	పితరి	పితౄణాం	పితృషు

ఏవం భ్రాతా- జామాతా- ఇత్యాదయః.

ఋకారాంత - ప్రిలింగో - మాతృశబ్దః - (తల్లి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	మాతా	మాతరౌ	మాతరః
సం	హేమాతః	హేమాతరౌ	హేమాతరః
ద్వి	మాతరం	మాతరౌ	మాతౄణాం
త్వ	మాతా	మాతృభ్యాం	మాతృభిః
చ	మాతే	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
పం	మాతూః	మాతృభ్యాం	మాతృభ్యః
ష	మాతూః	మాతౄణాం	మాతౄణాం
స	మాతరి	మాతౄణాం	మాతృషు

ఏవం దుహితా- ఇత్యాదయః.

ఈకారాంత స్త్రీలింగో జననీ శబ్దః (జనకతల్లి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర)	జననీ	జనన్యా	జనన్యః
సం	హేజనని	హేజనన్యా	హేజనన్యః
ద్వి	జననీం	జనన్యా	జననీః
త్వ	జనన్యా	జననీభ్యాం	జననీభిః
చ	జనన్యై	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
పం	జనన్యాః	జననీభ్యాం	జననీభ్యః
ష	జనన్యాః	జనన్యోః	జననీనాం
స	జనన్యాం	జనన్యోః	జననీషు

ఏవం భగినీ- పితృభగినీ- మాతృభగినీ- దేవీ- దాసీ- ఇత్యాదయః.

ఆకారాంతః పుంలింగో మాతామహా శబ్దః (తల్లితండ్రి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర)	మాతామహః	మాతామహౌ	మాతామహాః
సం	హేమాతామహ	హేమాతామహౌ	హేమాతామహాః
ద్వి	మాతామహం	మాతామహౌ	మాతామహాన్
త్వ	మాతామహేన	మాతామహభ్యాం	మాతామహైః
చ	మాతామహాయ	మాతామహభ్యాం	మాతామహేభ్యః
పం	మాతామహాత్	మాతామహభ్యాం	మాతామహేభ్యః
ష	మాతామహస్య	మాతామహయోః	మాతామహానాం
స	మాతామహే	మాతామహయోః	మాతామహేషు

ఏవం దాహిత్రః- భాగినీయః- భావుకః- ఇత్యాదయః

ఈకారాంత స్త్రీలింగో మాతామహీ శబ్దః (తల్లి తల్లి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర)	మాతామహీ	మాతామహ్యౌ	మాతామహ్యః
సం	హేమాతామహి	హేమాతామహ్యౌ	హేమాతామహ్యః

ద్వి	మాతామహీం	మాతామహ్యా	మాతామహిః
త్వ	మాతామహ్య	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభిః
చ	మాతామహ్యై	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః
పం	మాతామహ్యః	మాతామహీభ్యాం	మాతామహీభ్యః
ష	మాతామహ్యః	మాతామహ్యః	మాతామహీనా
స	మాతామహ్యం	మాతామహ్యః	మాతామహీషు

ఈకారాంతః స్త్రీలింగో పత్నీశబ్దః- (భార్య)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	పత్నీ	పత్నౌ	పత్న్యః
సం	హేపత్నీ	హేపత్నౌ	హేపత్న్యః
ద్వి	పత్నీం	పత్నౌ	పత్నీః
త్వ	పత్నౌ	పత్నీభ్యాం	పత్నీభిః
చ	పత్నై	పత్నీభ్యాం	పత్నీభ్యః
పం	పత్నయః	పత్నీభ్యాం	పత్నీభ్యః
ష	పత్నౌ	పత్నౌ	పత్నీనాం
స	పత్నౌ	పత్నౌ	పత్నీషు

ఏవం దేవీ- దాసీ- ఇత్యాదయః

అకారాంతః పుంలింగో సుతశబ్దః- (పుత్రుఁడు)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	సుతః	సుతౌ	సుతాః
సం	హేసుత	హేసుతౌ	హేసుతాః
ద్వి	సుతం	సుతౌ	సుతాన్
త్వ	సుతేన	సుతాభ్యాం	సుతైః
చ	సుతాయ	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
పం	సుతాత్	సుతాభ్యాం	సుతేభ్యః
ష	సుతస్య	సుతయోః	సుతానాం
స	సుతే	సుతయోః	సుతేషు

ఏవం మాతులః- భాపుకః- శ్వశురః- స్వాల్కః- గుప్త-

దాసః- ప్రేతః- ఇత్యాదయః.

అకారాంత స్త్రీలింగో స్నుషా శబ్దః (కోడలు)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	స్నుషా	స్నుషే	స్నుషాః
సం	హేస్నుషే	హేస్నుషే	హేస్నుషాః
ద్వి	స్నుషాం	స్నుషే	స్నుషాః
త్వ	స్నుషయా	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభిః
చ	స్నుషాయై	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభ్యః
పం	స్నుషాయాః	స్నుషాభ్యాం	స్నుషాభ్యః
ష	స్నుషాయాః	స్నుషయోః	స్నుషాణాం
స	స్నుషాయాం	స్నుషయోః	స్నుషాః

ఏవం గుప్త - ప్రేత - ఇత్యాదయః,

ఉకారాంత స్త్రీలింగో శ్వశూ శబ్దః (అత్త)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	శ్వశూః	శ్వశ్వా	శ్వశ్వః
సం	హేశ్వశూ	హేశ్వశ్వా	హేశ్వశ్వః
ద్వి	శ్వశూం	శ్వశ్వా	శ్వశూః
త్వ	శ్వశ్వా	శ్వశూభ్యాం	శ్వశూభిః
చ	శ్వశ్వై	శ్వశూభ్యాం	శ్వశూభ్యః
పం	శ్వశ్వాః	శ్వశూభ్యాం	శ్వశూభ్యః
ష	శ్వశ్వాః	శ్వశ్వా	శ్వశూణాం
స	శ్వశ్వాం	శ్వశ్వా	శ్వశూః

ఉకారాంతః పుంలింగో గురు శబ్దః (గురువు)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర	గురుః	గురూ	గురువః
సం	హేగురురో	హేగురూ	హేగురువః

ద్వి	గురుం	గురూ	గురూన్
త్మ	గురుణా	గురుభ్యాం	గురుభిః
చ	గురువే	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
పం	గురోః	గురుభ్యాం	గురుభ్యః
ష	గురోః	గురోః	గురూణాం
స	గురౌ	గురోః	గురుషు

వకారాంతః పుంలింగో స్వామి శబ్దః (స్వామి)

	ఏకవచనమ్.	ద్వివచనమ్.	బహువచనమ్.
ప్ర)	స్వామి	స్వామినౌ	స్వామిసః
సం	హేస్వామిన్	హేస్వామినౌ	హేస్వామిసః
ద్వి	స్వామినం	స్వామినౌ	స్వామిసః
త్మ	స్వామినా	స్వామిభ్యాం	స్వామిభిః
చ	స్వామినే	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
పం	స్వామిసః	స్వామిభ్యాం	స్వామిభ్యః
ష	స్వామిసః	స్వామినోః	స్వామినాం
స	స్వామిని	స్వామినోః	స్వామిషు

ఏవం శర్మా - వర్మా - ఇత్యాదయః.

గ్రంథవిస్తరభయంబున కొన్ని శబ్దము లీ గ్రంథమం చేర్చనై తిని.

* శ్రాద్ధాదు లవలన పితృదేవతలు సంతోషించుట. *

అయ్యో, యీ కలికాల మహిమనలన కొందఱు పుత్రులు మాతా పితరులను సదా దూషింపుచు వారుమృతులైనవెనుక వారికి సకాలములయందు శ్రాద్ధములక్షేయక మా తల్లిదండ్రులు తినవచ్చి నారా, పురోహిత బ్రాహ్మణులకొఱకు యీ శ్రాద్ధము లేర్పడినవనే అభిప్రాయము గలవారలగుచున్నారు.

శ్లో॥ పున్నామో సరికద్యస్మా త్పితరం త్రాయతే సుతః ।
తస్మాత్పుత్ర ఇతిప్రోక్తస్త్వయమేవ స్వయంభువా॥ అనగా పుత్రుడు పుట్టుటచేత తండ్రికి సద్గతి నిచ్చుచున్నాడనుగాదా? పుత్రుడుపుట్టుట

చేత తండ్రియొక్క దుఃఖము నివర్తించును. ధర్మ ప్రజా సంతతి పరంపరను తనతో పోనియ్యక పెంచినదగుటచే తండ్రికి దుఃఖనివృత్తి యగును.

శ్లో॥ జీవతో వాక్యకరణాత్ ప్రత్యబంధురిభోజనాత్ । గయా
యాం పిండదానాచ్చ తిథిః పుత్రస్య పుత్రతా ॥ నాస్తిమాతృసమం
నాస్తిపిత్రోసమోగురుః । తయోర్నిత్యం ప్రియం కుర్యాత్కర్మణా
మనసాగిరా ॥ అయ్యా, తల్లితో సమానమైన దైవమును, తండ్రితో
సమానమైన గురువును లేరు. ఎల్లప్పుడు మనోవాక్కాయములనెడు
త్రికరణ శుద్ధిగా వారికిఁ బ్రియముగా నడుచుకొనుచు వారిని సేవింపు
చుండుటయే పుత్రలక్షణము. శ్లో॥ భూపదక్షిణవక్త్రేన కాశీమా
త్రాయితేనచ । సేతుస్నాన శతైర్వచ్చ తత్ఫలం మాతృవందనే ॥

తా॥ భూమండలమంతయు నాటునాటులు తిటుగుటచేతను,
పది నేలమార్లు కాశీక్షేత్రమునకు పోవుటచేతను, నూరుపర్యాయములు
సేతుస్నానము చేయుటచేతను యెంతపుణ్యముగల్గునో అంతపుణ్య
ము సూక్ష్మముగ కలుగును. ఎట్లనగా- తనతల్లిగారికి ఒకతూరి
ప్రదక్షిణముజేసి భక్తితో నమస్కరించిన ఆఫలము తప్పక కలుగును.

శ్లో॥ అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి స్వర్గోనైవచనైవచ । తస్మాత్పుత్రి
ముఖందృష్ట్వా భవేత్పశ్చద్ధితాపసః ॥

తా॥ పుత్రసంతానము లేనివానికి స్వర్గాది భోగములు లేవు.
కనుక పుత్రసంతానము కలిగినవెనుకనే తండ్రి సన్యసించితప్సుజేయ
వలెను. ఈవిషయమై అనేక ప్రమాణములుగలవు. గ్రంథవిస్తర
భీతిచే వ్రాయనై తిని. పుత్రుఁడైనవాఁడు తల్లి దండ్రుల వద్దనుండి
సమస్తమైన ఉపచారములు చేయుచు పిదప వారుగతించినచో వారికి
సకాలములయందు దహపోది కర్మలు మొదలగుసవిజటిపి తన శక్తికొ
లది దానధర్మములఁ జేయుచురావలెను. పిదప ప్రతిమాసమందును
జలుపు మాసికాది శ్రాద్ధములొనర్చి సంచత్సరవిమోక్ష శ్రాధకము,
ఆదికశ్రాద్ధము వఱకును వారివారి కులాచార ప్రకారముగాజలుపుచు
రావలెను. పితృస్థానంబునకిచ్చిన ఆమముగాని, అన్నముగాని పిత్రా
దులు దేవరూపులై యుండిరేని మంత్రబలముచేత వారికి చెందుచున్న

వని శాస్త్రములు జెప్పుచున్నవి. అట్లుగాక వారు గంధర్వులై జన్మించియుంటే భోగ్యరూపమైచెందును, పశువులై జన్మించితే తృణరూపమైచెందును. సర్పజన్మమైతే వాయురూపమై యాహారము గును. రాక్షసాది జన్మమైతే అది మాంసరూపమగును. లేక ప్రేతరూపులైతే రక్తమై పృథ్వీగలుగును. లేక మనుష్య జన్మము సంభవించితే అన్నాదిరూపముచే జీవుడు సంతోషించును. ఆకారణముచేతనే పూర్వులు బంధువులను జ్ఞాతులను బిలచి వారి కందఱికి భోజనములు పెట్టుటకలదు. ఇప్పటికిని ఈయాచారము లోకమందు జలుగుచునేయున్నది. ఈ విషయమై యనేక ప్రమాణములుగలవు వాని నన్నిటిని ఈ గ్రంథమందు చేర్చినైతిని. శ్రాద్ధదర్పణే విశేషః । శ్లో॥ తస్య తే పితరశ్శృత్యా శ్రాద్ధకాల ముపస్థితం । ఆన్యోన్యం మనసా ధ్యాత్వా సంపతంతి మనోజనాః । తైర్బ్రాహ్మణైస్సహ శ్చంతి పితరో వాయురూపిణః ॥

తా॥ పితృదేవతలు శ్రాద్ధకాలమారాగానే మనస్సుచే నన్యోన్యము ధ్యానించి యందఱు వాయురూపముచే మనోవేగమున వచ్చి యావాహనముచేసిన బ్రాహ్మణులతో శ్రాద్ధమందు భుజింతురని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి గనుకనే శ్రీరామచంద్రమూర్తి శ్రాద్ధముఁ జేయునప్పుడు సీతాదేవి బ్రాహ్మణులయందు దశరథాదులదు జూచెనని కథ వినబడుచున్నది. మఱియు కలియుగమునందు శాపము సంభవించినందున పితృదేవతలు దృశ్యముకానేరరు.

శ్లో॥ ప్రావృష్యంతే యమః పేతాః పితౄంశ్చాపి యమాలయేత్ । విసర్జయతి భూలోకం కృత్వా శూన్యం స్వకం పురం ॥ తే పుత్రాదేః ప్రకాంక్షంతి సాయసం మధుసంయుతం । కన్యాగతే సవిత్రి పితరో యాంతివై సుతాః ॥ అమావాస్య దినే ప్రాప్తే గృహ ద్వారం సమాశ్రితాః । శ్రాద్ధాభావే స్వభవసం శాపందత్వావ్రజంతి తే ॥ అతో మూలైః ఫలైర్వాపి తథా పుష్పదళతర్పణైః పితౄ తృప్తిం ప్రకృర్వీతనైవ శ్రాద్ధం విసర్జయేత్ ।

తా॥ వర్షాకాలము తుదిని యమఁడు ప్రేతలను పితృ దేవతలను దనపురమునుండి భూలోకమునకు బంపును. అప్పుడు వారు

పుత్రాదులిచ్చు పాయస మధువులఁగోలి సూర్యుఁడు కన్యయందు
ప్రవేశించినది మొదిలు పుత్రుల గృహద్వారము నాశ్రయించి అమా
వాస్యలోగా శ్రాధకము జఱుగనిచో శపించి వెళ్ళిపోదురు. గనుక
తనశక్తికొలఁది మూలములు ఫలములు మొదలగువానిచే నయినను,
జలతర్పణములచేనయినను వారికిఁ దృప్తిచేయవలెననియున్నది. ఇంతి
యేకాదు. బ్రహ్మమొదలుగ తృణము పర్యంతం భూతములకుఁదృప్తి
యగునని జెప్పఁబడుచున్నది ఎట్లునిన పిశాచాది స్వరూపులకు వికీరా
న్నముచేతను తృప్తి వృథాది రూపములకు స్నాన వస్త్రోదకాదుల
చేతను, మఱి కొందఱికి ఉచ్చిష్టపిండాదికముచేతను పితరులు తృప్తు
లగుచున్నారు.

ప్రాచీనగ్రంథే || శ్లో! అగ్నిహోత్రేణ దేవస్థాః స్వర్గస్థా విప్ర
భోజనైః | యమస్థాః పిండదానైః వికిరం నరకం తథా | దక్షిణామర్త్య
లోకేషు అసురాభూరి భోజనాత్ |

తా! పితృదేవతలు దేవలోకమునందుండునప్పుడు అగ్నిహో
త్రముచేతను, అట్లుగాక పితృదేవతలు స్వర్గమందుండునప్పుడు బ్రా
హ్మణ భోజనము పెట్టుటచేతను పితరులు యమలోకమందు నప్పుడు
పిండ ప్రదానముచేతను, నరకమందుండు నప్పుడు వికిరముచేతను,
మర్త్యలోకమందు దక్షిణచేతను, రాక్షసజన్మమందు భూరిభోజనము
పెట్టుటచేతను, పితృదేవతలు సంతోషించుచున్నారు. వారుసంతో
షించుటచే కర్తయొక్క పంశము క్రమముగా వృద్ధిబొందును.

శ్లో! నృతాహంతు పరిత్యజ్య చండాలః కోటిజన్మసు ||

తా! తల్లిదండ్రుల మృతతిథులు పరిత్యజించినవానికి కోటిజన్మ
ములెత్తినప్పటికిని వానికి చండాలత్వము పోనేగదని శాస్త్రములు
ఘోషించుచున్నవి, పితృకర్మలను జేయుటకు సమృద్ధించక దురా
త్ముడై యుండెనేని యనేక జన్మంబులయందు మూలవాడై పుట్టునని
విష్ణుపురాణము జెప్పుచున్నది. పితృదేవతాత్మప్తి విచారసమాప్తః.

* అ థ పంచగవ్యప్రాశనమ్ .

పరాశరః || శ్లో! గోమూత్రం గోమయంక్షీర దధిసర్పి కుశోద
కమ్ | నిర్దిష్టం పంచగవ్యంతు పవిత్రం పాపశోధనమ్ || గోమూత్రం

కృష్ణవర్ణాయా స్వేతాయాశ్చైవ గోమయమ్ । పయశ్చ తామ్రీ
వర్ణాయా రక్తాయా గృహ్యతేదధి ॥ కపిలాయా ఘృతం గ్రాహ్యం
సర్వం కపిలమేవవా । మూత్రమేక ఫలందద్యా దంగుష్ఠార్థంతు గోమ
యం ॥ క్షీరం సప్తఫలందద్యా ద్దధిత్రిఫల మిష్యతే । ఘృతమేకఫలం
దద్యా త్పలమేకం కుశోదకమ్ ॥

వృద్ధపరాశరః ॥ శ్లో॥ గోమూత్రం మాషకాణ్యమ్ గోమయ
స్యతు షోడశే । క్షీరస్య ద్వాదశప్రాక్తా దధన్తు దశకీతితాః ॥ గో
మూత్రే వద్భృతస్యాష్టే తదర్థంతు కుశోదకమ్ ॥ ఏతదశక్త బాలాది
పిషయం ద్రృష్టవ్యమ్ ॥ మాషపమాణం పూర్వము క్తమ్ ॥ పంచ
గవ్య మృతాపూతం స్థాపయేద్విజసన్నిధౌ । గోమూత్రం స్థాపయే
త్సూర్యే గోమయం దక్షిణేవ్యసేత్ । క్షీరంతు పశ్చిమేష్ఠాప్యం దధి
చైవోత్తరేణతు । ఘృతసాత్రం తథాగ్నేయ్యా మైశాన్యాంతు కుశో
దకమ్ ॥ స్థాస్యపశ్చా దేకప్రాతే తస్మంత్రే స్థానియోజయేత్ । బ్ర
హ్మకూర్మో దహేత్సర్వం వ్రేదీస్తగ్నిరి వేంధసమ్ ॥ పవిత్రం త్రిషు
లోకేషు దేవతాభిరధిష్ఠింమ్ ॥ ప్రయోగః ॥ ఏనం... ర్థం మను సమ
స్తపాపక్షయార్థం శరీరశుద్ధ్యర్థం పంచగవ్య ప్రాశనాఖ్యంకర్మకరివ్య
మాణః... పుణ్యాహవాచసం కరిష్యే ॥ ఆదా గణాధిపతి పూజాం
కరిష్యే ॥ అథ గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచసంకృత్యా ॥ నారా
యణేతి మంత్రేంత్రేణ పంచగవ్యం నిధాయ ॥ గోమూత్రం గోమ
యం క్షీరం దధిసర్పిః కుశోదకం । అత్రినారాయణేతి మంత్రేణ
షోడశోపచారై రభ్యర్చ్య ॥ కూర్చం కృత్వా ॥ ఏకస్మిన్ ప్రాతేపంచ
గవ్యమేశనం కృత్వా ॥ అథ ప్రాశనం కరిష్యామితి సంకల్ప్య ॥ శ్లో॥
మత్స్యగష్టిగతంపాపం దేహేతిష్ఠతిమానుశే । ప్రాశనం పంచగవ్యస్య
దహత్యగ్నిరి వేంధసమ్ ॥ ఆచమ్య ॥ సూర్యావలోకనం కుర్యాత్ ॥
తతః గోదానాది బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాత్ ॥ పంచగవ్య ప్రాశనం
విప్రేద్యారా కార్యమ్ ॥ స్వయంతూష్ణం పిబేత్ ॥ తతః విష్ణుత్థిర్థప్రాశ
నమ్ ॥ శ్లో॥ ఓం నమోవాసుదేవాయ నమస్సంకర్షణాయచ । ప్రేక్ష్య
న్నూయానిరుద్ధాయ శ్రీధరాయచ విష్ణవే । శ్రీ విష్ణవేనమః । శుద్ధ
జలం పిబేత్ ॥ ఇతి పంచగవ్య ప్రాశనవిధి సమప్తా ॥

ఆ శౌ చ ద ర్శ నా స్త్ర మ్ .

* ముందు రజస్వలాశౌచము వ్రాయుచున్నాను. *

స్త్రీలకు రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౪ వర్ణములవారికి మూడుదినములాశౌచము. నాలుగవదినమునందు స్నానముజేసి ఏ దవ దినంబున గృహకృత్యములుచేయుట కుపయోగమగును.

రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౧౭ దినములలోఁగా తిటిగి రజోదర్శనమయ్యెనేని స్నానము. ౧౮ వ దినమునందైతే ౧దినము. ౧౯ వ దినమునందైతే ౨ దినములు. ఆ పైన తిటిగి రజోదర్శన మయ్యెనేని ౩ దినములు.

ద్రావిడాచార మెట్లనిన; ఆడుదానికి రజోదర్శనమైన దినము మొదలు ౩నములు ఆశౌచము. రజోదర్శనమైనది మొదలు ౧౨ దినములలో తిటిగిరజోదర్శనమయ్యెనేని మూత్రమునందువలెనే శౌచ మున శుద్ధియగును. ౧౮ దినముల వఱకు స్నానము. ఆపైని ఆశౌచము మూడుదినములు.

* జాతాశౌచ ప్రకరణము. *

జాతాశౌచము- స్రావము, సాతము, ప్రసూతియని మూడు విధములు. స్రావమనగా గర్భభారణమయినది మొదలు ౪ మాసములలోఁగా గర్భలోనిది చెడి పైకి నీరుగా కారుట.

స్రావము- మృదుస్రావము, కఠినస్రావమని రెండువిధములు. సాతమనగా ౫ వ నెలలోను, ౬ వ నెలలోను గర్భములోనిపిండము చెడిపోవుట, ౭ వ నెలమొదలు ప్రసూతి. అనఁగా ప్రసవము.

* మృదు స్రావాశౌచము. *

అందు తండ్రికి స్నానము- జ్ఞాతులకు స్నానమైన సక్కరలేదు. తల్లికి మూడుమాసములలోఁగా ౩ దినములు- నాలుగవ మాసమున నాలుగు దినములు ఆశౌచము.

* కఠిన స్రావాశౌచము. *

తండ్రికి ౩ దినములాశౌచము- సోదరులకు జ్ఞాతులకుస్నానం.

* పాతాశౌచము . *

తండ్రికి ఆశౌచము 3 దినములు- జ్ఞాతులకు 3 దినములు- తల్లికి ఉదవమాసమున ౫ దినములు- అజవమాసమున ౬ దినములు. ప్రాచీనపక్షశీతిలో మృదుస్నానమునకును, కఠినస్నానమునకును వివేచనములేకయే తల్లికిని జ్ఞాతులకును 3 దినములు పురుషులచేప్పబడి ది.

* ప్రసవాశౌచము . *

మాతామహుని యింటిలో పిల్ల పుట్టినయెడల మాతామహి మాతామహులకు 3 దినములు పురుషు- తల్లి సోదరుల కొక్కదినము భర్తయింట పిల్ల పుట్టినయెడల మాతామహులకు పురుషులేదు- ఒక్క మగపిల్లయైనను ఒక్కమాతీద్దరు మగపిల్లలైనను పుట్టినయెడల తల్లికి ౨౦ దినములు పురుషు- ఒక్కమాటు పుట్టినయిద్దరనగా సవలవారు (సంస్కృత) యమథులు (పిల్లచనిపోయి పుట్టినను, బొడ్డుకోయి బడినతెలువాన పదిదినములలోపున చనిపోయినను దలిదండ్రులకును, జ్ఞాతులకును ౧౦ దినములు పురుషులేప్పదు. మేలలేదు బొడ్డుకోయకమునుపు పిల్ల చనిపోయినను తల్లికి ౧౦ దినములు తండ్రికిని జ్ఞాతులకును మూడుదినములు పురుషు మేలలేదు. (అంధాచారము) బొడ్డుకోయకమునుపు శిశువు చనిపోయినయెడల తల్లితోపాటు శండ్డి మొదలగు జ్ఞాతులు ౧౦ దినములు పురుషు పట్టుకురు. సమానోదకులకు త్రిపురుషులవఱకు 3 దినములు. జ్ఞాతులనగా కూటస్థుండు మొదలు 2 పురుషులవఱకు నుండువారు సమానోదకులనగా ౩ న పురుషుండు మొదలు ౧౪ క పురుషుండు వఱకు నుండువారు. (ప్రావిడాచారము) కాశ్వపః । శ్లో॥ రాత్రింభాగశ్రయంకృత్వా ద్వౌభాగా పూర్వవాసరే । ఉత్తరార్థం పరదినే మృతౌతుమ్మతసూతయోః ।

తా॥ రాత్రియందు రజోదర్శనము, జాతము, మృతము సంభవించినయెడల ఆరాత్రికాలమును 3 వంతులు చేయవలయును మొదటి రెండువంతుల కాలములోను రజోదర్శనాదులు సంభవించినయెడల పూర్వదినము. మూడవ వంతులో సంభవించినవి పరదినమని చెప్పదగును.

* మృ తా శౌ చ ము . *

పరదిములు వెళ్ళిన పిమ్మట నామకరణము జేయక మునుపు శిశువు మరణించెనేని సపిండులు స్నానముచేతనే పరిశుద్ధులగుదురు. తల్లిదండ్రులకు 3 రాత్రులాశౌచము. కన్యకయైతే ఒక్క దినము. నామకరణమునకు ముందు ఖననమేగాని ఉదక దానాదికము లేదు. నామకరణము చేసినపిమ్మట సంవత్సరమువఱకు దాహఖననములలో నే దైన చేయవచ్చును.

నామకరణానంతరం దంతోత్పత్తికి ముందు పుత్రమరణము కలిగితే దహనముచేసిరేని సపిండుల కొకదినమాశౌచము ఖనన పక్షమునందు స్నానముచేతనే పరిశుద్ధి. తల్లిదండ్రులకు దహన ఖననముల రెంటియందును మూడు దినములు కన్యా మరణమునందు త్రిపురుష సపిండులకు దహన ఖననముల రెంటియందును స్నానముచేత శుద్ధికలుగును. తల్లిదండ్రులకు ఒకదినమాశౌచము దంతోత్పత్త్యనంతరం పుత్రమరణము గలిగినేని దహన ఖననములయందు సపిండుల కొకదినమాశౌచము. తల్లిదండ్రులకు మూడు రాత్రులు, కన్యకయైతే త్రిపురుష సపిండులకు స్నానముచేతనే శుద్ధి తల్లి దండ్రులకు మూడు దినములు. మొదటి సంవత్సరమునందు కృతచూడుడగు పుత్రుడు మరణించెనేని పితాది సపిండులకు మూడు దినములు తానాము నియతము మూడుసంవత్సరములు వెళ్ళినపిమ్మట చూడాకర్మయైనను కాకున్నను ఉపనయనమునకు ముందు మరణముకలిగినేని పితాది సపిండులకు మూడుదినము లాశౌచము. దాహము నియతముగ చేయవలయును, ఉదకతానాదికము మంత్రరహితముగ చేయవలయును చూడాకర్మయైనవానికి మంత్రరహితముగ పిండదానము చేయవలెను.

కన్యకకు మూడుసంవత్సరములైన పిమ్మట వాగ్దానమగుటకు ముందు మరణము కలిగినెని త్రిపురుషసపిండుల కొకదినము- తల్లిదండ్రులకు మూడుదినములు- దాహోదక దానాదులు మంత్ర రహితముగ జేయవలెను.... వాగ్దానానంతరమందు వివాహ మగుటకు ముందు కన్యలు మరణించిరేని భర్తృకుల పితృకులములయందలి సప్త

పురుష పవీందులకును పితౄదులకును అందఱకును 3 దినములు- దాహోద దానాదికమును మంత్రతరహితముగ జేయవలయును.

ఉపసయనమైనపిమ్మట మరణించిన పురుషునకు బ్రాహ్మణులలో పదిదినములశౌచము- క్షత్రియులకు ౧౨ దినము లాసౌచము వైశ్యులకు పదునైదుదినములు- శూద్రులకు ఉపసయనములేదు- స్త్రీ శూద్రయోస్తు వివాహస్యోపసయన స్థానాపన్న త్వేన వివాహోత్తర మే వాశౌచాధికారః । స్త్రీశూద్రులకు వివాహ ఉపసయనస్థానము నందుంచబడినదికనుక వివాహానంతరమే పూర్ణాశౌచము- ఈపూర్ణాశౌచము రెండువిధములు- శూద్రాణాం మాసం. సచ్ఛూద్రాణాం మాస్థాం । అనగా శూద్రులకు 3౦ దినములు, సచ్ఛూద్రులకు ౧౫ దినములు) సోదకులకు మూడు దినములు, గోత్రీజులకు స్నానము వలన కుడ్డి కలుగును.

* పితౄగృహమునందు కన్యామృతి . *

వివాహాంతరమందు కన్య పితౄగృహమందు మృతిఁ బొందిన యెడల తల్లిదండ్రులకు సోదర భ్రాతృలకు 3 దినములు- పిన తండ్రి మొదలగువారి కొకదినము- అట్లుగాక భర్తృగృహమందు మరణము సంభవించినప్పటికిని తల్లిదండ్రులకు 3 దినములు ఆశౌచముతప్పదు.

* మాతాపితృమృతి . *

తల్లిదండ్రులయొక్క మరణమునందు వివాహితులగు పుత్రులకు పదిదినములవఱకును మూడుదినములశౌచము- దళాహాంతర నుందు సంవత్సరము వఱకును పక్షిన్యాశౌచము- “ అత్రైవ అతిక్రాంత్యాచం బ్రాహ్మణ వచనాదభవతి నాన్యత్ర ” అనగా యిక్ష్వాదనే అతిక్రాంతాశౌచము బ్రాహ్మణ వచనమువలన కలుగుచున్నది గాని మఱియొక స్థలమునందు లేదని యెఱుంగవలయును.

* భాతృభగినీలమృతి . *

భ్రాతృభగినీలయొక్క పరస్పరగృహములయందు మరణము కలుగుచుండగా పరస్పరమును మూడుదినములు, గృహాంతరమందు మరణము కలుగుచుండగానే పరస్పరము పక్షిన్యాశౌచము.

♦ మే న మా మ యౌ తి . ♦

మేనమామయొక్క మరణమునందు భగినీపుత్రునకు పక్షిణ్యా శౌచము - ఉపనయనమైన మేనమామయొక్క మరణమునందు మూడు దినములాశౌచము.

♦ మే న మా మ భా ర్యా యౌ తి . ♦

మేనమామ భార్యయొక్క మరణమందు భర్తృ భగినీలయొక్క పుత్రులకు పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ ఉ ప న య న మైన మే న ల్లు ని మృ తి . ♦

ఉపనయనమైన భాగినీయునియొక్క మరణమందు మేనమామకును, మాతల భగినీకిని మూడుదినములు. అనుపనీతుడగు మేనమామమరణమునందు మేనల్లునికి మాతలభగినీకిని పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ మా తా మ హు ని యొ క్క మ రణ ము . ♦

మాతామహునియొక్క మరణమునందు పుత్రికా పుత్రునకు మూడుదినము లాశౌచము.

♦ అ ను ప నీ తుఁ డ గు దౌ హి త్రు ని మ రణ ము . ♦

అనుపనీతుడగు దౌహిత్రుని మరణమునందు మాతామహునకును మాతామహికిని పక్షిణ్యాశౌచము - ఉపనీత దౌహిత్రీమరణమునందు మూడుదినములని కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

♦ మా తా మ హి యొ క్క మ రణ ము . ♦

మాతామహి మరణమందు దౌహిత్రునకు పక్షిణ్యాశౌచము.

♦ భా ర్య యొ క్క తల్లి దండ్రుల మరణము . ♦

భార్యయొక్క తల్లిదండ్రుల మరణమునందు జామాత సన్నిధి యందున్నయెడల 3 దినములు - అసన్నిధియందు పక్షిణ్యాశౌచము - గ్రామాంతరమందైనయెడల యొకరాత్రి యాశౌచము.

♦ అ ల్లు డి మృ తి . ♦

అల్లుడు మృతుడైన అత్తమామలకు స్నానమునలన శుద్ధి కలుగును - ఒక్కదినమాశౌచమని కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

♦ స్వా ల కు డి మృ తి . ♦

స్వా లకుడు మరణమునుబొందెనేని భగినీభర్తకునొక్కదినము స్వా లకసుత మరణమందు స్నానమువలన శుద్ధికలుగును.

♦ పి తృ భ గి నీ ల మృ తి . ♦

తండ్రి) బోబుట్టువగు నాడుది మరణమునుబొందిన దగుచుండగా మేనల్లుడికి పక్షిణికాలమాశౌచము.

♦ పి తృ మా తృ బాంధ వ్య ము . ♦

ఆత్మనః పితృష్వస్వ మాతృష్వస్వ మాతులపుత్రాః ఆత్మ బాంధవాః । పితుః పితృష్వస్వ మాతృష్వస్వ మాతులపుత్రాః పితృ బాంధవాః । మాతుః మాతృష్వస్వ పితృష్వస్వ మాతుల పుత్రాః మాతృబాంధవాః । ఏతే త్రివిధా బాంధవాః ॥ బంధుత్రయే యేతే ఘృమృతేషు పక్షిణి । పితృష్వస్వాది కన్యనా మూఢానాం మరణే ఏకాహః । దత్తక మృతౌతు పూర్వాపరపితౌ స్త్రిరాత్రం । సపిండా నా మేకాహః ॥

తా॥ పితృష్వస్వ మాతృష్వస్వ మాతులపుత్రులు ఆత్మబంధువులు- తండ్రియొక్క పితృష్వస్వ మాతృష్వస్వ మాతుల పుత్రులు పితృబంధువులు- తల్లియొక్క మాతృష్వస్వ పితృష్వస్వ మాతుల పుత్రులు మాతృబంధువులు- ఈ మూడువిధములగు బంధువులును మరణమును బొందినప్పుడు పక్షిణ్యాశౌచము. పితృష్వస్వాదుల యొక్క కన్యకలు వివాహమైన పిమ్మట మరణమునుబొందికేని యొక దినమాసౌచము దత్తకునిమరణమునందు పూర్వాపరులగు తలిదండ్రి)) మూడుదినము లాశౌచం. సపిండుల కొక్కదినము.

♦ జ న క త లి దండు ల మ గణ ము . ♦

పూర్వాపరులగు తల్లి దండ్రులయొక్క మరణమునందు దత్తకునకు మూడుదినము లాశౌచము. దత్తకునియొక్క పుత్రపౌత్రుల మరణమందును, జననమందును సపిండుల కొకదినము.

♦ ద త్త కు డి మృ తి . ♦

దత్తత జటిగిన తఱువాత మరణముబొందెనేని దత్తతవంశమునందు సపిండులకు వారివారి వర్ణాచార ప్రకారము పూర్ణాశౌచము.

♦ ఆ చార్య మరణము . ♦

ఆచార్య మరణమునందు శిష్యునకు 3 దినములు, తత్పుత్ర శిష్యులయొక్క మృత్యుదోషదినము- ఉపనయనమును జేసి వేదమును జెప్పినవాడు ఆచార్యుడనఁబడును. వేదమునందు కొంత భాగమును జెప్పినవాడు ఉపాధ్యాయుడనఁబడును. అట్టి యుపాధ్యాయుని మరణమునందు శిష్యున కొకదిన మాశౌచము. ఉపవీతుడయిన శిష్యుని యొక్క మరణమందు గురువునకు మూడు దినము లాశౌచము పరులచేత నుపవీతుడగు శిష్యునియొక్క మరణమునందొకదిన మాశౌచము. ఏకగ్రామవాసులును, అనూచాశ్రీత్రయులును నయిన సహాధ్యాయులయొక్క మృత్యుదోష దినము సాంగవేదాభ్యాసియు అనూచానుడనఁ బడును. వేద మాత్రాధ్యాయి శ్రీత్రయుడనఁబడును. అధ్యయనంగా అర్థజ్ఞాన సహితముగ వేదమును జదువుట యని గ్రహించవలయును

వానపీఠములు, యతులు మరణమును బొంది రేని పపిండులకు స్నానముమాత్రము.

♦ అతిక్రాంతాశౌచము . ♦

అతిక్రాంతాశౌచములో జననము అతిక్రాంతమయ్యేని అతిక్రాంతాశౌచములేదు- తండ్రికిన్నానముమాత్రము- మరణాశౌచము నందయుతే అనుపసిత మరణాదినిమిత్తక త్రిరాత్రాదుల యందును భగినీమాతులాది మరణానిమిత్తక త్రిరాత్రాదులయందును అతిక్రాంతాశౌచములేదు. మఱియమనిన, అతిక్రాంతాశౌచము దశాహాది మృతాశౌచ విచయమేయని గ్రహింపవలయును.

* దశాహ మధ్య (బు న శ్రీ) వ రణ ము . *

జనన మరణములు పదిదినములలోపలఁ దెలిసెనేని పుత్రాదుల కందఱకును మిగిలిన దినములచేతనే సమాప్తియగును.

* మూడు దినములలోపల . *

మొదటి మూడుదినములలోపల సమానోదక మరణము తెలియబడెనేని సమానోదకులకు మిగిలిన దినములచేతనే శుద్ధికల్గును. త్రిరాత్రముల నతిక్రమించి పదిదినములలోపల తెలియఁ బడినప్పటికిని

అశౌచము లేదనియును, మఱియేమనిన- స్నానమాత్రముచేతనే శుద్ధి కలుగును. ఈ నియమమే మాతులాది త్రిరాత్రుల యందుగూడ తెలియవలయును

* మా తా పి తృ మ రణ ము . *

తెల్లిదండ్రులయొక్క మరణము దూర దేశము నందైనప్పటికిని సంవత్సర కాలముకూడ అత్యీకమించినప్పటికిని విన్నదియొదలు పుత్రు నకు పదిదినములు- ఇది బ్రాహ్మణవిషయము. తక్కినవారు వారి వారి వర్ణాచారము ననుసరించి పూర్ణాశౌచము పట్టవలయును- స్త్రీ పురుషులయొక్క పరస్పరమునందు పరస్పరమును, దేశాంతరమందు సంవత్సరాంతమైనను పూర్ణముగ పదిదినములూశౌచము. సవతులకు పరస్పరమరణించు పరస్పరంబును, దేశకాలంబుల నపేక్షింపకయే పదిదినంబులూశౌచము పూర్ణముగ నుండును. సావత్త్య మాతృ మరణమందు సంవత్సరాంత మందుగూడ దేశాంతర మైనప్పటికిని 3 దినములు.

* జౌ ర స పు త్ర మ రణ ము . *

జౌరస పుత్రుని మరణము సంవత్సరాంతరమందుఁ దెలిసినను తెల్లిదండ్రులకు మూడుదినము లూశౌచము.

* ప ది ది న ము లు గ డ చి న పి మ్మ ట . *

పదిదినములు గడచినపిమ్మట బదునొకండవదినము మొదలు కొని మూడు మాసములవఱకును దశరాత్రాశౌచముకలవారి మరణ మందు మాసదినములు. అటు మాసముల వఱకును పక్షిణ్యా శౌచము. తొమ్మిది మాసములవఱకును ఒకదినమాశౌచము. అటు పిమ్మట స్నానమాత్రమని వృద్ధవసిష్ఠులకు చెప్పెను. మూడు పక్షముల వఱకును మూడు దినములనియును, అటు మాసములవఱకును పక్షిణ్యనియును- సంవత్సరము వఱకుకొక దినమనియును- ఆనంతర మందు స్నానమాత్రమనియును పరాశర మాధవీయమను గ్రంథ మందు దేవలుఁడు వచించె. ఇక్కడ నిది యాపద్విషయమునుగాఁ దలచి వ్యవస్థను దెలిసికొనవలెను.

* జ్ఞాతిమరణము . *

పదిదినములు గడచిన పిమ్మట దేశాంతరమందలి జ్ఞాతి మరణము తెలియఁబడినదగుచు నుండఁగా మూడు పక్షములవఱకును మూడుదినములు, అది మొదలుకొని యాఱుమాసములవఱకును యొక దినము, అది మొదలుకొని సంవత్సరమువఱకును పగలు మృతవార్త వినఁబడేనేని ఆపగలంతయును, ఆరాత్రి వినఁబడేనేని రాత్రియంతయు ఆశౌచమని యెఱుంగవలయును సంవత్సరానంతరమందు స్నానంబువలన శుద్ధి కలుగును. ఈ అత్రికాంతాశౌచమంతయును సర్వవర్ణ సాధారణమని యెఱుంగవలయును. ఈవిషయములో దేశాంతరమందలి జ్ఞాతి మరణము తెలియఁబడినదగుచుండఁగా స్నానంబువలననే శుద్ధియని కొందఱు చెప్పుచున్నారు. ఆ మాధవో చాహృత విష్ణుస్మృతి తెలియకపోయిన దోషముచేత యిట్లు చెప్పఁబడెనని యెఱుంగవలయును. బ్రాహ్మణునకు దేశాంతరము ౨౦ యోజనముల అంతరము కలదనియు, క్షత్రియునకు ఇఱునదినాలుగు యోజనంబుల అంతరము కలదనియు, వైశ్య-శూద్రులకు మాప్పది యోజనముల యంతరంబు కలదనియు, సచ్చాచ్రునకు అఱువదియోజనముల యంతరము కలదనియును తెలియవలయును. పక్షాంతరములు యిప్పుడు చెప్పఁబడిన పక్షంబుల ననుసరించి తెలిసికొనవలయును. ఇక్కడ నీవిధముగా నిష్కర్ణను జేసికొనవలయును ఎట్లనిన- ఏవచనములు ఏకగోత్రవిషయక జననమరణాంతి క్రాంతాశౌచ విషయంబులలో న్నానిని బార్యాభర్తల నిఱువురచేతను సమానంబుగా అనుష్ఠింపఁదగినవని యెఱుంగవలయును. ఏవచనంబులు భగినీ మాతులాది భిన్నగోత్రాశౌచ విషయంబుతో ఆ వచనములయందు బార్యాభర్తల మధ్యయందు యేసంబంధముకలదో ఆసంబంధముచేతనే అనుష్ఠింపవలసిన దనియును- పూర్వ సంబంధముచేతను కాదనియును తెలియవలయును.

* ఆశౌచ సంపాతము . *

ఆశౌచ సంపాతము కలుగుచుండఁగా చేయఁదగిన విషయము తెలుపఁబడుచున్నది. ఎట్లనిన- దశాహాశౌచ మధ్యమందు పది

దినంబు లాచరింపఁదగిన యాశౌచముగాని, అంతకుతక్కువదినంబుల చేత నాచరింపఁదగిన యాశౌచముగాని సంప్రాప్తమయ్యెనేని మొదటి దానిచేతనే పరిశుద్ధి. తక్కిన యాశౌచంబుల నవలంబింప నక్కఱ లేదని తెలియవలయును. పదిదినముల పురుషు వచ్చియుండఁగా వే జొక పదిదినంబుల పురుషుగాని, దానికి తక్కువ పురుషుగాని వచ్చె నేని మొదటి పురుషుచేతనే శుద్ధియగును. పురుషు వచ్చియుండఁగా పదిదినంబులకు తక్కువ మృతాశౌచంబుగాని, దశాహ మృతాశౌచం బుగాని వచ్చెనేని మృతాశౌచంబునే అవలంబింపవలెను. ఆ విషయ ములో సూతకము అనఁగా పురుషు మిగిలియున్నను మృతాశౌచము చేతనే పరిసమాప్తియగునని యెఱుంగవలయును. మూడు దినముల చేత పరిసమాప్తిని బొందింపఁదగిన మృతాశౌచమైనను, జననాశౌచ మైనను వచ్చియుండఁగా పదిదినంబులచేత పరిసమాప్తిని బొందదగిన మృతాశౌచమైనను, జననాశౌచమైనను సంప్రాప్త మయ్యెనేని పూర్వాశౌచముచేత పరిశుద్ధి కానేరదని యెఱుంగవలయును. మృతా శౌచమునందు సమ న్యూనమగు జననాశౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పూర్వాశౌచంబుచేతనే పరిశుద్ధి కలుగునని యెఱుంగవలయును.

పురుషు అధికమైనను మృతాశౌచముచేతనే శుద్ధియని శుద్ధి వివేకకారుఁడు చెప్పెనని యెఱుంగవలయును పూర్వాశౌచమధ్య మందు పుట్టినప్పటికి పూర్వాశౌచానంతరమందు తెలియఁ బడెనేని యుత్తరకాలపుదానినే యాచరింపవలయును. పదిదినంబు లాచరిం పదగిన యాశౌచంబును అవలంబించి యుండఁగా పదియవదినము యొక్క రాత్రియందు పదిదినంబు లాచరింపఁదగిన యాశౌచము సం ప్రాప్తమయ్యెనేని తొలుతటి పదిదినంబులుకాక రెండుదినములు ఆ శౌచంబును అవలంబింపవలయును. ఆ రాత్రియును, పదిదినమును అని యెఱుంగవలెను.

పదియవదినంబు యొక్క రాత్రియందలి నాల్గవ యామమందు పదిదినంబులుగల యాశౌచము సంప్రాప్త మయ్యెనేని అప్పుడు అది మొదలుకొని మూడుదినములు ఆశౌచముగలవాఁడగును. మూడు దినములు అట్లుగాక ఒకటి రెండుదినములు అవలంబింపఁబడిన యా

కౌశములోపల యిట్టి యాశౌచమే సంప్రాప్తమైనప్పుడు రాత్రి మానము మిగిలియుండెనేని పూర్వాసౌచంబుచేతనే శుద్ధియగుననియును ద్వ్యహాద్యాసౌచమును అనలంబింప నక్కరలేదనియును తెలియవలయును. రెండుమూడు దినంబులు అవలంబింపఁదగిన యాసౌచ మధ్యమందు ఆసౌచాంతరము తటస్థించెనేని అధికాసౌచమునకు పూర్వాసౌచంబుచేత శుద్ధిలేదని యెఱుంగవలయును. సమన్యనములందు పూర్వాసౌచముచేతనే శుద్ధియని యెఱుంగవలయును. సపిండాసౌచంబుచేత మాతృ పితృ భ్రాతృలకు ఆసౌచంబు తొలగి పోదని యెఱుంగవలయును. మాతృసౌచమధ్యమందు పితృసౌచమధ్యమందు పితృసౌచము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పూర్వాసౌచము చేతనే శుద్ధియని యెఱుంగవలయును. తండ్రికి (లేక) తండ్రియొక్క యాసౌచముచేతనే శుద్ధియని కొందఱందురు. వానియొక్క శేష పదమునకు పూర్ణ పరత్వంబు లాక్షణికార్థమని యెఱుంగవలయును. పితృసౌచమధ్యమందు మాతృమరణము సంప్రాప్తమయ్యెనేని పితృసౌచము సమాప్తినిబొందించి పక్షిణీకాల మధికముగ నాసౌచమునవలంబింప వలసినదని యెఱుంగవలయును. ఇది పదిదినముల పిమ్మట నాచరింపఁదగినదని యెఱుంగవలయును పదియవ రాత్రి యందలి నాల్గవ నూమమునందు మాతృమరణము సంప్రాప్తమయ్యెనేని రెండు దినములయినను, మూడుదినములయినను ఆసౌచము నవలంబింపవలయునేగాని పక్షిణీకాలముకాదని యెఱుంగవలయును. తల్లికి తండ్రితోగూడ అన్వారోహణము కలిగినయెడల పక్షిణీకాలముకూడ అధికముగ నాసౌచము లేదనియును, పూర్వాసౌచముచేతనే శుద్ధియనియు తెలియవలెను

* సూ త క ము నం దు *

సూతకమునందు మృతాసౌచము సంప్రాప్తమగుచుండఁగా పిండదానమందు ప్రతిబంధములేదని యెఱుంగవలయును. మృతాసౌచమందు పురుడు సంప్రాప్తమయ్యెనేని జాతకర్మాధికమును అప్పుడైనను ఆసౌచాంతమందైనను చేయవలసినదని తెలియవలెను. తల్లికి ఆచరింపఁదగిన యధికాసౌచములోపల తండ్రికి పదునొకండవ దినము

నందు చేయవలసిన వృక్షోత్సర్జనాది శ్రాద్ధమును, ఆద్యాది షోడశ శ్రాద్ధములను జేసియే తీరవలెను.

* శ వ స్ప ర్శ ము . *

శవస్పర్శము పగలు అయ్యెనేని నక్షత్రదర్శనమైనపిమ్మటశుద్ధి యనియును, రాత్రియందయ్యెనేని సూర్యదర్శనమైన పిమ్మట శుద్ధి యనియును తెలియవలయును ఆశోచాన్న భక్షణమును ఆశోచ గృహవాసము నంతకాలముకలిగియుండునో అంతవఱకును ఆశోచము కలిగియుండునని తెలియవలయును.

* ధ ర్మార్థ ము . *

ధర్మార్థముగ అనాధ సవర్ణ శవమును వహించినను, అపరక్రియలను జేసినను, అగ్నిదానము చేసినను అనంతఫలము కలుగునని ప్రాణయామాగ్ని స్పర్శములచేతనే శుద్ధికలుగును.

ఆశోచదర్మశాస్త్రం సమాప్తమ్.

♦♦ వై తృ మే ధి క కా రి క లు . ♦♦

అత్రాదా శ్రాద్ధకాలే కార్యకార్యాణి

♦ శ్రాద్ధదినే గృహాలంకారాని మేధః *

యల్లాజయే॥ శ్లో॥ గోమయేనో పలేపంచ సర్వశ్రాద్ధే ప్రకీర్తితమ్ । గృహాలంకరణం నాస్తి ఇతి శాతాతపోబ్రహ్మదే ॥౧॥

తా॥ సమస్తశ్రాద్ధదినంబులయందును గోమయంబుచే భూమి నలుకవలెనుగాని మ్రుగ్గులు మొదలగునవి పెట్టఁగూడదని శాతాతపోబ్రహ్మదేవుడు చెప్పెను.

♦ అ ధ ఊ ష్ణ వా రి ని మే ధః ♦

శ్లో॥ మృతేజస్మిని సంక్రాంతౌ శ్రాద్ధే జన్మదినేతథా । అస్మిన్ శ్వే స్పర్శనేచైవ స సామ్యా దుష్ణవారిణా । స గోహత్యా కృతం పాపం ప్రాప్నోత్యేవ ససంశయః ॥౨॥

తా॥ మరణాశోచమునందును, జాతాశోచమునందును, సంక్రామణదినమందును, శ్రాద్ధదినమందును, జన్మదినమందును, తాకఁగూడనివస్తువులు తాకినప్పుడును వేడినీళ్ళన్నానము జేయఁగూడదు. అట్లు చేసినవాఁడు గోహత్య జేసినంత పాపమును బొందును.

♦ అథ దేవతార్చననిషేధః ♦

శ్లో॥ దానాధ్యయన దేవార్చా ఉపహోమ వ్రతాదికం । న
కుర్యాత్ప్రాచ్యధ దివసే ప్రాగ్వివాణాం విసర్జనాత్ ॥ 3 ॥

తా॥ శ్రాద్ధదివసుందు భోక్తలు భుజింపక పూర్వము దానము
అధ్యయన, దేవతార్చన, ఉపహోమ వ్రతములు చేయఁగూడదు.

♦ అథ ఆచమనకాలాః ♦

శ్లో॥ ఆదావంతేచ పాచ్యేచ విష్టరేచ విశేషతః । ఉచ్చిష్టే
పిండదానేచ షట్సుచాచమనం స్మృతమ్ ॥ ౪ ॥

తా॥ ప్రారంభమందును, అంతమందును, పాదప్రక్షాళన మం
దును, ఆసనమిచ్చినప్పుడును, ఉచ్చిష్టాన్న విసర్జనమందును, పిండప్ర
దానమందును ఈ ఆరుసమయములందును ఆచమనము జేయవలెను.

♦ ఆశ్వలాయనానాం గోత్రాద్యుచ్చారణ క్రమః. ♦

శ్లో॥ సపి డీకరణాత్పూర్వ మాస్వలాయన శాఖనాం । గోత్రం
బూరియాత్ప్రథమతః పశ్చాన్నాసూదికం వదేత్ ॥ ౫ ॥

తా॥ ఆశ్వలాయనశాఖనాన సపిండికరణము చేయక పూర్వం
ముందుగా గోత్రమునుజెప్పి పిమ్మట పేరు చెప్పవలయును.

♦ అథ విష్ణ్వర్చనవిధిః. ♦

సూ॥ శ్లో॥ యత్కించిత్పూర్వణం శ్రాద్ధం సత్ర సర్వత్రచ
ద్విజే । పూజయే ద్విష్ణుమిత్యేవమితి ప్రాహపితామహః ॥ ౬ ॥

తా॥ పూర్వాయుక్తమైన యే శ్రాద్ధమును జేసినను బ్రాహ్మ
ణునియందు విష్ణుమూర్తి నావాహనము జేసి పూజింప వలయునని
బ్రాహ్మ చెప్పెను

భారతే శ్లో॥ యః ప్రాచ్యధం పూర్వణం పోక్తం తప్రాచ్యధం
వైష్ణవంవినా కృతం సత్యతి కౌంతేయ పతితే నేక్షీతింయథా ॥ ౭ ॥

తా॥ ఏశాధికము పూర్వణ సహితముగా సాచరింపబడునో
అట్టి శ్రాధకము విష్ణు దైవత్యములేకుండుచేసినయెడల వర్తభ్రష్టునిచే
జూడఁబడిన శ్రాధకవలెనేచెడిబొవునని భారతమందుఁ జెప్పఁబడినది.

శ్లో॥ దర్శ్యే మశాలయే తీర్థే సపిండికరణేతథా । వృథాంభవతి
తప్రాచ్యధం వాసుదేవం వివాక్యసిమ్ ॥ ౮ ॥

తా॥ దర్శనశాస్త్రము, మహాలయము, తీర్థశాస్త్రము, సపిండి కరణము ఈ శాస్త్రములయందు విష్ణుస్థానము లేకుండా చేసినయెడల ఆ శాస్త్రములు న్యర్థమగును.

♦ పాదప్రత్యక్షనే కర్తృః పశ్చిమాభిముఖత్వ నియమః. ♦

వ్యాసః॥ శ్లో॥ ప్రాతఃకాలేచ మధ్యాహ్నా సాయాహ్నా నిశి సంధ్యయోః । పశ్చిమాభిముఖశాస్త్రే విప్రపాదాభిషేచమ్ ॥౯॥

తా॥ శాస్త్రాధీనమందు ప్రాతఃకాలమునందు గాని, మధ్యాహ్నమునందుగాని, సాయంకాలమునందుగాని, రాత్రియందుగాని సంధ్యాకాలమునందుగాని బ్రాహ్మణుల పాదప్రత్యక్షనము పశ్చిమముఖముగా గూర్చుండి చేయవలయును అని వ్యాసుడుచెప్పెను.

♦ పాదప్రత్యక్షనే కర్తృభోక్తృ ఉపవేశనవిధిః. ♦

యల్లాడయే । శ్లో॥ విప్రప్రత్యక్షనకాలేతు చాతాభోక్తా ద్విజోత్తమః । సుఖాసినో భవేచ్ఛాచ్ఛేదే త్వన్యథా నరకం నృజేత్ ॥౧౦॥

తా॥ శాస్త్రాధీనమందు, పాదప్రత్యక్షము జేయునప్పుడు కతాభోక్తయు భోక్తయు కూర్చుండవలయును. లేనియెడలనరకమునబొందును.

♦ భోక్తు రాశౌ చ మే. ♦

వా॥ భోక్తు స్మృతీయ నిమంత్రణ ప్రభృత్యాశౌచాభావః । తత్పూర్వమాగతం చేత్ ఆశౌచ మస్త్యేన ॥౧౧॥

తా॥ భోక్తకు మూడవపర్యాయము నిమంత్రణమైనది మొదల ఆశౌచములేదు. అంతకుపూర్వము వచ్చినయెడల ఆశౌచముండును.

♦ కర్తు రాశౌ చ మే. ♦

వా॥ కర్తుస్సు ప్రారంభానంతర మాశౌచాభావః । తత్పూర్వం చేదాశౌచమస్త్యేన ॥౧౨॥

తా॥ కర్తకు ప్రారంభముమొదలు ఆశౌచములేదు. ప్రారంభించకపూర్వము వచ్చినయెడల ఆశౌచముకలదు.

♦ ప్రారంభ వివరణమ్. ♦

వా॥ పాకసమాప్తిః ప్రారంభ ఇత్యేకః పక్షః । సంకల్పో ప్రారంభ ఇత్యేకః పక్షః । పాకప్రక్షణమారంభ ఇత్యేకః పక్షః । తృతీయ నిమంత్రణ ఇత్యేకః పక్షః । ఏతేషు పాకసమాప్తిపక్షః । ఆపద్విష

యే, అశక్తవిషయశ్చ । ఇతరేషు వక్షేషు తత్తద్దేశ శిష్టాచారోను
వర్తనీయః ॥ ఏతేషు చతుర్షు పక్షేషు ఆశౌచసంప్రాప్తే కర్తా సద్యః
స్నాత్వా స్వయమేన శ్రాద్ధం కుర్యాత్ । పశ్వాన్నమన్యేన ఆశౌచ
రహితేన పరివేషయేత్ । భోజనపాత్రస్థ మన్నం భోక్తా ప్రోక్షేత్ ।
కర్తా తద్భోజనపాత్ర మస్పృశన్నేవ అన్నత్యాగం కుర్యాత్ ॥౧౩॥

తా॥ వంటచేయుట పూర్తియగుట ప్రారంభమని యొక పక్షము సంకల్పముచేయుట ప్రారంభమని యొకపక్షము, వంటపదార్థము మీద ప్రోక్షించుట ఆరంభమని యొకపక్షము, మూడవపర్యాయం నిమంత్రణముచేయుట ప్రారంభమని యొక పక్షము. ఈ నాలుగు విధములలో వంటచేయుట పూర్తియగుటయే ప్రారంభమనునది యావత్తు సంభవించినప్పుడు శక్తిలేనప్పుడు చెప్పఁ తగినది మిగిలిన విధములలో ఆయా దేశములలో శిష్టులయాచారప్రకారముగా నాచరించివలయును. ఈనాలుగు పక్షములయందును ఆశౌచమురాగానే కర్త తత్కాలమందే స్నానముజేసి తానే శ్రాద్ధము పెట్టవలయును. అప్పుడు ఆశౌచములేని మఱియొకనిచే పదార్థమును వడ్డించునట్లు చేయవలెను. పిమ్మట భోక్తయే పదార్థమును ప్రోక్షించవలయును. కర్త భోక్తయొక్క భోజనపాత్రమును స్పృశింపకుండా శ్రాధకము నంతయు చేయవలయును.

♦ జా ను ని క్షే ప వి ధి : .

యల్లాజీయే! శ్లో॥ నిక్షిప్త దక్షిణంజాను దేవాన్ పరిచరే
ద్భుధః । ఘోమో తథాపరంజాను పితౄన్ పరిచరేత్సదా ॥౧౪॥

తా॥ తెలిసినట్టివాఁడు దేవతాపూజఁ జేయునప్పుడు కుడిమోకాలును, పితృపూజఁ జేయునప్పుడు యెడమ మోకాలును ఘోమియందు ఆనించవలయును.

♦ ఘృ త సా త్ర ని ధా న మ్ . ♦

శ్లో॥ సూపేవా పరమాన్నేవా ఘృతసాత్రం న నిక్షిపేత్ ।
తద్భోజ్యమాహరం ప్రాహుర్నదాత్సుగ్గరతౌకిమ్ ॥

తా॥ నేతిదొన్నెను పప్పుయందును, పరమాన్నమునందు నుంచుకూడను. అట్లు చేసినయెడల ఆభోజనము రాక్షసభోజనమనియు, శాస్త్రాధికారులకు స్మృతిములేదనియు చెప్పిరి.

♦ చిత్రగుప్తబలినిషేధః . ♦

శ్లో॥ చిత్రేవాప్యథవాదత్తే భూమాయోనిక్షిపేద్బలిం । తదన్నం విఫలం యాంతి నిరాశాః పితరోగతాః ॥

తా॥ త్యాగము చెప్పుకపూర్వమునందుగాని, చెప్పిన పిమ్మట గాని భూమియందు చిత్రగుప్తబలినుంచినయెడల ఆయన్నము వ్యర్థమగుచున్నది. పితృదేవతలు ఆశనువదలుకొని తిటిగిపోవుచున్నారు అనగా శాస్త్రమునందు చిత్రగుప్తబలిని విడువవలయును.

♦ సువాసినిభోజనవిధిః . ♦

యల్లాజీయోః శ్లో॥ సువాసిన్యాం మృతాయాంతు బ్రాహ్మణైస్సహ భోజనే । సువాసినిం తతః పశ్చాదనుంశ్రీక హధార్పయేత్ ॥

తా॥ ముత్తైదువ మృతినొందినయెడల బ్రాహ్మణులతోగూడ ముత్తైదువకు భోజనము పెట్టవలయును. అంతః విధ్యుక్తముగా ముత్తైదులను పూజించినకాక అలేదు.

♦ అధిశ్రీవణవిధిః . ♦

శ్లో॥ అధిశ్రీవణ హీనంతు శ్రాద్ధం కుర్వీత మూఢధీః । తదన్నం మాంసఫల్యంచ తద్భుతం సురయానమమ్ ॥

తా॥ ఏ మూఢుడైనను అధిశ్రీవణము లేకుండా శాస్త్రము నాచరించినయెడల ఆ యన్నము మాంసముతో సమానమనియు నెయ్యి కిల్లుతో సమానమనియు చెప్పబడెను.

♦ పితృసూక్తనిషేధః . ♦

శ్లో॥ షోడశే మౌసికేచైవ తీర్థేచైవ సపిండినే । నిత్యశాస్త్రోదకుంభేవ పితృసూక్తాని వర్జయేత్ ॥

తా॥ షోడశమునందును, మౌసికమునందును, తీర్థశాస్త్రమునందును, సపిండికరణమునందును, నిత్యశాస్త్రములందును, ఉదకుంభ శాస్త్రమునందును పితృసూక్తములను విడువవలయును.

♦ పిండదూషణే. ♦

యల్లాజయే॥ శ్లో॥ మూర్ఖాల మూషికస్పర్శే పిండేచ ద్విదశీ
కృతే । పునశ్శాద్ధం విధాతవ్యం తేనపాకేన తక్షణాత్ । వాక్యం ॥
పునశ్శాద్ధం నాను పునః పిండదానమిత్యర్థః ॥

తా॥ పిండములను పిల్లి యెలుక మొదలగునవి ముట్టుకొన్నను
పిండము విడిపోయినను తీటిగి శాద్ధము జేయవలయును. అనఁగా
తీటిగి పిండములను జేయవలయును.

♦ కర్తుః శ్రాద్ధ శేషాన్నభోజనవిధిః ♦

శ్లో॥ ప్రదక్షిణమునువజ్ర భుంజిత పితృసేవితమ్॥ మాధవీయే॥
శ్లో॥ శ్రాద్ధం కృత్వాతు యో విప్రో సభుంజైతు కదాచన । దేవా
హవ్యం సక్ష్మహంతి కవ్యంతు పితరస్తథా ।

తా॥ బ్రాహ్మణులకు ప్రదక్షిణముజేసి వారిని సంపించి శ్రాద్ధ
శేషాన్నమును కఠిక భుజించవలయును. ఏ బ్రాహ్మణుడైనను
శ్రాద్ధమునాచరించి పితృశేషమును భుజింపకుండా విడిచినేని దేవ
తలు హవ్యమును గ్రహింపరు. పితృదేవతలు కవ్యమును గ్రహిం
పరు. అని మాధవీయమునందు జెప్పబడెను.

♦ ఉపవాసేశ్రాద్ధ శేషాన్నభోజననిషేధః ♦

నిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ ఉపవాసో యదానిత్య శ్రాద్ధకం నైమి
త్తకం భవేత్ । ఉపవాసం తదాకుర్యా దాఘ్నాయ పితృసేవితమ్ ।

తా॥ నియతముగా తా నుపవాసము చేయుదినమందు శ్రాద్ధ
ము సంభవించినయెడల శ్రాద్ధమాచరించి కణమునాఘ్నాణించి పిమ్మట
నుపవాసము చేయవలయునని నిర్ణయసింధువునందు జెప్పబడెను.

♦ భిన్నగోత్రాణాం పితృశేషాన్నభోజన నిషేధః. ♦

శ్లో॥ పిత్రాదీనాం తథాన్యేషాం శ్రాద్ధశేషాన్నభోజనం ।
ప్రతీనాం విధవానాంచ యతీనాంచ నిగర్హితమ్ । అన్యే భిన్న గో
త్రాయాః ప్రతీనో బ్రహ్మచారిణః । సగోత్రాణాం పితృశేష భోజ
నానుమతేః ।

తా॥ ఇతర గోత్రీకుల శ్రాద్ధశేషాన్నమును భుజించుట బ్రహ్మ
చారులకు, విధవలకు, యతీశ్వురులకు నిందితమైనది.

శ్లో॥ శ్రాద్ధావశిష్టభోక్తార స్తేవైనిరయ గామినః । సగోత్రా
ణాం సకుల్యానాం జ్ఞాతీనాంచ నదోషకృత్ । అన్యగోత్రాణాంకన్వచి
త్పితృకేష భోజనానుమతిః ॥

తా॥ శ్రాద్ధకేశమాన్నమును భుజించినవారు నరకమును బాం
దుదురు సగోత్రులకు, కుల్యులకు, జ్ఞాతులకుమాత్రం నిషేధములేదు.

శ్లో॥ శ్వశురస్య గురోర్వాపి మాతులస్య మహాత్మనః । జ్యేష్ఠ
భ్రాతృశ్చ పుత్రస్య బ్రహ్మనిష్ఠస్య యోగినః । ఏతేషాం శ్రాద్ధకేశమా
న్నం భక్త్వా దోషో నవిద్యతే ॥

తా॥ మామ, గురువు, మేనమామ, జ్యేష్ఠుడు, అన్న, కుమా
రుడు, బ్రహ్మజ్ఞుని, యోగీశ్వరుడు యీ మొదలగు వారియొక్క
పితృకేషమును భుజించినను దోషములేదు.

♦ శూద్రస్య పితృకేశమాన్నదాననిషేధః . ♦

యల్లాజేయే॥ శ్లో॥ నశూద్రం భోజయేత్తస్మిన్ గృహేయ
త్తేన తద్దినే । శ్రాద్ధకేశమ నశూద్రాయ దదాతిచ బలేష్వపి ॥
శూద్రంతు భోజయేత్వాయో దద్యాత్ప్రాప్తదేహుమానవః । శ్రాద్ధక
నిష్ప్రీడితాయాంతి శ్రాద్ధం దేవాచ తక్షణాత్ ॥

తా॥ శ్రాద్ధకదినమందు శ్రాద్ధమాచరింపబోవు గృహము
నందు శూద్రునకు భోజనము పెట్టగూడదు. పితృకేషమును శూ
ద్రునకు పెట్టగూడదు. మఱి యెచ్చోటనయినను తానుముందుగా
శూద్రునకు భోజనము పెట్టగూడదు. ఇందుకు భిన్నముగా నాచ
రించినయెడల శ్రాద్ధము భంగమైరదానినిగా నెంచి శ్రాద్ధక దేవ
తలు తక్షణమునందే వెళ్ళిపోవుదురు.

♦ ఆశౌచమధ్యేవాప్రప్రత్యాబ్దికస్య తద ♦

నంతరం శూన్యతిథానిషేధః .

ససిన్ధుః శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యే పిత్రోశ్చ భవేన్నతతిథిస్తదా ।
ఆతిథిం వర్జయిత్వాంతే ప్రత్యబ్దం కారయేత్సుతః ॥

తా॥ తల్లిదండ్రుల మృతితిథులు ఆశౌచాక్రాంతములైనప్పుడు
శూన్యతిథియందు శుద్ధియగునేని యాదివసువిడిచి మఱునాడు పెట్ట
వలయును- అని వసిష్ఠుడు జెప్పెను.

దక్షః॥ శ్లో॥ ఆశౌచమధ్యే పిత్రోశ్చ యథామృతతిథిర్భవేత్ ।
ఆశౌచాంతే శూన్యతిథా నకుర్వంతి తిథిం బుధాః ॥

తా॥ ఆశౌచ నడుమ తల్లిదండ్రుల మృతదినంబులు సంభవించినయెడల శుద్ధిదినము శూన్యతిథియగునేని యాదినంబున శ్రాధమును తెలిసినవారు విసజ్జించునని దక్షుడు చెప్పెను

♦ శూన్యతిథ్యసంతరదినేకర్తవ్యత్వవిధిః ♦

శ్లో॥ శూన్యతిథ్యా ముపాప్యైవ శ్రాధం కుర్యాత్పరేహని ।
కృత్వా సమ్యగ్విధానేన బంధుభిస్సహ భోజయేత్ ॥

తా॥ ఆశౌచ శుద్ధిదినము శూన్యతిథి యగునేని యాదినంబున నుపవాసముండి మఱుపటిదినంబున యథావిధిగా శ్రాధము నాచరించి బంధువులతోగూడ భుజింపదగును.

♦ సూతకాంతరితశ్రాద్ధనిర్ణయః . . ♦

శ్లో॥ శుచిభూతే నచాతవ్యా యాతిథి ప్రతి పద్యతే । సాతిథి
స్తస్య కర్తవ్య సచాన్యంవైకదాచన ॥ ఇతి ఋష్యశృంగః ॥

తా॥ జాతాశౌచ మృతాశౌచ దినములలో ఆర్భిక్ము సంభవించినయెడల శుద్ధిదినమునందు ఆర్భిక్ము పెట్టవలయునుగాని మఱి యొక దినమునందు పెట్టఁగూడదని ఋష్యశృంగుడు చెప్పెను. దేశాచారము సర్వత్రా యిట్లే జరుగుచుండెను.

♦ సంవత్సరవిమోకశ్రాద్ధవిధిః . . ♦

శ్లో॥ వత్సరాంతే విమోకఖ్యం శ్రాధం పార్వణవద్భవేత్ ।
మృతస్య తృప్తయే కార్యం యద్యాకాశ దినేపిహ ॥ (ఆకాశ దినం నామ శూన్యతిథిః)

తా॥ మృతినొందినవాని తృప్తి సమిత్తమై సంవత్సరాంతమందు శూన్యతిథి యైనప్పటికిని సంవత్సరవిమోకమును పార్వణసహితముగా యథావిధిగా నాచరించవలయును.

శ్లో॥ అబ్రహ్మాంతే విమోకఖ్యం శ్రాధం ప్రథమవత్సరే ।
కుర్యాత్పార్వణ వద్వైవ శ్రాధహీన తథా యది ॥ శ్రాధహీన తిథి శూన్యతిథిః ॥

తా! సంవత్సరాంతమునందు సంవత్సరవిమోక్షమును, శ్రాద్ధమును- పిమ్మట వత్సరారంభమునందు ప్రథమాబ్దికమును, శూన్యతిథి సంభవించినప్పటికిని పార్వణసహితముగా శ్రాద్ధమును యథావిధిగా నాచరింపవలయును.

శ్లో॥ మృశస్యవత్సరాంతేతు యదిశూన్యతిథిర్భవేత్ । తస్మిన్ దినే విమోక్షాఖ్యం కర్తవ్య మవిచారతః ॥ సంవత్సరవిమోక్షాఖ్యమృత్వా ప్రథమాబ్దికం । యచ్ఛ్రాద్ధం కురుతే మోహత్కృతం కర్మవి నిష్ఫలమ్ ॥

తా! సంవత్సరాంతమునందు శూన్యతిథి సంభవించినప్పటికిని యాదినమందు మృతినొందినవానియొక్క తృప్తికొఱకు సంవత్సరవిమోక్షము, శ్రాద్ధముజేయవలయును. నాలోచింప నక్కఱలేదు.

స్మృతిదీపికాయాం॥ శ్లో॥ ఆశౌచాది నిమిత్తైశ్చ విమోక్షాఖ్యమతిశ్రమేత్ । తదాయది విమోక్షాఖ్యం నకర్తవ్యమతీరితమ్॥

తా! సంవత్సరవిమోక్షమును శ్రాద్ధము నాచరింపక అజ్ఞానముచే ప్రథమాబ్దికమునుబెట్టినయెడల ఆచేశ్విర్య నిష్ఫలమగును.

♦ దేశాంతరగత భౌత్యకాం ప్రత్యాబ్ధికా అనుమాసికా ♦

అ మా వా స్యా ది వి ధి : .

శ్లో॥ విభక్తోవాఽవిభక్తోవా దేశాంతర గతస్సుతః । పృథక్ శ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత మాతాపిత్రోర్మృతేహనిః । అవిభక్తాఽవిభక్తా వా దేశాంతరగతాయది । కర్తవ్యం తైరమావాస్యా ప్రత్యబ్ధమనుమాసికమ్ ॥

గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ అవిభక్తసుతాః కుర్యా దేశః పిత్రోర్మృతాహికం । స్థానాంతరే పృథక్కుర్యా ద్దర్శశ్రాద్ధానుమాసికే ॥

తా! కుమారుఁడు విభక్తుఁడయినను, విభక్తుఁడు కాకున్నను దేశాంతరము వెళ్ళినప్పుడు తల్లితండ్రుల శ్రాద్ధాదినంబులు సంభవించెనని యాదినంబుల తాను శ్రాద్ధము తప్పక నాచరింపవలయును. తనయులు విభజించుకొన్నను, విభజించుకొనకపోయినను, దేశాంతరము వెళ్ళినప్పుడు ప్రత్యాబ్ధికము ధర్మశ్రాద్ధము అను మాసికము వేరుగా నచ్చట నాచరింపవలయును. అన్న దమ్ములు వేరు పడక

పోయినను వారిలోనొకఁడు దేశాంతరము వెళ్ళినప్పుడు తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధములను, అనుమాసికమును, దర్శశ్రాద్ధమును తాను ప్రత్యేకముగానైనను జేయవలయును.

శ్రాద్ధనిమంత్రితస్య గాయత్రీజపసంఖ్యా.

శ్లో॥ పత్వ్యైత్రీశతం చైవ మాసికేశతపంచకం । ద్విసహస్రం సపిండేచ ఆయుతం ప్రేతిభోదనే ॥

తా॥ పృత్యాభిక్తుమందు మాసికమందలును, మాసికమునందు ఆయుదువందలును పసిండికరణమునందు రెండువేలును, ప్రేతిభోజనకాలమందు పదివేలును గాయత్రీ మంత్రజపమును జేయవలయును.

ఉపనయన వివాహానంతరే శ్రాద్ధకర్తవ్యత్వ విధిః

శ్లో॥ మాంజీబధ్వావివాహశ్చ షడ్మాసంవర్తమేవవా । నకుర్యాత్పిండనిర్వాహం నదత్త్యాత్తుతిలోదకమ్ । పుత్రీపుత్రీవివాహయోశ్చ పరతషడ్మాసతోభ్యంతరే । పిత్రోరాభిక్తుపైతృకేషు విధిపత్ దూర్వాక్షతైరర్చయేత్ । దధ్యన్నంబనరీఫలైశ్చ సహితం పిండా వికీర్యాదికం । సవ్యంతిలతర్పణంచహితధా దర్బాస్తిలా వర్జయేత్ ।

తా॥ ఉపనయనమైన పిమ్మటను, వివాహమైనపిమ్మటను ఆరుమాసములవరకుగాని సంవత్సరమువరకుగాని పిండప్రదానము, తిలతర్పణము చేయగూడదు. కుమార్తెకు కుమారులకు వివాహములు జరిగినపిమ్మట ఆరుమాసములలోపల తల్లిదండ్రుల ఆభిక్తుములు సంభవించినయెడల గరికలు ఆక్షతలతో శ్రాద్ధమునందు అర్చనజేయవలయును. పిండములను పెరుగు రేగిపండ్లు మొదలగువానితో మిశ్రితముజేయవలెను. వికీరాన్నము అపకవృము, తిలతర్పణము, తిలలు, దిర్బలు మొదలగు నవి విడువవలెను.

అనేక శ్రాద్ధసన్నిహితే,

శ్లో॥ మాతాపితృః క్షయేచ్ఛాప్రేయదిదర్శనమాగతే పితృ శ్రాద్ధంతుపూర్వంస్యా న్మాతృశ్రాద్ధమతఃపరం । దర్శశ్రాద్ధంతతః పశ్చాత్పూర్వణస్తు మహాలయే । దర్శేనంక్రమణేచ్ఛాప్రే త్తచ్ఛ్రాద్ధతుకథంభవేత్ । ఆనూశ్రాద్ధంనకర్తవ్యం కర్తవ్యసంక్రమోదితః । సంక్రమేగ్రిహణే దర్శేత్రచ్చాదంతు కథంభవేత్ । ఉపరాగప్రియుక్తంతు సనుకారేసమాచరేత్ । దర్శేతుమాసికేచ్ఛాప్రే మాసికం

పూర్వమాచరేత్ । దర్శప్రత్యాబ్ధికేప్రాప్తే అబ్ధికంపూర్వమాచరేత్
నిత్యనైమిత్తికేప్రాప్తే నిత్యంనపరిలంఘయేత్ । నైమిత్తికంపురాకు
ర్యా తిథోనిత్యం మాచరేత్ ।

తా॥ ఒక్కడినెంబున తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధంబులు దర్శశ్రాద్ధము మొదలగు
ననేకశ్రాద్ధంబులు సంభవించినప్పుడు ముందుగ తండ్రితిథియు పిమ్మట మాతృశ్రా
శ్రాద్ధమును, ఆనంతరము దర్శశ్రాద్ధమును పిమ్మట మహాలయశ్రాద్ధము నాచరింప
వలయును. ఒక్కడినెంబున దర్శసంక్రమణ శ్రాద్ధంబులు సంభవించినయెడల సంక్ర
మణశ్రాద్ధము నాచరింపవలయును. దర్శశ్రాద్ధము చేయవక్కరలేదు. సంక్రమణశ్రా
హణదర్శశ్రాద్ధంబు లొకదినంబునసంభవించినయెడల గ్రహణసంక్రమణశ్రాద్ధంబు
లొకపర్యాయము నాచరింపవలయును. దర్శశ్రాద్ధము, మాసికము ఒక్కడినెంబున
సంభవించినయెడల ముందు మాసికముపెట్టి పిమ్మట దర్శశ్రాద్ధము నాచరింపవల
యును దర్శశ్రాద్ధము అబ్ధికము ఒక్కడినెంబున సంభవించినయెడల ముందుగా నా
బ్ధికము పెట్టవలయును. నిత్యనైమిత్తికములు సంభవించినప్పుడు నిత్యకర్మను ఎప్పు
డును విడువగూడదు. ముందుగానైమిత్తికకర్మను జేసినపిమ్మట నిత్యకర్మను జేయువలెను

గ్రహణే ఆశౌచన స్మృతకాభావః

శ్లో॥ చంద్రసూర్యగ్రహేన్నానూ త్సూతకేమృతకేతధా ।
అన్నాయామృత్యుమాప్నోతి స్నాయామృత్యుంనవిందతి ॥ సూతకే
మృతకేచైవ నదోషారాహుదర్శనే । తావదేవభవేచ్ఛుద్ధి ర్యావన్మృ
క్తిర్నదృశ్యతే ।

మూర్యచంద్రగ్రహణములయందును, చాతాశౌచమృతాశౌచములయందును
న్నానూ జేయవలయును. అట్లున్నానముజేయనియెడల మృత్యుభయముబొందును.
న్నానముచేసినయెడల మృత్యుభయముకలుగదు చాతాశౌచ మృతాశౌచవిషయ
లలో గ్రహణము సంభవించినయెడల గ్రహణవిముక్తిపర్యంత మాశౌచములేదు.

జీవత్పితృకస్య తర్పణనిషేధః

శ్లో॥ జీవమానఃపితాయస్య మాతాయదివిపద్యతే । మాతృ
శ్రాద్ధంసుతఃకుర్యాత్తక్షుర్యాతిలచిర్వణమ్ ।

తా॥ తండ్రిజీవించియుండగ తల్లి మృతివొందినయెడల తల్లికి శ్రాద్ధకర్మము
నంతయు జేయవలయును తిలతర్పణము మాత్రము జేయవక్కరలేదు.

బోధాయనానావాన్యా నిర్ణయః .

శ్లో॥ భూతేహ్యమాయతేయుగ్గా పతాదేస్సాయమేతిచేత్
బోధాయనానాంభూతేమా । శ్రాద్ధంకుర్యామితోన్యథా ।

సాగమాస తథి నిర్ణయః

శ్లో॥ జన్మర తరగ మృతాన్యహాని ఇత్యేకమాసేచపునరభవా
నిః పునరభవేష్యేవహికంకుర్యా తేష్యేవసంక్రాంతియతేషునైవ ।
మాస్యేకస్మిన్ ద్వేతిధేచేత్పరాస్యా త్పూర్వస్తస్మిన్ తూర్వసం
క్రాంతియుక్తే । ద్యావప్యేతే సంక్రమేచేత్పరస్యత్సర్వం చైవంచం
ద్రీసూర్యతిరాగే । వశ్చికాది త్రిమాసేషు మృతాహాసభవేద్యది
పూర్వమాసేతుకర్తవ్య మితిశాతాతపోబ్రవీతు । ఊర్ధ్వంముహూర్తం
కుతపా సంక్రాంతిరర్చదిదృశ్యతే । పూర్వమాసేనకర్తవ్యం కుర్యా
త్ప్రాకృతపాదపి ॥

శ్రాద్ధవిఘ్నే ఆమశ్రాద్ధవిధిః.

శ్లో॥ శ్రాద్ధవిఘ్నేద్విజాతీనా మ్నామశ్రాద్ధంప్రకీర్తితం ।
అమావాస్యాదినియతం మాససంవత్సరాభృతృణి । హరీతః ॥

తా॥ శ్రాద్ధమునకు విఘ్నము సంభవించినప్పుడు దర్పశ్రాద్ధము, మాసికము,
ఆర్దికము మొదలగునవి ఆమద్రవ్యములచేతనే బ్రాహ్మణులుచేయదగినవని హరీకు
డుచెప్పెను. ఆమద్రవ్యమనగా భోజననామాగ్ని.

మరీచిః । శ్లో॥ అనగ్నికప్రవాసీచ యస్యభార్యారజస్వలా । ఆమ
శ్రాద్ధంద్విజాతీకుర్యా త్నతుకుర్యాన్నృతేహని ।

తా॥ అహికాగ్నికానివాడును, పరియాగమైనవాడును బహిష్టయినదాని
పెరిమిటియు మృతదినమునందు ఆమశ్రాద్ధమునే జేయవలెను.

లోగాక్షీరపి । శ్లో॥ పుష్పవత్స్యపిదారేషు విదేశస్థాప్యవగ్నికః ।
అన్నెనైవాద్దికంకుర్యా థేమానామేనవాక్యమత్ ॥

గా॥ భార్యబహిష్టరాలైనను, పరదేశమునందుండినను ధార్యాగ్నికానివాడై
నను అన్నశ్రాద్ధమునే జేయవలయును. అదిసంభవముకాని పక్షమునందు హిరణ్య
శ్రాద్ధమును జేయవలయును అదిసంభవముగాని పక్షమున ఆమశ్రాద్ధమయినను జేయ
వలయును.

అపుత్రాయాః రజస్వలాయాః భర్తృశ్రాద్ధవిధిః

శ్లో॥ అపుత్రాశ్చతుర్థాభార్యా సంప్రాప్తే భర్తృరాబ్ధికే రజస్వలాభ వేత్స్వాతు కుర్యాత్తత్సంచమేహని ।

తా॥ సంకామనకు లేకట్టి శ్రీ బహిష్ఠయియుండగా అబ్ధిసమయమున పెనిమిటి యాబ్ధికము సంభవించినయెడల అయిదవన్నా నదినంబున అబ్ధికము పెట్టవలయును.

ప్రభాసఖండే॥ శ్లో॥ విశుద్ధస్యాచ్యతుర్దేహీనా స్యానాన్నా రీరజస్వలాః దైవేకర్మణిస్పితృతచ పంచమేహనిశుద్ధతి ।

తా॥ బహిష్ఠయిన శ్రీ నాల్గవదినమున ప్నానముజేసిన శుద్ధియగును గాని దేవ పితృకార్యము విషయమయి అయిదవదినమందు శుద్ధిగలదియగునని ప్రాభాసఖండమునందు జెప్పబడినది.

పాదప్రక్షాళన విధి.

శ్లో॥ మండలాత్పశ్చిమేభాగే బహిరేవస్థితోద్విజః । తత్రైవ నిశ్చజేత్పాద్యం త్క్షాళనం మండలంపరి । ఉదజ్జ్వలంపసిష్టానాం పాదానాం త్క్షాళనంభవేత్ । అన్యథాత్క్షాళనే శ్రాద్ధే నిరాశాః పితరోగతాః ॥

తా॥ మండలమునకు పడమటిభాగమున పాదములనుంచి పాశ్చ్యమును విడువవలయును. పాదప్రక్షాళనము పాదములను మండలమునాదనుంచి పిమ్మట జేయవలయును. బ్రాహ్మణుల నుత్తరముఖముగ గూర్చుండబెట్టి పాదప్రక్షాళనము జేయవలయును. లేనియెడల పితృదేవతలు ఆశారహితులై వెళ్ళుదురు.

శ్లో॥ పాదమూరేపితృస్థానం పాదమధ్యేపితాకుహః । పృషితా మహస్త్వపాదాగ్రే పాదాప్రక్షాళయేత్కృమాత్ ।

తా॥ పాదముల మొదట పితృలును పాదములమధ్య పితామహులును, పాదములచివర పృషితామహులు నుందురుకొబట్టి కృమముగా పాదములను ప్రక్షాళన జేయవలయును.

పాదప్రక్షాళనోదకమార్జన విధి.

శ్లో॥ దేవపాదోదకం స్నానం స్వర్ణసంపితృమండలే । ఉభయో స్నానమాప్నోతి పునఃకర్తావిధీయతే । పితృబ్రాహ్మణ పాదాంబు నధారవ శిరసేక్యచిత్ ।

తా॥ విశ్వదేవులయొక్క పాదోదకమునుపైన మార్జనముచేసికొనుటయు పితృస్థానముయొక్క మండలమును స్పృశించుటయును కర్తవ్య స్నానముతో సమానమై నవి. కొబట్టి పితృస్థానముంగు నిమంత్రించుండయిన బ్రాహ్మణుని పాదోదకమును శిరస్సున ధరింపగూడదు మండలమునుమాత్రము స్పృశింపవలయును.

అ చ మ న ప్రి కా ర : .

శ్లో! మండలాత్పురతోదేవాః పితృవిప్రాస్తథోత్తరే । కర్తా
చైవ తదీశాన్యే అన్యత్రరుధిరోపమమ్ ।

తా! మండలమునకు తూర్పుగా విశ్వేదేవుఁడును, ఉత్తరమున
పితృబ్రాహ్మణుఁడును కర్త ఈశాన్యభాగమందును గూర్చుండి
యాచమనము జేయవలయును. దీనికి వ్యతిరేకస్థలములయందుండి
యాచమనము జేసినయెడల రక్తపానముతో సమానమగును.

శ్లో! కర్తృరాచమనాత్పూర్వం భోక్తృరాచమనకయది । శునో
మూత్రీసమంతోయ మిత్యేవం మనురబ్రవీత్ ॥

తా! కర్త యాచమనముజేయుటకంటే ముందు భోక్త యాచ
మనము జేసినయెడల శునకి మూత్రపానముతో సమానమని మనువు
చెప్పియుండెను.

గంధధారణమ్ .

శ్లో! చందనం పిష్టికార్కశ్శు ఘాలమధ్యేఽనిక్షిపేత్ । కంఠే
కక్షే తథాప్యప్తే నిరాశాః పితరోగతాః ।

తా! పిష్టికార్యములయందు ముఖమునంగే మంచిగంధమును
ధరించవలయునుగాని కంఠమునందును, భుజములయందును, వీపునం
దును ధరించినయెడల పితృదేవతలు ఆశంకహితులై వెళ్ళిపోవుదురు.

పరివేషణవిధి : .

శ్లో! మధ్యేలన్నంప్రతిష్ఠాప్య దక్షిణేఘృతపాయసే । శాకాది
పురిశిశ్లేచన అంతేనూపస్తధైవచ ॥

తా! అన్నమును మధ్యప్రదేశమునకును, దక్షిణభాగమునందు
నేతిదొన్నెయు, పాయసముదొన్నెయు, కూరలుమొదలగునవి ముంద
రను పప్పు చివర నుంచవలయును.

(కషవివిషయములు మాధర్మశాస్త్రసంగ్రహమును గ్రంథము
నందు అచ్చువేయబడినది.

గ్రంథం సమాప్తమ్.